

Асоціація навчальних закладів України
приватної форми власності
Європейський університет
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

**МОЛОДЬ, ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА
І НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

*Збірник матеріалів
XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції
(24 квітня 2018 р.)*

Друкується за рішенням Вченої ради Національного
педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(протокол № 13 від 17.05.2018 р.)
Вченої ради Європейського університету
(протокол № 2 від 25.04.2018 р.)

Київ
Видавництво Європейського університету
2018

Стівголови редакційної колегії:

Тимошенко І.І. — голова Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності, ректор Європейського університету, професор (відп. редактор).
Андрущенко В.П. — ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор (співредактор).

Члени редколегії: *Биковська О.В.* — доктор педагогічних наук, професор; *Бондар В.І.* — академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор; *Бутенко А.П.* — кандидат історичних наук, доцент; *Вовк Л.П.* — доктор педагогічних наук, професор; *Воротіна Л.І.* — доктор економічних наук, професор; *Гривківська О.В.* — доктор економічних наук, професор; *Грозний І.С.* — доктор економічних наук, професор; *Малоков В.П.* — доктор фізико-математичних наук, доцент; *Онїщенко І.Г.* — доктор політичних наук, професор, академік Академії політичних наук України; *Павленко І.І.* — доктор економічних наук, професор; *Погребеник В.Ф.* — доктор філологічних наук, професор; *Працьовитий М.В.* — доктор фізико-математичних наук, професор; *Прокопенко Н.С.* — доктор економічних наук, професор; *Рибачук К.В.* — кандидат педагогічних наук, доцент; *Склярєнко О.В.* — кандидат фізико-математичних наук, доцент; *Торбін Г.М.* — доктор фізико-математичних наук, професор; *Третиник В.В.* — кандидат фізико-математичних наук, доцент; *Тимошенко З.І.* — доктор філософії, професор, академік Академії політичних наук; *Тимошенко О.І.* — доктор філософських наук, професор, академік Академії політичних наук; *Хворов М.М.* — доктор хімічних наук; *Хорватова О.О.* — кандидат юридичних наук, доцент; *Шевченко С.Л.* — доктор філософських наук, доцент; *Шут М.І.* — академік НАПН України, доктор фізико-математичних наук, професор.

Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції: Зб. матеріалів XXI Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 24 квітня 2018 р.; / Редкол.: І.І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. — К.: Вид-во Європейського університету, 2018. — 313 с.

Тексти друкуються за редакцією авторів.

© Європейський університет, 2018

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ ТА ГОСТВ КОНФЕРЕНЦІЇ !

В цей весняний день вже у двадцять перший раз у стінах Європейського університету зібралася молодь для презентації своїх наукових пошуків та обговорення важливих для країни питань розвитку освіти, суспільства, економіки, права, науки в умовах європейської інтеграції. XXI століття - століття бурхливого розвитку науки, техніки та техно-

логій. Держави, в яких розвивається наука та передові технології, посідають високе місце у світових рейтингах. Саме тому Міністерством освіти і науки України до 2020 року серед пріоритетів діяльності визначено забезпечення якості вищої освіти та створення нової системи управління та фінансування науки.

У 2017 році Україна посіла 69 місце серед 118 країн за Індексом конкурентоспроможності молодих талантів. Здатність нестандартно та креативно мислити, вміння застосовувати у дослідницькій діяльності найновіші наукові досягнення — характерні особливості молодих дослідників.

Саме тому Асоціація навчальних закладів України приватної форми власності спільно з відомими закладами вищої освіти - Європейським університетом та Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова під патронатом Міністерства освіти і науки у 1998 році започаткували проведення щорічної всеукраїнської науково-практичної студентської конференції «Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції».

Ми пишаємося тим, що за 21 рік проведення конференції у її роботі взяли участь понад 10 000 молодих науковців та видано 62 томи збірників матеріалів. Це вагомий внесок у скарбницю студентської науки.

В цьому році у роботі конференції беруть участь понад 130 учасників з 22 навчальних закладів країни, серед яких - школярі. Наукова робота - це невід'ємна складова професійної підготовки майбутніх фахівців - економістів та педагогів, інженерів та спеціалістів з ІТ технологій, правознавців та мовознавців. На пленарному засіданні, під час роботи різноманітних секцій ви зможете не лише презентувати ваші наукові

розвідки, а й подискутувати на важливі світоглядні теми, апробувати ваші нові ідеї, навчитися відповідати на складні питання.

Мені приємно відмітити, що географія учасників конференції з року в рік розширюється. Сьогодні в залі, крім київських студентів з Європейського університету, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Національного університету ім. Т. Шевченка, Національної академії внутрішніх справ, присутні представники Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка, Криворізького державного педагогічного університету, Одеського національного медичного університету, Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка, Харківської гуманітарно-педагогічної академії та Харківської державної академії фізичної культури та інш. А також учні середніх шкіл Києва, Кагарлика, Тернополя. В роботі нашої конференції вперше беруть участь представники Вищої банківської школи м. Вроцлав (Польща) та Інституту європейських студій факультету політології та міжнародних досліджень Варшавського університету.

Шановні учасники конференції, я щиро бажаю вам успіхів на тернистому шляху науки, хай вам щастить.

проф. *І.Тимошенко*,
Голова Асоціації навчальних
закладів України приватної
форми власності,
ректор Європейського університету

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Бедзюк С.О.
аспірант кафедри економіки,
екології та практичного підприємництва,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: д.е.н., проф. *Гривківська О.В.*

Важливу ланку економічної системи України складають малі підприємства. За даними Державної служби статистики України лише за 2016 рік малими підприємствами було реалізовано продукції на 1177,7 млрд грн, що становить 18% від усього обсягу реалізованої продукції за рік. Якщо порівнювати малий бізнес із середнім та великим, то він є найбільш динамічним та гнучким. До нього належать підприємства першої та другої групи оподаткування, а кількість найманих працівників не перевищує 10 осіб. Зазвичай це підприємства, які займаються малим виробництвом або у сфері торгівлі і працюють в межах внутрішнього ринку країни. Таким бізнесом набагато легше керувати і спрямовувати його діяльність. Розглянемо три основні чинники, які впливають на діяльність малих підприємств: економічні, організаційно-правові, соціально-психологічні.

Економічні чинники відповідають за внутрішню стабільність ринку, що є важливою умовою для успішного зростання малого бізнесу. Від них залежить макроекономічна стабільність, економічний стан, рівень інфляції, стабільність національної грошової одиниці та інше. Євроінтеграційні амбіції України відкривають на даний час певні можливості для розвитку і зростання економіки нашої країни, що, відповідно, матиме і свої позитивні наслідки для розвитку малого бізнесу, серед яких варто відзначити: спрощення оподаткування, пришвидшення реєстрації підприємств завдяки використанню технічних засобів, активізація реагування на попит, зацікавленість у підвищенні конкурентоспроможності продукції тощо. Ще одним не менш важливим фактором зростання та розвитку малого бізнесу є кредитування та підтримка з боку держави. Створення підприємства потребує значних фінансових вкладень, частиною з яких можуть стати кредитні кошти, що дає змогу пришвидшити розвиток підприємства. Але у цьому є і свої недоліки. При використанні кредиту підприємець має сплачувати відсотки за користування готівковими коштами, а оскільки нове підприємство не відразу почне прино-

сити прибуток, залучення такого капіталу не завжди є можливим. Для вирішення цієї проблеми Урядом мають створюватися сприятливі умови, що будуть заохочувати людей на створення малого бізнесу. Наприклад, поліпшені умови кредитування, зниження податкового навантаження на нові підприємства, розробка та впровадження у практику регулювання розвитку підприємництва програм підтримки малого бізнесу.

Організаційно-правові чинники. На даний час держава здійснює регулювання розвитку малого бізнесу. Незважаючи на позитивні зрушення в розвитку оподаткування суб'єктів малого підприємництва, спрощена система оподаткування України має низку негативних наслідків. Наприклад, з 1-го січня 2016 були внесені зміни в Законі України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», згідно чого всі фізичні особи-підприємці незалежно від того, чи перебувають вони на загальній системі оподаткування і чи мають дохід, сплачують єдиний соціальний внесок у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати, яка на 2018 рік вона становить 3723 грн, а соціальний внесок - 819,06 грн. Тобто податкове навантаження на підприємців порівняно з 2017 роком збільшиться майже на 120 грн. Крім того, платники єдиного податку першої групи втрачають право на сплату єдиного соціального внеску в сумі не менше 0,5 мінімального страхового внеску. Це зумовило закриття низки малих підприємств. За даними державної служби статистики України у 2015 році було 327814 малих підприємств, а з затвердженням бюджету 2016 року та введенням змін законодавчого характеру кількість малих підприємств знизилась до 291154 одиниці (різниця показників становить майже 12%). Такі різкі зміни змушують підприємців переходити у тіньову зону, яка має негативні наслідки для економіки країни в цілому.

Соціально-психологічні чинники відповідають за ставлення людей та підприємств великого і середнього бізнесу до малого підприємництва, за стан ринкової інфраструктури, рівень економічної безпеки бізнесу. Державний устрій повинен забезпечувати безпеку здійснення підприємницької діяльності. Разом з тим протягом останнього десятиріччя спостерігаємо в Україні спорудження великих гіпермаркетів, торговельно-розважальних центрів, що посилює тиск на малий бізнес і створює величезну конкуренцію з боку середнього і великого бізнесу. Ще один негативний наслідок – знищення ринків та малих архітектурних споруд по всій Україні. Уряд наголошує, що знищуються тільки незаконно встановлені споруди, але на практиці виявляється, що в деяких випадках були знищені і законні споруди. Експертами у галузі права було проаналізовано дії з боку Уряду і роз'яснено, що вони є незаконними. Уночі силовими методами та важкою технікою проводилось руйнування споруд. Так, 15 грудня 2018 року невідомими було знищено декілька торговельних споруд біля метро «Оболонь», 23 грудня – біля метро «Харківська», 22 грудня – біля метро «Політехнічний університет», що є лише епізодичними випадками, які офіційно підтверджені очевидцями і органами правопорядку. За таких умов підприємці не можуть бути упевнені у безпеці свого бізнесу, що спонукає

деяких з них просто зупинити свою діяльність. Інші змушені користуватися послугами приватних організацій по забезпеченню безпеки діяльності підприємств. Але такі послуги завдають фінансових витрат, і тим самим гальмують розвиток малого підприємництва. На даний час безпека підприємницької діяльності майже не контролюється, а це має негативний вплив для активізації розвитку малого бізнесу в Україні. Також для заохочення нових покупців підприємство повинно створювати умови, які будуть приваблювати їх: цікавий інтер'єр, привабливий продавець, певні пільги, знижки та ін. Це не менш важливий аспект розвитку малого бізнесу, що формує дохід власника.

Таким чином, зазначені чинники справляють певний вплив на розвиток малого підприємництва, що, враховуючи його частку у формуванні ВВП, потребує контролю з боку держави та розробки заходів, які сприяли б розвитку приватної власності, поширенню підприємницької ініціативи, зміцненню конкурентних позицій малого підприємництва та зростанню рівня життя населення України.

Список використаних джерел:

1. <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Порядок створення та державна реєстрація малих підприємств / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1979021360921/ekonomika/poryadok_stvorenniya_derzhavna_reyestratsiya_malih_pidpriyemstv
3. Єдиний соціальний внесок та єдиний податок / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/2017/11/06/30770273/>
4. Оподаткування малого бізнесу в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://sophus.at.ua/publ/2016_03_31_lviv/sekcija_section_8_2016_03_31/opodatkovannja_malogo_biznesu_v_ukrajini_perevagi_i_nedoliki/122-1-0-1875
5. Закриття ФОБ в Україні у 2017 році / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sovetsnik.zp.ua/uk/zakrittja-fop-v-ukrajini-v-2017-roci-chomu-ne-potribno-prohoditi-perevirku-v-podatkovij/>

СИМВОЛІКА КОЛЬОРІВ У РОМАНІ «КОХАННЯ В СТИЛІ БАРОКО» ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА

*Гудована Н.Ю.,
студентка,*

*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.ф.н., проф. Осмак Н.Д.*

Володимир Даниленко має власний неповторний стиль і належить до найталановитіших представників сучасного літературного процесу. Творча ево-

люція митця відбувається в руслі традицій житомирської прозової школи (реалістична поетика, ускладнена постмодерністським впливом, міфотворчість, екзистенційна проблематика, універсальні моделі особистісного і соціального буття). Проза автора викликала значний інтерес з боку дослідників літератури і читачів.

Більшість письменників у творах використовують символіку кольорів, яка уособлює не лише авторську інтенцію, а й є каталізатором емоційної напруженості та текстової динаміки.

Кольористика розкриває глибину сюжету і слугує підказкою для розуміння підтексту. В. Кухаренко зазначає, що функції колірної деталі в тексті є тотожними функціям художньої деталі як особливого стилістичного прийому: образотворчі, характеротворчі, уточнюючі [6, с. 23].

Сутнісні властивості символістського твору визначив К. Бальмонт, указуючи на потребу шукати в тексті, «крім конкретного змісту», ще й «зміст прихований, що єднається з ним органічно і сплітається з ним нитками найніжнішими» [1].

У контексті дослідження символіки кольорів цікавим є роман «Кохання в стилі бароко» В. Даниленка. Автор називає його романом-кросвордом. У художньому просторі письменника особливість кольоропозначень яскраво виражена. Це зумовлено насамперед нетиповістю авторського письма, що поєднує ліричний, психологічний, філософський аспекти, довершено естетику, витонченість думки і слова, глибокий інтелектуалізм, зіткнення змістових, тематичних, образних контрастів.

Семантику кольору можна розглядати в різних аспектах: міфологічному, символічному, знаковому, образному. У символістському варіанті постмодерної новели колір часто виконує функцію символу. Так, колір у романі Даниленка здебільшого символізує смерть. Зокрема, «жовту лілію» автор запозичив із німецької міфосистеми, що розглядає лілію як символ потойбічного життя. Містичний зв'язок між цією квіткою та смертю зафіксовано в історії про один із монастирів Німеччини: після того, як чернець після молитви знайшов на стільці лілію, незабаром його земний шлях закінчився. Цю художню деталь доповнює елемент колірності, адже згідно з українськими народними уявленнями, жовтий колір — символ життя і смерті одночас.

Кольористика у романі представлена барвами з картини Олександра Мурашка, на якій начебто зображено смерть. Яскравою художньою деталлю у цьому творі є також капелюх. У романі символізує імпульс до завоювання, перемагання і переживання, він збуджує та мотивує, створює ефект таємничого спалаху, відчаю, невисловлених бажань, розкриває душевну тривогу героя та перемогу героїні, тобто зла.

У творі переважають чорний, білий і червоний кольори. Зокрема, описуючи зовнішність Юлії та її одяг, автор використовує лише чорно-білу гаму як символи життя та смерті, добра і зла: *«У неї було чорне волосся, налите соком обличчя, наче в яблука білий налив, і великі темні очі, повні легкого смутку, ніби*

вона знала, чим закінчиться їхня зустріч і куди рухається цей світ. Жінка була в білій спідниці і чорній блузі з бутонами троянд замість гудзиків з колекції Людмили Кисленко. Чотири парні бутони — парне число смерті — підкреслювали її стриманий смак» [4].

Троянда є символом краси, досконалості, любові, блаженства, таємниці. Водночас у низці традицій вона стала квіткою жалоби і пов'язувалася з потойбіччям. Важливу роль в символіці троянди відіграє її колір та число. Волхи східнослов'янських племен вважали, що парні числа уособлюють завершеність життєвого циклу, тобто смерть. Непарні — життя і виступали своєрідним оберегом проти тих злих духів. На блузі Юлії було у форі гудзиків чотири троянди.

Білий колір символізує денне сонячне світло і взагалі тутешнє земне життя в протиставленні до чорної ночі та підземного потойбічного світу. Споріднений із чимось Божественним. Саме автомобіль білого кольору був у Юлії Маринчук. У народів Сходу білий колір — це символ смерті.

У головного героя був чорний автомобіль (протилежність білому Лексусу Юлії) і одяг Юлії здебільшого теж був чорного кольору. Чорний колір уособлював потаємні бажання, зречення, бунт. Протилежний білому, але при цьому є кольором розкоші, заможності, витонченості. Характеризує такі якості, як страждання, невезіння, хворобливість, смерть. Це колір невідомості та колір майбутнього.

Яскравою художньою деталлю у цьому творі є також капелюх. Юлія Маринчук не показувала його Колядевичу аж до фіналу, мовби витримуючи інтригу, якою власне і був своєрідний ритуал відбирання душі.

Колір самого капелюха червоний, який за класифікацією Люшера [7], є імпульсом до завоювання, перемагання і переживання, він збуджує та мотивує. Власне саме червоний можна вважати третім компонентом домінантної тріади кольорів, які символізують життя і смерть. У романі червоний створює ефект таємничого спалаху, відчаю, невисловлених бажань, розкриває душевну тривогу героя та перемогу героїні, тобто зла.

Колір також слугує засобом для суб'єктивування характеру особистості, її прагнень, бажань, життєвих пріоритетів. Зокрема, момент, коли Юлія розповідає Колядевичу про символізм кольористики інтер'єру спальні: *«Хочеш, я розкажу про тебе за кольором білизни твоєї спальні? — запитала жінка. — Розкажи. — Якщо чоловік віддає перевагу білосніжній білизні, то це здоровий, практичний чоловік. Чорно-білу білизну люблять самовпевнені чоловіки з нахилом до шику та екстравагантності. Яскрава постіль на білизна у життєрадісних чоловіків, білизна у квіточки — у романтиків. — А в мене? — А в тебе фіолетова. Така білизна буває у чоловіків з містичною свідомістю»* [4, с. 37].

Психологи стверджують, що фіолетовий колір притаманний людині, яка живе більше розумом, ніж почуттями. Яка усе своє життя самовдосконалюється. Швидкоплинні романи не для неї, вона прагне до серйозних стосунків: сім'ї та шлюбу. І любитель фіолетового кольору до

всього ставиться «по-власницьки», і не важливо, чи це предмет, чи людина. Він абсолютний максималіст.

Чоловік з таким переліком якостей є ідеальною жертвою для першокласної звабниці. А саме такою була Юлія Маринчук – жінка-смерть.

Отже, колір у романі В. Даниленка – це усвідомлений, ретельно продуманий прийом, який допомагає авторові висловити думки і почуття; це ефективний засіб для психологічних маніпуляцій із метою впливу, адже більшість інформації людина сприймає завдяки сенсорним аналізаторам. Зважаючи на виразну зорову інформацію, передану у романі різним спектром кольорів, можна стверджувати про психологізацію прози, що спонукає читача до глибоких філософсько-психологічних роздумів.

Список використаних джерел:

1. *Бальмонт Константин*. Предисловие к переводу «Баллад и фантазий» Здгара По. – М., 1895. – С.111 – XX.
2. *Белецкий А.И.* В мастерской художника слова. – М.: Высшая школа, 1989. – 160 с.
3. *Войтович В.* Генеалогія богів давньої України / В. Войтович. – Рівне, 2007. – 556 с.
4. *Даниленко В.* «Кохання в стилі бароко» й інші любовні історії : роман та оповідання/ Володимир Даниленко. – Львів : ЛА «Піраміда», 2011. – 254 с.
5. *Коваль Т.* Художньо-образна функція кольористики [Електронний ресурс] / Коваль. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/np/pdf3/25.pdf>.
6. *Кухаренко В.А.* Интерпретация текста: Уч. пос. для педагогических институтов. – Л.: Просвещение, 1979. – 327 с.
7. *Люшер М.* Закон гармонии в нас: регуляционная психология профессора Люшера / М. Люшер. – Москва: ИКСР, 2008. – 240 с.
8. *Поліщук Я.* Київський бестіарій [Електронний ресурс] / Я. Поліщук. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2009/12/11/kyjivskyj-bestiarij/>.
9. *Поліщук Я.* Ревізії пам'яті / Ярослав Поліщук. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. – 216 с.
10. *Шутяк Л.* Будинки також мають таємниці / [Електронний ресурс] / Лілія Шутяк // bukvoid.com.ua/reviews/books/2010/02/17/074112.html.

МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Краснова Н.А.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотування. У статті було розглянуто питання методи і технології дистанційного навчання. Система дистанційного навчання дозволяє комплексно автоматизувати бізнес-процеси будь-якої компанії і установи, пов'язані з ро-

ботою і навчанням, оцінкою, тестуванням, управлінням талантами, систематизацією та зберіганням знань, а також з організацією корпоративних комунікацій і взаємодії між співробітниками і HR-підрозділом.

Суть проблеми. При всіх перевагах дистанційного навчання, **серйозним недоліком** для нього є переосмислення використання багатьох перевірених педагогічних прийомів для кращого запам'ятовування і засвоєння матеріалу, наприклад, таких як: метод опорних точок, свідомих помилок, вибору кращого рішення і т.д. Застосування різних педагогічних методів стає в значній мірі залежним від технічних засобів і способів організації контакту з учнями.

Мета. Дослідити на практиці методи та технології дистанційного навчання

Основний зміст. Інтернет зробив революцію в освіті. Тепер здобути будь-яку спеціальність можна, не виходячи з дому. Адже смартфон і високошвидкісний інтернет відкривають доступ до можливості навчання в найкращих університетах світу. Завдяки цьому дистанційна освіта дуже швидко розвивається вже майже 20 років. І все більше професіоналів говорять про те, що скоро школи і університети, в сьогоденні розумінні, будуть не потрібні.

ЩО ТАКЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ?

Дистанційне навчання (ДН) - це отримання знань на відстані. Воно стало зручним інструментом передачі інформації. Тепер студенту-математику не потрібно знову вступати до університету, щоб вивчити психологію або астрономію. Співробітник фірми і навіть мама в декреті може здобути вищу освіту або пройти курси підвищення кваліфікації віддалено. Спеціальні комп'ютерні програми, елементи конференц-зв'язку, електронна пошта, онлайн-месенджери, пристрої віртуальної реальності (VR) - завдяки цьому якісна освіта стала доступною для студентів по всьому світу.

ПОЧАТОК РОЗВИТКУ ДН

У 1728 році перший документований приклад заочного курсу надрукували як оголошення в «Бостонської газеті», де людина на ім'я КалібФіліппс запропонував викладати у вигляді скорочених листів, тобто студенти повинні були обмінюватися листами і таким чином навчатися з дому.

Майже 150 років тому, в 1873 році, були створені перші заочні школи в Сполучених Штатах, які називаються «Товариство заохочення навчання вдома». Протягом першої половини двадцятого століття на перший план виходили численні нові технології. Це призвело до значних інновацій в дистанційному навчанні.

Наприклад:

- До 1922 року технологія радіомовлення стала більш розвиненою. Коледж штату Пенсільванія скористався цим і проводив курси по радіо.
- У 1965 році дистанційні курси були переведені в телефонний формат.
- У 1976 році був відкритий перший «віртуальний коледж», який навчав за програмою Coastline. Проте одна технологія швидко змінювала іншу, і незабаром було запропоновано викладати онлайн-курси через супутникові станції, тоді було закладено основу інтернету.

Сьогодні в світі ефективність e-learning офіційно визнана на рівні ООН та ЮНЕСКО. За даними CedarGroup, вартість послуги дистанційного навчання дешевше інших форм освіти на 32-45%, час навчання менше на 35-45%, а швидкість запам'ятовування навчального матеріалу вище на 15-25%.

ЧОМУ ВЧИТИСЯ ВІДДАЛЕНО — ЦЕ ЗРУЧНО І ВИГІДНО?

1. Індивідуальний підхід. Студент сам вибирає, які предмети і в який «школі» він буде вивчати, визначає темп навчання, може повертатися по кілька разів до окремих матеріалів, пропускати деякі розділи і так далі, спираючись на навчання у зручний час. Є курси, де студент

2. отримує запис лекцій. У таких випадках він сам регулює, в який час і скільки займатися. Також є дистанційне навчання, де заняття проходять з викладачем індивідуально або в групі. Такі лекції йдуть за розкладом. Однак, як правило, студент може прослухати їх запис протягом року після закінчення. Важливо, що новачок зможе вивчити ази предмета. У той час як для професіонала доступні більш інноваційні програми.

3. Мобільність і доступність. Викладач і студент знаходяться на відстані. Але завдяки технологіям це не впливає на якість навчання. ДН дозволяє викладачеві навчати велику кількість людей. А учневі — слухати лекції професора з іншого континенту.

4. Вартість. Більшість онлайн-курсів — безкоштовні. Але навіть платний контент набагато дешевше «університетського» аналогу. Адже віддалений формат не припускає орендної плати та інших організаційних офлайн-витрат. До того ж немає «побічних» платежів - переїзdv, готелів і так далі.

Розроблені системи / платформи для ДН відрізняються модульним підходом, дозволяють створювати на базі набору програмних модулів гнучконалаштовані системи, функціонал яких залежить від завдань, що стоять перед замовником. На основі цих систем можуть бути побудовані модулі дистанційного навчання і тестування, повноцінний навчальний портал, що автоматизує всі процеси корпоративного навчання і управління талантами.

Приклади сервісів, доступних на порталі:

• Дистанційне навчання співробітників з використанням електронних навчальних курсів. Завдяки фахівцям в цій сфері курси розробляються цікаві, з дизайнерським і творчим підходом, із застосуванням інтерактивних та ігрових моментів.

- Проведення тренінгів / лекцій і семінарів в форматі вебінарів.
- Тестування співробітників.
- Інформування співробітників про всі форми корпоративного навчання, ознайомлення з календарем навчальних заходів, збір заявок на навчання.
- Організація надання зворотного зв'язку - форуми, блоги, опитування, відгуки про навчання.
- Проведення процедур оцінки персоналу (за компетенціями, за програмними цілями, за KPI).

• Пошук і відбір зовнішніх кандидатів в рамках процесу підбору персоналу.

- Виявлення талантів.
- Формування електронної бібліотеки і бази знань компанії.

Все це реалізується за допомогою:

- Віртуального класу — проведення багатосторонніх аудіо і відеоконференцій, проведення опитувань учнів, запис і відтворення вебінару.
- Управління порталом - форуми, блоги, чати, проведення опитувань думки співробітників, розмежування прав доступу до матеріалів порталу.
- Дистанційного навчання - розробка електронних курсів навчання.
- Гейміфікації - навчання в ігровому форматі, виявлення кращих та нагородження за якісне навчання.
- Тестування — формування і призначення тестів та аналіз результатів.
- Навчального центру - збір і обробка заявок на навчання, що надходять через портал, формування індивідуальних планів навчання співробітників, ведення бази даних навчальних програм і провайдерів навчання, складання графіка навчання (календаря заходів); аналіз результатів навчання - і т.д.
- Оцінки персоналу — визначення компетенції учнів, їх знань та навичок.
- Підбору персоналу.
- Розвитку кар'єри і управління талантами - надання менеджерам інструментів для виявлення талантів, зарахування до кадрового резерву кращих студентів.
- Електронної бібліотеки.

Всього лише 10 років тому компанії і навчальні заклади ставилися з обережністю до дистанційного навчання. Зараз кожна друга компанія України і 95% навчальних закладів користуються дистанційною освітою як додатковою, а дехтої як основною. Багато скептиків не вірили в те, що ДН може розвинути-ся до таких висот. Однак це тільки початок, за дистанційним навчанням велике майбутнє.

Таким чином, прогнози вчених щодо розвитку технологій такі, що людей з професіями які можна автоматизувати, незабаром замінять роботи і комп'ютери. Новітні технології стрімко змінюють наше життя. Штучний інтелект, блокчейн, 3D-друк, роботизація і інші інновації не тільки допомагають людям вирішувати різні завдання, але і змушують людей змінювати роботу і освоювати нові компетенції. Згідно з дослідженням Світового економічного форуму, до 2020 року технології ліквідують понад п'ять мільйонів робочих місць. Ще до закінчення нинішнього століття 70% сучасних професій будуть автоматизовані, включаючи ту, якою Ви зараз займаєтеся. Розвиток віртуальної реальності, де студент зможе опинитися на реальній лекції в навчальному закладі і, більш того, відразу застосувати на практиці отримані знання на підприємстві або перенестися в іншу країну для вивчення іноземної мови. А якщо зануритися в ще більш далеке для нас майбутнє, тоді ми дійдемо до можливості за-

вантаження будь-якого різновиду та обсягу інформації відразу в мозок людини без будь-яких труднощів вивчення і запам'ятовування.

Список використаних джерел:

1. *Бездрабко В. В.* Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток / В. В. Бездрабко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : Четверта хвиля, 2009. — 720 с.
2. *Бездрабко В. В.* Сучасне документознавство в Україні: концепції, перспективи розвитку / В. В. Бездрабко // Укр. іст. журн. — 2008. — № 6. — С. 165–182.
3. *Кулешов С. Г.* Документознавство в системі наук документально-комунікативного циклу / С. Г. Кулешов // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи : наук. доп. всеукр. конф. (19–20 листоп. 1996 р.). — К., 1997. — Ч. 2. — С. 37–41.
4. *Кулешов С. Г.* Новий погляд на структуру документознавства / С. Г. Кулешов // Вісн. Книжк. палати. — 2003. — № 10. — С. 24–27.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДОЛОГИИ РАЗРАБОТКИ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Кривий Д.С.,
студент,

ЧВУЗ «Европейский университет», г. Киев
Научный руководитель: к.э.н., доцент *Кургузенкова Л.А.*

Методология — это набор принципов, а также совокупность идей, понятий, методов и средств, определяющих стиль разработки программного обеспечения. Различные методологии применяют в целях ускорения выпуска и снижения стоимости разработки программных продуктов. Сегодня выделяют такие основные виды методологий разработки ПО:

Каскадная или водопадная разработка (англ. waterfall model) — процесс создания программного обеспечения представляет собой последовательность фаз анализа, проектирования, реализации, тестирования, интеграции и поддержки. Такой подход используют для крупных, длительных проектов.

Итеративная или инкрементная модель (англ. incremental model). В этой модели полные требования к системе делятся на различные сборки. Имеют место несколько циклов разработки, и вместе они составляют жизненный цикл «мульти-водопад». Процедура разработки по инкрементной модели предполагает выпуск на первом большом этапе продукта в базовой функциональности, а затем уже последовательное добавление новых функций. Инкрементные модели используются там, где отдельные запросы на изменение ясны, могут быть легко формализованы и реализованы.

Спиральная методика (англ. spiral model) характеризуется прохождением проектом повторяющегося цикла в каждой фазе развития: планирование - реализация - проверка - оценка (англ. plan-do-check-act cycle). Модель похожа на инкрементную, но с акцентом на анализ рисков. Она хорошо работает для решения важных задач бизнеса, когда неудача несовместима с деятельностью компании.

Гибкая методология Agile-разработки (англ. agile — проворный) — т.н. быстрая разработка без ущерба качеству, когда во главу угла ставится работающий продукт, а не документация. Наиболее современный неформализованный подход к созданию программного обеспечения, в процессе которого реакция на изменения ценится выше строгого следования плану. Agile стал основой для целого ряда гибких методик, среди которых наиболее известны Scrum, Lean и экстремальное программирование. В гибкой методологии разработки после каждой итерации заказчик может наблюдать результат и понимать, удовлетворяет он его или нет. Это одно из преимуществ гибкой модели. К ее недостаткам относят сложность оценки стоимости разработки.

Таким образом, модели разработки программного обеспечения предлагают множество опций для технических команд. Методологии не универсальны и описываются различными принципами, они частично пересекаются в средствах и могут иметь схожие черты, при этом не существует одного верного для всех проектов и стартовых условий подхода. Выбор методологии разработки для конкретного проекта зависит от предъявляемых требований и наличных ресурсов для разработки.

Список использованных источников:

1. Smartsheet.com [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://www.smartsheet.com/agile-vs-scrum-vs-waterfall-vs-kanban>
2. Scrummasters.com.ua [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://scrummasters.com.ua/blog/scrum-and-agile>
3. DevelopersOfUkraine [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://dou.ua/forums/topic/14015/>
4. Хабрахабр [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://habrahabr.ru/company/edison/blog/269789/>
5. rb.ru [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://rb.ru/story/agile-scrum-kanban/>
6. Agile фан-клуб [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://agile.kh.ua/2013/11/13/sravnenie-waterfall-i-agile-plyusy-i-minusy/>
7. worksection.com [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://worksection.com/blog/waterfall-vs-agile.html>

ВЕЛИКОМАСШТАБНА СТРУКТУРА ВСЕСВІТУ

*Приц В. Ю.,
студент,*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

*Всесвіт не надто великий для людини;
він не перевищує ні розумові можливості людини,
ні можливості людського духу.*

Жорж Леметр

Наше місце у Всесвіті завжди цікавило філософів, вчених, письменників та всіх людей, які інколи дивляться на небо. Історію питання про розподіл речовини у Всесвіті (на великих масштабах) можна прослідкувати ще у 15 столітті. Німецький вчений-теолог Микола Кузанський вважав Всесвіт однорідним та ізотропним, а це основа сучасного космологічного принципу. Всі свої думки, Микола виклав у праці «Про вчену неграмотність» (1440 р.). Там він зазначає: «Центр Всесвіту – всюди, а границя – ніде». І далі: «Жодна зоряна ділянка не залишена життя». Отже, для нього існував Всесвіт, заповнений зорями. Пізніше, ідеї Кузанського продовжив геніальний бунтар науки Джордано Бруно, якого католицька церква ще й досі не реабілітувала.

У 18 столітті німецький філософ Імануїл Кант та англійський астроном Вільям Гершель, спостерігаючи за різними туманностями, припустили, що туманності – це «зоряні острови», окремі від нашого, який називається Молочний Шлях, і який можна спостерігати в ясну ніч як світлу полосу на небі. Ці «зоряні острови» тримаються вкупі завдяки гравітації, закон якої століття перед тим відкрив Ісаак Ньютон.

Сьогодні ми знаємо, що це припущення було вірним. Але астрономи майже 200 років не підтримували ці геніальні ідеї. Вони вважали, що всі туманності, як близькі, так і далекі – це об'єкти нашої Галактики. Тому на початок 20 століття нашу Галактику досить точно досліджили:

- Визначили її розмір (100 тис. св. р.);
- Визначили її дискову та спіральну структури;
- Вивчили типи зоряного населення (зорі плоскої, проміжної і сферичної структури Галактики);
- Досліджили зоряні скупчення (кулясті і розсіяні);
- Досліджили туманності (дифузні і планетарні);
- Створили спектральну класифікацію зір (діаграма зоряної еволюції Герцшпрунга-Рассела);
- Досліджили різні типи змінних зір (в тому числі і пульсуючі – цефеїди);
- Побудували залежність період-світність для цефеїд (що дало потужний метод визначення відстаней до зір);

- Досліджили візуально-подвійні, спектрально-подвійні і затемнювально-подвійні зорі (що дало можливість надійно визначати масу, світність і радіус зір різних типів);

- Побудували залежність маса-світність для зір, що лягла в основу перевірки наших уявлень про внутрішню будову і еволюцію зір.

І лише в 20-х роках минулого століття видатний астроном Едвін Габбл, шляхом спостережень на найбільшому у той час телескопі, довів, що далекі туманності – то інші зоряні системи, то інші галактики.

Отже, тепер Всесвіт постав для астрономів як безмежний простір заповнений галактиками. І тоді виникло запитання про їх просторовий розподіл.

Озброївшись загальною теорією відносності Айнштейна (новою теорією гравітації), астрономи почали досліджувати галактики і як вони розподілені в просторі. Виявилось, що галактики зазвичай гравітаційно об'єднані та існують в групах, які називаються «скупченнями», розміри яких в середньому 3 Мпк. Наприклад, наша галактика Молочний Шлях входить до Місцевої Групи галактик (Місцеве скупчення), де налічується більше ніж 50 галактик різного типу та розмірів. Найбільша серед них Галактика Андромеди (Туманність Андромеди, М31), відстань від Сонця до якої близько 2,4 млн. св. р. Внаслідок притягання, Андромеда зіткнеться з Молочним Шляхом близько через 4,5-5 млрд. років (десь тоді вибухне Сонце).

Скупчення галактик це ще не крайня межа структурування речовини у Всесвіті. Скупчення входять до складу ще більших структур – надскупчень, розміри яких 50-150 Мпк. Наша Місцева Група входить до Надскупчення Діви (за назвою сузір'я, в напрямку якого знаходиться центр цього надскупчення). Можна було б припустити, що ця ієрархія поширюється на структури вищого рівня, але в 90-х роках минулого століття, астрономи визначили, що на масштабах >300 Мпк Всесвіт практично однорідний та ізотропний.

Надскупчення являються собою грані та ребра так званої комірчастої структури Всесвіту, яку можна порівняти з бджолиними стільниками чи нейронними зв'язками у мозку. Всередині таких структур знаходиться значно менше матерії. Ці області називають порожнечами або водами (від. англ. 'void' – порожнеча).

Така особливість розподілу речовини у просторі, зумовлена первинними неоднорідностями, які мали місце у ранньому Всесвіті. З мікроскопічних неоднорідностей, внаслідок розширення Всесвіту, утворилися гравітаційні структури – галактики.

Зі спостережень за скупченнями та надскупченнями галактик, виявилось, що окрім звичайної матерії, що світиться, існує величезна кількість невидимої матерії, яка гравітаційно впливає на звичайну матерію. Сьогодні цю матерію називають «темною матерією». Виявляється, її приблизно в 5 разів більше за звичайну матерію, отже, по суті, вона є основою всіх структур Всесвіту на великих масштабах.

Але із відкриттям прискореного розширення Всесвіту (1998 рік), виявилось, що Всесвіт складається на 70% з невідомої «темної енергії» (яка якраз і змушує простір розтягуватись з прискоренням), 25% складає темна матерія і 5% припадає на звичайну матерію (яку можна «бачити»). Отже, про 95% у Всесвіті ми майже нічого не знаємо.

Список використаних джерел:

1. *Попов С. Б.* Крупномасштабная структура Вселенной. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.astronet.ru/db/msg/1171366>
2. *Вавилова І. Б.* Великомасштабна структура Всесвіту. Київ, РВЦ КУ. 1998. – 107 с.
3. *Пиблс Э. Ф. Д.* Структура Вселенной в больших масштабах. М., Знание. 1983. – 408 с.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМНОЮ КОМПАНІЄЮ

Федік О.І.,
аспірант,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ,
Науковий керівник: к.ф.- м.н., доцент *Склярєнко О.В.*

У сучасному світі важливу роль відіграє час, витрачений на виконання тих чи інших бізнесових задач, оскільки це, фактично, єдиний непоправний і вартісний ресурс, який необхідно оптимально використовувати для максимізації ефекту віддачі від діяльності. А існуючий рівень конкуренції на ринку все частіше вимагає від бізнес організацій оптимізації внутрішніх процесів та швидкості прийняття рішень. Ці дві складові невід'ємно пов'язані з обробкою та візуалізацією значних масивів даних.

Оскільки традиційні інструменти управління не відповідають вимогам часу та ринку, використання різноманітного програмного забезпечення набирає популярності в процесі оптимізації управління підприємством.

Для кращого розуміння можливостей програмного забезпечення у вирішенні зазначеної проблеми, необхідно з'ясувати суть візуалізації. Візуалізація даних – це графічна презентація інформації, завдяки якій можна лаконічно представити в зображенні те, що в текстовому еквіваленті займе не один абзац [1]. Проте, уваги заслуговує і більш широке поняття - візуалізація інформації. Візуалізація інформації – це інтерактивне вивчення візуального представлення абстрактних даних для посилення людського пізнання[2]. Як бачимо, обидва поняття пов'язані з вирішенням поставленої задачі більш

ефективним опрацюванням масивів інформації та релевантним представленням.

Релевантна візуалізація даних має важливу роль в управлінській діяльності, в тому числі і в рекламній галузі.

Теоретичне підґрунтя на користь такого твердження можна знайти в дослідженні нейробіологів Массачусетського технологічного інституту, які встановили, що візуальна інформація сприймається мозком у 20 разів швидше, ніж текстова![3]

Що стосується практичного підтвердження, то робота в рекламній сфері напряму пов'язана з процесом збору, обробки та візуалізації зібраних даних. Найпростіший приклад важливості візуалізації у рекламній діяльності – звітність за результатами проведеної кампанії. Основні функції звітності у рекламній діяльності наступні:

- закриваюча документація;
- джерело аналітичних даних щодо ефективності завершеної кампанії;
- джерело аналітичних даних для виявлення трендів та тенденцій;
- основа для розробки рекомендацій для роботи у наступних періодах.

При цьому виділяють такі два «традиційні» типи звітності: Excel postbuyreport та PowerPoint (PPT) звіт (postcampaign, шоквартальний, щомісячний).

Шоквартальний звіт PPT – найбільш комплексний за набором даних, що аналізуються. Такий звіт може містити 50 і більше слайдів, які репрезентують різноманітні типи даних і побудовані з використанням різноманітних внутрішніх графічних інструментів PowerPoint: гістограми, лінійні графіки, діаграми та ін.

Незважаючи на свою, на перший погляд, простоту, такі звіти мають ряд проблем, що виникають при їх підготовці, а саме:

- необхідність залучення значної кількості спеціалістів;
- втрата окремих файлів з даними за попередні періоди;
- технічні помилки у розрахункових формулах та не відображення окремих даних із загального масиву;
- обмеженість площини для відображення історичних даних;
- складність «зчитування» візуалізованих даних;
- складність пересилання готових файлів зі значною вагою.

Спрощення процесу підготовки звітності та аналітики можна здійснити за рахунок засобів автоматизації та візуалізації даних. Тому на сьогодні досить багато рекламних компаній все частіше звертаються до спеціального програмного забезпечення, яке має вирішити значну частину проблем, а головне – підвищити якість управлінських рішень та ефективність використання ресурсів компанії.

Існує багато різноманітних програм для автоматизованої обробки даних та візуалізації, серед яких Power BI, Improvado, Tableau та ін.

Розглянемо можливості такого програмного забезпечення на прикладі інструменту Power BI. Power BI – це набір засобів аналітики для збору, інтер-

претації та візуалізації важливих масивів даних. Програмне забезпечення доступне у двох продуктах:

- Power BI Desktop створений для розробки моделей даних та звітів;
- Power BI Service - онлайн-аналог, який має обмежений функціонал конструювання і роботи з даними.

Важливою перевагою таких сервісів є можливість одночасного отримання інформації з різноманітних джерел, як файлових (Excel, CSV, XML), баз даних (SQL Server, Access і т.п.), так і з хмарних платформ та широкого набору сайтів, та засобів аналітики (Facebook, GoogleAnalytics, MailChimp та ін).

У Power BI можна імпортувати дані найбільш часто використовуваних баз даних і сервісів, з якими працюють співробітники діджитальних агентств. Обробка, перетворення та співставлення даних здійснюється у декілька кліків. Саму візуалізацію на основі сформованих груп даних можна відображати завдяки широкому спектру елементів: всі види діаграм, гістограми, графіки, і т.д. Зазначені графічні елементи можна індивідуалізувати за різними параметрами, наприклад, колір, фон, назва, кордони. При цьому ця деталізована аналітика має звичний інтерфейс на базі Excel. Користувач має більше 85 варіантів візуалізації звітів та масивів даних. По завершенню первинного налаштування роботи програми формується персоналізована панель моніторингу. Ця панель виводиться у on-line формат, що надає можливість легко надіслати звіт конкретному користувачеві за допомогою одного, персоналізованого посилання.

Із викладеного вище матеріалу стає очевидним, що використання програмного забезпечення для візуалізації даних є одним із інструментів підвищення ефективності управління рекламною компанією за рахунок спрощення внутрішніх процесів, а також підвищення якості та швидкості прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Візуалізація даних - <https://gurt.org.ua/articles/37609/>
2. Візуалізація інформації-https://uk.wikipedia.org/wiki/Візуалізація_інформації
3. Електронний ресурс <http://idos.org.ua/novyny/yak-i-dlya-choho-vykorystovuvaty-vizualizatsiyu-danyh/>

ФОРМИ І МЕТОДИ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Цихмейструк О. М.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Матвієнко О. В.,

професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання,

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Сьогодні серед основних ідей розвитку України в процесі Євроінтеграції можемо виділити становлення українського суспільства, як полікультурного середовища. Таким чином, « в умовах створення правових і світоглядних засад полікультурного демократичного суспільства, економічної, культурної та освітньої інтеграції України в європейське і світове співтовариство особливої актуальності набуває проблема виховання нового покоління, готового до ефективної міжкультурної взаємодії в нових історичних реаліях, стійкого до проявів расизму, ксенофобії й нетерпимості до людських відмінностей» [2, 152]

Акцентування на міжкультурній взаємодії, в свою чергу, зумовлює впровадження полікультурності в навчально-виховний процес. Саме тому, розробка виховної моделі в освітній системі, орієнтованої на комунікацію в полікультурному середовищі на основі толерантної міжкультурної взаємодії породжує культурно-соціальну ідентифікацію особистості, збагаченої духовно, морально стабільної, толерантної до релігійних вірувань, етнічної приналежності, відкритої до взаємодії в полікультурних групах.

Сутність полікультурного виховання вивчали такі науковці, як І.Лощенко, В.Погребняк, А.Солодка, С.Лук'янчук, В.Бойченко. М. Олійник надає нам визначення полікультурного виховання – «процес цілеспрямованого й планомірного формування і розвитку світогляду, переконань і почуттів особистості, що ґрунтуються на визнанні багатоманітності культур, збагачує її почуття, формує особливе ставлення до навколишнього світу й людей у ньому, супроводжується сприйманням та осмисленням життєво важливих парадигм буття, перетворенням зовнішніх культурних смислів у внутрішній морально-етичний світ.[4, 50]

У шести-семирічному віці дитина набуває перші – фрагментарні та несистематичні – знання про свою етнічну приналежність. В цьому віці найбільш значимими для неї є сім'я та безпосереднє соціальне оточення, а не етнічна група. У восьми-дев'ятирічному віці дитина вже легко ідентифікує себе зі своєю етнічною групою, усвідомлює основи ідентифікації – національність батьків, місце проживання, рідну мову, зароджуються національні почуття.

При впровадженні полікультурного виховання є такі підходи до навчання основ: дидактична модель (знання з історії), експериментальна (власний досвід), культурно-специфічна (особливості взаємодії з представниками різних культур), загальнокультурна (подолання негативних стереотипів задля гармонійних міжкультурних відносин), когнітивна (надання інформації про міжкультурні відмінності), емоційна (трансформація установок щодо ставлення до інших людей), поведінкова (формує вміння і навички, що підвищують ефективність спілкування).

Нами виділено основні методи полікультурного виховання:

1) методи формування свідомості активних громадян демократичного полікультурного суспільства: бесіда, дискусія, диспут, круглий стіл, обговорення літературних творів, кінофільмів полікультурного змісту, матеріалів преси, проблем школи й громади, метод прикладу;

2) методи організації і стимулювання діяльності щодо формування позитивного досвіду суспільної поведінки і взаємодії з представниками різних культурних груп: проблемне навчання, групові проекти, командна співпраця, рольова гра, пошукова діяльність, "мозковий штурм", кейс-навчання, моделювання, зустрічі з представниками громади, батьками, інтерв'ю, конференція, спілкування в режимі он-лайн і листування електронною поштою із зарубіжними однолітками;

3) методи контролю і самоконтролю за ефективністю процесу полікультурного виховання: педагогічне спостереження, бесіда і дискусія з метою виявлення полікультурної вихованості й поінформованості, усне та письмове опитування, психолого-педагогічне тестування, підготовка творів, рефератів, мультимедійних презентацій, звітів, есе, ведення учнями щоденників і журналів, письмові екзамени, портфоліо та ін.

Так серед методів та форм полікультурного виховання можемо виділити також наступні: ознайомлення зі змістом казок, подальше їх обговорення та інсценізація, моделювання та розв'язання ситуацій, проведення ігор для налагодження контактів з полікультурними групами, відвідування музеїв та виставок, вправи, дискусії, організація міні-проектів за наданими темами для ефективної міжкультурної комунікації в групах полікультурного середовища, інтерактивні технології.

Приклад форми полікультурного виховання:

Тема: «Багатокультурна карта мого населеного пункту»

Мета: формувати в учнів уявлення про культурну багатоманітність середовища, в якому вони проживають

Форми та методи: робота з топографічними картами (конструювання, позначення, аналіз), робота в групах

1. Вчитель об'єднує клас у декілька груп і дає завдання кожній з них: на карті населеного пункту позначити громадські місця, топографічні назви, приватні помешкання людей, котрі мають певне відношення до однієї із сфер багатокультурності: Група 1. Визначає та наносить на карту храми різних

релігій. Група 2. Наносить на карту місця компактного проживання представників різних етнічних громад. Група 3. Наносить на карту топографічні назви, які мають відношення до певної етнічної культури. Група 4. Наносить на карту місця проживання людей із особливими потребами.

2. Учні разом із вчителем переносять усі зібрані на попередньому етапі об'єкти, що характеризують різні прояви полікультурності в населеному пункті, на єдину карту

3. Готова карта вивіщується у класі чи у місцях загальношкільного інформування.

Отже, полікультурна освіта молодшого школяра, що має на меті виховання свідомого громадянина, який обізнаний в різноманітності культур, етносів, національностей та віросповідань, а також, що базується не лише на толерантному ставленні, взаємоповазі, а й створенні позитивного психоемоційного мікроклімату під час комунікації в полікультурних групах, сприяє розвитку українського суспільства як полікультурного середовища.

Список використаних джерел:

1. *Бойченко В.В.* Полікультурне виховання молодших школярів у навчально-виховному процесі школи: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / В.В. Бойченко. – Херсон, 2006, – 22 с.

2. *Лук'янчук С.Ф.* Полікультурне виховання учнів в українській школі: сучасний стан / С.Ф. Лук'янчук // Вісник Житомирського державного університету/ Випуск 66. Педагогічні науки.

3. *Олійник М.І.* Полікультурне виховання як процес формування етнічної ідентичності та толерантності у дітей дошкільного віку / М.І. Олійник// Вісник Прикарпатського університету: Педагогіка. Випуск XXXII. – Івано-Франківськ, 2010. – с.49-56

4. *Струннікова Д.І., Олійник М.І.* Формування національної самосвідомості в студентській молоді: теоретичний аспект / Д.І. Струннікова, М.І. Олійник// Вісник Прикарпатського університету: Педагогіка. Випуск XXXII. – Івано-Франківськ, 2010. – с.82-89.

5. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

СЕКЦІЯ «МОЛОДЬ І ОСВІТА»

Підсекції: «ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ»,
«ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ, ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ТА ВИХОВАННЯ», «ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА
ВИХОВАННЯ», «ПСИХОЛОГІЯ»

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ

Алейнікова Г.В.,
студентка I курсу магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. п. н., доцент, *Рейтольська О.Д.*

Постановка проблеми. Реформування системи освіти впливає на вимоги для підготовки дітей до школи у закладах дошкільної освіти. І якщо в попередні роки при підготовці дітей до школи вихователь орієнтувався на знання, які він має надати дитині, то сьогодні вже йдеться про формування компетенцій під час підготовки дитини. Вихованець має стати не лише об'єктом для отримання, запам'ятовування та відтворення інформації, а й активним учасником освітнього процесу. Василь Сухомлинський у своїй практиці розвивав в дітях данні вміння та описав їх у своїх творах.

Ключові поняття: Пізнавальна активність, розумовий розвиток, методи розумового розвитку, допитливість.

Мета статті. Проаналізувати науково-практичну спадщину В. Сухомлинського, розкрити сутність його поглядів на формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сучасність змушує змінюватись не тільки устрій нашої держави, але й значною мірою впливає на процес освіти. Вчені та педагоги розуміють, що ми не створюємо майбутнє для дітей, тому повинні підготувати їх до нього.

Для того щоб стати активним учасником освітнього процесу, дитина, за допомогою вихователя, має розвивати в собі пізнавальну активність, тобто

природній прояв інтересу до оточуючого світу, який позитивно сприяє інтелектуальному розвитку та впливає на процес засвоєння нових знань.

У своїх працях Василь Сухомлинський пізнавальну активність називав допитливістю, а її розвиток ототожнював з розумовим розвитком під час підготовки до школи.

Виявити та проаналізувати безпосередній досвід В. Сухомлинського дозволяє «Школа радості», у якій відбувалась підготовка дітей до навчальної діяльності, вміння їх висловлювати власну думку, спостерігати.

На думку педагога, розумовий розвиток передбачає здобуття знань та формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних та творчих здібностей, формування культури розумової праці, виховання інтересу та потреби в розумовій діяльності, в постійному збагаченні наукових знань, в застосуванні їх на практиці [4, с.214].

Розумове виховання відбувається в процесі здобуття наукових знань, а не зводиться до його накопичення. Жива, допитлива, творча думка формується у вихованця тоді, коли по відношенню до знань він займає свою особисту життєву позицію. Активне вираження особистого відношення до здобутих знань – і є те, що слід називати розумом формуючим особистість [4, 390].

Видатний педагог підкреслював, що пізнавальна активність має виражатись у вмінні її виразити, тобто проговорити, застосувати. Накопиченні знання мають зміцнювати пам'ять, розвивати творчі здібності. Досліджуючи творче застосування знань В. Сухомлинський виокремив один з методів, а саме складання казок та творів.

Основою розумового розвитку на думку В. Сухомлинського є світогляд. Формування наукового світогляду залежить від того, наскільки глибоко осмислюють учні головні, провідні ідеї основ наук: матеріальність і пізнаваність світу, взаємний зв'язок і обумовленість явищ; можливість і закономірну необхідність перетворення навколишнього світу людиною; пізнаваність суті і причин громадських явищ [3, 213].

Мислення стає працею тільки за умови використання знань для продуктивної діяльності. Найважливіша риса розвинутого розуму – спостережливість, «уміння бачити розумовими очима нашими предмет в центрі усіх його стосунків». Із спостережливістю тісно пов'язані інші риси розумового розвитку: допитливість, тобто, активне відношення до явищ навколишнього світу, прагнення пізнавати і знати; системності, тобто цілеспрямований відбір об'єктів пізнання, понять, висновків; місткість – уміння зберігати в пам'яті знання і орієнтуватись в інтелектуальних багатствах; дисциплінованість, гнучкість, самостійність, критичність [4, 246].

Природа, її невичерпне багатство і різноманітність – головне джерело думки, головна школа розвитку розумових здібностей [4, 402]. Щоб осмислити кожний яскравий образ – наочний або словесний, потрібно багато часу і нервових сил. Уміння дати дитині подумати – це одно з самих необхідних якостей педагога [5, 324].

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Бершицька М.М.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.п.н., доцент *Рейпольська О.Д.*

Потік інформації — ось найважливіша умова повноцінного розумового розвитку. Людське виховання в тому і полягає, що старші передають дітям свої знання про навколишній світ, енергією своєї думки постійно живлять потік інформації, що впливає на дитину[2,691-695].

Видатний педагог, наголошував, що чим сильніше прагнення до пізнання, тим з більшим інтересом працюють діти, тим глибше розкривався дослідницький характер праці. Джерелом дитячого бажання працювати являлось передусім бажання дізнатися. Якщо це бажання розвивалось, у дітей міцнів інтерес до праці. Те, що в практиці виховної роботи називають любов'ю до праці, було сплавом допитливості, інтересу і почуття власної гідності дитини[3, 147].

Вправами, що будять внутрішню енергію мозку, стимулюючи гру розумових сил, є рішення завдань на кмітливість, тямущість. Ці завдання породжують самими речами, предметами, явищами навколишнього світу[3,154-163].

Активізація розумових і вольових зусиль дитини великою мірою залежала від дотримання ряду дидактичних і виховних вимог. Істотною передумовою застосування отриманих знань було самостійне осмислення матеріалу, продумування його. Переживання почуття особистої участі в оволодінні знаннями дуже важлива умова пробудження інтересу до знань. Цей інтерес формується, коли людина пізнає знає не лише світ, але і самого себе. Без самоствердження не може бути справжнього інтересу до знань.

Джерело інтересу — застосуванні знань, в переживанні почуття влади розуму над фактами і явищами, в потребі почувати себе відкривачем, дослідником, шукачем.

Висновки. Основні постулати формування та розвитку пізнавальної активності були відображені під час підготовки дитини до школи в Школі радості. Вся діяльність ґрунтувалась на основі спостереження у природі та мовленнєвій діяльності. Вихователь мав пробудити в дитині інтерес до оточуючого світу, навчити описувати явища природи та робити власні умовиводи на основі побаченого та почутого. Роблячи висновки дитина назавжди запам'ятовувала суть закону природи. Що інтелектуально збагачувало дитину та надихало її на нові розумові операції.

Список використаних джерел:

1. *Сухомлинський В.О.* Вибрані твори в п'яти томах. — Т.1. — К.: Радянська школа, 1979
2. *Сухомлинський В.О.* Вибрані твори в п'яти томах. — Т.2. — К.: Радянська школа, 1979
3. *Сухомлинський В.О.* Вибрані твори в п'яти томах. — Т.3. — К.: Радянська школа, 1979
4. *Сухомлинський В.О.* Вибрані твори в п'яти томах. — Т.4. — К.: Радянська школа, 1979
5. *Сухомлинський В.О.* Вибрані твори в п'яти томах. — Т.5. — К.: Радянська школа, 1979

Актуальність теми обумовлюється вимогами сьогодення до якості і наповненості освітнього процесу, що допоможе дітям орієнтуватися у швидко змінюваному світі. Активний процес інтеграції України до Європейського співтовариства обумовив стрімке розповсюдження явища навчання англійської мови в дошкільних закладах освіти, тож систематичне і цілеспрямоване формування мовленнєвої активності дошкільників є одним із пріоритетних напрямків розвитку англомовного спілкування.

Метою статті є аналіз, узагальнення і осмислення досвіду формування мовленнєвої активності дітей середнього дошкільного віку в процесі навчання англійської мови.

Нами було проведено аналіз останніх досліджень та публікацій стосовно проблем методики формування англомовної компетентності дітей дошкільного віку, а саме: З. Футерман (комунікативний і ситуативний підходи), Т. Шкваріної (принципи комунікативно орієнтованого навчання), О. Рейпольської (індивідуально-диференційований підхід), С. Гайдук (підготовка майбутніх вихователів) та ін. Які підтверджують важливість формування мовленнєвої активності дошкільнят, як складової англомовної компетентності дітей.

Згідно з Державним стандартом дошкільної освіти України (БКДО), іноземна мова належить до варіативної складової дошкільної освіти. Результатами освітньої роботи якої є: диференціювання звуків іноземної мови, правильна їх вимова, з відповідною інтонацією; сприйняття та реагування на звертання, нескладні команди та інструкції педагога, відповідь на прості запитання стосовно імені, віку, місця проживання тощо; знання та озвучення окремих віршів, римувань, пісень; відтворення коротких зв'язних повідомлень за запропонованою тематикою; уміння працювати в парах та групах.

Результати сучасних досліджень переконливо свідчать про те, що саме у дошкільному віці дуже інтенсивно розвиваються комунікативні форми і функції мовної діяльності, удосконалюються практичні мовні навички, суттєво змінюється словниковий обсяг мовлення, відбувається усвідомлення мовної діяльності загалом [2, с. 217].

Проаналізувавши чисельні дослідження психологів (Р. Павелків, О. Цигіпало, О. Бойко та ін.) та педагогів (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Рейпольсь-

ка та ін.), нами було зроблено висновок, що формування мовленнєвої компетенції потребує цілеспрямованої, систематичної роботи. Саме розвинуте мовлення обслуговує усі види навчальної діяльності дітей дошкільного віку.

Відправним у нашому дослідженні було визначення І. Зимньої що до мовленнєвої діяльності, яка охарактеризувала її як активний, цілеспрямований, опосередкований мовою та зумовлений ситуацією спілкування процес прийому і видачі мовленнєвого повідомлення у взаємодії людей між собою [1, с. 350].

У мовленнєвій діяльності слід розрізнити мовну і мовленнєву компетенції, а в мовленнєвій – лексичну, фонетичну, граматичну, діалогологічну та комунікативну [3, с.12]. Саме тому нами були підібрані мовленнєві ігри, спрямовані на розвиток всіх складових мовленнєвої компетенції.

У процесі формування мовленнєвої компетенції особливо важливі завдання пов'язані із з мотивацією вивчення англійської мови, яка забезпечується:

- цікавим навчальним матеріалом, який відповідає життєвому досвіду дитини;
- забезпеченням позитивного психологічного клімату на занятті, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу;
- формами організації дітей під час навчання (колективні, групові, індивідуальні, робота у мікрогрупах по 2 – 3 дитини) та адекватними їм методами, засоби та прийоми роботи з навчальним матеріалом (словесні, наочні, практичні);
- успішністю дітей старшого дошкільного віку у процесі вивченні іноземної мови, яка викликає задоволення, відчуття прогресу в дитині (досягається посилюються навчальними завданнями, а також схваленням дитини з боку вихователя);
- заохоченням дітей до активного виконання завдань.

На нашу думку, лінгвістичні ігри є ефективним елементом для розвитку мовленнєвої активності дітей середнього дошкільного віку. Ігрове спілкування є основою, на якій відбувається формування і вдосконалення мовленнєвої активності дошкільників. Гра охоплює різні види мовленнєвої діяльності дошкільників: слухання і говоріння. З дітьми середнього дошкільного віку проводять різні види ігор за ступенем значимості їх на уроці англійської мови.

Прикладом колективної навчальної гри може бути гра «Зіпсований телефон»: діти сидять, утворюючи півколо, тому, хто сидить з краю, ведучий говорить англійське слово (згідно пройденої або досліджуваної теми). Слово передається на вухо кожному гравцю по колу. Якщо останній гравець правильно сказав слово, яке загадав ведучий, значить «не зіпсований телефон».

Ця гра формує фонетичну компетентність дошкільників, дає змогу вдосконалити вміння дітей правильно вимовляти англійські звуки і розуміти інших.

Для формування лексичної компетентності (розширення словникового запасу), ефективним є метод Caretaker speech – це стиль мовлення, який часто використовується дорослими під час спілкування з немовлятами або малень-

кими дітьми, що характеризується скороченням речень, спрощеною граматиною, невеликою кількістю слів, повільною мовою з багатьма повтореннями.

Teacher: Put on your shoes... put on your heat... good boy... Put on your gloves... Right hand... left hand... good job!

При цьому, варто дотримуватися наступних правил: використовувати англійську мову як основну мову для спілкування; використовувати жести, дії, малюнки з метою полегшення розуміння мовлення; дозволяти дітям на ранньому етапі навчання усного спілкування користуватися інколи рідною мовою, проте одразу ж відтворювати думку дитини англійською мовою; допомагати дітям запам'ятовувати нові слова і фрази у контексті; розучувати з дітьми римування та пісні.

Мовленнєва активність забезпечує усне спілкування іноземною мовою в діалогічній і в монологічній формі. Діалогічне мовлення необхідно тренувати на добре відібраному матеріалі і воно може складатись із окремих неповних речень, супроводжуватись мімікою, жестами. Ефективним є прослуховування діалогу-зразка з його подальшим відтворенням по ролях із збереженням інтонації. За допомогою діалогів ми тренуємо діалогічну і комунікативну компетентність дошкільників.

Висновки. Нами було проведено аналіз і узагальнення досвіду формування мовленнєвої активності дітей середнього дошкільного віку у процесі навчання англійської мови, визначено структуру мовленнєвої компетенції та підбрано ігри, спрямовані на її формування і розвиток. У подальших наукових розвідках плануємо перевірити ефективність заявленого методичного забезпечення

Список використаних джерел:

1. Зимняя И. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 522 с.
2. Павелків Р., Цигінал О. Дитяча психологія: Підручник/ Р. Павелків. – К.: Академвидав, 2015 – 400с.
3. Рейпольська О. Педагогічні умови мовленнєвого розвитку дітей у різновіковій групі дитячого садка: Автореферат/О. Рейпольська – К. 2004.

РОЛЬ ПРОФІНФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Богород О.А.,
бакалавр психології
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка, м. Суми

Для кожної людини вибір професії є одним з найбільш відповідальних рішень, які вона приймає в житті. Як і будь-який інший вибір, цей вибір пе-

редбачає прийняття рішення за умов наявності значної кількості альтернативних варіантів та факторів, що опосередковують вибір. На думку переважної більшості науковців сучасне профорієнтування постає як виховання молоді людини як суб'єкта професійного вибору й майбутнього суб'єкта праці, якому властиві активність та самостійність в діяльності та поведінці, спроможність до ініціативного планування власного майбутнього, а також створення умов, що сприяють розвитку внутрішніх засобів активного професійного самовизначення [3].

Ефективність організації профорієнтаційної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах залежить від використовуваних практичними психологами і соціальними педагогами активних форм і методів профорієнтаційної роботи. Залежно від мети, завдань і змісту, традиційно їх розподіляють на: інформаційно-просвітницькі і діагностичні. Метою інформаційно-просвітницьких форм роботи є формування у суб'єктів професійного самовизначення психологічної готовності до праці і позитивного образу професії. За І. М. Щербаковою образ професії постає як «уявлення людини про професію, сукупність знань суб'єкта про соціально-економічну та суспільну значущість професії (статус, перспективи професійного та соціального зростання, спеціалізація, заробітна плата), виробничо-технічну (тривалість робочого дня та відпустки, умови праці, характер нервово-психічного напруження в роботі), виробничо-педагогічну (тип навчального закладу, термін навчання, службові обов'язки) та соціально-психологічну (система вимог до вузькоспеціальних, моральних та організаційних якостей) сторони професії» [4, с. 128].

До арсеналу інформаційно-просвітницьких форм роботи входять: профорієнтаційні розповіді, ситуаційно-рольові ігри, сюжетно-рольові профорієнтаційні ігри, інсценування, бесіди, вікторини, екскурсії на підприємства, віртуальні екскурсії, розповіді, безпосереднє спілкування з представниками різних професій, тематичні діалоги тощо [1]. Діагностичні форми роботи представлені психодіагностичним інструментарієм (використовується з метою профорієнтації як психодіагностичне обстеження, діагностична консультація, інтерв'ю тощо), який спрямовується на вивчення суб'єктів професійного самовизначення, а саме їх потреб, мотивів, інтересів, схильностей, здібностей, вмінь та навичок для виявлення їх відповідності вимогам професії.

Важливу роль в професійному самовизначенні особистості в процесі навчання в загальноосвітніх закладах, а в подальшому в майбутній професійній діяльності, відіграє профінформація. Професійна інформація – компонент профорієнтації спрямований на розвиток у особистості інтересів і схильностей до різних видів діяльності [4, с. 130]. Формування у суб'єктів професійного самовизначення профінтересів і схильностей відбувається за рахунок систематичної роботи у напрямку ознайомлення їх з професійною важливою інформацією про соціально-економічні й психофізіологічні особ-

ливості різних професій, умов оптимального вибору професії, шляхи працевлаштування, вимоги до прийому на роботу тощо. Посилаючись на Л. Талдону і Є. Тарасенко, можна сказати, що цей напрям роботи упорядковує відомості про перспективи та зміст сучасних професій, їх види, форми та умови оволодіння різними спеціальностями [3].

Профінформаційна робота в умовах загальноосвітніх навчальних закладів проводиться на тематичних уроках, позакласних заходах, уроках-екскурсіях до ВНЗ і підприємств, та контролюється профорієнтаційною комісією. Педагогічний колектив, шкільний лікар, бібліотекар і батьківський комітет, разом з дирекцією та шкільною профорієнтаційною комісією розробляють, а потім поетапно впроваджують у дію загальношкільний план профорієнтаційної роботи. Так, на думку О. Лушней, сплановані профорієнтаційні заходи мають здійснюватися як у системі загальношкільних дій (вечори, диспути, збори, зустрічі з фахівцями), так і в роботі класних керівників у спеціально відведені години для виховної роботи з учнями класу [2].

Успішність профорієнтаційної роботи в школі в значній мірі залежить від участі в ній учителів-предметників. Підтримання тісних контактів класного керівника з учителями дає змогу підсилити виховні функції кожного з навчальних предметів, наблизити їх до соціальної практики. У цій співпраці класний керівник виступає в ролі координатора, який узгоджує, планує й разом з учителями-предметниками проводить профорієнтаційну роботу. Учителі, у свою чергу, мають брати участь у проведенні заходів, спрямованих на ознайомлення учнів із професіями, які відповідають специфіці того, чи іншого навчального предмета. Сукупно все це створюватиме сприятливі умови для ознайомлення учнів із психологічними характеристиками професій, а отже формуватиме конкретний образ професії.

Підкреслимо також, що ефект профорієнтаційної роботи (особливо зі старшокласниками) підвищується за умов: організації профорієнтаційної роботи на основі врахування вікових особливостей учнів; конструювання пізнавального профорієнтаційного матеріалу на основі принципів системності, послідовності й наступності; застосування активних методів навчання та виховання в профорієнтаційній роботі; реалізації міцних зв'язків класного керівника з батьками й учителями-предметниками [3].

Отже, на підготовку учнів до вибору професії має бути орієнтований і зміст, і методи навчально-виховної роботи. У цій роботі важливо все: система загальноосвітніх знань, норми морально-естетичної й фізичної культури учнів; комплекс заходів, спрямованих на їх підготовку до свідомого вибору професії. На основі цієї системи і формується в особистості те особливе психологічне утворення, яке має назву позитивна психологічна готовності до свідомого вибору професії.

Список використаних джерел:

1. *Попова О.* Профорієнтаційна робота в школі / *О. Попова* // Психолог. – 2016. – №19-20. – С. 1-44.
2. *Лушней О.* Сучасна концепція профорієнтаційної роботи в загально-освітньому навчальному закладі / *О. Лушней* // Директор школи. – 2013. – №11-12. – С. 4-35.
3. *Талдонова Л., Тарасенко Є.* Підготовка до вибору професії / *Л. Талдонова, Є. Тарасенко* // Директор школи. – 2011. – №11. – С. 6-10.
4. *Щербакова І. М.* Психологія праці : теоретичні і методологічні основи наукових досліджень: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / *І. М. Щербакова.* – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 144 с.

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Губрієнко А.І.,
магістр I курсу,

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»,
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент *Білоконна Н.І.*

Серед актуальних проблем, що стоять перед сучасною педагогічною наукою, одна із найважливіших належить формуванню морально-етичних цінностей, які посідають особливе місце у житті молодших школярів. Процес залучення дітей до морально-етичних цінностей закладається на уроках літературного читання під час опрацювання художніх творів, які несуть значний виховний потенціал для учнів.

Спостерігаючи за навчальним процесом, можна побачити, що робота над художніми творами допомагає розширити життєвий досвід молодших школярів, опанувати головні моральні закони людства та розширити інтелектуальний розвиток дітей початкової школи.

Одним із найважливіших засобів усебічного і гармонійного розвитку особистості дитини є художня література. Вона, на думку науковців (*А. Ємець, Г. Коваль, О. Савченко та ін.*), надзвичайно розширює життєвий досвід, допомагає відчувати, дізнатися і пережити те, що читач ніколи не зможе відчутти і пережити в житті. Все це слугує читанню художніх творів, які і формують морально-етичні цінності у молодших школярів на початку свого навчання в школі.

Морально-етичні цінності — це імперативні утворення, вироблені і сформовані впродовж усієї життєдіяльності українського народу, що носять неперехідний характер, зберігають наступність моральних вимог, виконують регулятивну функцію у взаємовідносинах людей і набувають особистісної

значущості у результаті їх вибору та інтеріоризації особистості у процесі виховання. Вони закладаються на уроках за допомогою пояснень, розповідей, дискусій, рольових ігор, етичних бесід. Така робота часто супроводжується удосконаленням знань про мораль та корекцією уявлень дітей про вимоги до власної поведінки через самооцінку і самоконтроль.

Художній твір — це розповідь про певну життєву подію (вигадану чи ні), що ведеться від особи реального або уявлюваного автора з розрахунок на естетичне враження й містить у собі його передумови.

Усвідомлення художнього тексту залежить від багатьох причин: глибокого розуміння кожного слова, здатності зосередити увагу, включити уяву, зберігати в пам'яті інформацію, що надійшла, вміння порівнювати, прогнозувати, аналізувати сюжетну основу художнього твору і підтекстової інформації і т. ін. Провідні методисти (*О. Вашуленко, В. Науменко, О. Савченко та ін.*) наголошують на тому, що оволодіння процесом усвідомлення тексту вимагає від молодшого школяра досить високого рівня розвитку операцій аналізу і синтезу, складної мислительної роботи, що потребує виділення «основних елементів та об'єднання їх у єдине ціле», у результаті чого визначається головна думка тексту [3, с. 12].

Аналізуючи художній твір, молодший школяр має навчитися не тільки оцінювати зовнішні прояви поведінки літературного героя, а й уміти проникати у внутрішній світ, розуміти його почуття, виявляти мотиви вчинків. Глибокий аналіз особистості літературного героя та його поведінки допоможе школяреві дати повну й точну характеристику морально-етичних якостей літературного героя, визначити його ставлення до інших людей, а також сприятиме засвоєнню дитиною етичних норм, які виробило людство протягом своєї багатовікової історії, формуванню на цій основі життєвої позиції, виробленню ціннісних орієнтирів. Завдання вчителя полягає у тому, щоб вибрати такі прийоми роботи з текстом, які б допомогли дитині не тільки зрозуміти прочитане, але й пережити та усвідомити твір мистецтва у єдності його цінностей, при цьому визначити власне ставлення до сприйнятого та висловити його за допомогою оцінних суджень. Необхідно продумати систему запитань та завдань, завдяки яким молодші школярі самостійно усвідомлюють ідею (головну думку) твору [2, с. 136].

Для формування продуктивної моральності молодших школярів на уроках літературного читання використовують виконання творчих завдань учнями. Адже саме у початкових класах школярі мають брати участь у творчій діяльності різного змісту і складності. Як зазначає *О. Савченко*, у розвитку літературної творчості вчителям передусім необхідно подбати про мотивацію дітей до цієї діяльності, створення емоційно комфортного середовища у класі, що розкріпає їхню думку і уяву, породжує розуміння, взаєморозуміння і діалог. За таких умов кожна дитина захоче сказати своє слово: придумати свою казку, свою загадку, розповісти про свої спостереження, пригоди, виявити почуття, малюючи, граючи в інсценізації тощо. Все це буде характеризувати її індивіду-

альність, розкривати, як вона мислить, про що мріє, що її хвилює. Фантазування у дітей особливе, шире, довірливе, бо у них обмаль життєвого досвіду, не тиснуть стереотипи дорослого життя. Для розвитку літературної творчості дітей корисно частіше створювати ситуації вибору творчих завдань, прищеплювати їм увагу до образності слова, вислову, потребу вслухатися у звучання поетичної мови, відчувати її ритм, висловлювати свої враження, почуття, шукаючи для цього найточніші слова, щоб не повторювати штампи висловів і суджень [3, с. 14]. Тому використання творчих завдань дає поштовх у розвитку морально-етичних цінностей учнів початкової школи.

Для ефективного формування морально-етичних цінностей на уроках літературного читання найкраще застосовувати етичну бесіду після читання твору. Етична бесіда, яка проводиться одразу після читання художнього твору під керівництвом педагога, забезпечує:

- правильне орієнтування на позитивні зразки поведінки;
- диференціацію понять «хороше» і «погане»;
- усвідомлення, що можна наслідувати, а що засуджувати; формування вміння у своїй поведінці і вчинках наслідувати приклади хороших людей, позитивних героїв художніх творів;
- зіставлення вчинків літературних героїв з поведінкою дітей;
- формування узагальнених уявлень про норми і правила поведінки людей, систему моральних оцінок;
- формування моральних цінностей та уявлень про чесність, правдивість, скромність, дисциплінованість та інші моральні категорії;
- формування свідомого ставлення дітей до виконання правил поведінки; спонування дітей до позитивних моральних вчинків [1, с. 15].

Отже, формування морально-етичних цінностей на уроках літературного читання молодших школярів є вагомим етапом у всебічному та гармонійному розвитку особистості засобом художніх творів. Читаючи художні твори та аналізуючи життєві ситуації, моделі поведінки героїв, дитина молодшого шкільного віку збагачує свій життєвий досвід, розширює та поглиблює знання про норми поведінки, вчиться жити серед людей. Тому художній твір стає головним інструментом виховання морально-етичних цінностей молодших школярів на уроках літературного читання.

Список використаних джерел:

1. *Вашуленко О.В.* Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької діяльності молодших школярів / О.В. Вашуленко // Поч. школа. – 2013. – № 1. – С. 13-17.
2. *Коваль Г.П.* Методика читання: навч. посіб. / Г.П. Коваль, Л.І. Іванова, Т.Б. Сужрук. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2008. – 280с.
3. *Савченко О.* Розвиток творчої діяльності учнів на уроках літературного читання / О. Савченко // Поч. школа. – 2016. – № 8. – С. 10-15.

РЕЙТИНГУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Кірієнко Д.О.,
науковий співробітник,
Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ

Вища освіта, як інститут сучасних суспільних відносин, займає одне із важливих місць. Переконливим, на наш погляд, підтвердженням цього може слугувати затвердження ООН у вересні 2015 року Цілей Сталого Розвитку людства до 2030 року. [5]. У доповіді представлені результати адаптації 17 глобальних ЦСР з урахуванням специфіки національного розвитку. Одна з головних цілей присвячена освіті, а саме, забезпеченню всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх та окремого завдання «...забезпечити для усіх жінок і чоловіків рівного доступу до недорогої та якісної ... вищої освіти...».

На думку В. Бахрушина, головного експерта групи «Освіта» Реанімаційного пакету реформ: «...Протягом останніх 50 років у світі відбувається процес, який отримав назву «масовізація» вищої освіти. Від початку 1970-х до середини 2010-х р., за даними Інституту статистики ЮНЕСКО, показник GrossEnrollmentRatio, що є відношенням кількості здобувачів вищої освіти до загальної чисельності населення відповідного віку, у світі зріс від 10 % до 32 %, в Західній Європі та Північній Америці – від 31 % до 76 %, в Україні – від 41 % до 82 %. При цьому, в Україні не змінився концептуальний підхід, за яким вища освіта має бути спрямована, насамперед, на підготовку фахівців для народного господарства...» [3].

На наш погляд, погоджуємось, що необхідність рейтингування у сфері вищої освіти обумовлено процесами «масовізації». Про це свідчать і дані ООН щодо валового коефіцієнту охоплення населення вищою освітою (% населення у офіційному віці вищої освіти) у 2010 – 2015 р. р.,* який становив у світі 35%, зокрема, в Україні 82 %; у Німеччині – 65 %; Сполученому Королівстві – 56 %; Франції – 64 %; Польщі – 71 %; в Чеській Республіці 66 %. При цьому слід вказати на вражаючі темпи зростання кількості здобувачів вищої освіти – з 2000 року по 2014 рік вона у світі зросла з 99,5 млн. осіб до 207, 3 млн. осіб, або більше, ніж у два рази. [2].

У 2015 році 11 глобальних рейтингових систем представили оновлені списки. З них 5 – комерційні, які, як правило, публікуються в рамках існуючих новинних агентств, 3 – фінансуються державою, 2 – перебувають при університетах, 1 – управляється незалежно, некомерційною організацією. Системи використовують в цілому 118 показників, половина з яких пов'язана з

* Дані відносяться до останнього року зазначеного періоду, за який є статистика

публікаціями факультетів або індексами згадок наукових досліджень. У 7 системах науково - дослідні критерії становлять мінімум 50 % всієї інформації. На відміну від цього, викладання і навчання складають менше 10 % всіх показників і застосовуються тільки в 4 рейтингових системах.

Одна з систем, U– Multirank, практично не порівнює університети один з одним, але в ній є інструмент, що дозволяє користувачам створювати свої власні таблиці на основі 29 показників в 6 категоріях – навчання, науковий дослідження, інновації, інтернаціоналізація, фінанси і зайнятість.

Рейтинги привертають увагу, тому що вони прості для розуміння. Разом з тим у них є серйозні недоліки. Вони не включають переважну більшість університетів по всьому світу і збирають інформацію тільки про тих, чий факультет опублікував мінімум кілька сотень публікацій в попередньому році. Тільки іспанські групи Scimago і Webometrics оцінюють більше 1500 університетів. В обох випадках для створення вибірки університетів з метою визначення їх рейтингу використовується інформація про присутності в інтернеті. Webometrics зосереджує свій аналіз на принципах відкритого доступу, надаючи інформацію про більш ніж 22000 навчальних закладів.

Незважаючи на деякі методологічні поліпшення, рейтинги університетів в першу чергу є маркетинговими інструментами, які в значній мірі залежать від репутації навчального закладу і публікацій факультетів. Рейтинги, розроблені в даний час, не ґрунтуються на показниках якості викладання або навчання студентів, які є надійними, обґрунтованими, стандартизованими, і порівняними на міжнародному рівні. [1].

В Україні одним, а на сучасному етапі розвитку вищої освіти, можливо і головним, підтвердженням незадовільної якості освітньої діяльності українських ЗВО можуть слугувати і їх місця у провідних світових рейтингах. 8 червня 2017 року британською компанією Quacquarelli Symonds опубліковані результати QS World University Rankings 2018, що визначає результати діяльності університетів світу за основними академічними показниками. [6]. До рейтинг-листа QS World University включено понад 900 університетів світу. Як і минулого року до рейтингу включено шість українських вищих навчальних закладів, два з яких посіли місця у групі 401-420. Загалом лідерам вітчизняної університетської освіти вдалося утримати позиції, що були отримані ними минулого року. Зокрема, за результатами рейтингу World University Rankings 2018, Харківський національний університет ім. Каразіна посів перше місце серед українських університетів та місце 401-420 у загальносвітовому рейтингу, незначно втративши позиції у порівнянні з минулим роком (382 місце у рейтингу 2017). Трохи покращив свої позиції у рейтингу Київський національний університет ім. Шевченка, отримавши місце у групі 411-420 (431-440 у 2017 році). Третє місце серед українських ЗВО посів НТУУ «Київський політехнічний інститут», розташувавшись у категорії 501-550 (551-600 минулого року). Також свої позиції у QS World University Rankings 2018 зберіг НТУ «Харківський політехнічний інститут», що знаходиться у ка-

тегорії 701-750 (701+ у 2017 році). П'ятим і шостим українськими навчальними закладами у рейтингу представлені «Донецький національний університет» та «Сумський державний університет», які попри минулорічні позиції 701+ опинилися у категорії 801-1000.

Не змінним на протязі багатьох років перше місце у світовому рейтингові посідає Massachusetts Institute of Technology (MIT). Загалом, у першій п'ятірці чотири університети зі США: Stanford University, Harvard University та California Institute of Technology (Caltech). На п'ятому місці британський University of Cambridge. [4]. Світовими лідерами за показниками університетської освіти традиційно залишаються американська та британська освітні системи, що мають переважну кількість своїх представників у Top-100 світового рейтингу.

Як свідчать наведені дані про місця українських ЗВО у світових рейтингах, якість вищої освіти в Україні далека від світових показників.

Висновки. В сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні, спираючись на технології обліку індивідуальних і колективних досягнень всіх учасників освітнього процесу (здобувачів, споживачів), важливе місце повинно займати рейтингування закладів вищої освіти як сучасного засобу впливу на покращення якості послуг вищої освіти. Рейтинги – це інструмент накопичення інформації й оцінки якості послуг вищої освіти, окремих програм, викладацької та дослідницької діяльності закладу вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня доповідь по моніторингу освіти, ЮНЕСКО, 2016. - С.258-259
2. Доклад о человеческом развитии для всех и каждого / Пер. С англ.; Програма розвитку ООН. – М.: Издательство «Весь мир», 2017. – URL 284 с. (Human Development Report 2016).
3. Куди рухатися вищій освіті? 2017 – URL <http://education-ua.org/ua/articles/1078-kudi-rukhatysya-vishchij-osviti>
4. Українські виші зберегли позиції у QS World University. - URL: <http://osvita.ua/vnz/rating>
5. Цілі сталого розвитку 2016-2030 р. - Нац. доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» – URL <https://menr.gov.ua/files/docs202017%20ukr.pdf>
6. World University Rankings 2017-2018. – URL <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2018>.

ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З НАРОДНИМИ РЕМЕСЛАМИ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кобилінська П.А.,
студент,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: асистент *Колесніченко М.Я.*

Одним із важливих завдань трудового виховання дітей дошкільного віку є формування в них поваги до праці та її результатів, виховання шанобливого ставлення до дорослих і бажання їм допомогти (Г. Беленька, О. Літченко, М. Машовець, Л. Пісоцька та ін.).

Серед ефективних засобів, що сприяють вихованню поваги до праці є долучення дітей до народознавчих джерел, ознайомлення дошкільників із народними ремеслами, з результатами творчої праці майстрів, виробами декоративно-ужиткового мистецтва. Адже народознавство – це наша духовна культура, історія звичаїв, обрядів та ремесел (Л. Грицик).

На сучасному етапі проблемі ознайомлення дошкільників з народними ремеслами приділяють увагу А. Богуш, Н. Буркун, Г. Григоренко, Г. Довженюк, Н. Лисенко, О. Найден, Т. Поніманська, М. Стельмахович та ін. При цьому сучасне звертання педагогіки до народних традицій зовсім не означає нехтування сьогоденням. Тільки осмисливши минуле, пізнавши витоки своєї культури та історії, можна й чіткіше зрозуміти сьогодення і уявити майбутнє.

За твердженням Л. Грицик, українське народознавство в закладі дошкільної освіти є засобом ознайомлення дітей з українськими народними традиціями, культурою, звичаями, оберегами, символами та прилучення їх до надбання українського народу. Дослідниця уточнює, що в дошкільному віці діти сприймають багато народних традицій іще не усвідомлено, в ігровій діяльності, що сприяє легкості й безпосередності їх засвоєння, вихованню поваги до свого народу, до його художньо-творчого і трудового досвіду, до багатовікових здобутків і надбань, ремесел і промислів [2, с. 138].

Вивчаючи особливості трудового виховання дошкільників, Л. Калуська надає перевагу народним ремеслам як засобу формування у них поваги до праці. Свій вибір науковець обґрунтовує тим, що народні ремесла є одним з видів українського декоративно-ужиткового мистецтва, у якому відобразилися регіональні особливості і традиційні заняття людей певної місцевості України. За їх допомогою можна формувати емоційно-ціннісне ставлення до рукотворного національного багатства, виховувати інтерес до історії свого краю, гордість за майстрів, які живуть на рідній землі, бажання і собі навчатися виготовляти подібні речі [3, с. 4].

Українські національні ремесла мають значний потенціал щодо формування у підростаючого покоління інтересу до свого народу, його традицій, звичаїв, виховання свідомого юного громадянина, який шанобливо ставиться до духовних і матеріальних надбань свого народу. Відповідно перед педагогом постає завдання не тільки збагатити уявлення та знання дітей про ремесла рідного краю, а й сприяти вихованню таких ціннісно важливих якостей, таких як працьовитість, повага до звичаїв і традицій, людяність, родинність.

Трудове виховання дітей дошкільного віку на народознавчому матеріалі буде ефективним та доцільним за декількох умов. По-перше, сам вихователь спочатку повинен добре вивчити історію культури та побуту українського народу, а вже потім ознайомлювати з ними дітей. Наступною умовою-вимогою такої діяльності вихователя є залучення дітей дошкільного віку до витоків української народної культури на основі адекватного добору форм, методів і прийомів ознайомлення дітей з українськими традиціями, оберегами, символами, звичаями, народними ремеслами і промислами відповідно до кожного вікового періоду.

При цьому, як зауважує Л. Грицик, завдання вихователя не повинно зводитись тільки до ознайомлення дітей з українськими національними традиціями і ремеслами. Варто прагнути до того, щоб цей національний скарб став надбанням дитячого розуму та душі. Цього можна досягти, дотримуючись принципу організації активної пізнавальної діяльності дітей, залучення їх до народних ігор, виконання пісень про працю [2, с. 140].

Процес ознайомлення дітей дошкільного віку з народними ремеслами і промислами можна умовно розділити на декілька етапів. На першому дітям даються узагальнені поняття про побутову культуру наших предків. Дошкільників варто підвести до усвідомлення природного таланту і працьовитості наших прадідів і прабабусь, які вміли все робити своїми руками, створювали корисні і чудові речі.

На другому етапі ознайомлення із народними ремеслами і промислами у дітей необхідно сформувати уявлення про різні види українського декоративно-ужиткового мистецтва, про його регіональні особливості, що відрізняються кольоровою гамою, способами та прийомами виготовлення й оздоблення.

На третьому етапі ознайомлення дошкільників з народними ремеслами та промислами дітям варто дати знання про окремі види народних ремесел, звичаї, традиції, обряди, пов'язані з виготовленням і використанням виробів, мотивуючи самостійно брати участь у виготовленні типових декоративно-ужиткових виробів [3, с. 22].

Серед ефективних методів і засобів виховної роботи із дошкільниками з використанням народознавчого матеріалу А. Богуш, Л. Калуська, Н. Лисенко радять використовувати такі, як:

1) розглядання картин та ілюстрацій із зображенням давнього житла, речей вжитку в альбомах, книжках;

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА У ПРОЦЕСІ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Ковальова В.Л.,
магістрант,

Національний педагогічний
університет імені М.П.Драгоманова, м. Київ

2) екскурсія до краєзнавчого музею, художнього салону, магазину українських сувенірів, що супроводжується емоційно насиченою розповіддю педагога про давні речі вжитку, про життя і побут українців;

3) мистецтвознавча розповідь про народні ремесла і промисли з демонструванням різноманітних виробів;

4) дидактичні ігри «Що з чого зроблено?» «Вгадай вид народного ремесла», «Який візерунок найкращий?» та інші;

5) тематичні заняття і бесіди «І на тім рушничкові...», «Чарівна витинанка», «На гончарному крузі» тощо;

6) використання фольклорних творів про народні ремесла, про працю і лінь (наприклад, казка «Дідова дочка і бабина», народні пісні («Грицю, Грицю...», «Вийшли в поле косарі»);

7) зустрічі з народними майстрами та їх розповіді про своє ремесло, спостереження дітей за виготовленням виробів, майстер-класи з навчання дошкільників окремим навичкам з виготовлення виробів декоративно-вжиткового мистецтва;

8) проведення ігрової розваги «Ярмарок» для закріплення знань дітей про народні ремесла (під час «ярмарку» діти «купають» різні вироби народних ремесел, намагаються якомога більше про них розповісти) [1; 3].

Отже, беручи до уваги вище сказане, ознайомлення дітей дошкільного віку з народними ремеслами має велике виховне значення, оскільки не тільки залучає увагу дітей до народознавчого матеріалу, вивчення історії рідного краю та народу, засвоєння основних видів трудової діяльності, а й формує повагу до професій та праці дорослих, сприяє поважному ставленню до народних майстрів та виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Побудова навчально-виховного процесу у сучасному закладі дошкільної освіти з використанням народних ремесел сприяє пізнавальній активності дошкільників, розширенню їх кругозору, емоційному насиченню їх трудової діяльності, формуванню поваги до професій та результатів праці дорослих.

Список використаних джерел:

1. *Богуш А. М.* Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. – К. : Вища школа, 2002. – 407 с.

2. *Грицик Л.* Виховання дітей на традиціях рідного народу / Л. Грицик // Молодь і ринок. – 2011. – № 12 (83). – С. 137–140.

3. *Калуська Л. В.* Народні ремесла в дитячому садку : метод. посібник для вихователів / Л. В. Калуська. – Харків : Ранок-НТ, 2004. – 64 с.

Необхідною умовою інтеграції змісту освіти є інтеграція знань у єдину наукову картину світу. Стратегічна мета інтегрованого навчання – формування цілісної свідомості людини, яка здатна брати на себе відповідальність за своє майбутнє і майбутнє довілля. Це навчання виходить з того, що в ході свого онтогенетичного становлення людина постає в єдності трьох іпостасей: як індивід, як особистість і як індивідуальність. Людина з'являється на світ як представник біологічного виду людей – як індивід. Вона лише потенційно може стати соціальною і культурною істотою, індивідуальністю, тобто дійсно людиною. В умовах розвитку концепції розвивального навчання розроблений ряд методик, відмінних за метою, особливостями змісту і методикою. Методика Л.В.Занкова [2] спрямована на загальний, цілісний розвиток особистості, методичні прийоми Д.Б.Ельконіна – В.В.Давидова [1] акцентують розвиток засобів розумових дій, технології творчого розвитку віддають перевагу емоційно-мотиваційній сфері, методи та технології Г.К.Селевко [7] орієнтовані на розвиток самокеруючих механізмів особистості, методичні підходи І.С.Якіманської – на діяльнісно-практичну сферу [8].

Індивідуальність є неповторною унікальною якістю людини, з якою зв'язана притаманна лише їй одній траєкторія життя. В ході індивідуалізації людина пізнає саму себе, свою відмінність від інших, сенс свого існування. Допомогти дитині у становленні свого «Я», у становленні її як індивідуальності повинна перш за все школа. Психологи доводять, що на початку шкільного життя мислення дитини більш психологічне, ніж логічне, воно перебуває у тісному зв'язку з усім потоком її почуттів, не відокремлюється у самостійний напрямок її діяльності [6].

Дитяче мислення йде до незалежності від фізіологічних потреб довгим шляхом дій, мови, ігор, і діти не мають критичного ставлення до сприйнятих вражень, потреби у їх перевірці. Суттєві і несуттєві ознаки у сприйнятих об'єктах дітьми не виділяються, на першому місці виявляються ті, що подіяли на почуття. Для дитячого мислення характерна мала зв'язність. При встановленні зв'язків між явищами оточуючого світу дитина все порівнює з собою, в усьому бачить власне життя [4]. Перетворення дитячого мислення з властивим йому егоїзмом, егоцентризмом, малою зв'язністю в соціально зрілий розум – основне завдання школи. Його не можливо розв'язати без послідовної систематизації знань у навчальному процесі, без спрямованості його на формуван-

ня цілісної свідомості особистості. Систематизація уявлень, утворення впорядкованих ланок знань — самочинний процес, аналогічний процесу утворення впорядкованих структур у природі, природний процес перетворення дитячого мислення, переростання його в соціально зрілий розум.

На основі взаємоузгодженого розвитку інтегративних та психологічних аспектів навчального процесу формується ряд позитивних рис сучасного стилю мислення учнів, зокрема системність, детермінізм, конкретність, перспективність, критичність, евристичність, почуття міри, ймовірність, економичність та узагальненість. Учень повинен уміти розчленити предмет на складові частини з метою більш глибокого пізнання засобами аналізу та знову з'єднати воедино, вникаючи у взаємодії і відношення складових частин за допомогою синтезу. Передумовою наукової інтеграції є аналіз явищ. Через аналіз формується абстрактне мислення лише тоді, коли аналіз дає достатній матеріал для поєднання. Найвиразніше залежність синтезу від аналізу проявляється у формуванні понять, які поєднують істотні ознаки речей, але ці ознаки треба насамперед виділити з їх комплексу. В навчальному процесі синтез необхідно поєднувати з ґрунтовним аналізом, оскільки знання тільки тоді має завершений характер, коли в ньому поєднуються і узагальнюються певні елементи. Процеси синтезу, як і його вищого рівня інтеграції, повноцінно реалізуються лише на основі різнопредметних знань, враховуючи єдність і цілісність навколишнього світу [5].

У навчальному процесі інтеграція не тільки має можливість розвивати мислення, а й допомагає набувати знання. Головною метою інтегрованого навчання є формування у школярів поняття про основні закономірності явищ природи та буття в цілому. Воно сприяє встановленню нового загального міркування, якого не було у вихідній думці, ретельно вивчаючи причинний зв'язок між явищами та їх елементами. Дитина має природну потребу у знаннях про найбільш загальні суттєві зв'язки у довкіллі, які дають можливість розуміти і прогнозувати самочинні (природні) зміни у дійсності, визначити ті характеристики об'єктів, що зберігаються, повторюються під час змін. Для формування початкової цілісної системи знань у свідомості дитини, що у подальшому навчанні служитимуть передрозумінням цілого, доцільно використати систему загальних закономірностей природи (збереження, спрямованість самочинних процесів до рівноважного стану, періодичність процесів у природі). Для цього дидакти повинні знайти можливість втілення знань про загальні закономірності природи в зміст освіти, починаючи з початкової школи, і розробити технологію їх застосування. З інтеграцією змісту природничо-наукової освіти пов'язані її гуманізація та гуманітаризація. Одна з основних умов цих процесів — спрямованість освіти на врахування закономірностей розвитку свідомості особистості, що зумовлюють формування теоретичного мислення. Таке мислення дає змогу особистості розв'язувати суспільні гуманітарні завдання. У процесі пізнання навколишнього світу у дітей формуються мисленнєві структури, від яких залежить їхня подальша діяльність мислення [3]. У

школу приходять діти з різними спадковими рисами та знаннями, але всі вони мають “дитяче мислення”. Його характерними рисами є егоцентризм, неспроможність критичного сприйняття дійсності внаслідок нерозуміння об'єктивних зв'язків; немотивованість вчинків і поспішність рішень через малу зв'язність мислення, недостатню систематизованість знань. Одне з основних завдань школи — перетворення «дитячого мислення», спрямованого на задоволення власних потреб фізіологічного гатунку, у мислення зрілого розуму, здатного розв'язувати глобальні соціальні завдання. Цього можна досягти, даючи дітям систематизовані знання, орієнтуючи методи і форми навчання на інтеграцію знань у цілісну систему в кожний момент їх отримання. Основи інтеграції змісту освіти повинні бути об'єктивними: це закони психічного розвитку дітей, соціальні закони розвитку особистості, філософські закони чи закони природничих наук [5]. Таким чином, розвиток мислення та його операцій є важливим аспектом навчальної діяльності. Уміння учнів аналізувати потрібний матеріал, порівнювати між собою предмети, явища та їх властивості, узагальнювати інформацію створює сприятливі умови для навчання. Молодший шкільний вік має важливе значення для розвитку особистості у майбутньому. Саме в цьому віці закладаються підвалини мислення, і якщо дитина не дістане яскравих уявлень, не одержить цікавих знань, якщо не розвинується її допитливість, потреба дізнаватися про нове, у неї не буде ні мисленнєвих здібностей, ні міцної мотивації для успішного навчання у основній школі.

Список використаних джерел:

1. *Давыдов В.В.* Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. — М.: Педагогика, 1986. — 240 с.
2. *Занков Л.В.* О начальном обучении / Л.В. Занков. — М., 1963. — 189 с.
3. *Ильченко В.Р.* Формирование у учащихся средней школы естественнонаучного мировоззрения в процессе обучения: Автореф. дис... докт. пед. наук: 13.00.01 / В.П. Ильченко // КГПИ им. М. Горького. - К., 1990. — 44 с.
4. *Каптерев П.Ф.* Избр. пед. труды. П.Ф. Каптерев // Вст. Статья П.А. Лебедева. — М.: Просвещение, 1984. — 548 с.
5. *Козловська І.* Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи): Монографія / І.Козловська / За ред. С.У. Гончаренка. — Львів: Світ, 1999. — 302 с.
6. *Немов Р.С.* Психология. Учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений: В 2 кн. / Р.С. Немов. — М.: Просвещение: Владос, 1994. — Кн. 1. Общие основы психологии. — 576 с.
7. *Психолого-педагогические основы дифференциации обучения в начальном звене общеобразовательной школы: метод. рекомендации.* — 3-е изд. — К., 1991. — Вып. I. — 64 с.
8. *Технология развивающего обучения // Школьные технологии.* — 1998. — № 2. — С.180-213.

ВИКОРИСТАННЯ ЗОРОВИХ ТА СЛУХОВИХ ДИКТАНТІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ РУКИ ДИТИНИ ДО ПИСЬМА

Кожедуб А. О.,
студент,

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: ст. викладач *Коржук О. С.*

Проблема підготовки руки дитини до письма – одна з найактуальніших у теорії і практиці дошкільної освіти, оскільки письмо є необхідною умовою формування розумових здібностей дітей, їхньої самостійності та ініціативності. Оволодіння навичками письма потребує тривалого часу і для більшості дітей дається нелегко, адже засвоєння нових рухових дій потребує від дитини певних фізичних та психічних зусиль, подолання труднощів.

У наукових працях Ш. Амонашвілі, Б. Ананьєва, А. Богуш, М. Вашуленка, М. Кольцової, Г. Люблінської, Є. Потапова та ін. акцентовано увагу на тому, що письмо – складна координована навичка, яка вимагає злагодженої роботи дрібних м'язів кисті руки, правильної координації рухів всього тіла. Вчені Н. Варенцова, Л. Журова, А. Іваненко, Н. Орланова та ін. наголошують на обов'язковому навчанні дітей старшого дошкільного віку грамоти, формуванні навичок письма, стверджуючи, що це допоможе дітям легше адаптуватись до шкільного навчання.

В основі оволодіння письмом лежать рухові навички. Дошкільний вік вважається «специфічною» орієнтовною стадією у формуванні рухових навичок, в процесі якої дитина ознайомлюється з графічними рухами й формами, набуває графічного досвіду. Кінцевим результатом засвоєння графіки, а потім граматичних знань і орфографічних навичок є розвиток уміння дитини граматично правильно, точно і змістовно висловлювати свої думки, як в усній, так і писемній формах.

Процес формування рухової навички умовно поділяється на три етапи.

Початковий етап починається з першого ознайомлення з рухом, що вивчається, коли у дітей формується уявлення про спосіб його виконання, і закінчується вмінням виконати вправу у загальних рисах.

На другому етапі провідна роль у системі управління рухами переходить до рухового аналізатора – «м'язових почуттів».

На третьому етапі навчання руху сформований стереотип, який покладено в основу навички, удосконалюється у напрямку рухливості та пристосування до зовнішніх умов, що змінюються.

Виокремлюють три групи навичок письма, а саме:

- 1) технічні – це вміння правильно користуватися письмовим приладдям, координувати рухи руки, дотримуватися гігієнічних правил;
- 2) графічні – це вміння зображати окремі літери та слова (правильний нахил, розмір, розташування літер на лінійці);

3) орфографічні – це вміння правильно визначати звуковий і буквений склад слів.

А. Богуш звертає увагу на те, що в оволодінні навичкою письма, як і будь-якою іншою руховою, набувають значення підготовчі вправи, мета яких полягає в підготовці руки дитини до письма, формуванні рухового стереотипу, допомозі дитині позбутися тих труднощів, які виникають на початкових етапах оволодіння навичками письма.

У процесі роботи над розвитком дрібної моторики рук, окоміру та координації з метою підготовки руки дитини до письма використовують різноманітні форми роботи: масаж кистей рук, пальчикова гімнастика, пальчикові ігри з віршами та скоромовками, пальчиковий театр, театр тіней, ліплення з пластиліну і солоного тіста з використанням природного матеріалу, нетрадиційні техніки малювання, конструювання з паперу в техніці оригамі, робота з конструктором ЛЕГО, малювання за трафаретами, складання мозаїки, пазлів, графічні диктанти, дидактичні ігри, зорові та слухові диктанти.

Для успішного формування навичок дитина повинна досить вправно володіти зорово-слуховою координацією, тобто відтворювати рухами побачене зображення, а також виділяти певну фігуру на тлі інших зображень, орієнтуватися в просторовому положенні та взаємному розміщенні елементів фігури, аналізувати контур предмета і добре володіти дрібними рухами руки для виконання графічних дій. Систематичне послідовне використання слухових та зорових диктантів дозволить розвивати увагу, уяву, пам'ять, мислення, окомір, моторику рук дітей та зорово-слухову координацію, контроль і самоконтроль.

Слуховий диктант – виконання завдання під диктування дорослого, дотримуючись його словесних вказівок. Наприклад: «Виклади із сірників (паличок, гілочок) сонечко (квітку, машину, робота)» або «Виклади з геометричних фігур візерунок, ведмедика на столі, аркуші паперу».

Зоровий диктант передбачає показування дитині зразка протягом нетривалого часу. Після чого зразок прибирається й дитина відображає побачене з пам'яті.

Для підготовки руки дитини до письма важливо використовувати різні засоби. Слухові та зорові диктанти є головними ефективними помічниками в цій справі. Робота з розвитку дрібної моторики повинна проводитись регулярно, адже саме тоді буде досягнуто вагомого результату. Виконання завдання повинно приносити дитині радість і не викликати перевтомлення.

Список використаних джерел:

1. *Богуш А.* Готуюмо руку дитини до письма: навчально-методичний посібник / А. Богуш – Одеса: М. П. Черкасов, 2010. – 32 с.
2. *Ковшар О. В.* Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти : монографія / О. В. Ковшар ; Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет» МОН України. – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2015. – 270 с.
3. *Федієнко В.* Підготовка руки до письма / В. Федієнко, Ю. Волкова. – К. : Школа, 2012. – 64 с.

ОРАТОР В АУДИТОРІЇ: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Красницька О.В.,
старший викладач кафедри суспільних наук,
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ

Військовий педагог, викладач вищої військової школи, військовий керівник – це людина, яка навчає й виховує військовослужбовців, курсантів, офіцерів. Його можна назвати оратором, оскільки він постійно виступає перед аудиторією, демонструє свої знання, уміння й навички у процесі публічних виступів.

Проблема взаємодії оратора з аудиторією не втрачає своєї актуальності впродовж тисячоліть (Арістотель, Сенека, Цицерон, Уїнстон Черчіль). Як правильно організувати педагогічну взаємодію, спілкування з учасниками освітнього процесу, мотивувати до вивчення дисципліни чи виконання службового завдання, утримувати увагу протягом усього навчального заняття? Ці питання турбують кожного справжнього педагога.

Взаємодія оратора з аудиторією – складний інтелектуально-емоційний процес, у якому педагог є організатором та керівником мисленнєво-мовленнєвої діяльності слухачів, оскільки через свою промову він створює атмосферу спілкування, впливає на свідомість та почуття аудиторії, сприйняття й засвоєння нею нових знань або інформації, перетворення їх у переконання, частину тих духовних цінностей, що формують світогляд і зумовлюють мотиви поведінки [2, с. 42].

Серед умов установалення взаємодії з аудиторією виділяємо такі, як: професійні знання (знання фахової дисципліни (виду діяльності), методики її викладання, суміжних дисциплін, загальноакадемічні, педагогічні, психологічні знання), урахування потреб та інтересів слухачької аудиторії, володіння технікою мовлення, вербальними й невербальними засобами спілкування, зокрема підтримання зорового контакту з учнями, використання законів проксеміки, намагання бачити в кожному слухачеві співрозмовника, «не підніматися над аудиторією», залучення слухачів із перших хвилин до сумісного активного обговорення проблем тощо.

Військовий педагог несе відповідальність за те, що і як він говорить, яку інформацію доносить, до чого закликає, яку атмосферу спілкування створює в аудиторії. Його вміння регулювати свій психоемоційний стан, проявляти в потрібний час емоції чи стримувати їх є запорукою успіху. Усе, що не пов'язано з публічною промовою, наприклад, зіпсований кимось настрій, має бути відкладено до її завершення. Незважаючи на тип виступу (лекція, практичне заняття, інтерв'ю, вітальне слово, презентація власної книги), оратор показує публіці своє відношення до нього. Тому демонстрація байдужості до того, про

що йдеться, або, навпаки, занадто емоційний виступ свідчить про невміння володіти собою, відсутність педагогічного такту.

Викладач чи керівник завжди є лідером для аудиторії. Від нього слухачі очікують відповідної до цієї ролі поведінки й дій. Ось чому надзвичайно важливо, щоб кожен оратор це усвідомив й виправдав очікування аудиторії. Будь-яка його промова має вирізнятися новизною, доказовістю та експресивністю. Для концентрації уваги слухачів необхідно опанувати такі соціально-психологічні способи, як зараження, наслідування й навіювання. Варто також не забувати про дотримання основних дидактичних принципів: науковості, свідомості та активності, систематичності й послідовності, наочності, ґрунтовності, міцності, емоційності, індивідуального та диференційованого підходу, зв'язку теорії з практикою.

Утримувати увагу слухачів – це справжнє мистецтво. Оратор, засновник Школи розвитку SPF в Україні Роман Кушнір запропонував цікаві способи, дозоване й доречне використання яких допоможе військовому педагогу чи керівнику зацікавлювати аудиторію й керувати її увагою. До них відносяться такі:

- словесні (називання слухачів по імені; компліменти учасникам заходу; використання фрази «ми з вами»; вживання слів «цікаво», «уважність», «уперше», «новий»; розповідь про те, що об'єднує; розповідь історії (коли я до вас ішов...); заклик до дії (знаєте, розумієте, хотіли б...); слова із сексуальним відтінком; використання анекдотів, притч, байок; приведення статистичних даних; задавання запитань в аудиторію (риторичних і залучаючих); використання фразеологізмів, цитат відомих людей);

- вимова (використання пауз, зміна ритму мовлення, гучності, тембру, інтонації);

- невербальні сигнали зацікавлення (блиск очей, піднімання брів, зоровий контакт, різкий рух, зміна дистанції, мімічного прояву, дотики й передача певного предмету, широкі рухи, завмирання);

- психологічні (розмова із самим собою, заклик до честі, гідності, совісті, правди, моралі, крик, плач, дивні звуки (йой, га, ух)) [2].

Таким чином, успішність публічного виступу оратора не обмежується лише підготовкою тексту промови, а значною мірою залежить від його поведінки в аудиторії, володіння ним техніками привертання уваги, уміння імпровізувати, переконати та сформулювати після довільну увагу слухачів.

Список використаних джерел:

1. *Кушнір Р. О.* Великий оратор, або як говорити так, щоб Вам аплодували стоячи. Дрогобич : Коло, 2013. 258 с.
2. *Требін М. П., Клімова Г. П., Осипова Н. П.* Ораторське мистецтво : підручник / за ред. Осипова Н. П. 2-е вид. Харків : Право, 2015. 208 с.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ В СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ОВОЛОДІННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

Кривогуз В.В.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник: к.п.н., доцент *Левінець Н.В.*

Старший дошкільний вік — період, коли у дитини вже сформований (або починає виникати) ряд психологічних новоутворень, які є значущими для оволодіння азами психологічної культури. Особливу роль в оволодінні психологічною культурою займає розвиток емоційно-особистісної сфери.

Аналіз накопичених в психології результатів досліджень дозволяє зробити висновок про те, що емоції, розвиваючись в діяльності, відіграють в ній своєрідну орієнтуючу і регулюючу роль.

У старшому дошкільному віці відбувається вдосконалення емоційної регуляції поведінки, що безпосередньо пов'язане з розвитком механізму емоційної децентрації, появою емоційної синтонії та емпатії, які проявляють себе в здатності відсторонитися від власних емоційних переживань, переключитися на сприйняття та розуміння емоцій інших.

Г.М.Бреслав під емоційною децентрацією розуміє «здатність індивіда сприймати і враховувати в своїй поведінці стан, бажання та інтереси інших людей» [1, с. 166]. Обов'язкова співучасть не вимагається, хоча вона є природним наслідком децентрації.

О.І. Изотова, О.В. Нікіфорова відзначають, що в основі розвитку емоційної децентрації в дошкільному віці лежить психологічний феномен позиційного емоційного переключення.

Становлення механізму емоційної децентрації відбувається в міру подолання егоцентризму і зміни позиції суб'єкта в результаті зіткнення, зіставлення та інтеграції з позиціями, відмінними від власної позиції дитини. При цьому емоційна децентрація і, як її наслідок, емпатичність розглядаються в якості центрального феномену соціалізації емоцій [2]. Відтак, поява емоційної децентрації безпосередньо обумовлює розвиток емпатії, яка в період дошкільного віку починає займати важливе місце в колі соціальних емоцій дитини.

Вітчизняні вчені розглядають емпатію як особливий процес, розгортання якого представлено у вигляді послідовної появи наступних форм (рівнів) її прояву: «співпереживання - співчуття - імпульс до сприяння».

У прояві емпатії старшими дошкільниками були виділені такі особливості:
- більшість дітей демонструє позитивне ставлення до емпатійної поведінки і визнають її значимість і необхідність, що виявляється на рівні теоретичних уявлень, проте не знаходить відображення в практиці реальних взаємин;

- в емпатійній поведінці, дошкільники використовують засвоєні способи прояву ставлення до іншого, які характеризуються стереотипністю, нестійкістю, що обумовлено індивідуальним досвідом взаємодії дитини з оточуючими;

- в проявах емпатії, діти старшого дошкільного віку орієнтовані, як правило, на надання допомоги, при цьому суттєві труднощі відзначаються при необхідності проявів емпатії дітьми в ситуаціях іншої емоційної спрямованості [3, с. 169].

З накопиченням життєвого досвіду емпатичні переживання у дитини стають більш стійкими, відбувається розвиток соціальних емоцій. Ці емоції є одним з найважливіших етапів соціалізації дитини і визначають, таким чином, процес входження її особистості в соціум.

Соціальність емоцій передбачає, з одного боку, набуття їх дітьми в процесі взаємодії з дорослими і однолітками, в результаті чого отримані дитиною соціальні цінності, вимоги, норми та ідеали, поєднуються з емоційною сферою, стають органічною частиною її особистості. З іншого боку, будучи внутрішнім надбанням особистості, соціальні емоції стають змістом спонукальних мотивів її поведінки [4, с. 166].

Розвиток соціальних емоцій передбачає не тільки оволодіння певним обсягом знань (нормами поведінки, оцінними категоріями, культурними символами), але й вироблення відношень до цих знань, які можуть бути названі емоційними еталонами і які при принциповій однорідності мають специфічні відмінності, що накладаються на них даним суспільством та даною культурою.

Встановлено, що соціальні емоції впливають на характер спілкування дошкільників з однолітками, їх зв'язок з розвитком базових емоцій і емотивністю дітей. Тому цей вид емоцій дозволяє полегшити не тільки процес входження дитини в суспільство, а й процес усвідомлення себе, своїх відносин з іншими людьми, а також краще оцінити себе, свої переживання і висловити їх в прийнятній для даного суспільства формі.

Отже, становлення ключових новоутворень емоційної сфери припадають головним чином на дошкільне дитинство, що робить емоційну сферу дошкільника найбільш завантаженою та виступаючою регулятором більшості важливих життєвих функцій, фактором формування складної системи емоційного світовідчуття дитини.

Список використаних джерел:

1. Бреслав Г. М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве. — М.: Академия, 2008. — 367с.
2. Изотова Е. И., Никифорова Е. В. Эмоциональная сфера ребёнка: теория и практика. — М.: Академия, 2004. — 288 с.
3. Табачник І. Г., Пехарева А. С. Ефективність спеціально організованих занять з дітьми старшого дошкільного віку в процесі виховання емпатійності та чуйності // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2016. № 4. С. 166 – 173.
4. Эльконин Д.Б. Психическое развитие в детских возрастах / под ред. Д.И. Фельдштейна. — М.: Институт практической психологии; Воронеж: НПО «Модэк», 1995. — 416 с.

ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

Кузьменко І.В.,
студентка І курсу магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. пед. н., доцент *Саюк В.І.*

У науковій літературі організація методичних заходів розглядається як структурна ланка системи безперервної освіти (О. Галан, Б. Гершунський, Ю. Кудрявцев, І. Соколов); як форма вивчення й впровадження досягнень педагогічної науки і передового педагогічного досвіду (Т. Бесіда, В. Бондар, Я. Коломинський, М. Красовицький, О. Патрушева, О. Ярошенко); як складова системи підвищення кваліфікації вчителів (Ю. Бабанський, Н. Ващенко, С. Крисюк, О. Панасюк та ін.) [4].

Розв'язання теоретичних і практичних завдань модернізації системи освіти, виокремлення перспективних тенденцій її розвитку потребують й оновлення принципів, змісту, форм і методів організації та проведення методичних заходів із педагогічними працівниками. Аналізуючи систему методичної роботи з педагогічними кадрами, І. Жерносек виокремлює такі її основні функції: планування, організації, діагностична, прогностична, моделююча, компенсаторна, відновлювальна, коригуюча, координуюча, пропагандистська, контрольна-інформаційна. Названі функції системи методичної роботи взаємопов'язані, взаємопроникаючі, взаємозалежні. Наявність тісних взаємозалежностей між функціями методичної роботи виявляється в тому, що якість виконання однієї функції відображається на успішній реалізації інших [1].

Розв'язання завдань модернізації системи освіти зумовлює потребу в оновлення функцій методичної роботи з педагогічними працівниками:

- озброєння педагогів засобами особистісного і професійного саморозвитку;
- створення ефективно діючої регіональної інфраструктури, формування у педагогів інформаційної культури, вміння працювати в інформаційному просторі, забезпечувати моніторинг інформаційних процесів у освіті;
- допомогу в розробленні й реалізації індивідуальних програм особистісного і професійного зростання;
- науково-методичний супровід розроблення освітніх проєктів, що сприяє організації та розвитку практико-орієнтованих досліджень, росту творчого потенціалу вчителя;
- проєктування і розвиток соціокультурного освітнього середовища, залучення педагогів до розробки та реалізації інноваційних проєктів;
- експертиза інновацій, що розробляються закладами освіти або окремими педагогами [2].

Отже, виокремлення функцій у методичній роботі дозволить розв'язати цілу низку теоретичних і практичних проблем модернізації та розвитку методичної роботи з педагогічними кадрами.

При організації та проведенні методичної роботи із педагогічними працівниками відбувається синтез когнітивної, інтелектуальної, методологічної функції рефлексії, що знаходять виявлення в тому, що існує відкрита самим учителем або запозичена нова ідея, яка повинна бути осмислена і узагальнена у вигляді досвіду або методики. У зв'язку з цим, учителю необхідно опанувати наукову рефлексію, яка дозволить йому співвіднести ту чи іншу інновацію з множиною завдань педагогічної діяльності. Методологічна функція рефлексії пов'язана з усвідомленням суб'єктом сукупності методів і засобів з точки зору адекватності їх цілям педагогічної діяльності, її об'єкту і результату.

Ефективність методичної роботи із педагогічними працівниками досягається за умови неухильного дотримання дидактичних принципів.

Під принципом слід розуміти фундаментальне вихідне положення, що впливає із стійких тенденцій, закономірностей існування і розвитку конкретної системи [3, с. 196]:

- науковості — передбачає відповідність методичних знань сучасним науковим досягненням у різних галузях, побудову методичної роботи з урахуванням досягнень психолого-педагогічної науки й передового педагогічного досвіду;
- актуальності — враховує не тільки глобальні проблеми сучасності, а й проблеми, які близькі даному колективу, вчителю, учнівському колективу;
- системності — потребує підходу до методики як цілісної системи, оптимальність якої залежить, перш за все, від єдності цілей, завдань, змісту, форм і методів роботи з учителями, від спрямованості на високі кінцеві результати. Цей принцип передбачає також плановість всіх методичних заходів упродовж року відповідно до плану закладів освіти;
- комплексного характеру методичної роботи — забезпечує єдність і взаємозв'язок всіх напрямів підвищення кваліфікації вчителів (загальнокультурна, дидактична, методична, технологічна, методологічна підготовка);
- неперервності — передбачає повне охоплення вчителів різними формами методичної роботи протягом неперервного фахового удосконалення;
- творчого характеру — максимальна активізація учителів завдяки створенню у школі оптимальної системи роботи з учителями, що стимулює учителів до творчих пошуків;
- конкретності — зумовлює врахування особливостей конкретної школи при організації і здійсненні методичної роботи, диференційований підхід до вчителів;
- спрямованості методичної роботи на виокремлення головного, суттєвого у підвищенні кваліфікації вчителів. Реалізація цього принципу виокрем-

лення пріоритетних проблем, напрямів підвищення кваліфікації і удосконалення форм роботи з вчителями;

- єдності теорії й практики — спрямований на усунення двох небажаних крайнощів: недооцінки ролі значення теорії і надмірної теоретичності методичної роботи, розриву між теорією і практичними проблемами навчально-виховного процесу;
- оперативності — передбачає гнучке реагування на всі зміни освітні запити;
- колективного характеру — зумовлює раціональне поєднання масових, групових, індивідуальних, обов'язкових і добровільних форм, методів методичної роботи та самоосвіти вчителів [1].

Отже, запропоновані функції й принципи організації та проведення методичної роботи взаємопов'язані один з одним, а відтак, складають теоретичне і методологічне підґрунтя для розуміння її сутності, врахування яких сприяє її ефективній організації.

Список використаних джерел:

1. *Жерносек І. П.* Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцейх і гімназіях: монографія / І. П. Жерносек. — К., 2001. — 204 с.
2. *Поташник М. М.* Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: пособие для учителя / М. М. Поташник. — К. : Рад. шк., 1988. — 187 с.
3. *Савченко О. Я.* Навчально-виховний процес у малокомплектній школі: посібник для вчителя / О. Я. Савченко, Г. Ф. Суворова. — К. : Рад.шк., 1987. — 232 с.
4. *Управління якістю освіти / За заг. редакцією А. О. Лавренюка* — Хмельницький: ХОППО, Кам'янець—Подільський: Абетка—НОВА, 2003. — 184 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ УРОКІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ломська І.І.,
студентка І курсу магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. пед. н., доцент *Саюк В.І.*

Сучасна освітня ситуація характеризується становленням гуманістичної парадигми, яка має інші, відмінні від традиційних, підходи до організації навчального процесу, які ґрунтуються на концепції особистісно-орієнтованого навчання. Його основною метою є забезпечення розвитку та саморозвитку особистості на основі виявлення її індивідуальних особливостей як суб'єкта

пізнання та результатів її предметної діяльності. Тому велике значення має активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках із використанням активних методів навчання, виконання різних видів самостійної роботи, творчих і дослідницьких завдань.

З приходом дитини до школи у неї розпочинається новий етап у розвитку різних форм її спілкування. Учень першого класу потрапляє в атмосферу учіння, тоді як дошкільником цілий день проводив у грі. Спілкування дітей поступово набуває якісно нового змісту, оскільки з'являється необхідність засвоювати нові поняття з різних навчальних дисциплін, сприймати нову інформацію, робити спроби застосовувати її під час вироблення нових дій та навичок.

Однотипність уроку викликає у дітей втому і якщо педагог більше розповідає сам, то знижується зворотній зв'язок, тому необхідно впроваджувати нові нестандартні форми навчання. Заняття, яке проходить у формі змагання або гри, у якому школярі є головними героями уроку, викликають у них велике захоплення та інтерес. Таким чином, учитель має можливість урізноманітнювати форми навчальних занять, поглиблювати знання і заохочувати до активної роботи якомога більше учнів.

Нестандартний урок, як своєрідне педагогічне явище, розвивається та із застосуванням сучасних засобів навчання набуває нових рис.

Нестандартний урок — це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Назви уроків дають деяке уявлення про цілі, завдання, методику проведення таких занять. Найпоширенішими видами нетрадиційних уроків є: уроки-прес-конференції, уроки-аукціони, уроки-ділові ігри, уроки-занурення, уроки-змагання, уроки типу КВК, уроки-консультації, комп'ютерні уроки, театралізовані уроки, уроки з груповими формами роботи, уроки взаємного навчання учнів, уроки творчості, уроки, які ведуть учні, уроки-заліки, уроки-сумніви, уроки-творчі звіти, уроки-формули, уроки-конкурси, уроки-фантазії, уроки"суди", уроки пошуку істини, уроки-концерти, уроки-діалоги, уроки-ролеві ігри, уроки-екскурсії, інтегральні уроки тощо [2].

В. Паламарчук підкреслює, що нестандартний урок — це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Назви уроків дають певне уявлення про цілі, завдання і методику проведення таких занять. Нестандартні уроки не передбачають прямої залежності від змісту, методів і форм навчання. Частіше метод визначає зміст. Самостійний пошук випереджає навчання, самопізнання обдарованих дітей; творчий підхід талановитого вчителя, дозволяє вибірково ставитися до змісту, відкидати непотрібне, зайве, нецікаве [1]. Якщо нестандартний урок не матиме певної структури, то навчальний процес буде стихійним. Водночас структура повинна бути гнучкою, динамічною, яка відповідає меті, змісту уроку, віку і рівню розвитку учнів, методам і прийомам роботи.

Нестандартні уроки не вкладаються (повністю або частково) в рамки традиційного уроку, розробленого дидактикою. Учителю не потрібно дотримувати

тися чітких етапів уроку, використання звичних методів навчання, традиційних видів навчальної роботи учнів. Особливість нестандартних уроків полягає в такому структуруванні змісту і форми, яке б викликало зацікавлення в учнів, сприяло їхньому оптимальному розвитку й вихованню.

Однотипність уроків викликає у дітей втому. Якщо вчитель більше розповідає сам, то втрачається зворотній зв'язок, який дає можливість урізноманітнювати форми роботи школярів на занятті, поглиблювати знання і залучати до активної роботи якомога більше учнів. Головне місце на нестандартних уроках відводиться елементам творчого пошуку. На таких уроках учні виступають у ролі вчителя, журналіста провідної «телерадіопередачі», артиста, коментатора, поета, капітана команди, лоцмана тощо, звісно, враховуючи вікові особливості учнів.

Готуючись до уроку, хороший вчитель так підбирає матеріал до нього і форми навчальної роботи, щоб забезпечити розумову діяльність кожного учня повсякчас. А дуже хороший учитель, крім цього, ще й передбачає такі моменти, коли ця діяльність може почати згасати, тому визначає методи її стимуляції, шляхом використання під час уроку чогось несподіваного, незвичайного, дивного, азартного або веселого, тобто такого, що викликає природний, живий інтерес в учнів.

Перевагами нестандартних уроків, порівняно із традиційними, є: пізнавальний інтерес учнів до процесу навчання, розумова активність, творчість, самостійність у пошуку знань, переживання успіху, ініціативність, розвиток культури спілкування, взаємовідповідальність тощо.

У використанні нестандартних уроків є певні й недоліки: затрати більшого часу на підготовку і проведення таких уроків; не всі учні однаково активні; наявність організаційних труднощів (дисципліна, правила поведінки); більш складна система оцінювання результатів навчання; труднощі заміни учасників навчального заняття у випадку відсутності (наприклад, урок-рольова гра).

Однак, нестандартні уроки суттєво впливають на розвиток творчого мислення молодших школярів та результативність процесу навчання: знання набувають якості системності, уміння стають узагальненими, комплексними, посилюється світоглядна спрямованість пізнавальних інтересів учнів, ефективніше формуються їхні переконання і досягається всебічний розвиток особистості. Ефективність нетрадиційних уроків забезпечується за умови володіння вчителем методикою їх проведення та умілого використання таких уроків у певній системі в поєднанні з традиційними формами роботи.

Список використаних джерел:

1. Антипова О., Рум'янцева Д., Паламарчук В. У пошуках нестандартного уроку // О. Антипова, Д. Рум'янцева, В. Паламарчук // Рад. школа. – 1991. – № 1. – С.65-69.
2. Лухтай Л. К. Нестандартний урок / Л. К. Лухтай // Початкова школа. – 1992. – № 3-4. – С.31-32.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Люлько А. І.,

магістр 1 курсу,

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»,

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Білоконна Н.І.

Відповідно до нового Державного стандарту початкової загальної освіти та положень Концепції «Нова українська школа» у початковій ланці освіти триває переорієнтація навчально-виховного процесу на особистість дитини. Звідси головними завданнями школи є навчити дітей мислити, сформувати в учнів бажання здобувати знання та застосовувати їх на практиці. Особлива значущість зазначеної проблеми полягає у тому, що навчання має зосереджуватися не тільки на сприйнятті навчального матеріалу, але і на формуванні ставлення учня до самої пізнавальної діяльності, що безпосередньо пов'язано із його активною позицією.

Проблема формування пізнавальної активності вивчалася спеціалісти в галузі психології та педагогіки стосовно навчального процесу (Л.Аристова, Ш.Ганелін, В.Давидов, М.Єникеев, Л.Занков, М.Левіна, І.Лернер, В.Паламарчук, П.Підкасистий, О.Савченко, М.Скаткін, Т.Шамова, Г.Шукіна та ін.).

Пізнавальна активність розглядається як специфічна властивість особистості школяра, спрямована на активне набуття знань в інтересах суспільства. На підставі аналізу теоретичної літератури вважаємо, що пізнавальна активність є складною системною властивістю суб'єкта, яка інтегрує важливі якісні характеристики його пізнавальної діяльності: пізнавальну самостійність, ініціативність, а також повноту і мобільність його знань, умінь і навичок, що формуються у цьому процесі [1, с. 74].

О. Савченко виділяє такі форми прояву пізнавальної активності:

- уміння бачити і самостійно формулювати пізнавальну задачу;
- уміння складати план, обирати засоби вирішення задачі з використанням надійних та ефективних прийомів;
- уміння досягати результат і зрозуміти необхідність його перевірки [3, с. 43].

Учені визначають два шляхи активізації пізнавальної активності учнів: екстенсивний та інтенсивний. Причому, їх сутність різна, а кінцева мета – одна і та ж: виховання освіченої, високоморальної, творчої, соціально активної особистості, здатної до саморозвитку.

Екстенсивний шлях розвитку пізнавальної активності реалізується, насамперед, через збільшення кількості навчальних дисциплін та обсягу знань, який повідомляється учням.

Інтенсивний передбачає зміну самої структури навчальних програм та інтенсифікацію методів навчання, за яких діяльність учня носить продуктивний, творчий, пошуковий характер [2, с. 12].

На нашу думку, цей шлях є ефективнішим, оскільки, по-перше, ґрунтується на особистісно зорієнтованому та індивідуальному принципах навчання і враховує особистісну потребу, позицію, здатність учня в навчальній діяльності. По-друге, наявність можливості проявити в учінні розумову самостійність, ініціативу – необхідна умова для виникнення пізнавального інтересу і пізнавальної активності. По-третє, застосування вчителем на уроці активних методів навчання пришвидшує процес виникнення пізнавального інтересу.

Найважливішою рушійною силою навчання, що стимулює пізнавальну активність учнів, є протиріччя між знанням і незнанням. Це протиріччя виникає, коли вчитель ставить перед учнями такі завдання, створює такі ситуації, вирішення яких вимагає від молодших школярів активної пошукової діяльності, нових знань, умінь. Цікавою є тільки та робота, яка вимагає постійної розумової напруги. Легкий матеріал, який не вимагає від дитини такої напруги, не викликає у неї інтересу.

У рамках сучасних підходів до розвитку пізнавальної активності молодших школярів головним критерієм уроку повинна стати включеність у навчальну діяльність усіх без винятку учнів на рівні їхніх потенційних можливостей, спілкування у режимі діалогу, співробітництва, спільної діяльності.

Спираючись на рекомендації академіка О. Савченко, ми визначили такі психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальної активності учнів у контексті Нової української школи:

- створення позитивного емоційного фону пізнавальної діяльності:
 - а) відчуття учнями почуття радості, емоційного задоволення своїми успіхами;
 - б) створення атмосфери, в якій діти можуть застосовувати свої знання і вміння на користь іншим і собі;
 - в) вчення «без небезпеки», що сприяє розвитку інтелектуальної активності, виходу за межі заданої ситуації.
- використання активних та інтерактивних методів і форм навчання, стимулюючих прийомів відповідних віковим особливостям і можливостям молодшого школяра:
 - а) діяльність повинна бути важкою, але посилюююю, різноманітною, яскравою і емоційною, доцільною, пов'язаною з попередніми;
 - б) враховувати індивідуальний рівень інтелектуального і психічного розвитку дитини, диференційований підхід до організації навчання;
 - в) задовольняти потреби в спілкуванні та співпраці з учителем і однокласниками в процесі навчальної роботи на уроці;
 - г) формувати в учнів правильну оцінку своїх можливостей, спонукати і закріплювати прагнення до самовдосконалення;

д) використовувати комбінацію традиційних і нетрадиційних, групових та індивідуальних, фронтальної та парної роботи на уроці.

• діяльність учнів повинна бути побудована на творчому самовираженні кожної особистості.

Отже, пізнавальна активність – один з головних критеріїв якості підготовки учнів, а ефективний її розвиток можна забезпечити тільки за умов спеціальної організації пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Тому стратегія вчителя, що створює активну пізнавальну атмосферу, полягає не тільки у використанні нових технологій навчання, але і в переорієнтації свідомості учня: учіння із щоденного примусового обов'язку має стати частиною пізнання дитиною дивовижного навколишнього світу.

Список використаних джерел:

1. Ігнатова Р. Розвиток пізнавальної активності учнів як педагогічна проблема / Романа Ігнатова // Вісник Львів. УН-ТУ. – 2004. – № 18. – С. 73-80
2. Кравчук Л. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів/Лариса Кравчук //Сучасна школа України. Шкільний світ. – 2012. – №2. – С. 10-15
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти / Олександра Яківна Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.

МОТИВАЦІЯ І ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Ляшенко К.П.,
бакалавр психології,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка, м. Суми

Вибір професії для кожної людини стає актуалізованою потребою, до реалізації якої вона йде поетапно реалізуючи свої професійні очікування. Реалізація професійних намірів, переживання які супроводжують цей процес відбуваються в межах певної соціально-економічної системи частиною якої є суб'єкт професійного самовизначення. Соціокультурний простір, в якому перебуває людина, задає орієнтири активності її життєдіяльності. При цьому, сукупність потреб особистості в реальних ситуаційних умовах є тим основним фактором, який впливає на вибір діяльності суб'єкта. Але для ініціації поведінки недостатньо мати актуалізовану потребу, мало мати предмет потреби, необхідна наявність багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів для того, щоб активність спрямована на задоволення актуалізованої потреби мала успішне завершення. Саме тому, на стадії здобування професійно важливих знань, умінь і навичок під час професійного навчання особливої значущості набува-

ють мотиви професійної підготовки, їх узгодженість із мотивами професійної діяльності.

Етап професійної підготовки у ВНЗ визначається як складний перехід від професійних очікувань до «ревізії» раніше сформованих уявлень про обрану професію. Характер цієї «ревізії» визначається мірою самоусвідомлення себе як самостійного суб'єкта навчальної діяльності і тим, як на практиці реалізуються здібності, які свого часу зумовили вибір професії, і відповідно навчального закладу [2]. Отже, на етапі професійного навчання вирішальну роль відіграють зовнішні умови в яких суб'єкти навчального процесу реалізують свої здібності.

Свого часу, Є. А. Клімов поставив знак рівняння між поняттями «правильний» вибір і «свідомий» вибір [1]. На етапі адаптації до ВНЗ для більшості студентів їх вибір є свідомим і правильним. Але з часом, для певної частини суб'єктів навчального процесу ситуація змінюється: з'являються сумніви у правильності вибору не тільки навчального закладу, а також професії. Можливо це відбувається тому, що в момент вступу до ВНЗ більшість абітурієнтів не має досвіду професійної діяльності, не володіє об'єктивною інформацією про професію, не співвідносить свої можливості з вимогами професії. Результати досліджень переважної більшості науковців доводять, що успішність освоєння нового фаху спостерігається тоді, коли вибір спонукається мотивами, які мають зв'язок зі значущими ціннісними орієнтаціями та установками особистості, що також вказує на необхідність формування внутрішньої мотивації професійного вибору. Виходить, що під час адаптації до ВНЗ високий рівень мотивації до майбутньої професійної діяльності знижується, негативно позначаючись на динаміці прояву загальної мотивації професійної підготовки. На думку В. Д. Шадрикова це відбувається як закономірний результат наявності на етапі вибору навчального закладу «нечіткої мети» [3]. Порушення дворівневої структури професійної мотивації, а саме рівня мотивації професійної підготовки та рівня мотивації професійної діяльності провокує появу мотиваційної кризи, яка обумовлює зниження ефективності навчання та перебудову мотиваційної сфери особистості.

Зауважимо, що у разі якщо професійне самовизначення, вступ до ВНЗ сприймалися людиною як необхідність, а вибір професії визначався тільки зовнішніми мотиваційними факторами, надалі навчальна діяльність виявляється відстороненою від внутрішніх структур особистості. Що проявляється у зниженні активності, проявах внутрішньо-особистісних конфліктів, деформації професійної спрямованості.

Отже, на етапі професійного навчання людина продовжує оцінювати свій вибір, формує свої уявлення про подальше професійне становлення та соціальну мобільність у сфері трудової зайнятості. Узгодженість зовнішньої мотивації та внутрішньої стає важливою умовою збереження загальної мотивації професійної спрямованості під час навчання в ВНЗ, що з психологічної точки зору, передбачає наявність позитивної внутрішньою мотивацією.

Список використаних джерел:

1. Клімов Е.А. Путь в профессию: психология профессионального самоопределения / Е. А. Клімов. – Ростов/н/Д: Феникс, 1996. – 512 с.
2. Мкртчян Г.М. Стратификация молодежи в сферах образования, занятости, потребления / Г. М. Мкртчян// Социологические исследования. – 2005. – № 2. – С. 104-113.
3. Шадриков В.Д. Психологический анализ деятельности /В. Д. Шадриков. – Ярославль : Изд.во ЯрГУ, 1979. – 91 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Маковій М.Ю.,
студент,

ДВНЗ «Криворізький педагогічний університет»,
Науковий керівник: к.п.н. *Суятинова К.Є.*

У статті розглянуто особливості розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку. Визначено стадії та типи розвитку творчої уяви дошкільників.

Ключові слова: уява, творчість, діти дошкільного віку, стадії розвитку.

Творча уява – це такий вид уяви, в ході якого людина самостійно створює нові образи та ідеї, що представляють цінність для інших людей або суспільства в цілому, і які втілюються у конкретні оригінальні продукти діяльності. У новонародженій дитини уяви ще немає. Творча уява дитини розвивається поступово і нерівномірно. [1]

Л. Виготський виділив чотири стадії розвитку уяви у дітей дошкільного віку:

- 1) перехід від пасивної уяви до творчої;
- 2) творча уява характеризується таким процесом, як анімізм, або одухотворення предметів;
- 3) третя стадія характеризується грою. Ігри діляться на два типи: експериментальні (дають певні знання та пояснюють природу речей) та творчі (головна роль);[2].
- 4) виникає романтична творчість (здебільшого даний етап складають образи)

Ці образи за Ж. Піаже виникають у такому порядку:

1. Статичні образи, що дають близьке до сприймання відображення дійсності.
2. Кінетичні образи, що відображають зміни просторових положень об'єктів.
3. Трансформовані образи, що відображають зміни форм.

Т. Рібо також займався проблемою генезису творчої уяви, також виділив чотири стадії її розвитку але відмінністю його періодизації було те що на третій стадії дитина переходить від наслідування гри до її перевтілення. Він сформулював основний закон розвитку уяви. Згідно з цим законом, уява проходить у своєму розвитку два періоди, розділених між собою критичною фазою. [5.]

Дж. Селлі встановив, що уява починає розвиватись з сприйняття і закладаються передумови до її розвитку 8-му, 9-му місяці життя. У 1,5-2 роки спостерігається перенос уявлення про реальний предмет на його зображення. [7.с 47.] Р. Бернс, Д.Ельконін, О. Дьяченко, в ранньому дослідники поділяють уяву на афективну та пізнавальну. Такий поділ вчені пояснюють оволодінням дитиною новими предметами та дії з ними. [2.7.] Отже, уява дітей раннього віку спочатку ще дуже обмежена і відрізняється, з одного боку, своїм пасивним, відтворюючим, а з другого боку — мимовільним характером. Уява дітей 4-го року досить примітивна. Сюжети їх ігор часто обмежуються відтворенням досить вузького кола подій і таку уяву спрямовує дорослий. На 5-6 році життя дитини уява істотно змінюється. Сюжети їхніх ігор наповнені новими фантазіями і характеризуються різноманітністю. Продуктивна, або творча уява вперше з'являється у дошкільників після 5 років і стає центральним психологічним новоутворенням віку. [6]. На кінець дошкільного віку, приблизно на 6-7 році життя дитини, уява піднімається на новий, вищий ступінь розвитку. Психологічні дослідження Л. Виготського, О.Запорожця, О.Леонтєва, Г. Люблінської свідчать, що у старшому дошкільному віці, порівняно з раннім дитинством, з'являється новий тип діяльності - творчий. Своєрідність цієї діяльності в тому, що з'являється можливість рухатися від думки до ситуації, а не від ситуації до думки. Творчу уяву дошкільника відрізняє уміння спрямовувати свої уявлення в потрібне русло, підпорядковувати їх певній меті. Дитина вже може підкоряти свою уяву задуму і дотримується заздалегідь окресленого плану. Тому найважливіша лінія в розвитку уяви дитини — це розвиток спрямованості уяви [5].

У психології пізнавальних процесів не вироблено єдиного способу розвитку уяви. З точки зору психологів, всі психічні функції виникають і розвиваються в процесі основних видів діяльності гри, праці, навчання і спілкування, тобто діяльність є основний спосіб існування психіки Л. Виготський, А. Леонтєв, С. Рубінштейн. Малювання, конструювання, ліплення, моделювання, мовлення, конструювання, музичній діяльності а також такі види дитячої діяльності як ігри, драматизація, можуть бути успішно використані в навчанні дітей з метою розвитку творчої уяви. Для того щоб діяльність служила ефективним засобом розвитку творчої уяви вона повинна відповідати принципу розвиваючого навчання та має бути позитивно мотивована [3;6.] Засвоїти певну програму без уяви неможливо. Вона є вищою і необхіднішою здатністю людини. Уяву потрібно постійно розвивати для кращої соціалізації дитини в майбутньому [8;1] Розвиваючи творчу уяву в удосконалюються всі пізнавальні процеси, здатність до творчості, формується особистість дитини. [7]. Таким

чином, на основі конкретизації вищезазначених напрацювань можна констатувати, що розвиток уяви дітей потрібно починати вже з дошкільного віку. Варто зауважити, що в старшому дошкільному віці центральним новоутворенням стає саме творча уява, яка і виступає об'єктом нашого дослідження та потребує детального вивчення в контексті даної проблематики. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці системи методів діагностики та організованого розвитку творчої уяви дошкільників.

Список використаних джерел:

1. *Куцевол О .Е.* Розвиток креативності дітей дошкільників / О.Е.Куцевол-Решетилівка:2006. — 50
2. *Выготский Л.С.* Воображение и творчество в детском возрасте. [Текст] / Л.С. Выготский. — СПб., 1997. — 140 с
3. *М'ясоїд П. А.* Загальна психологія: Навч. посіб. — 3-тє вид., випр. — К.: Вища шк., 2004. — 487 с
4. Проблематика воображения и творчества // Практическая психология. 2007. с.162-169
5. Развитие личности ребенка / Н.Ньюкомб Спб:Питер,2003.-640 с
6. *Венгер Л., Мухіна В.* Развитие уваги, пам'яті і уяви в дошкільному віці / Л. Венгер, В. Мухіна // Дошкільне виховання. — 1974. — № 12. — С. 24-30
7. *Комарова Т.С.* Зарубежные педагоги о детском изобразительном творчестве / С.Т. Комарова // Дошкольное воспитание. — 1991. — № 12. — С. 56-58. 9. *Селье Г.* От мечты к открытию / Г. Селье. — М.: Прогресс, 1987. — 368 с. 10.
8. *Чистякова Г.Д.* Творческая одаренность в развитии познавательных структур // Вопросы психологии. — 1991.

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Отченко Г.В.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник:ст. викладач *Коржук О.С.*

У сучасних умовах соціальне середовище може становити небезпеку для життя й здоров'я дитини, тому формування основ безпеки життєдіяльності на різних етапах дошкільного дитинства — один із провідних напрямів виховання в умовах ЗДО та сім'ї. Аналізуючи хроніки актуальних новин та узагальнюючи наші спостереження під час проходження педагогічної практики, ми зробили висновок, що охорона життя і здоров'я дітей знаходиться в неналежному стані. Проблему безпеки життя й здоров'я молодого покоління науковці виз-

начають як одну із центральних (Н. Авдеева, О. Аксьонова, О. Богініч, О. Безпалько, І. Буртейний, В. Вербицький, Л. Волков, Є. Гаткін, Л. Григорович, Н. Денисенко, Н. Зимівець, Л. Калуська, О. Князева, О. Лоза, Л. Лохвицька, А. Михайличенко, Р. Мойсеєнко, Л. Орбан-Лембрик, В. Оржеховська, Р. Стъркіна, Р. Яким, Л. Яковенко).

У першу чергу, у ЗДО загрозу для життя і здоров'я дітей можуть спричинити техногенні катастрофи (вибух, пожежа, аварійна ситуація) та природні катастрофи (повені, землетруси, опади у вигляді граду та ін.).

Непоодинокими стають випадки захоплення злочинцями заручників з числа дітей і персоналу освітніх установ. У газеті «Факти» 2001 року було надруковано матеріал про жителя міста Суходільськ Луганської області, який проник у дошкільний заклад і захопив в заручники двох дітей. Він вимагав літак і кошти, шантажуючи несправжньою вибухівкою, проте був заарештований правоохоронцями.

Загрозу для дітей становить викрадення – кіднепінг. Варто згадати випадок викрадення двомісячної дитини з будівлі дитячого садка міста Києва, який стався 20 жовтня 2017 року. Батько викраденої дівчинки прийшов у дитячий садок, щоб забрати старшу дочку, і залишив коляску з дитиною під сходами, на першому поверсі будівлі. Коли він повернувся через кілька хвилин, дівчинки на місці вже не було. Трохи пізніше стало відомо, що викрадачем виявилася жінка, цей факт зафіксували камери спостереження.

Освітні заклади також можуть стати мішенню політичних терористів. Це найстрашніший вид терору, який спрямований на дестабілізацію ситуації в державі.

На нашу думку, одним з головних шляхів протидії таким випадкам є пильність, неухильне виконання правил внутрішнього розпорядку та трудової дисципліни. Неприпустимими є випадки, коли нагляд персоналу ЗДО за дітьми послаблюється.

Попередження злочинів, що скоюються проти дітей у ЗДО, можливе за умов реалізації цілісної системи підготовки вихователів. По-перше, це психологічна підготовка. Вихователі несуть особисту відповідальність за життя кожної дитини. З колективом закладу повинен працювати психолог. Під час небезпечних кризових ситуацій не можна допускати паніки та нервозності.

Вихователям та всьому персоналу доцільно оволодіти найпростішими прийомами самозахисту. Міністерством освіти і науки України схвалено комплекс з 15-ти плакатів «Допризовна підготовка юнаків. Прикладна фізична підготовка», які, на наш погляд, можна застосувати для навчання прийомів самозахисту більшості працівників ЗДО. Колектив повинен також оволодіти основами медичних знань, методами надання невідкладної медичної долікарської допомоги.

Особливої уваги потребує обладнання території дитячого садка. Вона повинна бути надійно загороджена. Кожного ранку перед початком робочого дня територію треба ретельно обстежити. Вихователі повинні знати, як діяти у

випадках виявлення на території закладу сторонніх отруйних, пожежо- та вибухонебезпечних об'єктів.

Отже, щоб навчитися протидіяти ситуаціям, що загрожують безпеці життя та здоров'я дітей у ЗДО, вихователю необхідно знати прийоми самооборони, не боятися, завжди діяти впевнено, обережно; необхідну систему заходів проводити у взаємодії з правоохоронними органами. Також у дитячому садку необхідно мати надійну охорону. Перспективними напрямками роботи вбачаємо: зміцнення охоронної структури дитячих садків; підвищення рівня медичних знань педагогічних колективів; підготовка майбутніх студентів у галузі самооборони і захисту дітей.

Список використаних джерел:

1. *Богініч О.Л.* Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку / О. Л. Богініч, Н. В. Левінець, Л. В. Лохвицька, Л. А. Сварковська. — К. : Генеза, 2013. — 128 с.
2. *Карнаух Л.П.* Виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку в соціальному середовищі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка»/ Л. П. Карнаух. — К, 2010. — 17 с.
3. Основи безпеки дітей дошкільного віку / упоряд. Л. А. Шик. ? Харків : Вид. група «Основа», 2012. — 208 с.

ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПРАКТИЦІ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Пиріжок Н.С.,

студент,

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»

Науковий керівник: к.п.н., доцент *Павлик О.А.*

Проблема становлення мовної особистості є однією з провідних у лінгводидактиці, зокрема у початковій ланці освіти. Даною проблемою займалися давно. Успіхів у дослідженні проблеми становлення мовної особистості на теоретичному рівні досягли такі вчені, як В. Виноградов, С. Сухих, Г. Богин, С. Воркачев, В. Карасик, В. Маслова, Ю. Караулов та ін. Вважаємо, що дана тема потребує подальшого дослідження у новому контексті. Її актуальність зумовлена насамперед змінами, пов'язаними з реформуванням галузі освіти, що передбачає розбудову Нової української школи. Для її розв'язання важливо знати вихідний рівень комунікативно-мовленнєвого розвитку молодшого школяра. Тому за мету ми визначили встановлення індивідуальних та вікових особливостей мови і мовлення учнів 4 класу.

З цією метою на базі «Спеціалізованої середньої загальноосвітньої школи № 70» м. Кривого Рогу було проведено експериментальне дослідження. На даному етапі проводилася діагностика рівня сформованості мовної особистості молодших школярів. В експерименті взяло участь 32 учні 4 класу. Представляємо результати констатувального експерименту.

Нами було використано такі методи, як констатувальний лабораторний експеримент, спостереження та статистична обробка даних. Констатувальний експеримент містить програму переважно діагностичного характеру. Ми використовували такі дві методики: "Визначення активного словникового запасу" та "Виявлення ригідності словникового запасу".

Методика "Визначення активного словникового запасу" призначена для визначення активного словникового запасу як бази побудови мовленнєвого висловлювання. У ході діагностики дитині пропонувалася ілюстрація, на якій зображені люди і різні предмети. Її просили протягом 5 хвилин якомога докладніше розповісти про те, що зображено і що відбувається на цій ілюстрації. Мова дитини фіксувалася в спеціальному протоколі, форма якого наводиться в таблиці 1., і потім аналізувалася.

Таблиця 1.

Форма протоколу до методики оцінки активного словникового запасу молодшого школяра

н/п	Фіксуються ознаки мови	Частота вживання цих ознак дитиною
1	Іменники	
2	Дієслова	
3	Дієприкметники	
4	Дієприслівники	
5	Прикметники в початковій формі	
6	Прикметники в порівняльному ступені	
7	Прикметники в найвищому ступені	
8	Сполучники	
9	Прийменники	
10	Частинки	
11	Однорідні члени речення	
12	Складні речення зі сполучниками типу «і», «а», «але», «так», «або» та ін.	
13	Складні речення, з'єднані підрядними сполучниками типу: «який», «тому що» та ін.	
14	Вставні слова у реченні. Наприклад, «по-перше», «на мою думку», «я думаю», «мені здається» і т.д.	

У протоколі зазначається частота вживання дитиною різних частин мови, складних речень зі сполучниками і вставних конструкцій, що свідчить про рівень розвитку її мови [1, с. 119].

Результати, виявлені в ході дослідження активного словникового запасу учнів 4 класу за даною методикою, представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати діагностики визначення активного словникового запасу учнів 4 класу за методикою «Визначення активного словникового запасу» (констатувальний експеримент)

№	Рівень розвитку активного словника	К-сть учнів	%
1	Дуже високий	1	3,125
2.	Високий	4	12,5
3.	Середній	15	46,875
4.	Низький	12	37,5

Дослідження показало, що у молодших школярів 4 класу переважає середній рівень розвитку активного словника, що становить 46,87 %. Але низький рівень розвитку знаходиться майже на такому ж самому рівні – 37,5%. Учні з високим рівнем у класі 15,625%.

Методика «Виявлення ригідності словникового запасу». Для визначення ригідності словникового запасу учнів 4 класу запропоновано учням скласти текст, тобто написати твір на певну тему [2, с. 71].

12 лютого 2018 року дітям було запропоновано скласти текст на тему «Збережемо воду».

У написаних учнями творах було підраховано загальну кількість слів у мовленнєвому зразку і кількість слів, які були вжиті в тексті лише один раз. Після цього визначили ригідність словникового запасу (вокабулятор – словниковий запас з певної теми) досліджуваних, тобто встановили індекс вокабулярної ригідності (ВР) за формулою: $ВР = Р/О$; де Р – кількість одноразово вжитих слів у тексті, О – загальна кількість слів.

Дані діагностики після обробки подані в таблиці 3.

Таблиця 3

Результати діагностики виявлення вокабулярної ригідності учнів 4 класу за методикою «Виявлення ригідності словникового запасу»

№	Рівень вокабулярної ригідності	Коефіцієнт ригідності	К-сть учнів	%
1	Більше 50% нових слів	0,51-0,58	6	18,75
2.	Трохи менше 50%	0,41-0,48	14	43,75
3.	Близько 30%	0,31-0,37	12	37,5

З даних таблиці ми бачимо, що лише 6 учнів (18,75%) у своїх творах використали більше 50% нових слів. У творах 14 дітей (43,75%) використали слова, що не повторюються, трохи менше 50%. І у 12 учнів (37,5%) у творах слів, що не повторюються, близько 30%.

Отже, ми можемо говорити про те, що нульовий рівень сформованості мовної особистості (вокабуляр) зафіксовано у меншості класу. Серед учнів 4 класу більше виражений середній рівень розвитку мовних і мовленнєвих умінь. У показниках низький рівень майже не відрізняється від попереднього, що не є нормою для 4 класу. Не є винятком наявність високого рівня, але він складає приблизно шосту частину класу. Дані свідчать про наявність проблеми у формуванні мовної особистості у початковій школі. А своєчасний поштовх до становлення такої особистості є гарантом успішності кожного учня. Адже мовна особистість характеризується свободою породження тексту будь-якого жанру й на різноманітні теми, великим обсягом активного словника, вільним володінням нормами літературної мови, доречним вибором форм мовлення у залежності від комунікативних цілей, неповторністю стилю і мовним смаком.

Список використаних джерел:

1. Немов Р.С. Психологія: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. / Р.С. Немов. — Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. — Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики. — 2001. — с. 220.

2. Халік О. О. Практика в педагогічному ВНЗ: завдання з психології. Навчально-методичний посібник / Олена Олександрівна Халік. ? Кривий Ріг, 2015. — 169 с.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНИХ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Прокопенко Т.А.
студент,

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ

Науковий керівник: ст. викладач *Коржук О. С.*

Дошкільне дитинство - це важливий етап закладання основ особистісного розвитку та накопичення початкового морального досвіду, необхідного для входження дитини в соціальне середовище. Відтак проблема морального виховання, формування моральних якостей дітей дошкільного віку завжди була в центрі уваги науковців. Значний внесок у пошук шляхів її розв'язання зробили вчені І.Вашенко, А.Макаренко, С.Русова, В.Сухомлинський,

К.Ушинський та інші. Аналізуючи особливості морального виховання дітей, висвітлені в працях видатних науковців минулого, відзначаємо їхню актуальність і в сучасних умовах виховання дітей дошкільного віку.

Процес морального розвитку та виховання дітей дошкільного віку, методологічні основи становлення моральних якостей, зміст, форми й методи виховання моральних якостей дітей досліджувалися Г. Беленькою, О. Богініч, Н.Гавриш, О.Гаян, Л. Лохвицькою, О. Мельничук, С.Нечай, Т.Поніманською, Ю. Приходько, Г.Сухоруковою та ін. Варто відзначити, що шукаючи нові та ефективні засоби морального виховання дітей, науковці звертаються не тільки до сучасних напрацювань, а й ґрунтовно вивчають надбання минулих століть, народної творчості та корифеїв педагогічної науки. Актуальність дослідження проблеми формування позитивних моральних якостей дітей дошкільного віку обумовила звернення до глибокого педагогічного досвіду та творчої спадщини, зокрема, художніх творів для дітей, великого українського педагога Василя Сухомлинського. У працях видатного вченого міститься глибока мораль і настанови для наступних поколінь, значний потенціал для морального виховання дітей дошкільного віку.

Цінний матеріал для морального виховання дошкільників знаходимо у творах В. Сухомлинського, видатного педагога, дитячого письменника початку ХХ ст., автора багатьох збірок казок та оповідань ("Квітка сонця", "Казки Школи під Голубим Небом", "Важко бути Людиною", "Всі добрі люди - одна сім'я", "Пшеничний колосок" та ін.). Представлені доступною для дітей мовою, оповідання Василя Сухомлинського мають яскравий опис поведінки дошкільників - ровесників сучасних дітей. Художні твори близькі дітям як за змістом, так і за значенням - вони розкривають щоденні взаємини між товаришами, у сімейному колі, у взаєминах із педагогом.

Вступаючи в життя, діти зустрічаються з великою кількістю неписаних законів гуманного ставлення до людей, норм поведінки у суспільстві, культури спілкування між людьми. Базовими якостями особистості, формування яких має розпочинатися в дошкільному віці, науковці визначають наступні: самостійність, працелюбність, людяність, чуйність, спостережливість, відповідальність, розсудливість, справедливість, самовладання, креативність [4, с. 93]. У дошкільному віці формуються основи моральної поведінки дитини: вміння орієнтуватися у світі людей; здатність розуміти іншу людину, її настрій, потреби, особливості поведінки; вміння поважати інших людей, допомагати, турбуватися про них. Проте знання моральної норми далеко не завжди забезпечує її виконання в реальній життєвій ситуації. Саме тому одним з основних завдань дошкільної системи освіти є формування у дитини дошкільного віку моральних якостей, норм, набуття нею життєвого соціального досвіду (А. Богуш, К. Крутій, Т. Піроженко, Т. Поніманська) [5, с. 21].

Велике значення у формуванні позитивних моральних якостей дошкільників належить художнім творам. Використання художніх творів у моральному вихованні допомагає проводити бесіди про тактовність,

делікатність, про різні прояви цих якостей культурної людини. У казках, оповіданнях, віршах у доступній для дітей формі розкриваються певні моральні якості, притаманні як дорослим, так і дітям: працелюбність, чесність, уважність, лінощі, жадібність. Велика роль у моральному вихованні дітей належить також байкам, казкам, притчам. Їхня цінність зумовлена важливістю відображених явищ та узагальненням морального досвіду, закладених у них побутовими повчаннями, народною мораллю.

Надаючи великого значення моральному вихованню дітей, В. Сухомлинський займався розробкою теоретичного обґрунтування принципів людяності, гуманізму і втілення їх у практику. Твори В. Сухомлинського (казки, легенди, оповідання) - це багатий матеріал, що подає дітям загальнолюдські цінності й високу мораль не у вигляді сухих повчань та наказів, що надто часто викликають у дітей природне прагнення чинити навпаки, а в такій словесно-емоційній формі, яка невимушено підводить дітей до самостійного висновку: чому саме потрібно поводитись гарно, чому лише позитивні вчинки сприяють справжній радості та задоволенню [1, с. 25].

У творах В. Сухомлинського на зрозумілих дитячому мисленню сюжетах розкриваються змісли найважливіших духовних скарбів людства: любов до матері, цінування життя, пошанування старших, бережливе ставлення до природи, зв'язок із своїм родою, своєю Батьківщиною, любов до рідної мови, книги як джерела мудрості та ін. У багатьох казках, оповіданнях, художніх творах В. Сухомлинського розкривається значущість моральних цінностей в контексті близьких для дітей життєвих ситуацій спілкування з ровесниками та іншими людьми у найближчому оточенні. Їх зміст є дуже важливим для набуття дітьми соціального досвіду, розвитку моральних почуттів (співпереживання, милосердя, доброти, турботи, каяття), відповідальності, прогнозування наслідків своїх вчинків [2, с. 442].

Важливим у використанні художніх творів В. Сухомлинського з метою морального виховання дітей є детальне обговорення з дітьми моральної сторони вчинків людей, персонажів художніх творів, вираження схвалення з боку педагога позитивних моральних вчинків героїв казок чи оповідань.

Отже, використання художніх творів В. Сухомлинського в освітньому процесі сприяє підвищенню ефективності морального виховання, допомагає дітям міцно засвоїти моральні норми і принципи, розвиває позитивні моральні якості доброти, справедливості, чуйності, шанобливості та ін.

Список використаних джерел:

1. *Бабій І. В. Ідеї В. Сухомлинського щодо морального виховання особистості / І. В. Бабій // Педагогічний дискурс. – 2011. – Вип. 10. – С. 25-28.*
2. *Савченко О. Я. Художні твори Василя Сухомлинського для дітей як джерело виховання цінностей / О. Я. Савченко // Педагогічний дискурс. – 2011. – Вип. 10. – С. 441-444.*

3. *Сухомлинський В. О. Казки Школи під Голубим Небом: Казки, притчі, оповідання / Василь Олександрович Сухомлинський ; упоряд. О. В. Сухомлинська ; худож. М. В. Перевальська. – К. : Освіта, 1991. – 191 с.*

4. *Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності. Педагогіка кордоцентризму В. О. Сухомлинського / Галина Сухорукова // Дошкільне виховання. – 2012. - N 8. - С. 2-6.*

5. *Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія / Г. Бельська, С. Васильєва, Н. Гавриш та ін.; за заг. ред. О. Рейпольської.– Харків. : "Друкарня Мадрид", 2015. – 330 с.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ ЯК ЗАСОБУ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ржечицька О. Г.,
студент,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. пед. н., доцент *Рейпольська О. Д.*

Актуальність теми. Зміни у сучасному українському суспільстві спонукають до перегляду освітніх можливостей. У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Законах України “Про Освіту”, “Про дошкільну освіту” наголошено на необхідності орієнтації освітнього процесу на особистість, формування в неї свідомого ставлення до навколишньої дійсності і самої себе.

Орієнтація педагогічного процесу на особистість підвищує значення аналізу існуючих і створення нових освітніх підходів, зокрема, оптимізації засобів виховання, спрямованих на розвиток особистості. При цьому нашу увагу було спрямовано на дитину як соціальної істоти, яка характеризується постійною орієнтацією на дорослий світ, потребою прилучення до соціуму, взаємодії з ним.

Дошкільний вік є початковим етапом формування суб'єкта діяльності, спілкування й пізнання (Р. Буре, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Г. Люблінська, Т. Піроженко та ін.). Значення періоду від народження до вступу до школи полягає в набутті вихідних людських знань і умінь, психічних якостей і властивостей, необхідних людині для життя в суспільстві.

У цей період відбувається інтенсивний розвиток особистості дитини, її волі, становлення моральних уявлень та форм суспільної поведінки, формування ієрархії мотивів та потреб, загальна й диференційована самооцінка, елементи вольової регуляції поведінки. Усе це створює передумови для переходу до шкільного життя.

За даними досліджень, період переходу дитини від дошкільного до шкільного життя характеризується як особливо складний у плані його емоційно-особистісного розвитку. Особливого значення й гостроти набуває проблема «емоційного світосприймання та світовідчуття» дитини. Вона розглядається ученими в контексті концепцій, що розкривають сутність людського буття (Б. Ананьєв, А. Асмолов, В. Мясішев), у зв'язку з дослідженням переживань як внутрішнього механізму свідомості й самосвідомості дитини (О. Запорожець, О. Кононко, В. Лебединський, О. Нікольська), у руслі концепції смислової детермінації психічних процесів (В. Зінченко, О. Леонтєв). Через взаємодію зі світом дитина реалізує внутрішній механізм переживань, відчуває свою співпричетність до світу як до цілісної системи.

З огляду на особливості розвитку пізнавальних процесів дитини дошкільного віку, а також на характеристику сучасної дитини покоління- Z, констатуємо, що основним засобом впливу на розвиток дітей є - мультфільм. Тому, виникає необхідність вивчити їх вплив на розвиток і становлення особистості дитини. Це пов'язано із тим, що дитина дошкільного віку сприймає інформацію буквально.

Проте, сучасне телебачення пропонує такий продукт, який не вміщує моральної інстанції. Головне питання, яке постає при аналізі мультфільмів з психолого-педагогічної точки зору, полягає у тому, чи відповідають ті чи інші мультіплікаційні продукти реальним віковим можливостям сприйняття, потребам та запитам дітей дошкільного віку. Таке питання і визначає необхідність виокремлення провідних психологічних особливостей та вимог до мультіплікаційного фільму як продукту саме для дитячої глядацької аудиторії.

По-друге, важливою вимогою, що пред'являється до мультфільмів, призначених для дитячого перегляду, є простота та ясність сюжету. Простота і зрозумілість у жодному разі не означають примітивність сюжету. Дитячий мультфільм повинен мати високу змістову наповненість, сюжетно-сміслову «щільність», адже специфіка мультіплікаційного мистецтва полягає саме у необхідності вкладати значний сенс у короткий за часом екранний продукт. Таку характеристику сюжету мультіплікаційного фільму можна позначити як сконцентрованість або змістова насиченість.

Отже, мова йде не про змістову, а про сюжетну простоту мультфільму. Значна кількість сюжетних ліній, складна й заплутана історія навряд чи будуть зрозумілими маленькому глядачеві. Таким чином, відображаючи явища об'єктивної дійсності, почуття й емоції, які відповідають дитячому сприйняттю, «хороші фільми для підростаючого покоління мають відзначатися конкретністю сюжету, чіткістю і рельєфністю форми» [10].

По-третє, виходячи з того, що діти часто наслідують улюблених персонажів мультфільмів, відтворюючи таким чином не лише поведінку героїв, а й ті цінності, норми, ідеали та морально-етичні конструкти, які вони транслюють необхідна присутність у структурі мультіплікаційної оповіді міцного морально-ціннісного стрижня. Саме тому герої дитячих мультфільмів представ-

ляють виключно один із полюсів континууму «поганий – хороший персонаж», адже вловити усі відтінки ціннісно-морального образу мультіплікаційного героя дитина ще не здатна. Тому якісний дитячий мультіплікаційний продукт прагне якнайповніше представити образи «хорошого» і «поганого» героїв, показати мотиви їх вчинків та риси характеру, якими вони володіють.

Модель представлення позитивного/негативного персонажів з акцентом на полюсності цих понять не означає примітивізації мультіплікаційних образів. На екрані дитина повинна бачити якісне різноманіття поведінкових прикладів, розуміючи при цьому, за якими критеріями той чи інший персонаж є позитивним або негативним.

Наприклад, на перший погляд дуже «позитивний», мультсеріал «Том і Джері», у якому, домінують одноманітні примітивні рухи персонажів, не дає уявлення дитині, хто з героїв є хорошим, а хто поганим. Вважається, що кіт Том символізує негативного персонажа, а мишена Джері – позитивного, однак це твердження базується лише на тому, що кіт ганяється за беззахисним мишеням і постійно потрапляє у неприємні ситуації. Фактично дитина засвоює хибний або ж необґрунтований, безпідставний поведінковий стереотип, і в подальшому застосовує подібну модель поведінки у реальному житті.

Негативним є і нав'язуване уявлення про те, що за будь-яких несприятливих обставин, зокрема, травмування, недотримання елементарних правил безпеки, норм милосердя і мирного співжиття з героями нічого не трапляється: вони, після падіння з висоти (потрапляння в авіа- і автомобільні катастрофи, вибухи, жорстокі бійки тощо) не відчувають болю ні свого, ні інших, не вмирають, не набираються життєвого досвіду, а піднімаються усміхненими і знову ризикують своїм життям та життям інших.

Отже, особистісний розвиток дитини постає як оволодіння соціокультурним досвідом, його засвоєння через мультіплікаційні фільми та й відтворення у особистому досвіді. Якщо при входженні дитини в соціум встановлюється виважене ставлення дорослих (батьків і педагогів) до добору мультіплікаційних фільмів за їх виховним змістом, то дитина засвоює цінності й норми соціуму, а з іншого - має індивідуальний внесок у спільній життєдіяльності. Саме це дозволить їй успішно увійти у соціум.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Категорія становлення в контексті розвитку образу «Я» особистості / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. - № 3 (16). - С.9-22.
2. Богуш А.М., Варяниця Л.О., Гавриш Н.В., Курінна С.М., Печенко І.П. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / за заг. ред. Н.В. Гавриш.- Луганськ, 2000. – 320 с.
3. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку / Т.О. Піроженко : навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 136 с.

СТРАТЕГІЇ ОПТИМАЛЬНОГО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

Рогинська О.В.,
бакалавр психології,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка, м. Суми

Вибір професії – складний і відповідальний крок у житті кожної людини. Щоб отримати професію, яка буде подобатися, і забезпечувати все життя, необхідно уважно вивчити себе. В першу чергу потрібно розібратися в своїх інтересах, схильностях, характері і фізичних можливостях. Необхідно визначити наявність професійно важливих якостей, детально ознайомитися з професіями, які відповідають особистісним характеристикам. І тільки після цього необхідно вибрати професію, навчальний заклад для здобуття професійно важливих знань. Тобто вибір професії як одне з найважливіших стратегічних рішень у житті людини, є складною комплексною проблемою до вирішення якої необхідно підходити вкрай уважно, розуміючи свій потенціал, внутрішні переконання і реальні можливості.

Вибір професії є складним актом самовизначення, актом свідомого вибору життєвої позиції. Вибір професії досліджується науковцями як соціально-економічна, медико-фізіологічна та психолого-педагогічна проблема. Під професійним самовизначенням науковці (О. Вітківська, В. Зінченко, С. Максименко, О. Мельник, Є. Павлютенков, О. Пимлицук, М. Янцур, В. Ярошенко та ін.) розуміють самопізнання та об'єктивну оцінку суб'єктом вибору власних індивідуальних особливостей, зіставлення своїх професійно-важливих якостей і можливостей з вимогами професії.

Обрати професію нелегко, адже це одночасний вибір майбутньої трудової діяльності (вибір професії, професійного навчального закладу, бажаного місця працевлаштування). Процес професійного самовизначення завершується досягненням стабільного становища у тій чи іншій сфері соціального життя і формуванням відповідних переконань, принципів, ціннісних орієнтацій та мотивації. Саме тому, автор популярної сьогодні теорії компромісу з реальністю Є. Гінзберг зазначає, що професійне самовизначення як вибір професії є процесом, що розвивається в часі, й остаточне рішення людини виникає не миттєво, а протягом певного, доволі тривалого періоду. Зокрема, він виділяє в цьому процесі три стадії: 1) стадію фантазії, триває до 11 років (професійні фантазії безвідносні до реальних можливостей: здібностей, можливостей одержати кваліфіковану підготовку, роботу за спеціальністю тощо); 2) гіпотетичну стадію, від 11 до 17 років, яка вміщає 4 періоди: перший «період інтересу» (11-12 років), основою вибору майбутньої професії стають інтереси й схильності підлітка; період здібностей (13-14 років), аналіз вимог професії відповідно до наявних здібностей людини; період оцінки (15-16 років), намагання співвіднести особливості професії з власними ціннісними орієнтаціями

й реальними можливостями; перехідний період (біля 17 років), який збігається із закінченням загальноосвітнього навчального закладу, відбувається як перехід від гіпотетичного до реалістичного підходу у виборі професії; 3) реалістичну стадію, від 17 років і старше (здійснення остаточного вибору професії): період дослідження (17-18 років), спрямований на загальну орієнтацію й здобуття глибоких фундаментальних знань з обраної спеціальності; період кристалізації (19-21 рік), що характеризується звуженням діапазону вибору й визначенням основного напрямку майбутньої професії; період спеціалізації (від 21 року), в межах якого обраний фах уточнюється вибором конкретної, вузчої спеціалізації [1].

Враховуючи специфіку кожної стадії профорієнтаційна робота спрямована на забезпечення оптимального вибору професії має складатися з таких компонентів: професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація. Професійна інформація постає як психолого-педагогічна система формування в особистості активної профорієнтаційної позиції, що відповідає суб'єктивним і об'єктивним умовам вільного та свідомого професійного самовизначення особистості. Вона дає змогу ознайомитися з різними професіями, зі змістом трудової діяльності в галузі кожної з них, з вимогами, які ці професії висувають до людини, а також з тим, де ними можна оволодіти. На нашу думку, саме завдяки такій допомозі суб'єкти професійного вибору виявляють свої індивідуальні схильності, психофізіологічні можливості, вміння зіставити їх з вимогами тієї професії, до якої вони мають інтерес і нахили, щоб прийняти правильне рішення про свою придатність до професійної діяльності в обраній галузі праці. Важливе значення має: професійна діагностика – система психологічного вивчення особистості з метою виявлення її професійно значущих властивостей і якостей, а також професійна консультація – надання особистості на основі її вивчення науково обґрунтованої допомоги щодо найоптимальніших для неї напрямів і засобів професійного самовизначення. Професійна консультація має на меті навчити суб'єктів професійного самовизначення прийомів самооцінки своїх якостей, щоб встановити їх відповідність вимогам професії. Мріючи про ту чи іншу професію, суб'єкти вибору повинні водночас замислюватися, чи справді вони придатні для такої роботи. Щоб відповісти на це питання, вони мають знати вимоги професії [2]. Такі вимоги розроблено в сучасних професіографічних дослідженнях, а саме професіограмах професій.

Таким чином, підводячи підсумок аналізу факторів здатних забезпечити оптимальний вибір професії, можна стверджувати, що діяльність працівників в галузі профорієнтації має бути спрямована на суб'єктів професійного самовизначення, їх особистісні якості та професійні плани, реалізація яких у майбутньому дозволить суб'єктам праці повною мірою самореалізуватися в обраній професії.

Список використаних джерел:

1. *Коптева, Н.В.* Психологическое консультирование в школе / Коптева Н. В. – Пермь, 1993. – 230 с.
2. *Ендальцев, Е.А.* Выбор профессии. Социальные, экономические и педагогические факторы. – К.: Вища школа, 1982. – 149 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Рожко Т.В.,
магістр I курсу,

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»,
Науковий керівник: к.п.н, доцент каф. початкової освіти *Павлик О.А.*

Проблема формування компетентного учня-читача завжди була пріоритетною в психолого-педагогічній науці та шкільній практиці. У концептуальних засадах реформування середньої загальної освіти «Нова українська школа» визначено життєві компетентності, які «необхідні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці» [3, с.15]. Усі визначені компетентності діти набуватимуть послідовно. Їхній зміст базується на наскрізних умінь, серед яких визначено уміння читати і розуміти прочитане та уміння висловлювати думку усно і письмово.

О.Я.Савченко вважає, що читачка компетентність є особистісно-діяльнісним інтегрованим результатом взаємодії знань, умінь, навичок, індивідуального досвіду та ціннісних ставлень учнів, що набуваються у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета «Літературне читання» [5, с. 4-8].

Ю.В. Лізньова виділяє основні етапи формування читачької компетентності молодших школярів (див. рис. 1).

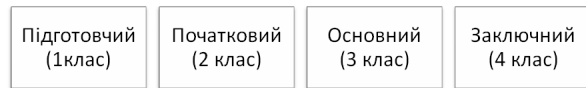

Рис.1. Етапи формування читачької компетентності молодших школярів (за Ю.В. Лізньовою)

Підготовчий етап — це етап, на якому діти вчать сприймати зміст дитячих книг на слух, розглядати книги, встановлювати найпростіші взаємозв'язки між їх змістом і оформленням, привчатися виділяти найважливіші написи на обкладинці (назва книги, прізвище автора) і відразу ж застосовувати отримані знання в самостійній діяльності з книгою.

Початковий етап - це етап накопичення рівня мінімального літературного розвитку і самостійне читання різних книг під керівництвом і наглядом учителя. Третій, основний етап - це етап безпосереднього формування навичок, що характеризують справжнього читача, який вмє самостійно читати доступні книги і інший друкований матеріал для розширення і поповнення своїх знань. Заключний етап - це етап формування у дітей читачьких уподобань та інтересів на базі отриманих за роки навчання знань про книги і умінь з ними самостійно працювати [1, с. 4-9].

Як бачимо, етапи формування читачької компетентності молодших школярів (за Ю.В. Лізньовою) збігаються з етапами формування читачької самостійності тому, що читачька компетентність молодших школярів набувається у процесі читачької діяльності, а необхідною умовою її формування є читачька самостійність.

Ефективність формування основ читачької компетентності молодших школярів забезпечується реалізацією таких педагогічних умов:

- формуванням позитивної мотивації молодших школярів до читачької діяльності шляхом використання активних форм і методів навчання, що стимулюють їх читачьку активність;
- здійсненням інтеграції компонентів класного і позакласного читання шляхом доповнення навчального матеріалу різними типами дитячих книг;
- наданням педагогом допомоги в цілеспрямованому управлінні пізнавальною діяльністю молодших школярів на кожному етапі формування основ читачької компетентності засобами спеціальної технології навчання [4].

Проаналізувавши наукову літературу, можна виділити шляхи формування читачької компетентності молодших школярів (див. рис. 2).

Шляхи формування читачької компетентності:

Рис.2. Шляхи формування читачької компетентності молодших школярів

Молодший шкільний вік – це дитина віком від 6 (7) до 11 (12) років. Цей період має свої психологічні особливості, оскільки провідною діяльністю є навчальна. Вчитель повинен враховувати це під час підготовки до будь-якого уроку, зокрема і до уроку літературного читання. Тому формування читацької компетентності має базуватися на вікових особливостях молодших школярів.

У дидактичних і психологічних дослідженнях українських учених (О.Я.Савченко, Н.В.Чепелева) читацька компетентність розглядається як базова складова пізнавальної і комунікативної компетентностей. Ці компетентності мають свої особливості формування і сприяють розвитку читацької компетентності [5, с. 4-8; 6].

Проаналізувавши наукову літературу, можна виділити психолого-педагогічні особливості формування читацької компетентності молодших школярів:

- урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- урахування навчальних можливостей молодших школярів;
- здійснення індивідуального та диференційованого підходу до навчання;
- урахування рівня розвитку пізнавальних інтересів учнів;
- використання інноваційних технологій навчання;
- варіантність форм та методів навчання;
- стимулювання читацької активності учнів;
- створення комфортних умов для саморозвитку, самовдосконалення, та самоосвіти.

Отже, при формуванні читацької компетентності безпосередньо потрібно враховувати психолого-педагогічні умови, особливо вікові та індивідуальні особливості молодших школярів. Врахування цих умов сприятиме формуванню активного читача, який може сприймати, осмислювати та інтерпретувати твори, надавати та висловлювати певну оцінку.

Список використаних джерел:

1. Лизнева Ю.В. Формирование читательской компетентности учащихся начальной школы / Ю.В. Лизнева // Начальная школа. – 2012. - №2. – С. 4-9.
2. Манайло В.В. Формування читацької компетентності молодших школярів на уроках позакласного читання / В.В. Манайло // Основа. – 2015. – №4. – С. 3-6.
3. Нова українська школа [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>.
4. Одегова В.Ф. Педагогические условия формирования читательской компетентности младших школьников [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niro.nnov.ru/?id=31091>
5. Савченко О.Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти / О.Я. Савченко // Рідна школа. – 2011. – № 8-9. – С.4-8.
6. Чепелева Н.В. Технології читання / Н.В. Чепелева. – К.: Главник, 2004. – 95 с.

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОЦІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Романюк К.М.,
студентка,

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
Науковий керівник: к.ф.н., доцент *Фоміна Г.В.*

Стрімкий розвиток суспільства та технологій призводить до значної перебудови інформаційного середовища, відкриваючи нові можливості, що знаходять своє відображення у сфері освіти. Відповідно, актуальність дослідження проблеми застосування відеоматеріалів у процесі вивчення іноземних мов зумовлена соціальними потребами в спеціалістах з високим рівнем знань іноземних мов. У центрі уваги сучасної школи є формування суспільно-активної, творчої, компетентної особистості, яка самостійно генерує нові ідеї, приймає нестандартні рішення.

Школа сьогодні повинна не лише давати учням певну суму знань, а й розвивати логічне мислення і творчу фантазію, навчити мислити незалежно, критично, альтернативно, максимально використовувати можливості навчальної і позакласної діяльності, яка забезпечить учням виховання впевненості в собі під час розв'язання життєвих проблем. Ще В.О. Сухомлинський вважав, що центром кожного уроку повинна бути особистість учня [3]. Він радив, враховуючи сили і можливості школярів різного віку, правильно визначити, на що здатний кожен учень, у даний момент, як розвивати його розумові здібності, емоційно стимулювати його, створювати ситуації успіху.

Повсякденне життя сучасної людини значною мірою підпорядковане постійно зростаючому впливу візуальних засобів надання інформації. Багато сфер життєдіяльності вже важко собі уявити без використання відеоматеріалів. Застосування аудіовізуальних засобів та художніх фільмів зокрема на уроках іноземної мови враховує звички учнів у сприйнятті інформації. Опора на повсякденний досвід учнів забезпечує величезний потенціал, який з одного боку сприяє продуктивній роботі на уроці, а з іншого – приносить величезне задоволення при вивченні мови.

Опанувати комунікативною компетенцією німецької мови, не перебуваючи в країні, мова якої вивчається, справа дуже важка. Тому важливим завданням вчителя є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови з використанням різних прийомів роботи. Відеозаписи стимулюють інтерес учнів, дають зразок для наслідування (мови і поведінки в конкретній ситуації спілкування), розширюють знання учнів про країну, а також мотивують до висловлення про себе, про свої життєві обставини і інтереси, представляють прекрасний матеріал для дискусії.

В якості переваг використання відео на уроці є те, що за допомогою відео успішно створюється штучне іншомовне середовище, завдяки чому ширше реалізується принцип наочності в навчанні; в навчальних фільмах звучить німецька мова в природному темпі (представлені діалоги, монологи, полілоги). Відеоперегляд здійснює емоційний вплив на учнів, розвиває їх увагу та розширює довгострокову пам'ять.

Класифікація відеоматеріалів різноманітна, це і спеціально призначені для навчання іноземних мов (відеокурси, навчальні фільми), автентичні (художні фільми і пряма трансляція телепрограм в ефір), відеофрагменти, які розроблені власне викладачами та учнями.

При роботі з будь-яким текстом, а відповідно і з відеоматеріалом, у методиці навчання іноземних мов виділяють три основних етапи: 1) до перегляду фільму; 2) під час перегляду фільму; 3) після перегляду фільму.

Відеофільм є ефективним засобом, в першу чергу, для розвитку навичок усного мовлення, і, безсумнівно, сприяє закріпленню пройденого лексичного, граматичного і фонетичного матеріалу, розширенню лексичного запасу, сприяє підготовці учнів до розуміння мови різних людей, створення природної мовного середовища на уроці.

Важливо дати учням наочне уявлення про життя, традиції, мовні реалії німецькомовних країн. Для досягнення цієї мети можна використовувати навчальні відеоматеріали, що сприяють реалізації найважливішої вимоги комунікативної методики: „...Представити процес оволодіння мовою як розуміння живої іншомовної дійсності...” [1]. Використовуючи фрагменти відеозаписів, активуються зорові та слухові центри людини, які в свою чергу, впливають на процес засвоєння та запам'ятовування матеріалу. Відповідно, у сучасній школі використання відеозаписів на уроці має бути не тільки доречними, а й обов'язковими. Робота з такими матеріалами урізноманітнює види діяльності, робить урок цікавим для всіх учнів, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, дає можливість працювати з автентичними зразками [2, с. 31-34.].

Слід відмітити, що використання відео для навчання має свої позитивні та негативні моменти. З одного боку, відеоматеріал, у порівнянні з аудіотекстом, носить більш життєвий характер — можна не тільки чути, але й бачити тих, хто розмовляє, їх міміку та жести, а також отримувати інформацію у широкому контексті про те, що відбувається — місце дії, вік учасників. З іншого — усі ці фактори відволікають того, хто слухає, від власного мислення, і він може захопитися розгляданням картинок.

При використанні відеофільмів на уроках іноземної мови розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам по собі, і мотивація, яка досягається тим, що учневі буде показано, що він може зрозуміти мову, яку вивчає. Це приносить задоволення і додає віру в свої сили і бажання до подальшого вдосконалення. Необхідно прагнути того, щоб учні отримували задоволення від фільму саме через розуміння мови, а не тільки через цікавий сюжет. Завдяки цьому, у житті школяра кожен урок стане місцем внутрішнього пізнання та самовідкриття, самовираження.

Список використаних джерел:

1. Барменкова О.И. Видеозанятия в системе обучения иностранной речи / О.И. Барменкова // ИЯШ. — 1999. — №3 — С.20-23.
2. Верисокін Ю.І. Відео фільм як засіб підвищення мотивації учнів / Ю.І. Верисокін // Іноземна мова в школі. — 2003. — №5-6. — С. 31-34.
3. Сухомлинський В.А. Не только разумом, но и сердцем... / В.А. Сухомлинский // Сборник статей и фрагментов из работ. — М.: Мол. гвардия, 1986. — 207 с.

МОТИВАЦІЯ ЯК УМОВА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Савонік В.С.,
студент,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.пед.н, доцент *Левінець Н.В.*

Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні характеризується пошуком та вдосконаленням шляхів формування особистості підростаючого покоління. У Законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» зазначається, що сьогодні особливого значення набуває єдність виховних впливів на дитину протягом усього періоду становлення особистості, починаючи з раннього дитинства. З огляду на це значно актуалізується питання вдосконалення системи фізичного виховання дітей, забезпечення їхнього повноцінного гармонійного розвитку.

Актуальність і доцільність дослідження проблеми фізичного виховання дітей зумовлені також посиленням соціального запиту на здорову українську націю, усвідомленням громадянами необхідності розвивати свої рухові якості й підвищувати власну рухову підготовленість, формувати стійкі мотиви до занять фізичними вправами та самостійного здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності [5].

Фізичне виховання в закладах дошкільної освіти забезпечує єдність мети, завдань, засобів, форм і методів роботи, направлених на зміцнення здоров'я та всебічний фізичний розвиток дітей. Саме від доцільного керівництва цим процесом з боку дорослого більшою мірою залежатиме рухова активність дитини. Дієві методи і прийоми педагогічного впливу на особистість дитини забезпечуватимуть виховання у дітей стійкої потреби в щоденній руховій діяльності, розвиватимуть позитивну мотивацію до занять фізичними вправами.

Важливість мотиваційного компоненту в структурі фізичної культури підкреслюється в працях Л. Лубишевої, В. Бальсевича, В. Ляха, М. Виленського [2].

Вивчення мотивації до занять фізичною культурою у дітей дошкільного віку базувалося на теоретичних засадах психолого-педагогічної науки про розуміння особистісної і суспільної значущості цінностей у формуванні особистості (І. Бех), значення занять фізичною культурою для збереження й зміцнення здоров'я підростаючого покоління (М. Амосов, Г. Апанасенко, Н. Денисенко, О. Дубогай, В. Язловецький). Ураховувалися й положення про значення фізичного виховання в навчальному процесі (О. Богінч, Е. Вільчковський, Л. Волков, О. Куц, С. Сиволоб).

Дослідники зазначали, що виникаючи на основі потреб мотиви визначають спрямованість особистості, стимулюють і мобілізують її на прояв активності. Тому можемо зазначити, що потреба у заняттях фізичними вправами виступає головною спонукальною, спрямовуючою й регулюючою силою поведінки особистості, що відображається як потреба в рухах і фізичних навантаженнях, у спілкуванні, а також при проведенні вільного часу в дружньому колі, в іграх, розвагах, відпочинку, емоційній розрядці, у самоствердженні, зміцненні позицій свого «Я», у пізнанні, в поліпшенні якості фізкультурно-спортивних занять, у комфорті та ін.

Задоволення потреб супроводжується позитивними емоціями. Саме тому людина вибирає той вид діяльності, що більшою мірою дозволяє задовольнити потребу, яка виникла, й одержати позитивні емоції. Підкреслюючи роль позитивних емоцій, В. Іллінич [3], визначив, що на основі потреб система мотивів визначає спрямованість особистості в сфері фізичного виховання, стимулює й мобілізує її на прояв рухової активності.

На основі досліджень Б. Ананьєва [1] у сфері волі та мотивації можна виділити наступні структурні критерії фізичної вихованості дітей дошкільного віку:

- когнітивний (накопичення і систематизація знань про техніку виконання рухових дій; уміння аргументувати вибір тих чи інших фізичних вправ для розвитку основних рухів і рухових якостей; розуміння значення фізичного виховання для збереження, зміцнення та відтворення здоров'я);

- емоційно-ціннісний (сформованість мотивів до занять фізичними вправами, усвідомлення значення оволодіння руховими уміннями та навичками; наявність інтересу до саморозвитку; уміння оцінити власний стан рухової підготовленості та самопочуття під час занять);

- діяльнісний (активність і стабільність у заняттях фізичною культурою; наявність звички виконувати фізичні вправи в повсякденній життєдіяльності і певний рівень рухової підготовленості дошкільника).

Автором відзначено сформованість мотивів до занять фізичними вправами, як один із важливих складових елементів емоційно-ціннісного компоненту. Для підвищення рівня позитивної мотивації дітей до занять фізичними вправами важливо забезпечити організаційно-методичний супровід фізичного виховання.

На основі теоретичного аналізу літератури, нами були визначено умови та чинники успішної організації фізичного виховання дітей:

1. Вміти аналізувати і оцінювати ступінь фізичного здоров'я і рухового розвитку дітей.

2. Формулювати завдання фізичного виховання на певний період (наприклад, на навчальний рік) і визначити першорядні з них з урахуванням особливостей кожної дитини.

3. Організувати процес виховання в певній системі, вибираючи найбільш доцільні засоби, форми і методи роботи в конкретних умовах.

4. Прогнозувати бажаний рівень кінцевого результату реалізації плану, передбачаючи труднощі на шляху до досягнення цілей.

5. Порівнювати досягнуті результати з вихідними даними та поставленими завданнями.

6. Володіти самооцінкою професійної майстерності, постійно удосконалюючи її [4].

Отже, актуальність і доцільність дослідження проблеми фізичного виховання дітей зумовлені посиленням соціального запиту на здорову українську націю, усвідомленням громадянами необхідності розвивати свої рухові якості й підвищувати власну рухову підготовленість, формувати стійкі мотиви до занять фізичними вправами та самостійного здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Список використаних джерел:

1. *Ананьев Б.Г.* Психологическая структура человека как субъекта // Человек и общество. Вып. 2. Л., 1967.
2. *Виленский М. Я.* В44. Физическая культура : учебник / М.Я. Виленский, А.Г. Горшков. – 2-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2016. 214 с.
3. *Ильнич В. И.* Физическая культура студента и жизнь: учебник/ Ильнич В. И. – М.: Гардарики, 2008. – 366.
4. *Шиян Б. М.* Методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Л. : ЛОНМІО, 1996. – 232 с. 1997.
5. Навчальний посібник / Поніманська Т.І. К.: Академвидав, 2006. 456 с.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЯК НАУКОВЕ ПОНЯТТЯ

Сорока О. А.,

студент

Криворізький державний педагогічний університет,

Науковий керівник: к.п.н., доцент *Павлик О. А.*

Початкова освіта як складова загальної середньої освіти спрямована на всебічний розвиток молодших школярів і повноцінне оволодіння ними всіма

компонентами навчальної діяльності «через формування в учнів бажання і вміння вчитися, повноцінних мовленнєвих, читацьких, обчислювальних умінь і навичок, умінь і навичок здорового способу життя... Діти мають набути достатній особистий досвід культури спілкування і співпраці в різних видах діяльності, самовираження в творчих видах завдань» [2]. Саме на цьому етапі формується і починається розвиватися особистість дитини, що підкреслює важливість початкової освіти для суспільства та держави. Бо саме в початковій школі відбувається становлення основ життєвої компетентності особистості, базових життєвих компетенцій. Сучасна школа повинна не лише дати учням певний обсяг знань і вмінь, а й сформувати людину, здатну творчо мислити, приймати рішення, мати свою позицію, адаптуватися до умов життя, тобто бути людиною компетентною. У період реформування початкової школи й оновлення її змісту відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» вагомим завданням, що стоїть перед педагогами початкової школи, є формування комунікативної компетентності учнів початкових класів.

Проблема формування комунікативної компетентності завжди була актуальною і цікавою як вітчизняним, так і зарубіжним науковцям. Серед досліджень у цій галузі варто назвати роботи О.Аршавської, Н.Гез, І.Гудзик, Л.Ельконіна, В.Загвязінського, І.Зимньої, Д.Ізаренкова, М.Кенейла, О.Леонтьєва, І.Лернера, Б.Ломова, Л.Максютенко, А.Маркової, М.Махмутова, А.Москаленко, Ю.Пассова, С.Савінгтона, М.Свейна, М.Скаткіна, Г.Щукіна, О.В.Побочної, З.Машината ін.

Аналіз наукової літератури щодорозгляду комунікативної компетентності як наукового поняття свідчить про наявність різних поглядів на проблему. На думку О.Холостової, «компетентність у спілкуванні - це володіння комплексом особистісних можливостей, один із показників психологічної зрілості та компетентності» [6, с.130]. Таке тлумачення цього терміну показує, що основою комунікативної компетентності є соціальний інтелект. Аналізуючи в своїх працях структуру компетентності у спілкуванні, психолог стверджує: «...до складу компетентності у спілкуванні слід віднести когнітивні, виконавські й емоційні компоненти» [6, с.133].

Заслуговують на увагу думки Ю.Жукова, Л.Петровської, П.Растяннікова щодо порівняння понять «комунікативна компетентність» та «компетентність у спілкуванні», що «розглядаються як здатність установлювати та підтримувати необхідні контакти із людьми. Аналізуючи структуру компетентності в спілкуванні, науковці стверджують, що до складу компетентності в спілкуванні слід віднести когнітивні (орієнтованість, психологічні знання і перцептивні здібності), виконавські (уміння і навички), емоційні (соціальні установки, досвід, система ставлень особистості) компоненти» [3, с.20]’.

На нашу думку, комунікативну компетентність можна розглядати як складне системне утворення, що включає в себе ряд пов’язаних між собою компонентів, які мають певні відношення та утворюють певну цілісність. Тому схиляємося до думки М.Обозова й Л.Барановської щодо тлумачення по-

няття «комунікативної компетентності» як системи ефективної взаємодії внутрішніх компонентів: ситуацій спілкування, ролей, стереотипів, установок, знань, умінь, навичок. М. Обозов розглядає комунікативну компетентність у двох аспектах: «як орієнтованість особистості в різних ситуаціях спілкування, що базується на знаннях і чуттєвому досвіді, і як здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими людьми завдяки розумінню себе та інших в умовах постійної зміни психічних станів, міжособистісних стосунків, соціальної й виробничої ситуації» [4, с.191].

Л.Барановська дотримується думки, що «комунікативна компетентність - це здатність до ефективного спілкування, це такий рівень навичок взаємодії з людьми, котрий дозволяє індивіду в межах своїх здібностей та соціального статусу успішно функціонувати в даному суспільстві» [1, с.146].

На думку лінгводидактів, комунікативна компетентність включає:

- 1) мовленнєвої компетенції (уміння застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями);
- 2) мовної компетенції (знання одиниць мови та правил їх поєднання);
- 3) предметної компетенції (уміння на основі активного володіння загальною лексикою відтворювати у свідомості картину світу);
- 4) прагматичної компетенції (здатність до здійснення мовленнєвої діяльності, зумовленою комунікативною метою, до вибору необхідних форм, типів мовлення, урахування функціонально-стильових різновидів мовлення)[5].

На підставі аналізу фахової літератури під комунікативною компетентністю будемо розуміти сукупність знань, умінь і навичок, які дають змогу активно застосовувати їх залежно від ситуації. Вона формується в процесі навчання і виховання не лише в школі, а й під впливом сім’ї, друзів, роботи, соціуму, культури тощо. Формування комунікативної компетентності спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, засвоєння мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування і найбільш ефективно здійснюється методом інтерактивного навчання. Це обов’язкова умова гармонійного розвитку особистості дитини, повноцінного формування у неї ефективних способів навчальної діяльності. Стан комфорту, безпеки та захищеності, позитивного світосприйняття й інтересу – це те, без чого неможливе здійснення ефективної освітньої діяльності у початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Барановська Л.В. Комунікативна компетентність викладача вузу / Л.В. Барановська // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. / ред. кол. Гузій Н.В. та ін. – К. : НПУ, 1999. – С. 146 - 149.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти. – Київ: Освіта, 2013. – С. 4-33.
3. Жуков Ю.М. Диагностика и развитие компетентности в общении. Специальный практикум по социальной психологии / Ю.М. Жуков, Л.А. Петровская, П.В. Растянников. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 104 с.

4. *Обозов М.М.* Психологія міжособистісних відносин / М.М. Обозов. — К. : Либідь, 1990. — 191 с.

5. *Смілянець С.* Комунікативна компетентність учнів. Використання інтерактивних вправ для формування комунікативної компетентності молодших школярів // Початкова освіта. — 2017. — № 9. — С. 14-29.

6. *Холостова Е. И.* Технология социальной работы / Е. И. Холостова. — М. : ИНФА, 2003. — 400 с.

ЕТИКЕТ ЯК ВАЖЛИВА СТОРОНА ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ

Старкова В.О.,
студентка,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотація. У статті було розглянуто тему етикет як важлива сторона професійної поведінки на підприємстві, бізнесі та управлінні.

Суть проблеми. Покращення знань з етикету та правил поведінки на діловому рівні.

Мета. Дослідити про модель поведінки та поліпшити навички у використанні ділового етикету.

Основний зміст. Етикет — встановлений порядок і зовнішні форми, манери поведінки, правила чемності і ввічливості, церемонії, прийняті в тому чи іншому суспільстві. Етикетні норми і правила обумовлені історично і засновані на національних і релігійних традиціях, культурі, звичаях, звичках.

Правила етикету, виражені в конкретних формах поведінки, вказують, на єдність двох його сторін: морально-етичної та естетичної.

Спосіб тримати себе, зовнішня форма поведінки, поводження з людьми, а також тон, інтонації і вирази, що вживаються в мові, міміка, жести, пози, хода, характерні для людини - цеманери. Вони відносяться до культури поведінки людини і регулюються етикетом. Сьогодні прийнято говорити про моделі поведінки, яка являє собою якийсь комплекс знаків спрямованих на відтворення варіантів поведінки, які допомагають особистості стати привабливою в спілкуванні з іншими людьми. Таким чином, етикет складає частину зовнішньої культури суспільства, без якої неможливі політичні, економічні та інші відносини.

Діловий етикет являє собою сукупність правил і форм поведінки при взаєминах ділових партнерів. А знання етикету є необхідною професійною майкістю, що вимагає постійного засвоєння, повторення і вдосконалення.

У сучасному бізнесі дотримання правил етикету відіграє важливу роль. Їх неприпустимо порушувати, так як і в комерційній діяльності неприпустимо

не звертати уваги на економічні показники і основні положення підприємництва. Дотримання правил ділового етикету відображає ваш професіоналізм і серйозний підхід до справи, а їх недотримання свідчить про те, що з вами краще діла не мати. Етикет є однією із складових вашого ділового образу, і досвідчені ділові партнери звертають увагу також і на цей аспект вашої поведінки. Розглянемо основні правила ділового етикету:

- Перше правило - будьте пунктуальні. Дуже важливо в бізнесі правильно організувати та розрахувати час. Планування і пунктуальне виконання всіх запланованих справ є ключем до успіху. Запізнення є некоректним відносно людини, яка вас чекав. І навіть самі щирі вибачення і запевнення про неможливість прийти вчасно не здатні повністю загладити провину, оскільки навіть на рівні підсвідомості залишиться певний неприємний осад, що буде означати кілька негативне звернення по відношенню до вас.

- Друге правило - не говоріть зайвого іншим. У кожного мільйонера є певні секрети для досягнення успіху, але ні один не розповість їх вам. Не варто говорити про справи у власному бізнесі, оскільки іноді навіть найменший натяк може вплинути на діяльність конкурента.

- Третє правило - не будьте егоїстом. Не можна успішно вести справи, не враховуючи думок і інтересів партнерів, клієнтів, покупців. Часто саме егоїзм перешкоджає досягненню успіху. Дуже важливо терпимо ставитися до свого опонента чи партнера, навчитися вислухати та пояснити свою точку зору.

- Четверте правило - одягайтеся так, як заведено в суспільстві. Одяг є демонстрацією вашого смаку і статусу в суспільстві. Не варто легковажно ставитися до цього правила. Зовнішній вигляд є першим аспектом, на який звертає увагу людина і це відразу настроює його на відповідний лад.

- П'яте правило - Стежте за чистотою мови. Все, що ви говорите і пишете, повинне бути викладене гарною мовою, правильно. Уміння спілкуватися, грамотно вести дискусію і переконувати опонента є дуже важливим для ведення переговорів. Слідкуйте за своєю вимовою, дикцією та інтонацією. Ніколи не вживайте нецензурної лексики і образливих виразів. Однак не забувайте, що вміння слухати співрозмовника є не менш важливим аспектом спілкування

Успіх будь-якої організації залежить від уміння скоординувати дії безлічі людей таким чином, щоб вони знаходили спільну мову в досягненні цілей фірми. Правила ділового етикету, встановлені для окремих ситуацій та різних соціальних груп, диктують послідовність дій і вироблені людством для того, щоб уникати зайвих конфліктів і знаходити взаєморозуміння для виживання і комфортного існування.

Практичне знання ділового етикету, як зовнішньої форми прояву моралі в службових відносинах полягає в тому, що відкривається можливість без особливих зусиль використовувати вже готові форми загально прийнятої ввічливості для спілкування з різними групами людей і на різних рівнях. Характерно, що роль етикету збільшується у міру підвищення соціального рівня спілкуються сторін.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко М.Й. Ділове спілкування : норми, принципи, стратегії: монографія .— Черкаси: Брама-Україна, 2009. — 120 с.
2. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: Навч. посіб. 3-тє вид., стер., — К.: Вікар, 2003
3. Діловий етикет. Етика ділового спілкування [Текст] / укл. І.Афанасьєв.- 3-є вид. перероб. та доп.— К.: Альтерпрес, 2003. — 368 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ульянова В.С.,
студент,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.пед.н, доцент Левінець Н.В.

Здоров'язбережувальне середовище відіграє важливу роль у процесі формування гармонійної особистості, за умови створення якого стає можливими вирішення таких актуальних завдань як повноцінне збереження та зміцнення здоров'я, формування здоров'язбережувальної поведінки та культури здоров'я, засвоєння її морально-етичних, духовних, естетичних та фізичних компонентів.

Здоров'язбережувальне середовище закладу розуміють як дотримання санітарно-гігієнічних норм, повітряного та світлового режимів та інше у всіх сферах організації життєдіяльності дитини.

Створення здоров'язбережувального середовища в освітніх закладах стало в центрі уваги досліджень А. Заріпової, Є. Романенкова, Н. Рилової, А. Сидоренко, Н. Тверської, Т. Щипкової.

На підставі узагальнення поглядів учених можна зробити висновок, що оптимально організоване середовище в напрямі здоров'язбереження забезпечує сприятливі умови для розвитку дитини, її виховання, реалізації власних можливостей та є основою для її саморозвитку, покращення функціонального стану організму, формування культури здоров'я, підвищення адаптаційних можливостей.

Спираючись на дослідження О. Богініч, О. Кірпиченко, К. Крутій, Н. Левінець, Н. Лісневської, Л. Лохвицької, Т. Овчиннікової, І. Золотухіної та інших можемо виділити наступні компоненти здоров'язбережувального середовища:

- формування валеологічної культури вихователів;
- формування у вихованців осмисленого ставлення до здоров'я як важливої життєвої цінності, реалізація комплексу здоров'язбережувальних технологій в ході освітнього процесу, створення психолого-педагогічних умов розвитку рухової сфери і здоров'я вихованців на основі їх творчої активності;
- виховання позитивної мотивації до здорового способу життя в сім'ї;
- участь у створенні здоров'язбережувального середовища медичного персоналу, який забезпечує контроль за станом здоров'я та фізичним розвитком дітей, дотриманням санітарно-гігієнічних норм в процесі реалізації освітньої роботи, організації раціонального харчування; оснащення матеріально-технічної бази [1; 2; 3].

На наш погляд, функціонування здоров'язбережувального середовища можливе, якщо в закладі буде забезпечена реалізація необхідних умов, які дозволять вирішувати завдання із збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Спираючись на теоретичний аналіз наукових джерел [1; 3], можемо визначити наступні організаційно-педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища у закладах дошкільної освіти:

- формування валеологічної компетентності вихователів у створенні здоров'язбережувального середовища;
- орієнтація освітнього процесу на формування у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших, формування валеологічної культури;
- впровадження системного використання комплексу оздоровчих заходів, їх доцільне взаємопоєднання;
- створення матеріально технічної бази та природно-предметного оточення.

Кожна із зазначених умов, спрямовує діяльність закладу дошкільної освіти на здоров'язбереження усіх суб'єктів освітнього процесу шляхом використання різноманітних інноваційних технологій як в змісті, так і в організації освітньої діяльності. У той же час застосування всіх складових компонентів здоров'язберігаючого середовища в роботі з дітьми в поєднанні з особистісно-орієнтованим підходом, сприятиме збереженню всіх видів їх здоров'я.

Отже, процес створення здоров'язберігаючого середовища вимагає чіткого усвідомлення усіма суб'єктами навчально-виховного процесу значущості відповідального ставлення до власного здоров'я та урахування організаційно-педагогічних умов, що сприятиме вирішенню важливих завдань дошкільної освіти та розвитку здорової особистості. Таке середовище має забезпечувати не лише збереження та зміцнення здоров'я дітей, а й формування культури здоров'я. Лише змістовна співпраця закладу дошкільної освіти та родини, їх відповідальне ставлення до процесу зможе забезпечити успішну реалізацію здоров'язберігаючих технологій, спрямованих на покращення стану здоров'я дітей.

Список використаних джерел:

1. *Богініч О.* Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку / О. Л. Богініч // Вісник Прикарпатського університету імені І. Франка. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. XVII-XVIII. – Педагогіка. – С. 191-199.
2. *Богініч О.Л.* Створення здоров'язберігаючих технологій в дошкільному навчальному закладі / О.Л.Богініч, Н.В.Левінець, Ж.Г. Петрова // Сучасні технології в дошкільній освіті України / Упорядник І.І.Загарницька. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2008. – С. 14-25.
3. *Лісневська Н.В.* Сутність здоров'язберігаючого середовища та важливість його створення в дошкільному навчальному закладі / Н. В. Лісневська // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету : Педагогічні науки. – Бердянськ, 2010. – № 3. С. 52–57.
4. *Лісневська Н.В.* Роль вихователя у формуванні, збереженні та зміцненні здоров'я дітей дошкільного віку / Н. В. Лісневська // Гуманізація навчально-виховного процесу. Збірник наукових праць. Випуск LVIII. Частина II. – Слов'янск. – 2011. – С. 174-181.

РОЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В ЗМІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ОБРАЗУ ГАЛУЗІ НА МАТЕРІАЛІ МЕРЕЖЕВИХ ВИДАНЬ ПОЛТАВЩИНИ

Шевцова С.В.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. філол. н., доцент *Йолкіна Л. В.*

ЗМІ традиційно впливають на суспільну свідомість і поведінку людей, спонукаючи їх до досягнення тих чи інших цілей [1, 100]. Принципово важливим параметром інформаційної взаємодії в сучасному суспільстві слід вважати ту обставину, що прірва між ЗМІ та освітою збільшується [2, 109].

Загальна середня освіта України нині зазнає радикальних змін. У цьому зв'язку виникає потреба у посиленому висвітленні цієї теми ЗМІ. Важливу роль у висвітленні освітньої тематики відіграє загальна преса. Вона дає яскраве уявлення про стан педагогічної науки, народної освіти та основні проблеми освіти, що хвилюють громадян [3, с. 167].

Мета дослідження – з'ясувати особливості висвітлення освітньої проблематики в сучасній мережевій періодиці на матеріалі Інтернет-видань «Вісник Кременчука» й «Кременчуцький Телеграф», «Полтавський Вісник» і «Полтавщина» (за період від 01.01 2013 року по 31. 12. 2016 рік).

Аналіз досліджуваних видань показав, що на сьогодні сучасні ЗМІ дуже мало висвітлюють теми освітньої проблематики. Статті даних видань у більшій мірі охоплюють новини освітньої сфери середньої освіти. У публікаціях, що стосуються середньої освіти, головними темами стали: проведення та результати різних шкільних та позашкільних конкурсів, олімпіад, отримання учнями-членами МАН стипендії Президента, привітання переможців і кращих учителів міста. Журналісти також писали про профорієнтаційні виставки та про створення благодійних занять з англійської мови дітям, які приїхали із Донецької та Луганської області. Не залишали поза увагою шефську допомогу закладам освіти. Досить поширеними є публікації про ЗНО. Не менш популярні статті про свято 1-го Вересня та Останнього дзвоника, останнім часом дуже поширене питання про харчування школярів. У статтях про вищу освіту журналісти порушували такі питання: особливості вступу до ВНЗ, Євроосвіта, перемоги студентів у конкурсах. У питаннях про дошкільну освіту найчастіше були головними: можливість електронної реєстрації до дошкільних закладів, відкриття додаткових груп та логопедичних шкіл. Лише 8 публікацій стосуються ПТУ. Одна з них – повідомлення про Всеукраїнську конференцію, на якій обговорювали проблеми професійно-технічної освіти.

У висвітленні питань дошкільної, середньої та вищої освіти, зустрічаються поодинокі статті на різні питання, котрі не можна узагальнити однією темою.

Виявлено, що кількість статей у кременчуцьких виданнях, присвячених питанням освіти, становить 389 (з них 218 – «Кременчуцький Телеграф», 171 – «Вісник Кременчука»). Освітній простір на шпальтах полтавських газет подано в 277 ст. (з них 197 – «Полтавщина», 80 – «Полтавський Вісник»).

Журналісти кременчуцьких і полтавських періодичних видань висвітлюють тему освіти недостатньо та односторонньо. Полтавські Інтернет-газети надають перевагу висвітленню питання середньої освіти. Темі публікацій ідентичні, але преса Полтави звертає увагу ще й на інші питання, оскільки в місті є більше навчальних закладів, зокрема вищих. У полтавських виданнях ще є теми вшанування у ВИШах почесних людей м. Полтава або колишніх студентів цих закладів. Поодинокі матеріали, які не можна систематизувати за спільними темами, можна знайти дуже багато на шпальтах зазначених медіа.

Реформа освіти – тема, яка повинна бути на шпальтах он-лайн газет. Цю тему ми виявили в «Кременчуцькому Телеграфі» і «Віснику Кременчука». В Інтернет-видань м. Полтави не знайдено жодної відповідної статті. Періодична преса Полтавщини не приділяє особливої уваги цим масштабним державним питанням, висвітлюючи на шпальтах переважно новини регіону.

Було проведено анкетування серед учнів 9 – 11-х класів Кременчуцької гімназії № 6, у якому взяли участь 124 особи. Поставлено такі питання: якій версії газети надаєте перевагу, як часто переглядаєте Інтернет-газети, який матеріал вважаєте необхідним для читача, чи достатньо широко висвітлює мас-медіа питання освітнього життя міста, чи можете ви назвати інші елек-

тронні газети Полтавської області, зокрема м. Полтави? Виявилось, що сьогодні школярів більше цікавлять новини міста та рубрика «Афіша вихідного дня». Трохи менше опитуваних цікавляться політичними новинами міста, особливостями вступу до ВНЗ, а також кримінальною хронікою. Та лише 7% від загальної кількості опитуваних цікавиться питаннями шкільного життя. Питаннями про освітній простір міста зацікавлені 63% опитаних.

Із 100% респондентів лише 25% цікавляться електронними газетами м. Полтави. Це говорить про те, що сучасна молодь хоча і має постійний доступ до електронних видань та не має бажання цікавитися подіями, які відбуваються за межами нашого міста.

Освіта як соціальний інститут, найважливіше на сучасному етапі розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Грозданов Ф. Т. Язык молодежных Интернет-газет : дис. ... канд. филол. наук: 10.01.10 / Ф. Т. Грозданов. — М., 2007. — 155 с.
2. Машкова С. Г. Сетевые СМИ: факторы эффективности : дис. ... канд. филол. наук: 10.01.10 / С. Г. Машкова. — Воронеж, 2006. — 199 с.
3. Нетепчук В.В. Цінності освіти / В.В. Нетепчук // Журнал: Нова педагогічна думка. — 2012. — № 1(2). — С.166-169. — Бібліогр.: 5 назв

ПРОФЕСІЙНІ СТРЕС-ФАКТОРИ І СТРАТЕГІЇ СТРЕС-ДОЛАЮЧОЇ ПОВЕДІНКИ

Щербакова І.М.,

доцент, к. філософ. н.,

Акентьєва Л.М.,

бакалавр психології,

Сумський державний педагогічний

університет імені А.С. Макаренка, м. Суми

Професійний стрес як напружений стан суб'єктів праці виникає під впливом емоційно-негативних і екстремальних чинників, пов'язаних із професійною діяльністю. Науковці узагальнюють поняття «професійний стрес» такі поняття, як «робочий стрес», «виробничий стрес», «організаційний стрес». Професійний стрес виникає під впливом дії професійних стрес-факторів, які є потенційними стресорами, а не чинниками, що автоматично викликають стрес. Суб'єкти праці реагують на професійний стрес сенситивністю або стресостійкістю.

Поняття «стресостійкість» визначається як комплексна якість і індивідуальна здатність суб'єктів праці зберігати нормальну працездатність під впливом професійних стрес-факторів. Стресостійкість є структурно-функціональ-

ною, динамічною, інтегративною властивістю суб'єктів праці. До структури стресостійкості входять критерії, причини, особливості прояву і результати впливу [1]. Рівень стресостійкості визначається індивідуально психологічними характеристиками суб'єктів праці.

В ситуації професійного стресу кожен суб'єкт праці має індивідуальну форму поведінки (стрес-долаючої або навпаки). Тривалий професійний стрес, довготривале перебування у стані професійного стресу обумовлюють різні професійні деформації і професійне вигорання. Професії медичних працівників належить до стресогенних. Появу у медичних працівників професійного стресу зумовлюють зовнішні (особливості професійної діяльності) та внутрішні (особистісні особливості) фактори. Професійний стрес є комплексною психофізіологічною реакцією медичних працівників, що виникає внаслідок суб'єктивної оцінки дії зовнішніх факторів (професійно-міжособистісних і професійно-соціальних) під впливом внутрішніх факторів (інтраособистісних).

Професійний стрес медичних працівників визначається як напружений стан, що виникає під впливом емоційно-негативних і стресогенних чинників, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків. Категорії стрес-факторів: професійні вимоги і характеристики розв'язуваних завдань; рольові вимоги або очікування; організаційні вимоги або очікування; зовнішні вимоги або умови. Ознаками професійного стресу у медичних працівників є зміни в поведінці, почуттях, мисленні, здоров'ї. Наслідками професійного стресу є зниження працездатності, погіршення якісних і кількісних показників роботи, зниження адаптаційних можливостей організму, особистісні деформації і стрес-синдроми, хвороби та ін. Медичні працівники використовують копінг-стратегії для протистояння стресу. Копінг-стратегія визначається копінг-ресурсом медичного працівника. Стресостійкість медичних працівників є результатом взаємодії їх копінг-стратегій і копінг-ресурсів. Копінг-стратегії це способи управління стрес-факторами. Копінг-ресурс це відносно стабільні характеристики медичного працівника, які допомагають витримати вплив стрес-факторів. Ресурсом стресостійкості медичних працівників виступають такі види копінг-ресурсу як фізичний і соціальний копінг-ресурси. В умовах професійного стресу копінг-поведінка медичних працівників проявляється в притаманних їм копінг-стратегіях. Для формування адекватної стратегії стрес-долаючої поведінки необхідно мінімізувати вплив особистісних факторів, особливо емоційної нестабільності, невпевненості; агресивності.

Емпіричне дослідження стресостійкості медичних працівників проведене нами в одній із районних лікарень Сумської області за допомогою п'яти психодіагностичних методик («Самооцінка стійкості до стресу», «Інвентаризація симптомів стресу» (Т. Іванченко), «Тест на професійний стрес» (Т.Д. Азарних, І.М. Тиришніков), «Причини стресу у вашій роботі» (Ю. Щербатих), «Анкета оцінки нервово-психічної стійкості»), дозволило визначити: рівень самооцінки медичними працівниками стресостійкості; зовнішні і внутрішні психологічні фактори стресостійкості; стрес-фактори професійного стресу;

СЕКЦІЯ «МОЛОДЬ І НАУКА»

Підсекції: «ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ, РЕГУЛЮЮЧИХ ТА УПРАВЛІНСЬКИХ СИСТЕМ», «ТЕОРЕТИЧНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ТА СВІТІ»

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРТИКАЛЬНО-ІНТЕГРОВАНОЇ КОМПАНІЇ

Дідіченко О.С.,
аспірант,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: д.ф.-м.н., доцент *Малюков В.П.*

Тенденції світової економіки, які показують актуальність укрупнення і глобалізації виробництва, підтверджують необхідність вертикальної інтеграції підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності. Вертикальна інтеграція дає можливість для концентрації ресурсів на перспективних напрямках технологічної політики, зміцнити господарські зв'язки, більш економічно вирішувати завдання використання виробничої і соціальної інфраструктури підприємств.

Теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з оцінкою ефективності діяльності великих вертикально-інтегрованих структур, були відображені в працях відомих західних економістів, таких, як Е. Альтман, М. Бліер, М. Бішоп, Д. Блей, Б. Джордан, Г. Коллінгз, М. Фрідман та інших.

Існують різні визначення поняття вертикально-інтегрованої компанії.

Найбільш поширеною є таке: вертикально-інтегрована компанія представляє собою структуру, що об'єднує сукупність підприємств, яка охоплює всі етапи технологічного процесу від видобувного ресурсу підприємства, підприємств переробки, маркетингу, аж до торгової мережі, що продає готовий продукт кінцевого споживача. Вертикально-інтегрованим компаніям властиві спільні риси. Однією з найважливіших рис є наступна – управління виробництвом і грошовими потоками здійснює материнська компанія, при цьому, управління грошовими потоками має відбуватися таким чином, щоб підтримувався баланс між вхідними та вихідними потоками.

симптоми професійного стресу; рівень нервово-психічної стійкості медичних працівників. П'ятірку стрес-факторів, які впливаючи на суб'єктів праці обумовлюють симптоматику професійного стресу, складають: низька заробітна платня (90%); відсутність в роботі дієвих матеріальних стимулів (85%); відсутність нормальних умов, необхідних для хорошої роботи (80%); наявність в роботі додаткового навантаження (невідповідність роботи яку виконують суб'єкти праці їх посадовим обов'язкам); погане діловодство (необхідність виконувати зайву роботу з паперами) (по 50%); постановка керівництвом важко здійсненних професійних задач і перевищення виконуваних професійних обов'язків над правами (по 45%). Аналіз результатів впливу стрес-факторів на медичних працівників показав, що 60% респондентів відчувають помірний вплив стрес-факторів. Зокрема, для 60% лікарів він є незначним, а для 80% медичних сестер вплив стрес-факторів є помірним. Виявлено, що у 70% медичних працівників рівень прояву ознак професійного стресу є помірним. Встановлено, що помірний рівень прояву ознак стресу присутній у 100% медичних сестер, а у 60% лікарів ознаки прояву стресу взагалі відсутні. З'ясовано, що з 80% лікарів, які оцінили свою стресостійкість як хорошу (середній, трохи вище середнього і вище середнього рівні) тільки 60% мають хороший рівень нервово-психічної стійкості, тоді як із 90% медичних сестер (із середнім, трохи вище середнього і вище середнього рівнями стресостійкості) тільки 20% мають хороший рівень нервово-психічної стійкості. Наявність більш низьких показників рівня нервово-психічної стійкості серед медичних сестер пояснює домінування серед цієї групи респондентів показників рівня прояву ознак стресу, високих показників впливу ознак стресу і переважання нечастих проявів симптомів стресу (у порівнянні з лікарями).

Отже, отримані результати підтверджують положення, відносно того, що суб'єкти праці з низьким рівнем нервово-психічної стійкості стають потенційними «жертвами» дії професійних стресів (впливу стрес-факторів), і схильні до синдрому емоційного вигорання, або вже мають первинні ознаки синдрому вигорання. Саме в цьому напрямку доцільно проводити майбутні наукові розвідки в контексті досліджуваної проблематики. Задля того щоб під впливом професійних стрес-факторів у медичних працівників сформувалася адекватна стратегія стрес-долаючої поведінки, необхідно щоб вплив особистісних факторів, особливо таких, як емоційна нестабільність, невпевненість і агресія, був максимально мінімізований, адже невпевненість медичного працівника в особистісній і професійній компетентності, незрілість та емоційна нестабільність, поряд із втратою інтересу до професії і пригніченою агресією, – провокують формування неадекватних (недієвих) стратегій стрес-долаючої поведінки.

Список використаних джерел:

1. Кудінова М.С. Порівняльний аналіз понять «стресостійкість» та «емоційна стійкість» / М. С. Кудінова. – Теорія і практика сучасної психології, №1, 2006. – С. 22-28.

Рух грошових потоків обумовлено не тільки бюджетним процесом, а й необхідністю забезпечення діяльності вертикально-інтегрованої компанії, що включає створення доданої вартості. Для вирішення проблеми збалансованості між вхідними та вихідними потоками пропонується інструментарій теорії диференціальних і багатокрокових ігор з декількома термінальними поверхнями. Для цього пропонується наступна модель руху грошових потоків. Пропонується створення двох центрів прийняття рішень. У разі керування доданою вартості один центр управляє головним офісом вертикально-інтегрованої компанії, інший – філіями компанії.

Формування кінцевого продукту компанії і, отже, створення доданої вартості, обумовлює існування вхідних і вихідних грошових потоків. Вхідні грошові потоки характеризують додану вартість як дохідну категорію, а вихідні – як видаткову.

Тоді дохідні потоки компанії будуть складатися з дохідних потоків материнської компанії (головного офісу) і дохідних потоків філій, а витратні потоки вертикально-інтегрованої компанії – з витратних потоків материнської компанії і витратних потоків філій. При цьому вважається, що прибутковими потоками управляє материнська компанія, а витратними потоками – філії.

При даних припущеннях запропоновано економіко-математичну модель управління процедурою формування доданої вартості вертикально-інтегрованою компанією, яка базується на застосуванні методів теорії диференціальних і багатокрокових ігор з повною інформацією [1].

При цьому були розглянуті два випадки керування процедурою формування доданої вартості – безперервний і дискретний (багатокроковий) [2].

У разі керування бюджетною процедурою вертикально інтегрованою компанією також обрані два центри прийняття рішень: один центр управляє головним офісом вертикально-інтегрованої компанії, інший – філіями компанії.

Для бюджетної процедури вертикально-інтегрованої компанії також було запропоновано економіко-математичну модель управління процедурою формування доданої вартості вертикально-інтегрованою компанією, яка базується на застосуванні методів теорії диференціальних і багатокрокових ігор з повною інформацією [1].

При цьому також були розглянуті два випадки керування бюджетною процедурою вертикально-інтегрованої компанії – безперервний і дискретний (багатокроковий) [3-4].

Як у випадку керування доданою вартості, так і в разі керування бюджетною процедурою вертикально-інтегрованою компанією були знайдені оптимальні стратегії управління та множини оптимальності сторін.

Список використаних джерел:

1. *Malukov V.P.* Discrete-approximation method for solving a bilinear differential game/ *V.P.Malukov*// *Cybernetics and Systems Analysis*. – 1993. – Vol. 29. – No. 6. – P. 879 – 888.

2. *Малюков В.П.* Процедура управління формуванням доданої вартості вертикально-інтегрованої компанії/ *В.П. Малюков, О.С. Дідіченко*// *Економіка і управління*. – 2017. – № 1. – С.121-128.

3. *Малюков В.П.* Стратегія управління бюджетною процедурою вертикально-інтегрованої компанії / *В.П. Малюков, О.С. Дідіченко*// *Економіка і управління*. – 2016. – № 4. – С. 112 – 116.

4. *Малюков В.П.* Процедура безперервного управління бюджетом вертикально-інтегрованої компанії/ *В.П. Малюков, О.С. Дідіченко*// *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць*. – ДВНЗ «ПДТУ». – Маріуполь. – 2016. – Вип. 14. – С. 287 – 293.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ

Дмитрієвич Д.Ю.,
студентка,

Полтавський політехнічний коледж
Національного технічного університету
«Харківського політехнічного інституту»

Науковий керівник: к.е.н., викладач *Малашецька Л.Ф.*

Еволюція форм грошей: товарні гроші → металеві гроші → паперові гроші → кредитні гроші → електронні гроші

Еволюція форм грошей відбувається в напрямі руху від повноцінних грошей (товарних, металевих з дорогоцінних металів), що мали власну реальну вартість до повноцінних і дематеріалізованих грошей (білонні монети, банкноти, депозитні, електронні), які набувають вартості опосередковано, виключно через сферу обігу.

Процес еволюції функції грошей та їхніх форм триває й дотепер, породжуючи нові форми і якісні особливості їхнього прояву.

Електронні гроші – це магнітні носії платіжної інформації, які замінюють паперові гроші, чеки та інші грошові документи у безготівкових розрахунках між клієнтами і банками за допомогою електронно-інформаційних систем.

Феномен електронних грошей полягає в якісній їх змінній, вони повністю втрачають реальну матеріальну субстанцію. Посилюючи тенденції дематеріалізації грошових засобів, електронні гроші значно прискорюють їхній обіг, роблять прозорими грошові потоки, сприяють безперечності банківської діяльності, заощаджують суспільні витрати, що позитивно впливає на економічний розвиток країни.

Все в цьому світі постійно змінюється, і звичайно, змінюються гроші. Люди поступово переходять на електронну валюту. Тільки не всі знають, що таке електронні гроші і як ними користуватися.

Багато хто думає, що електронні гроші – це звичайні паперові гроші, якими просто оплачують інтернет послуги. Насправді, електронні гроші – це віртуальні, умовно придумані грошові знаки, які мають силу справжніх паперових грошей. За кордоном системи платежів в Інтернеті почали розвиватися приблизно з 1994 року. За розвитком технологій платежів в мережі Європа і США значно випереджають країни СНД, хоча слід визнати, що за останній час і тут відбулися істотні зміни в кращий бік.

Нижче наведено опис деяких найбільш популярних на пострадянському ринку електронних платіжних систем.

Види електронних грошей

Платіжна система WebMoney

WebMoney Transfer – найбільша система електронних грошей в російськомовному Інтернеті і одна з найбільших в світі. WebMoney почала свою історію в 1998 році, коли про електронні гроші ще мало хто знав, а перших користувачів доводилося стимулювати щедрими бонусами. На сьогодні кількість користувачів системи WebMoney перевищило 6 млн. чоловік і збільшується з кожним днем приблизно на 5000. Щоденний оборот в системі - понад 20 млн. доларів.

Платіжна система PayPal

PayPal – початок роботи системи - 1999 рік.

Власник системи – PayPal Inc.(США, Сан-Хосе), з 2002 року PayPal є підрозділом компанії eBay.

Система PayPal є найбільш простим і безпечним засобом перерахування і прийому грошових ресурсів в мережі Інтернет. PayPal надає можливість вибору найбільш зручного і оптимального способу оплати. Переваги платіжної системи PayPal, які дозволили їй займати лідируючі позиції в секторі електронних взаєморозрахунків:

- глобальність (здійснення платежів в рамках більшості країн світу);
- простота і висока швидкість платежів;
- безпека (високий рівень шифрування даних; повна конфіденційність даних, переданих в PayPal; сучасні методи запобігання шахрайства);
- найбільш поширений спосіб платежів на аукціоні eBay (90% продавців на eBay приймають оплату тільки за допомогою PayPal; додаткові послуги для продавців і покупців з боку PayPal);
- автоматичний обмін валют (центром конвертації може бути безпосередньо PayPal або ж банківська установа відправника платежу).

Bitcoin

Криптовалюта Bitcoin являє собою феномен, відлік починається з 2008 року, коли в Інтернеті з'явився документ з описом криптовалюти, опублікований під ім'ям Сатоши Накамото.

Bitcoin – це електронна платіжна система, в якій циркулюють віртуальні «гроші» (біткоїни). В системі Bitcoin використовується криптовалюта – чисто цифрова валюта, яка не має прив'язки до жодного світового банку або еко-

номіки будь-якої країни. У неї є своя вартість (курс), що формується на тлі попиту.

У Bitcoin операція здійснюється безпосередньо (P2P), без посередників.

Основні характеристики:

Анонімність. При переказах в BTC учасники не розкривають свою особистість.

Незворотність. Всі операції в Bitcoin мають незворотній характер. Їх не можна скасувати, зупинити або заблокувати.

Прямий характер операцій. У Bitcoin перекази проводяться безпосередньо між учасниками – використовується принцип P2P (peer to peer). Транзакція відбувається без участі третьої особи: банку.

Глобальність – біткоїн дозволяє швидко проводити транзакції між людьми з різних країн, часових поясів.

Висновок

1. Зручність, мобільність, доступність. Працюють цілодобово за схемою 24/7. 2. Простота використання. Будь-яка людина, навіть яка не володіє спеціальними знаннями, може стати власником електронного гаманця.

3. Економія часу. Платежі здійснюються миттєво, на автоматі. Ще слід сюди додати відсутність фізичного перерахунку грошей.

4. Економія грошей. За операції з використанням електронних грошей, як правило, вам буде потрібно оплатити набагато менші комісії.

5. Анонімність. Ще один важливий факт, тому що далеко не всім подобається, коли у сторонніх є можливість заглянути в його гаманець.

6. Портативність. Електронні гроші не потребують упаковки, перевезення, охорони і організації спеціальних сховищ. Ніяких кейсів і сейфів.

Зараз ми живемо в час інновацій, швидкості, прогресу, час в якому вирішує тільки швидкість прийняття правильних рішень і важливу роль відіграють електронні гроші, точніше миттєвість і точність переказів та транзакцій. Від того, наскільки ми швидко приймемо цю форму розрахунку, залежить наше місце в цілому глобальному суспільстві.

Список використаних джерел:

- 1) <http://on-line-teaching.com/site/wm00.html>
- 2) www.changes.biz/paypal-opisanie-platezhnoy-sistemyi.html
- 3) Економічна теорія: Політекономія: Підручник. — 9-те вид., доп. Затверджено МОН / За ред. В.Д. Базилевича.

КОНСАЛТИНГОВІ КОМПАНІЇ ТА КОНСАЛТИНГОВІ ПОСЛУГИ

*Дубровська К.К.,
студентка,*

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотація: У статті було розглянуто питання консалтингові компанії та консалтингові послуги, як необхідність в таких галузях економіки як сільське господарство, енергетика, транспорт, зв'язок, а також здійснюють підтримку малого і середнього бізнесу.

Суть проблеми. Нестача фахівців з досвіду роботи необхідних знань з менеджменту, управління інноваціями, оцінки конкурентоспроможності товарів і потенціалу підприємства, реклами і маркетингу.

Мета: Проаналізувати взаємодію консалтингової компанії на ринку та обґрунтувати перспективи розвитку в використанні науково-технічних та організаційно-економічних рішень з урахуванням предметної області та проблем клієнта.

Основний зміст. Сфера послуг є однією з найважливіших і швидкозростаючих складових світової економіки. В умовах глобалізації світової економіки сфера послуг стає одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках, покращення добробуту населення.

Консалтинг (анг. Consulting – консультування) – діяльність з консультування керівників, управлінців з широкого кола питань у сфері фінансової, комерційної, юридичної, технологічної, технічної, експертної діяльності.

Мета консалтингу – допомогти системі управління (менеджменту) в досягненні заявлених цілей.

Основне завдання консалтингу полягає в аналізі, обґрунтуванні перспектив розвитку та використанні науково-технічних та організаційно-економічних рішень з урахуванням предметної області та проблем клієнта. Консалтингові компанії спеціалізуються за окремими напрямками діяльності (наприклад, фінансовому, кадровому, організаційному, стратегічному).

Компанії працюють на контрактній основі за рахунок замовлень підприємницьких фірм. Фірмам вигідніше звертатися за допомогою в спеціалізовані компанії, ніж тримати високооплачуваних фахівців, хоча на кожній великій і середній фірмі обов'язково є аналітична та економіко-юридична служби. Ці компанії звичайно спеціалізуються або на консультаціях, або на перевірках стану фінансово-господарської діяльності.

В Україні консалтинг повинен у найближчі роки стати одним з найбільш перспективних видів бізнесу. Пояснюється це тим, що підприємці-початківці, як правило, не мають не тільки досвіду роботи в умовах ринку, а й необхідних знань з менеджменту, управління інноваціями, оцінки конкурентоспромож-

ності товарів і потенціалу підприємства, реклами і маркетингу. Багато ділових людей досить поверхово розбираються навіть у законодавстві. Цим пояснюється інтерес зарубіжних консалтингових фірм, які прагнуть потрапити в Україну, вбачаючи величезне поле для своєї діяльності. Стримує їх сьогодні нестабільна ситуація та повільні темпи переходу до ринку.

Консалтингові компанії – це підприємства, які надають послуги бізнесменам з питань бізнесу, методів ведення банківської справи, фінансів, бухгалтерського обліку та ін. Як правило, в таких компаніях є грамотні фахівці в сфері теорії та практики бізнесу.

Консалтингова послуга – інтелектуальний продукт, що залишається у володінні клієнта після завершення консультування. В індустріально розвинених країнах консалтингові компанії спеціалізуються на регіональних ринках, товарних групах або мають галузеву спеціалізацію.

Сегмент ринку консалтингових послуг можна поділити за різними критеріями. Наприклад, за критерієм походження фірми, на ринку України консалтингові фірми можна умовно розділити на такі групи:

- Міжнародні консалтингові компанії. Основні напрямки їхньої діяльності – управлінське консультування, аудит, податкові й бухгалтерські консультації, їхні представництва обслуговують державні структури, органи державного управління з питань оподаткування, бюджетного регулювання, банківські установи з питань аудита, закордонні й спільні підприємства.

- Консалтингові компанії з іноземним капіталом, які працюють в Україні. Вони не рекламують себе широко, вважаючи, що краща реклама – рекомендація клієнта, що вже скористався їхніми послугами.

Ці дві групи консалтингових фірм працюють переважно за програмами інших міжнародних організацій, а також обслуговують своїх традиційних клієнтів. Робота з українськими клієнтами на комерційній основі ведеться, насамперед, тоді, коли замовником є інвестор. Деякі консалтингові фірми в Україні представляють інтереси інвесторів. Звідси попит на послуги, пов'язані з аналізом ринку й станом підприємства, підготовкою й супроводом інвестиційних проектів, пошуком партнера при виході на ринок.

Західні компанії зацікавлені в обслуговуванні провідних українських підприємств. Фірми, які працюють у рамках міжнародної технічної допомоги, займаються переважно питаннями управлінського й фінансового консультування в таких галузях економіки як сільське господарство, енергетика, транспорт, зв'язок, а також здійснюють підтримку малого і середнього бізнесу. Особливістю їхньої діяльності є те, що клієнтам надається можливість часткового покриття видатків на консультаційні послуги в межах зазначених програм.

Певна частина консалтингових компаній була створена на базі проведеного державного процесу зміни форм власності. Такі суб'єкти почали свою діяльність із надання послуг щодо приватизації, які охоплювали питання управління, законодавства, оподаткування, маркетингу. Останнім часом виникають консалтингові структури з певною спеціалізацією діяльності.

Таким чином, на відміну від західних країн, де до послуг консультантів звертаються постійно з різних питань бізнесу, в Україні переважно користуються тими послугами, користь від реалізації яких є господарською необхідністю. Це – зміна або розробка маркетингових аспектів, впровадження інформаційних систем, пошук інвесторів, тренінг, підготовка бізнес-планів. Сегментувати ринок консалтингових послуг можна за напрямками діяльності, при реалізації яких підприємство потребує кваліфікованої сторонньої допомоги. Так, консалтингові фірми надають послуги, спеціалізовані за напрямками (маркетинг, інвестування, створення фірми, планування). Також розбити ринок на сегменти можна й у відповідності до галузей (консультування підприємств агропромислового комплексу, транспортної інфраструктури і т. ін.).

Список використаних джерел:

1. *Верба В.А.* Організація консалтингової діяльності/В.А. Верба. – К.: КНЕУ, 2009. – 299 с.
2. *Карпенко А.В.* Сутність та місце реклами в діяльності підприємства в ринкових умовах/А.В. Карпенко, М.В. Хацер//Держава та регіони. – К.: «Реклама», 2009. – №1. – С. 70-74.
3. *Кукушкіна В.А.* Знайти свій шлях у рекламній справі./В.А. Кукушкіна. – М.: «Ай Кью», 1992. – 164 с.
4. *Миронов Ю. Б.* Основи рекламної діяльності : навч. посібн. / Ю. Б. Миронов, Р. М. Крамар. – Дрогобич : Посвіт, 2007. – 108 с.
5. *Уткіна З.А.* Маркетинг:навчальний посібник./З.А.Уткіна. – М.: ЕКСМОС, 1998. – 251 с.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Зелінський Д.Е.,
аспірант,
ПВНЗ «Європейський університет»,
м. Київ

Науковий керівник: к. ф.-м.н, доцент *Склярєнко О.В.*

На сьогодні слід констатувати наявність кризових умов господарювання в Україні, які характеризуються нестачею обігових коштів у більшості вітчизняних підприємств, низькою рентабельністю діяльності, відсутністю платоспроможного попиту з боку потенційних споживачів, неспроможністю фінансової системи країни забезпечити розвиток товаровиробників тощо. При цьому саме максимізацію інноваційної складової можна вважати умовою сталого розвитку підприємства в сучасних умовах, що вимагає від вітчизняних

суб'єктів господарювання приділяти велику увагу управлінню власним інноваційним потенціалом. Управління інноваційним потенціалом (ІП) є однією з найважливіших задач для будь-якого підприємства, адже ефективність діяльності на ринку в умовах жорсткої конкурентної боротьби залежить перш за все від спроможності нарощувати й активно використовувати організаційні, технічні, маркетингові та інші інноваційні можливості. [5]

Успішна діяльність підприємств в ринкових умовах господарювання багато в чому залежить від їх здатності до інноваційного розвитку. Формування і вибір стратегічних напрямків інноваційної діяльності підприємства базується як на результатах всебічної оцінки середовища, в якому працює підприємство, так і на визначенні внутрішніх інноваційних можливостей підприємства, які характеризуються станом і рівнем інноваційного потенціалу.

В економічній літературі розглядаються різні методичні підходи до оцінки ІП [2 - 4]. На наш погляд, найбільш обґрунтованими з них є наступні.

1. Вартісний підхід. Відповідно до нього ІП визначається як різниця між майбутньою та поточною вартістю підприємства при тому, що зміна вартості відбулася внаслідок реалізації інноваційного проекту.

2. Експертна оцінка – передбачає визначення рівня ІП групою спеціалістів належної кваліфікації на основі визначеного переліку показників.

3. Оцінка на основі узагальнюючого показника. В якості узагальнюючого показника деякі автори використовують, наприклад, показник раціонального обсягу додаткового інвестування коштів, за якого забезпечується найвищий рівень прибутковості інвестицій, вкладених у дане підприємство [2].

Можливе використання й інших показників. При цьому бажаним є використання показника, що повністю та без залишку дезагрегується на групу часткових. При цьому часткові показники характеризують різні складові ІП. Однак, на нашу думку, оцінка такої багатоаспектної характеристики підприємства як ІП за допомогою одного та подекуди штучно отриманого показника є недостатньою.

4. Комплексний підхід – передбачає різнобічну оцінку ІП на основі групи показників із можливим залученням експертів. Його перевагою є можливість повноцінного врахування усіх аспектів ІП, можливість удосконалювати методику з урахуванням сфери діяльності підприємства тощо.

На даний момент економіка України є дуже нестійкою та робота підприємств має нестабільний характер. Керівництво підприємств повинне не тільки зараз утримувати ділову діяльність «на плаву», а й дивитися у майбутнє, розглядаючи потенціал діяльності підприємства. Саме тому є актуальним аналіз діючих чинників інноваційних підприємств, які в час «кризи» мають більше можливості «вижити» та розвинути, ніж стандартні підприємства. Проте кожний бізнес унікальний і має свої особливості у взаємозв'язках між факторами, що впливають на його функціонування.

Одним із основних завдань задля економічного зростання українських підприємств є ефективне використання інноваційного потенціалу. Розвиток

інноваційного потенціалу підприємства має велике значення для вирішення стратегічних задач, як у внутрішньому так і зовнішньому середовищі функціонування.

На наш погляд, інноваційний потенціал варто розглядати з погляду комплексного й системного підходів. З позицій системного підходу інноваційний потенціал є невід'ємною частиною сукупного потенціалу підприємства і має розглядатися як цілісна динамічна соціально-економічна система. З позицій комплексного підходу інноваційний потенціал являє собою комплексну структуру, що складається із сукупності взаємодіючих елементів різного ступеня складності й організації. Чим вищий рівень використання складових елементів інноваційного потенціалу, тим більше у підприємства конкурентних переваг для здійснення ефективної інноваційної діяльності.

Результати оцінки стану елементів інноваційного потенціалу повинні лягти в основу розробки комплексу заходів, спрямованих на підвищення ринкової вартості підприємства.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/menu/zm_pod_fdss_2017.htm.
2. Дідух С.М. Принципи побудови системи оцінки інвестиційного потенціалу підприємств [Електронний ресурс] / С. М. Дідух // Ефективна економіка, 2009. – № 3. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=48.
3. Макух Т.О. Інвестиційний потенціал як фактор підвищення ефективності використання фінансових ресурсів / Т. О. Макух // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. Економіка : зб. наук. пр., 2008. – Вип. 1(41). – С. 175–186.
4. Головкова Л.С. Методические проблемы измерения потенциала предприятия / Л. С. Головкова // Фондовый рынок, – 2007. – № 35. – С. 32–36.
5. Кучинський В. А., Гайдукова А. Д. Оцінка і розвиток інноваційного потенціалу підприємства // Вісник Національного технічного університету "ХПИ". Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва, 2014. - № 65. - С. 137-145.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Комарницький В. О.,
студент,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Останніми роками в Україні активно розвивається сектор малого бізнесу, зростає його питома вага у сфері народного господарства. Саме тут, у малому та частково середньому бізнесі, — головний резерв створення робочих місць і

подолання безробіття. Так, за даними Державної служби зайнятості України, у Харківській області на сьогодні сектор малого бізнесу забезпечує роботою кожного четвертого із загального числа зайнятих, а в місті Харкові — майже кожного третього. Тому надзвичайно актуальними є питання, пов'язані з розвитком цього сектору. Відомо, що однією з найважливіших проблем розвитку малого бізнесу є нестача фінансових ресурсів.

Питанням розвитку малого підприємництва присвячено багато вітчизняних та зарубіжних праць, зокрема таких науковців, як П. Берне, В.А. Рубе, В.Е. Савченко, М.Д. Білик, В.І. Шпак, В.Н. Ларсяк, С.К. Реверчук, О.С. Філімоненков та інші. Пропозиції науковців зводяться переважно до оптимізації фінансових ресурсів підприємств або розглядаються можливості залучення інвестицій, Чимало науковців пропонують мікrokредитування як один із шляхів розв'язання проблеми, але при цьому не обґрунтовують складності його використання. Відносини підприємництва найбільшою мірою реалізуються саме в малому бізнесі, в якому знаходять безпосереднє поєднання незалежність власника та персоніфікованість господарського управління. Виходячи з наведених вище особливостей трансформаційних економік, слід відзначити, що МСБ в таких економіках виконує низку специфічних соціально-економічних функцій:

- Сприяння процесам демонополізації, приватизації та роздержавлення економіки, стимулювання розвитку економічної конкуренції, формування численних суб'єктів ринкового господарства, орієнтованих на попит, конкуренцію тощо.

- Залучення до економічного обороту матеріальних, природних, фінансових, людських та інформаційних ресурсів, які "випадають" з поля зору великих компаній.

- Поліпшення становища на ринках шляхом забезпечення еластичності їхньої структури, врегулювання попиту, пропозиції і цін, принаймні часткової компенсації втрат пропозиції на період реструктуризації великих компаній, індивідуалізації пропозиції та диференціації попиту, насичення ринків, задоволення специфічних місцевих потреб.

- Вивільнення великих підприємств від виробництва нерентабельної для них дрібносерійної та штучної продукції, яка задовольняє індивідуальний попит, підвищення тим самим ефективності їхньої діяльності. Великим компаніям укладення коопераційних угод з малими підприємствами дозволяє підвищити гнучкість виробництва, зменшити комерційний ризик.

- Забезпечення додаткових робочих місць, подолання прихованого безробіття, надання роботи працівникам, вивільненим в ході реструктуризації великих підприємств. Стимулювання підвищення ділової активності населення та розвитку середнього класу, який становить соціальну базу економічних реформ, забезпечує стабільність суспільства.

- Протидія люмпенізації та поширенню утримувальницької психології, вєбичне сприяння розвитку людського капіталу. Пом'якшення соціальної

напруженості завдяки ослабленню майнової диференціації та підвищенню рівня доходів населення.

- Збільшення гнучкості національної економіки та ринкової пропозиції у відповідності до сучасних умов відкритої економіки. Сприяння процесу демократизації суспільства, раціоналізації системи економічної організації та управління. [1, с.153]

Як свідчить практика таких країн, саме малі та середні підприємства є найдинамічнішими підприємствами, на розвиток яких впливає якість бізнес-середовища в країні. Взаємозв'язок держави і малого бізнесу здійснюється на взаємовигідній основі та має довгостроковий характер. При цьому роль держави полягає у забезпеченні високого рівня конкурентоспроможності національної економіки, проведенні прозорої, стабільної, ефективної податкової та регуляторної політики, створенні рівних сприятливих умов для розвитку різних форм бізнесу, включаючи малий, а також всебічний підтримці підприємництва та приватної ініціативи.[2, с.34]

На жаль, крім позитивних чинників, що сприяють розвитку малого підприємництва, є й негативні, а саме: недостатність фінансових ресурсів, труднощі з придбанням необхідного обладнання, виробничих площ, вузьке коло постачальників сировини, матеріалів, комплектуючих, недостатній розвиток ринку збуту продукції, незахищеність працівників цих підприємств тощо.[3. с.29] Ці чинники впливу на розвиток малого бізнесу притаманні не лише Україні, а й іншим країнам світу. Проте слід пам'ятати, що підтримуючи розвиток малого підприємництва держава тим самим підтримує вітчизняних товаровиробників. Цілеспрямована державна підтримка суб'єктів малого бізнесу в Україні має важливе значення, оскільки без ефективного функціонування малого підприємництва неможливе створення конкурентоспроможної економіки держави в цілому[4]. Сектор малого бізнесу в Україні має широкую мережу підприємств, переважно працює на внутрішньому ринку та безпосередньо пов'язаний з масовим споживачем товарів, робіт, послуг[5 с.302].

Питання щодо підтримки малих підприємств набагато складніше, ніж видається на перший погляд. Адже спрощена система оподаткування суб'єктів малого бізнесу є однією з основних тем дискусій на різних рівнях законодавчої та виконавчої влади, на нарадах, науково-практичних конференціях, семінарах і засіданнях «круглих столів»[6 с.49].

З одного боку, ні в кого не виникає сумнівів щодо необхідності забезпечення підтримки суб'єктів малого бізнесу, у тому числі за рахунок запровадження спеціальних режимів оподаткування, а з іншого — виникає запитання: якою мірою та в якій формі ця підтримка повинна провадитися?

Список використаних джерел:

1. *Варналій З.С.* Застосування податкового стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності в умовах впровадження норм Податкового кодексу України / З.С. Варналій // Малий і середній бізнес. — 2012. — № 4. — С. 151–158.
2. *Воротіна Л. І.* Можливості збереження підприємств сектора малого бізнесу економіки України / Л. І. Воротіна // Біз- нес Інформ. — 2012. — № 11. — С. 32–37.
3. *Данілов О.Д.* Інституціональні засади реформування оподаткування малого і середнього бізнесу / О.Д. Данілов, Т. В. Паєнтко // Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». — Вип. 207. — Черкаси: ЧНУ, 2011. — С. 28–31.
4. *Безугла Л.С.* Державна підтримка малого та середнього бізнесу за допомогою організаційно- маркетингових заходів/Л.С. Безугла [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3479>
5. *Варналій З.С.* Мале підприємництво: Основи теорії і практики: Монографія // З.Варналій, -3-тє вид., стереотипне. -К.: Знання, 2005. - 302 с.
6. *Марчук Л.П.* Розвиток малого і середнього бізнесу як складова інноваційних перетворень в Україні/Л.П.Марчук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — К., 2010. — 44-53 с.

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ БІЗНЕСУ ТА УПРАВЛІННЯ

Новікова М.О.,
студентка,

Бізнес-коледж,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотація: У статті розглянуто питання про інформаційно-аналітичну діяльність як роботу у сфері управління, що являє собою процес пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, придатній для її використання.

Суть проблеми. Створення якісного та своєчасного потоку інформації, який не буде обмежуватися та не завдаватиме шкоду підприємницькій діяльності.

Мета: Дослідити взаємодію з державними ринковими та соціальними структурами основу маркетингової діяльності у сфері інформаційної аналітики.

Основний зміст. У сучасному світі інформація є стратегічним національним ресурсом, який відіграє дедалі більшу роль у системі державного управління. У суспільстві спостерігається перерозподіл реальної влади — від традиційних структур до центрів управління інформаційними потоками. Рівень інформаційного забезпечення державних органів влади значною мірою впливає на розвиток економіки та політичне становище в країні [2, с. 51].

Основою маркетингової діяльності є інформація, повнота (достатність), якість, своєчасність якої забезпечить успіх або спричинить поразку підприємству на ринку. Інформація необхідна всім ринковим суб'єктам для прийняття правильного рішення щодо своєї господарської діяльності. Їм потрібно знати, як треба взаємодіяти з державними ринковими та соціальними структурами, можливості ринку, правила підприємницької діяльності. Серед причин підприємницьких невдач ринкові фактори у чотири рази перевищують виробничі і технічні причини. Тому значна роль відводиться маркетинговій діяльності підприємства, завдяки якій стає можливим забезпечення завчасної координації процесів виробництва і збуту власної продукції. Визначаються вигідні сегменти ринку, ініціюється інноваційна діяльність, виробництво диверсифікується з урахуванням ринкової кон'юнктури і власних можливостей. Інформаційно-аналітична діяльність була важливим компонентом управління, функцією та інструментом влади. Лише у наш час у результаті процесів інституалізації сформувалися аналітичні служби, відділи, посади, до кола завдань яких входили збирання, аналіз інформації та вироблення варіантів управлінських рішень (сценаріїв). Уже сьогодні можна констатувати зростання ролі в суспільстві й державі державно-управлінської аналітики [2, с. 50].

Інформаційні фірми, предметом діяльності яких є збір повної і якісної інформації про підприємства, стають важливими учасниками сучасних ринкових відносин. Для організації такого бізнесу на легальних засадах необхідні прості та чіткі процедури збирання та використання інформації. В Україні вже створена потужна мережа різноманітних агенцій, організацій, фондів, метою діяльності яких є проведення аналітичних оглядів і прогнозних оцінок різних сфер суспільного життя. Дуже важливим для подальшого розвитку національного ринку є вивчення та узагальнення досвіду підприємств, які займаються інформаційно-аналітичним бізнесом, порівняння їх діяльності з аналогічною в країнах Європейського Союзу, визначення сучасного змісту інформаційної галузі економіки [3].

Дослідники Л.В. Князева і Є.П. Тавокін стверджують, що інформаційно-аналітичні структури повинні забезпечувати можливість:

- а) одержання регулярної аналітичної й оглядової інформації з найважливіших аспектів зовнішнього управлінського середовища;
- б) підготовки аналітичних і прогнозних матеріалів з актуальних проблем стану й розвитку управлінського об'єкта;
- в) розробки ситуаційних моделей вирішення перспективних проблем;
- г) оперативного одержання оптимального обсягу інформації в непередбачених і надзвичайних ситуаціях [2, с. 50].

Таким чином, якщо потік інформації обмежується, може виникнути одна з таких ситуацій: по-перше, завдається шкода підприємницькій діяльності; по-друге, хтось здобуває односторонню перевагу.

На мою думку, будь-яка особа, що здійснює підприємницьку діяльність, повинна знати відповіді на чотири найважливіші питання, які вважаються «класичними» завданнями бізнесу: 1. Що робити? 2. Кому продавати або у кого купувати? 3. Де взяти кошти? 4. Хто є хто? Від відповіді на ці запитання значною мірою залежить життєздатність і успіх будь-якої справи. Саме у вирішенні цих завдань інформаційне забезпечення відіграє провідну роль [1, с. 367].

Отже, необхідно зазначити, що жодна управлінська діяльність не може існувати без якісного та своєчасного інформаційно-аналітичного забезпечення. ІАД є підґрунтям для формування сприятливих умов функціонування управлінської діяльності та бізнесу, і спеціалістам у сфері інформаційно-аналітики необхідно знаходити нові та вдосконалювати вже відомі інформаційно-аналітичні технології для оптимізації процесу прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. *Варенко В.М.* Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417с.
2. *Захарова І.В.* Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 335 с. – 3 дар. написом авт. – ISBN 978-617-673-175-7
3. *Лазарева С.Ф.* Економіка та організація інформаційного бізнесу: Навч. посібник / С. Ф. Лазарева. – К.: КНЕУ, 2002. – 667 с. ISBN 966–574–405–4

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Русінова О.С.,
д.е.н., доцент кафедри менеджменту та маркетингу,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Вивчення проблем управління промисловими підприємствами показало, що одним з основних способів підвищення ефективності господарського механізму є вдосконалення організаційних форм і структур управління. У вирішенні цього завдання істотну роль грає питання про пошук і формування раціональних форм організаційних структур промислових підприємств, а саме структур управління забезпеченням їх розвитку.

Питання управління забезпеченням розвитку підприємств досліджують багато науковців. Серед вітчизняних учених, які зробили значний внесок у розробку цієї проблеми або окремих її аспектів, слід визначити Б.М. Андрушківа (2017), І.С. Грозного (2014), О.І. Пушкаря (2003), О.М. Тридіда

(2002). Практична реалізація моделей і методів управління забезпеченням розвитку промислового підприємства неможлива без визначення, яким чином і якими службами й підрозділами підприємства вони будуть реалізовані, тобто без організаційного забезпечення.

Сучасні промислові підприємства характеризуються великою і складною різноманітністю способів організації забезпечення розвитку, шляхом з'єднання матеріальних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів, поєднанням багатьох видів різнорідної діяльності та функцій (Русінова, 2017). Тому вирішення проблеми управління структурами промислового підприємства має спиратися на системну методологію, яка формує уявлення про систему як про щось цілісне та володіє новими властивостями складових її елементів.

Поняття організаційної структури, що є базовим в сучасній теорії-організації, спирається на тезу про те, що організаційна структура являє собою синтез виробничої структури і структури управління підприємства. Це поняття відповідає всім вимогам в умовах стабільної поведінки зовнішнього середовища. Однак доцільно розглядати організаційну структуру в умовах розвитку підприємства, стрімкої динаміки і високого ступеня невизначеності зовнішнього середовища, а також зростаючих вимог з боку держави, суспільства і ринкової кон'юнктури.

Виходячи з цілей дослідження, пропонується наступне формулювання поняття організаційної структури - це склад виробничих ланок і впорядкованих потоків у виробничій системі, а також органів управління та їх певний взаємозв'язок, взаєморозташування і взаємодія, що забезпечують досягнення стратегічних цілей підприємства, а саме розвиток підприємства.

У виробничій системі організаційна структура є синтезом виробничої структури і структури управління.

Виробнича структура - це обумовлений виробничим процесом склад основних і обслуговуючих виробничих підрозділів, а також взаємозв'язок між ними, обумовлена їх спеціалізацією.

Структура управління - це сукупність органів управління, характер їх спеціалізації, а також взаємозв'язок між ними. Значною мірою визначається виробничою структурою.

Специфіка проблеми проектування організаційної структури полягає в тому, що вона не може бути адекватно представлена у вигляді задачі формального вибору найкращого варіанта організаційної структури за чітко сформульованим, математично вираженому критерію оптимальності. Це - кількісно-якісна, багатокритеріальна проблема, розв'язувана на основі поєднання наукових, в тому числі формалізованих, методів аналізу, оцінки, моделювання організаційних систем з суб'єктивною діяльністю відповідальних керівників, фахівців і експертів по вибору і оцінці якнайкращих варіантів організаційних рішень.

Дослідження різних літературних джерел дозволило згрупувати методи проектування і моделювання організаційних структур на наступні класи: ме-

тоди формування (побудови) організаційних структур; методи проектування організаційних структур; методи моделювання організаційних структур; методи проектування та моделювання виробничих систем.

Вибір того чи іншого методу проектування і моделювання організаційної структури управління забезпеченням розвитку залежить від безлічі факторів: цілей проектування, стадії життєвого циклу підприємства, складності інструментарію, фактора часу, ресурсного чинника, і багатьох інших. Для досягнення оптимального результату важливо використання різних методів і їх поєднань.

Така багатосторонність організаційного механізму несумісна з використанням будь-яких формальних методів, тому необхідно поєднання наукових методів і принципів формування структур з великою експертно-аналітичною роботою. В основу всієї методології проектування організаційних структур, а саме центру управління забезпеченням розвитку має бути покладено спочатку – цілі, а потім – механізм їх досягнення.

Тому створення центру управління забезпеченням розвитку в існуючій організаційній структурі промислового підприємства з метою підвищення рівня якості виробництва продукції та організаційного забезпечення під час упровадження нових технологічних процесів свідчитиме про високий рівень розвитку промислового підприємства.

Центр управління забезпеченням розвитку промислового підприємства – це відокремлена сукупність конструкторського відділу, технологічного відділу, відділу оснащення та інструменту, групи технологічної документації й технологічної групи механообробного виробництва, діяльність яких орієнтована на ефективне виконання комплексу робіт з підвищення якості розвитку підприємства в межах життєвого циклу продукції.

Таким чином, основу запропонованого підходу до організаційного забезпечення управління розвитком промислового підприємства становить пропозиція щодо трансформації існуючої організаційної структури підприємства з метою створення відокремленої функціональної групи – центру управління, діяльність якого має бути спрямована на підвищення рівня розвитку підприємства шляхом формування єдиного виробничого циклу, у межах якого системно здійснюється виконання певного переліку робіт відділами та підрозділами, що входять до складу центру управління.

Список використаних джерел:

1. Андрушків, Б.М., 2017. Інструменти управління ресурсним забезпеченням розвитку підприємств. Економіка і управління – науковий журнал. № 2 (74), с. 36-41.
2. Грозний, І.С., 2014. Теорія та практика управління якістю розвитку промислових підприємств на основі когерентного підходу: монографія. Запоріжжя: КПУ, 300 с.

3. Пушкарь, А.И., Потрашкова, Л.В., 2003. Моделирование управления развитием предприятий на основе согласования интересов экономических субъектов. Экономическая кибернетика. 1-2(19-20), с. 22–33.

4. Русінова, О.С., 2017. Управління забезпеченням розвитку промислових підприємств на основі дивергентно-конвергентного підходу: теорія, методологія та практика: монографія. Київ: ФОП Халіков Р.Х., 301с.

5. Трудід, О.М., 2002. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства. Харків: Вид. ХДЕУ.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ ТА ЕКО-ІНВЕСТУВАННЯ В РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Шенгур А. О.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Проблеми зміни клімату, забруднення і виснаження природних ресурсів разом з циклічними проблемами в світовій економіці змушують шукати нові стратегії та джерела зростання економічного розвитку, саме тому в наш час існує концепція, що стрімко набирає обертів у всьому світі – «зелена» економіка. Соціальна рівність, зниження екологічних ризиків, збільшення добробуту людей – саме це є результатом організації моделі «низьковуглецевої, ресурсоефективної і соціально інклюзивної» економіки [2].

Концепція «зеленої» економіки включає в себе ідеї багатьох інших напрямків в економічній науці і філософії (екологічна економіка, економіка навколишнього середовища, антиглобалістика, теорія міжнародних відносин, тощо), пов'язаних з проблемами сталого розвитку. Перехід від так званої нинішньої «коричневої» економіки до «зеленої» необхідний. Аналізуючи економічну ситуацію в Україні можна сказати, що на сучасному етапі відсутня цілісна стратегія розвитку, при цьому під впливом зовнішніх факторів погіршується внутрішній стан країни.

Економічна система України, на превеликий жаль, залежна від поставок і вважається неконкурентоспроможною. Застаріла технологічна база створює додаткове навантаження на навколишнє середовище і призводить до нерационального використання ресурсів. Соціальна відповідальність бізнесу та питань, що стосуються стану навколишнього середовища, стають об'єктом все більш пильної уваги з боку урядів, організацій і великих корпорацій [1], [3]. Українська держава поки що не може собі дозволити собі витратити на збереження навколишнього середовища суми, аналогічні китайським (~600 млрд дол.), тому міркувати над питанням екологічної безпеки доводиться українському бізнесу. Певні приклади в цьому сенсі вже є: за даними на 2016 р. Завод «АрселорМіттал Кривий Ріг» скоротив об'єм викидів забруднюючих речовин в атмосферу на 4,4%, це ~ 5 тис. тонн на рік (тобто відбулося збільшен-

ня інвестицій в екологію до 8,2% від капітальних інвестицій в основні фонди); знизив об'єм скидання стічних вод на 25%; збільшив об'єм використання відходів на 34,4%. А у 2017 р. фактичні витрати «АрселорМіттал Кривий Ріг» на виконання природоохоронних заходів склали 851,2 млн грн. [6]. Компанія «Інтерпайп» в кінці 2012 року повністю відмовилася від мартенівського виробництва сталі, що дозволило знизити викиди забруднюючих речовин в атмосферу в 2,5 рази. В рамках реалізації проекту інноваційного заводу «Інтерпайп Сталь» (загальний обсяг інвестицій – 700 млн доларів) в Україні вперше було побудовано кабельну лінію електропередач напругою 330 кВ. Замкнутий цикл системи водопостачання дозволяє повністю виключити скидання промислових стічних вод в річку Дніпро. А завдяки сучасній системі газовидалення і газоочистки в атмосферу будуть викидатися очищені, практично чисті газу, з вмістом пилу в кілька разів нижче встановлених норм [5].

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) в Україні перебуває в стадії становлення. Активними у цій сфері є великі та малі вітчизняні підприємства й організації, які удосконалюють свою діяльність на засадах концепції Загального управління якістю. Саме тому підтримка держави необхідна як для підкреслення важливості етичної і соціально відповідальної поведінки компаній. Це дозволило б більшості компаній посилити довгострокову конкурентоспроможність і репутацію через практики відповідального ставлення до своїх співробітників, споживачів та інших зацікавлених сторін. Так чи інакше дискусійність питання корпоративної соціальної відповідальності залишається відкритою. Підсумовуючи все ж таки хочеться зауважити, що насправді справа не в усвідомленні кимось своєї соціальної відповідальності, а в існуванні системи, яка, з одного боку, пояснювала б, навіщо потрібна ця соціальна відповідальність, а з іншого – демонструвала всю її вигідність. Зацікавленість компаній і підприємств у дотриманні чинного законодавства, міжнародних норм поведінки та у фінансовій підтримці еко-діяльності – є правильним та сміливим кроком на шляху до sustainable development [4].

Список використаних джерел:

1. Орлова Н.С. Концептуальні засади корпоративної соціальної відповідальності в Україні: монографія / Н. С. Орлова; Держ. унт упр. Київ: Кондор, 2014. – 276 с.;
2. Потапенко В.Г. Трансформація використання природно-ресурсної сфери України на засадах «зеленої» економіки : монографія / В. Г. Потапенко. – Суми : Папірус, 2013. – 383 с.;
3. Степаненко-Липовик Б.В. Зелений бізнес: сутність, фінансові аспекти, напрями розвитку в Україні : монографія / Б. В. Степаненко-Липовик. – Київ : Аграр Медіа Груп, 2013. – 272-275 с.;
4. Федина К.М. Теоретичні аспекти впровадження «зеленої» економіки в Україні [Електронний ресурс] / К. М. Федина // Проблеми раціон. використання соц.- екон. та природно-ресурс. потенціалу регіону: фінанс. політика та інвестиції. – Київ ; Рівне, 2013.;
5. <http://interpipesteel.biz>
6. <https://ukraine.arcelormittal.com>

ГУЦУЛЬСЬКА ДЕМОНОЛОГІЯ У ПОВІСТІ
МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ»

Васильченко І.С.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: доцент *Бикова Т.М.*

«Я, у свій час, з головою пірнув у Гуцульщину, яка мене захопила. Який оригінальний край, який незвичайний казковий нарід.» — писав у листі до Володимира Михайловича Гнатюка, незадовго до створення повісті «Тіні забутих предків» Михайло Коцюбинський. [7, с.36]

Звичайно, написанню цього твору передувала велика робота в етнографічній галузі. Коцюбинський, перебуваючи на Гуцульщині, уважно приглядався до життя народу, відвідував ярмарки, весілля, вечорниці, вивчав народні промисли, записував зразки усної народнопоетичної творчості, особливо соціально-побутового та історичного характеру. Письменник своєрідно зобразив побут гуцулів: у повісті змальовано цілий світ, де люди пов'язані з природою, яка, у свою чергу, жива: дихає, мислить, відчуває, має вплив на людей, а весь навколишній світ населений міфічними істотами. Вони населяють довколишні ліси, ріки, полонини.

Характерною особливістю традиційних уявлень і вірувань гуцулів є нашірвання християнських релігійних уявлень із язичницькими традиціями. Найрізноманітнішими анімістичними віруваннями позначена українська демонологія. Її образи — це фантастичні істоти, які наділені людськими властивостями і можуть впливати на навколишній світ. У цьому яскраво відображено прагнення первісних людей пояснити і упорядкувати природне довкілля.

Окремі міфічні істоти, згадані у «Тінях забутих предків» цілком відповідають народним уявленням про них.

Так, шезник або чорт — міфічний злий дух. Він може набрати вигляду людини, але і його чортячу подібність інколи видають рижки, рило, шерсть, хвіст, копита.

Мавка — казкова лісова істота в образі гарної дівчини з довгим розпущеним волоссям; лісова німфа. Згідно з народними повір'ями, на мавок перетворюються душі утоплених та дівчинок, померлих без хрещення. Зустріч Івана з Марічкою — нявкою, їхня довга подорож лісом, розмова про найсокро-

венніше, спогади, втеча нявки, несамовитий танок з Чугайстром — усе це пояснюється психологічним станом людини із вкрай збудженою уявою, людини, що не може забути образ коханої, завжди бачить її наяву, всюди чує її голос, розмовляє з нею.

Чугайстер — фантастичний образ в українській міфології, невідомий іншим слов'янським народам. Його уявляли як веселого, життєрадісного, оброслого чорною або білою шерстю лісовика із блакитними очима. Він танцює, співає, полює на мавок, які заманюють молодих лісорубів та пастухів у нетрі й гублять їх. Існувало повір'я, що це залятий чаклунами чоловік.

Аридник — за давніми віруваннями гуцулів, верховний дух Потойбіччя. Цей міфологічний персонаж є найдавнішим в гуцульській архаїчній культурі та посідає особливе місце в демонологічній ієрархії. Йому підпорядковуються усі полонинські духи. З первовіку не було гір, лише вода... Така вода, гейби море без берегів. Та й бог ходив водою. Але раз він уздрів, що на воді крутиться шум. «Хто ти є?» — запитав. А воно каже: «Не знаю. Живий сме, а ходити не можу». А то був аридник. Бог про него не знав, бо він був, як бог, з первовіку. Дав бог йому руки та й ноги, і ходять вже разом оба побратими. От вкучилось їм все по воді ходити, схотів бог землю зробити, а як дістати з дна моря глини — не знає, бо бог все знав на світі, лише нічого не вмів зробити. А аридник мав силу до всього — та й каже: «Я бих туди пронир» бісеня.

Система міфологічних образів у творі поділена на дві групи:

— до так званої 'нижчої міфології' належать істоти, які населяють навколишнє середовище (нявки, чугайстер, шезник)

— до 'вищої міфології' — істоти, які творять світ (Бог, аридник) [5, с. 7]

Одночасне існування таких груп свідчить про початок перехідного етапу людини на вищий щабель, коли їй свідомість поступово відділяє себе від природи. Тож, починається відокремлення релігії від природи. Варто зазначити, що християнство на Гуцульщині запроваджувалося не поступово, тому не проникло у свідомість народу. Доречним до цього є вислів А.Селецького: «Спричинився якийсь дивний розумово-релігійний хаос, дика суміш вірувань і понять... Церква не знищала залишків релігійної обрядовості, не могла затьмарити в народній пам'яті всього, що стосувалося старої віри, вона надала їм лише особливого колориту, видозмінивши їх». [6, с.8]

Михайло Коцюбинський зупиняє для героїв історичний час — вони, по суті, не відчувають власного колективного та історичного минулого, та не бачать майбутнього. Персонажі у творі мають міфологічне мислення, їх свідомість не може вийти на новий рівень релігійний (де все контролюється єдиним Богом). Єдине, що вказує на новий час у повісті — елементи християнства, усе інше стосується ранніх стадій суспільного розвитку. [3, 86]

Творення образів міфічних істот у повісті, з одного боку, мотивоване утвердженням національної цінності українських фольклорних традицій, що зауважує М. Коцюбинський. У «Тінях забутих предків» письменник творчо пе-

реосмислив фольклорні образи гуцульської землі та по новому їх охарактеризував у повісті.

У творі письменник опоетизував образи гуцульської демонології і в той водночас викрив шкідливість людських забобонів. Саме тому, міфічні істоти у повісті наближені до людей, наділені певними рисами характеру. Легенди, казки, повір'я використовуються для розкриття способу мислення гуцулів та його реальних життєвих основ. Михайло Коцюбинський прагнув передати і спосіб мислення, зобразити дійсну картину життя горян, які за певних географічних факторів, не знаходились під впливом цивілізаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. *Фашенко В.В.* Засоби розкриття внутрішнього світу героїв у творах М. Коцюбинського / В. В. Фашенко // «Українська мова і література в школі». – 1963. – № 4.
2. *Поліщук Я.* «І ката і героя він любив...» – К, 2010
3. *Т. Бобровська* «Нестаріючі рум'янці життя» – К.–П. 1994
4. *Зеленська І.* Образ Карпат у повісті «Тіні забутих предків»
5. *Піддубна Р.* «Тіні забутих предків» міфопоетика та ліро-епос К,- 1992
6. *Бондаренко Ю.* Про першопочатки історії людства у повісті «Тіні забутих предків» Ю. Бондаренко – К, 2003
7. *Коцюбинська І.* Спогади і розповіді про М. М. Коцюбинського/ І. Коцюбинська. – К. : «Дніпро», 1965.

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ФОЛЬКЛОРНО – МІФОЛОГІЧНИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА «ДІМ НА ГОРІ»

Вовк К.М.,
студентка,

Національний педагогічний
університет імені М.П.Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.ф.н., професор *Осьмак Н.Д.*

У статті з'ясовано особливості зображення фольклорно – міфологічних образів, їхня художня інтерпретація В Шевчуком у романі «Дім на горі».

Ключові слова: архетип, барокові тенденції, демонологія, готичний роман, фольклорно – міфологічний образ.

Метою статті є дослідження фольклорно – міфологічних образів у романі В. Шевчука «Дім на горі».

Сучасна українська проза продовжує фольклорно - фантастичну традицію, яка склалась у ХІХст. Особливий інтерес у плані дослідження

функцій демонологічних образів викликає проза В. Шевчука, в якій демонологія характеризується особливою активністю використання та певним ідейно-смісловим і стилістичним навантаженням.

Автор часто звертається до використання архетипів народного світогляду. Питання своєрідних міфологічних вкраплень у В Шевчука важливе та неоднозначне, адже письменник часто вплітає в сюжети народну міфологію. Цим і зумовлена **актуальність теми** статті.

Вже в першій частині роману можемо простежити, як автор вводить нас в світ фантастичного, незвичайного. Взяти хоча б Галиного джигуна «у лакованих туплях, сірому костюмі і в легкому солом'яному капелюсі» [7, с.77].

В цьому епізоді простежується своєрідна трансформація легенди про перелесника. Згідно з віруваннями ця істота приходить до дівчат уночі, перебираючи вигляд близьких, рідних, коханих. [8] У романі бачимо, що перелесники-джигуни прилітають у вигляді сірого птаха у лакованих черевиках. Дівчата народжують від них дітей, котрі, однак, звичайного вигляду, розвивалися нормально і не були ненаситні в їжі, як це було в фольклорних уявленнях. Проте вони народжуються з незвичайними здібностями. Іван та Хлопець – діти перелесників, вони є носіями творчого начала. Звідси, дім на горі – своєрідний Парнас, його мешканки – музи, а їхні діти чоловічої статі – митці, покликани усвідомити гармонію Всесвіту.

Другий розділ роману «Голос трави» просякнутий образами української демонології: відьми, водяники, домовики, чорти, русалки, перелесники. Саме ці образи створюють міфолого-фантастичне полотно химерного роману[5, с. 38].

В. Шевчук віддає авторство другого розділу козопасу Івану, якого він зображує в образі характерника. В українській міфології характерник – це чаклун, відьмак, для якого не існує нічого недосяжного. Чарівник – це реальна людина з надприродними здібностями[4, с. 217]. У В. Шевчука характерник Іван є позитивним персонажем. Це колишній чиновник, який раптом стає ясновидцем. Уміння проникати в глибину явищ і людей, бачити те, що недосяжне людському оку, зблизило його з природою, спонукало читати Сквороду, мати журнал своїх спостережень.

Вже в першому оповіданні циклу ми простежуємо образ домовика. Первісно домовик уявлявся як невелика волохата істота звіроподібної чи людської зовнішності[4, с. 187].У змалюванні зовнішності домовика автор використав традиційне народне уявлення, як зауважує В.Гнатюк, "найбільш розповсюджений погляд, що домовик подібний до kota або пса" [1, с. 389]– "вугласта постать – чи людина, чи кіт, чотирикутна голова, а на малому личку – ледве накреслені обриси – палахкотіло двоє розпалених жарин"[7, с. 237]. У міфології домовики ніколи не з'являються перед господарями, не покидають домівок, вони завжди стежать за порядком, а у романі домовик вільно спілкується господарями, і його дуже вабить дорога, що означає нещастя.

В оповіданні «Панна сотниківна» ми зустрічаємо образ чорта. Згідно з віруваннями первісних людей, чорт мав надприродну силу перевтілення:

«Перед дівчатами й молодими може виступати в образі панича — красеня. Чорт може перекидатися диким звіром, птахом, собакою, цапом, півнем, бараном...»[4, с. 203]. Письменник теж наділив чорта здатністю до перевтілення: «можеш стати білим хортом, вужем, а чи гарним парубком. Можеш перетворитись у коня й помчатись, як вітер»[7]. Але, на відміну від української демонології, автор створює образ чорта якому притаманні людські риси, що бачить прекрасне у світі, радісним і таким, що хоче кохати. Автор ніби порівнює чорта з молодим парубком, який радіє, що живе.

Цікавим з боку інтерпретації демонологічного образу є розповідь про дівчину Маланку в оповідання «Відьма». У ньому автор дотримується традиційного уявлення про те, що "в українців відьми-красуні цілком реальні люди" [2, с. 121]. Автор дає своєрідне трактування перетворення звичайної жінки у відьму: вона почала відьмувати тоді, коли князь, вчинив наругу над нею, тим самим пробудивши темну сторону її «Я». В українській демонології відьми споконвіку збиралися на шабаш і танцювали з чортами. В оповіданні немає чорта, але його роль виконує князь: «... Чорна князева постать знаходила її скрізь» [7, с. 336]. В цьому оповіданні ми простежуємо як людина через власні вчинки набуває негативного ставлення автора, порівнюючись із нечистим.

Отже, вже не викликає сумніву те, що роман слід осмислювати «з урахуванням архаїчного язичеського світосприйняття, тобто того рівня синкретичного мислення, коли абстрактні визначення явищ, як і вимагають узагальнення, ще були відсутні, коли творилася конкретизація певних життєвих процесів за допомогою персоніфікації абстрактних понять» [3, с. 246]. Звідси можемо зрозуміти, чому Галя не відмовляється від залицяньдзигуна, який віками руйнував вироблені обмеження і застороги. І дивацтва «характерника» Івана-козопаса, який володіє чудесним даром проглядати наскрізь світ і людей, теж сприйматимуться як «своєрідні міфологічно — філософські медитації, злиті воедино в образі — понятті, найчастіше не в одному, а в цілому блокові, своєрідній матриці людського досвіду» [3, с. 245].

Загадкові демонічні сили з'являються перед нами протягом всього твору. Вони є невід'ємною часткою світу, який оточує людину, спонукають її до боротьби. Проте письменника не замикається в межах відтворення, реконструкції фольклорної символіки, образів, а намагається проникнути в глибинний зміст давніх уявлень народу, осмислити усталені фольклорні образи, наповнюючи їх сучасним змістом.

Список використаної джерел:

1. Гнатюк В.М. Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків // Українці: народні вірування, повір'я, демонологія / Упор., прим. та біогр. нариси А.П.Пономарьова, Т.В.Косміної, О.О.Боряк. — К.: Либідь, 1991. — 640 с.

2. Давидюк В.Ф. Українська міфологічна легенда. Львів: Світ, 1992. — 176 с.

3. Жулинський М. І сповіщає нам голос трави: післямова до кн. Валерія Шевчука «Дім на горі» / М. Жулинський. — К., 1983. — С. 475-476.

4. Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О. 100 найвідоміших образів української міфології. — К.: Орфей, 2002. — 448 с.

5. Навчально-методичні матеріали до уроків вивчення творчості В. Шевчука // УМЛШ. — 2003. — №7. — С. 37-47.

6. Ненадавець А.М. За смугою міфа. — Мінск: Беларуская навука, 1999. — 254 с.

7. Шевчук В. Дім на горі / В. Шевчук // Шевчук В. Вибрані твори. — К.: Дніпро, 1989. — С. 526.

8. Франчук М. у романі Валерія Шевчука «Дім на горі» як жанротворчий засіб <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/31871/23-Franchuk.pdf?sequence=1>.

ОБРАЗ ДОЩУ В П'ЕСІ НЕДИ НЕЖДАНОЇ «КОЛИ ПОЧИНАЄТЬСЯ ДОЩ»

*Гоменюк О.В.,
студентка,*

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.філол.н., доцент Йолкіна Л.В*

У цій роботі ми розглянемо функціонування образу дощу в п'есі Неди Нежданої «Коли починається дощ», розкриємо його роль та місце в цьому творі, схарактеризуємо його як невід'ємний чинник людського життя. Тема дослідження народжені із зацікавлення недослідженим текстом, який не залишає байдужим читача і заслуговує на увагу. Глибина його образів вражає, адже вони багатогранні і є відгомном сьогодення. Найбільше привертає образ дощу. Здавалося б, звичайне собі природне явище, але Неда Неждана вклала в нього незвичайне, символічне значення. На скільки важлива його роль в нашому житті? Якою ціною ми платимо за його відсутність?

Творчість Неди Нежданої зацікавлює різноманітністю художніх образів. У п'есі поруч із дивакуватими особами такі образи-символи як, дощ, парасолька та вигадана нашими героями гра, яка допомагала мешканцям міста жити життям лише подібним до нормального. Образ дощу — центральний у творі, навколо нього відбуваються події. Імовірно, що під цим образом драматург має на увазі джерело, з якого б'є життя, певний заряд для підтримки нормального функціонування міста. Без дощу життя неможливе.

На жаль, на початку твору перед читачем постає місто, у якому не йде дощ. Не зараз, у цю хвилину, а взагалі. Разом з ним зникли з цього міста й усі радості людського життя. Дощ тут не лише джерело життя, а й носій щастя. Для

наших персонажів дощ несе в собі більший аспект психологічного задоволення ніж аспект правильного кругообігу води в природі.

Значну увагу автор приділяє внутрішньому душевному стану всіх героїв. Відсутність води, це не відсутність опадів, а відсутність справжнього життя, наповненого подружньою вірністю, дитячим сміхом, радістю творчості тощо. У місті без дощу панує самотність, щоденна одноманітність, яка веде до божевілля, спрямовує деяких персонажів на небезпечні вчинки, на гру, яка має скінчитися самогубством когось із мешканців. Люди постійно сумні, їхні думки безрадісні. Відсутність дощу породжує ситуацію безвиході у суспільстві, де все – гра, де парасольки – річ непотрібна, де не можуть народжуватись діти й буяти справжні почуття. Мешканці міста самі вигадують та ховають примар, відкопують псевдоісторичні пам'ятки, вигадують події і пишуть про них в газетах, грають в особливі азартні ігри: роблять ставки на новоприбулих, угадуючи, як скоро поїде чужинець, котрого розіграє компанія з чотирьох друзів. Вони імітують прагнення знайти вихід з такої ситуації. І вихід цей неординарний, божевільний – примара поліпшення існування, бо нормальним таке життям не назвеш. Уже в підзаголовку твору розкривається сутність – «Небезпечна гра на дві дії». Тож герої не живуть, а грають.

Не можна назвати людину живою, якщо вона не має душі. Виявляється й у дощу, за версією Неди Нежданої також була душа, і ця душа – Тінь. На початку твору образ Тіні постає як досить загадковий, і ця загадковість не зникає до фіналу. Дівчину ніхто не сприймав серйозно, усі вважали її дивакуватою та душевно хворою, на всі її намагання допомогти місту й повернути дощ мешканці не відповідали взаємністю, адже метод, який, на думку Тіні, міг би допомогти виправити ситуацію, здавався повною маячнею. У творі дівчина-загадка каже, що місто охопив дух пустелі, а дощ потребує духу дощу: «Немає вільної душі, усі в полоні... Треба здобути душу...» [2]. Дівчина просить допомогти пофарбувати парасольку в позолочений колір, щоб дощ міг прийти у місто, сповнене нудьги та одноманітності місто. І лише з прибуттям у місто Галини, яка ще не заангажована грою місцевих мешканців, ситуація змінюється. Галина – людина відкрита, вона прагне справжності життя, її мрії – реальні й можуть здійснитися. Дівчина з радістю зустрічає клієнтів у власному нововідкритому кафе «Під парасолькою»: «Вітаю вас, пані. Ви перша відвідувачка оновленої кав'ярні "Під парасолькою"! Як першій клієнці, вам приз – безкоштовна кав'я» [2]. Вона погоджується надати свою допомогу Тіні. Галина повірила в дію парасольки – символу дощу. І не помилилася. Позолочена парасолька відкрилася й почався дощ, а з ним – і нове життя для міста. Загадкова дівчинка Тінь зникла в нікуди, залишивши по собі лише вологі сліди на підлозі. Дух пустелі пішов разом із зневірою. Тінь перетворилася на цей дух. Стала живою душею дощу, що відроджує людські душі.

Отже, сучасна драматургія розкриває зв'язок людського буття зі способом мислення не лише окремої людини, а й цілого суспільства. Центральним об-

разом п'єси Неди Нежданої «Коли повертається дощ» став життєдайний дощ як антипод пустелі людських душ.

Список використаних джерел:

1. *Маковій М.* Концепція молодого героя в українській драматургії кінця ХХ – початку ХХІ століть. – Дисертація канд. філол. наук: 10.01.01, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2014. – 200 с.
2. *Неждана Н.* Коли повертається дощ [Текст]. Режим доступу: www.kurbas.org.ua/dramlab/neda/kolypovertaietsiadosh.pdf

ОБРАЗ ДУХОВЕНСТВА У МАЛІЙ ПРОЗІ БОГДАНА ЛЕПКОГО

Дейнека М.М.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. ф. н., професор *Осьмак Н.Д.*

У статті з'ясовано особливості зображення духовенства у малій прозі Б. Лепкого.

Ключові слова: автобіографічний, Бог, Галичина, духовенство, новела, оповідання, парафіяни, російські офіцери, сповідь.

Метою статті є дослідження інтерпретації образу священника у малій прозі Б. Лепкого.

Актуальність роботи визначається тим, що на сьогоднішній день існують дискусії про місце священника в житті людини.

Ставлення Б. Лепкого до духовенства є досить неоднозначним, адже значну роль у моделювання образів священнослужителів відіграли автобіографічні чинники.

В історичних документах можемо знайти твердження отця Садовського про безпорадність перед російськими офіцерами священників Галичини: «Коли в зимі Єпіскоп наш був у архієпископа з проською о інтервенцію в тій справі (безчещеня Церков), то тодішній генерал в Маняві дуже озлобився тим, коли дістав наказ застанувити Церкви. Казали, що Єпіскоп скомпромітувався! (sic!). Бо то всьо, [мовляв], зробили Росіяни!?!». Зовсім інша позиція отця Савишина із оповідання «Дзвони». У важкий час священник залишається зі своїми парафіянами, зміцнює їхній дух Божим словом, виявляє рішучість та непохитність. Звернувшись за допомогою до Бога, панотець накликає на грішників, які прагнули зняти з дзвіниці церковні дзвони, покарання: «Всі оглянулися і побачили, як отець Савишин підняв хрест угору. Здавалося, що росте, росте понад липи, понад церкву, до неба. Очі мав червоні від сліз, кризь

котрі били іскри, як крізь зливу громи» [2, с. 375]. Б. Лепкий, вихований в родині священика, ставить під сумнів свідчення отця Садовського, адже з власного досвіду знає позицію більшості тогочасного західноукраїнського греко-католицького духовенства.

Еволюція головного героя твору «Мій товариш» з чоловіка, «що колись не опустил жодного празника, жодної вечірки» [3, с. 496] в священика «із лицарського портрету» [3, с. 496], відбулася завдяки праці відповідній власній природі – «сродній праці» за Г. Сковородою. Якщо герой твору «Мій товариш» зрозумів своє покликання – «почав читати з тої великої книги мудрості, що зветься природою» [3, с. 506], то героїня повісті «Зломані крила» – Олена, «потрапивши під вплив місіонерів і перейнявшись їхніми запевненнями про потребу спокутування гріхів та каяття, покинула батьків, рідне село, зріклася мирського життя, проте так і не усвідомила свого покликання, сенсу життя» [5, с. 450]. Важлива роль у повісті надається священику, який підтримував нестійку душу молодій людині. Отці ж місіонери переймалися лише своєю репутацією, а не майбутнім Олени. Головну ідею повісті Б. Лепкий розкриває у листі до О. Маковея від 11 грудня 1896 р.: «Фанатизм релігійний без огляду на характер, уровень інтелігенції, фізіологію народу – це блуд» [4, с. 393].

У новелі «Біля пам'ятника». Б. Лепкий вказує на ницість православного священика, що навіть не з'явився на відкриття пам'ятника полоненим українцям, які загинули за межами України: «Той у рясі, з бородою не хотів приїхати. Не мав часу. І чого б йому спішитися туди, де святять пам'ятник українських полонених. Це ж – мазепинці – а Мазепу кленуть» [2, с. 408]. Зрештою, пам'ятник освятив німецький пастор: «Слова виходять з серця і йдуть поміж люди. Він знав тих, що померли. Виправляв їх на другий світ» [2, с. 408]. Отже, не політикою, а християнськими цінностями повинен керуватися справжній духовний діяч.

Образ панотця письменник розкрив у творі «Оповідання дяка», що було засноване на одній з життєвих «практик» поручинського дяка Гната Янчанського, відмінного від типу «затабачених» дяків, – йому автор і присвятив цей твір. Виповіжена в ньому історія першореально розкрила курйозну причину вірності героя старій опанчі й остаточної відмови від спокуси заради свого стану через перехід до «дрібнопанськості».

Парох із оповідання «Старий двір» – справжній богатир, володар слова і пісні, улюбленець. Жорстокий пан намагається втримати селян від бунту « Я з вас, гайдамаки, дев'яту шкуру зідру» [3, с. 536], проте, послухавши свою богомольну жінку, звертається до панотця за порадою. На благання багатіїв втихомирити люд священик відповідає: «Ласкаві панство. Послухайте, що скажу, і рішайтеся скоро. Знаєте мою прихильність до вас (пані Зофія приходилась йому своячкою), але знаєте, що і народ мені не чужий, я його пастир. Я обіцяв людям, що відберу від вас присягу, що виїдете з села і, поки дідич живий, не вернете туди. Маєток буде управляти наставлений вами управитель. За те, що сталося нині, нікому волос з голови не спаде. Якщо ви годитеся на те, то при-

сягайте» [3, с. 357]. Парох підтримує селян, проте і рятує від їхнього гніву панство, а отже, виступає справжнім миротворцем.

Досить суперечливою є постать священика із оповідання «Звичайна історія». Б. Лепкий не відразу розкриває його сутність, а приховано натякає на вади панотця в контексті твору. Батьюшка, спраглий суєтної слави, допомагає бідному хлопцеві подати документи в бурсу, не запитавши згоди ні хлопця, ні батьків. Сім'я бідувала через те навчання. Для того, щоб виділити своє «милосердя» панотець каже юнаку: «Учися, хлопче, бо тепер без науки тяжко чоловікові жити. – Потім всунув мені в жменю дрібних грошей і сказав: – Ось маєш, то на книжки. Я нині відправив для тебе один акафіст». Показати себе в найкращому світлі перед парафією – єдина мета священика, а подальша доля юнака, втягнутого в «суету суєт, і всяческою суєту» [2, с. 409], його не турбувала. Вигнаний з бурси, парубок переживає ряд невдач, останню з яких не витримує. Здавалось би, священик заохочував селян до науки, що з початку видається позитивною рисою. Проте «жменя дрібних грошей» та байдужість до життєвих труднощів хлопця розкривають справжнє обличчя священнослужителя.

Бути духовником дуже складно, адже потреба в сповіді та покаянні може виникнути у людей в будь-який час. Так, у творі «Дідусь» зображено заспаного священика, котрому потрібно негайно сповідати дуже хворого дідуся. Прийшовши до старого, панотець бачить як останній «вганяв за годованими підсвинками і насилу старався їх намовити або зневолити, щоб зайшли до кучі» [2, с. 457]. Ввійшовши в ситуацію сповідальника, «панотець зам'як. Гніватися не міг, бо мав серце добре і до людей прихильне» [2, с. 458].

Отже, більшість прозових творів письменника, де описуються духовенство др. пол. XIX – поч. XX ст. мають реалістичне відтворення дійсності, адже у моделюванні художнього світу Б. Лепкий використовує автобіографічне начало.

Список використаних джерел:

1. *Лепкий Б.* Вибрані твори: У 2 т. – К.: «Смолоскип», 2007. – Т. 1. – 2007. – С. 256-409.
2. *Лепкий Б.* Твори: В 2 т., – К.: Дніпро. – Т.1: Поезія. Оповідання і нариси. Історичні повісті. / Упоряд., авт. передм. та прим. М. М. Ільницького. 862 с.: портр.
3. *Лист Б.* Лепкого до О. Маковея // Журавлі повертаються...: З епістолярної спадщини Богдана Лепкого / Упоряд., авт. передм., прим. і коментарів В. Качкан. - Львів: Фенікс, 2001. – С. 392–394.
4. *Приліпко І. Л.* Ідейно-художні домінанти прози про духовенство в українській літературі XIX - початку XXI століть. Дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук / І. Приліпко - Київ, 2014. – С.583.

**МІФОЛОГЕМА ВОГНЮ (ВАТРА) У ТВОРАХ
ГНАТА ХОТКЕВИЧА «КАМІННА ДУША»
ТА МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ»**

*Денисюк С.В.,
студентка,*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Вогонь — одна з найдавніших стихій, яка підкорила яву людини своєю загадковістю, силою і могутністю. Захоплення полум'ям було настільки всеосяжним, що в античні часи з'явився культ цілого ряду духів, гідних поклоніння стародавніх людей. Повелителі руйнівної й рятівної стихії й донині значаться як боги вогню в міфології та космології багатьох народів.

Вже багато років вчені намагаються дослідити вогонь. Його досліджували О. Мірошніченко, В. Чугаєва, Л. Сорочук та інші. Саме через це, ватра має багато значень:

1. За найстародавнішими космологічними поглядами давніх українців — первісна матерія чоловічої статі, що, поєднавшись з ДАНОЮ, утворила Любов, Землю та всі речі на ній (за Я. Головацьким) [3, с.63].

2. Стихія, що з давніх-давен українці обожнювали. Вогонь вважався живою, вічно голодною та очищувальною силою. За повір'ям вогонь — це багатство, тому не можна було давати його з дому, аби не збідніла родина. В капищах служителі язичницького культу (огнищани) утримували вічний вогонь як знак постійного доброго зв'язку з богами та безперервності життя й добробуту роду, племені, тощо. Він застосовувався під час весільного обряду: молоді, взявши шлюб, переступали підпалені снопи пшениці й жита або перестрибували через вогонь, щоб у життя йти чистими й багатими (за О. Афанасьєвим) [3, с.63].

3. Святий вогонь — живий або Божий вогонь. Ним запалювали свічки, обкурювали худобу. Розпалювали Купальські вогнища (за В. Войтовичем) [1, с.392].

Метою роботи є дослідження міфологеми — вогню (живої ватри) у творчості Гната Хоткевича «Камінна Душа» та Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків».

Обидва письменники досліджували працю Шухевича «Гуцульщина», яка мала вагомий вплив на написання творів.

Вершиною мистецької майстерності М. Коцюбинського є повість «Тіні забутих предків». У 1910 р., повертаючись з Італії, М. Коцюбинський на декілька днів зупинився в с. Криворівні, що на Гуцульщині (за запрошенням В. Гнатюка). Письменник вивчав життя гуцулів, їхні звичаї, побут, фольклор, записував говірку, назви рослин, проїнявся духом гірської. Віра в таємничу, живу силу вогню — одна з найдавніших у світі. Божественне походження во-

гну закарбувалося в багатьох легендах, міфах, зокрема, про Прометея. І язичник-гуцул вірить у надприродність вогню-ватри.

Цікавою є сцена першої появи Іванка на полонині серед вівчарів. Він знаходить їх за розпалюванням вогню, причому стародавнім способом — за допомогою тріски й каменю. Письменник показує і язичницький обряд і характер гуцула. Вівчарі не відповідають гуцулові навіть на його вітання «Слава Ісусу!», бо зайняті священною справою. І коли нарешті маленький вогник вискочив із скалки і «ватаг побожно підняв вогонь і встромив в ватру», він обернувся до Івана і відповів: «Навіки слава!» [2, с. 21]. І це не примха, не дивацтво ватага, а свідоме обожнення вогню.

Карпатські старожили знали чимало повір'їв, у яких йшлося про цілющі властивості живої ватри (так називався вогонь, добутий тертям двох сухих скалок за допомогою шкіряного паса). Сам обряд запалювання відтворено в повісті близько до реальності: чіткий поділ на тих, хто добуває та доглядає ватру (ватаг і спузир), і тих, хто нею користується; процес «народження» та «засипання» вогню.

У повісті описується цікавий обряд — провід на полонину. Це свято присвячене до літнього вигону худоби на гірські пасовища (маржини). Відзначалося на сімнадцятому тижні після Різдва в день святого Юрія —покровителя хліборобства і скотарства. За народними віруваннями, у цей день святого Юрія відмикає небо й землю і випускає на волю росу та свіжу зелену рослинність. Особливе-очисне-значення у Юріївській обрядовості мав вогонь. Його запалювали навіть на вершинах гір. На Гуцульщині та Бойківщині існував звичай запалювати старі дерев'яні колеса та обручі і пускати їх з гір — це мало очистити від злих духів пасовища і сіножаті. У такий спосіб «смалили чарівницю».

Гнат Хоткевич у романтичній повісті з гуцульського життя «Камінна душа» змальовує життя гуцулів, їх побут та обряди. Особливо виразним у торі є образ вогню, письменник так само як і М. Коцюбинський, описує свято Юрія: «От і Юрій!.. Сонця великого празник предвічний!» [4, с. 601].

Автор розповідає про походження цього давнього свята та про його значущість: «З незнаних країв, з-понад мір'я невідомого принесли гуцули честь цьому празникові і, як грань темної ночі, бережуть із покоління в покоління. ...Юрій літечкові відчиняє ворота- тож чолом Юрієві!» [4, с. 601].

Картини стихії вогню письменник передає очима Марусі, яка ніколи не була у горах. Не знаючи особливостей обряду, вона лякається полум'я, а свекруха, заспокоюючи, пояснює: «Та то палять гуцули ватри глогові — від того маржині, кажуть, добре» [4, с. 602]. Для Марусі це було урочисте дійство, яке пророкувало щось нове та прекрасне: «З якимось священним трепетом підклала Маруся вогонь. Таїнство обряду захоплювало» [4, с. 603].

Для гуцулів вогонь був вагомим пророчим знаком і тому ватра, яка згасала, давала привід для схвильованості героїв: «Спалахнувши високо, мов одразу пожерши, вогонь почав поволі пригасати; десь в однім місці, на сухій

гілячці зможеється, лизне жвавніше — а потім жовкне, золотіє, поникає», адже: «Все в першу весінню цю ніч мало значіння, було насичене чарівною силою віщування... Все говорило, все давало знаки, все ворожило — треба лиш було розуміти цю мову» [4, с. 603].

Герої, Штефан з Анницею, підтверджують, що вогонь дійсно мав знакову силу: «Штефан з Анницею шепотіли: — Аби тільки було маржини, кілька має бути попелу з цього курища... аби желні урки маржинки нашої не ловили си, ек сего глогу нічого си не ловит...» [4, с. 603].

Вагомість свята святого Юрія та вогню підкреслено у описі автором процесу приготування їжі: «З далекого загодя пам'ятать гуцули на цей день. Ще на свят-вечір, коли пеклося й варилося до святої вечері дванадцять страв, брала газдиня з усіх мисок по ложці, пекла з того всього книшик та й ховала той книшик аж до Юрія. Ще на Благовіщення ходила газдиня до мурашковини і клала туди сіль, булки кавальчик, а відтак свої бовтиці, пацьорки, чепраги і присипала тото все землею аж до Юрія» [4, с. 601].

Слід наголосити на зображенні блискавки: «Огненний стовп піднявся на тім місці, де стояла суха, самітня ялиця» [4, с. 601].

У календарній обрядовості найповніше виявляється унікальне сприйняття світу карпатцями. Органічно поєднавши архаїчні вірування, язичницьке розуміння природних ритмів та християнську обрядовість, гуцули створили цілісний самобутній світ, який так тонко відчули і втілили на сторінках творів М. Коцюбинський та Г. Хоткевич. Вогонь у повістях «Тіні забутих предків» та «Камінна душа» виступає символом очищення людської душі, символом життя та переродження. Він є початком, зародженням чогось нового, але разом із тим і передбаченням біди, тобто виступає багатозначним символом.

Список використаних джерел:

1. *Войтович В.М.* Міфи та легенди давньої України. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2005. — 392 с.
2. Коцюбинський М. Тіні забутих предків. Дорогою ціною. — Київ: Знання, 2015р. — 174 с.
3. *Плачинда С.П.* Словник давньоукраїнської міфології: — К.: Укр. письменник, 1993. — 63 с.
4. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття в чотирьох книгах / упоряд. Яременко В. — К.: Видавництво «Аконіт», 2001 р. — 799 с.

ФОРМА СНУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ, ЗОКРЕМА, У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА

Добrorодня Д.О.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.ф.н., професор *Осьмак Н.Д.*

У статті з'ясовано функції мотиву сну в українській літературі на прикладі творчості Володимира Даниленка.

Ключові слова: мотив сну, функції сну, містичний сюжет, «сни-потрясіння», «сни-заспокоєння», «сон-прозоріння», «сон-каяття», «сон-катарсис».

Літературознавство прагне пізнати та розкрити складність життя людини, зокрема, загадкові процеси людської психіки, а особливо підсвідомості, де вирують пристрасті та бажання. Підсвідомість найповніше проявляє себе тоді, коли людина не здатна контролювати свої бажання, думки, потяги, тобто у стані сну. Мотив сну у літературі є найпоширенішим, що вказує на актуальність теми.

Метою роботи є функції сну як проміжного стану між життям і смертю в оповіданнях «Сон із дзьоба стрижа» В. Даниленка.

Образи сновидінь здавна привертали увагу літературознавців. Художній сон є складовим компонентом розкриття авторського бачення світу тобто прийомом, який митці використовують з метою увиразнення думки, розкриття особистісних якостей, що часто знаходиться поза часом і простором. Звичайна реальність у снах часто набуває ознак символічного, алегоричного, знакового натаю, що несе в собі певний підтекст.

Сон відкриває глибини внутрішнього світу людини. Потреба осмислити насамперед себе і свій життєвий досвід виявляється у спробі пояснити те, що з'являється у сновидіннях. Сон виступає іншою реальністю, тому в літературі супроводжується містичними елементами розповіді. Картини снів використовуються письменниками як засоби, що допомагають розкривати складний внутрішній світ героїв, розуміти причини зміни їх характеру; заглянути в глибини підсвідомого, підкреслюючи психологічний стан персонажів, досконаліше висвітлювати їх світоглядні сфери та естетичні смаки.

Вивчення картин сну у збірці «Сон із дзьоба стрижа» В. Даниленка, а саме в оповіданнях «Черемхова віхола», «Сон із дзьоба стрижа» відбувається через сюжет і композицію. Сновидіння формують внутрішній сюжет із зав'язкою, розвитком подій, кульмінацію. Вони сполучають підсвідомість героїв з реальними подіями життя. В оповіданні «Сон із дзьоба стрижа» базисним елементом містичного сюжету є потойбічні елементи («Він прислухався, але нічого не почув. Та за якусь мить у кімнаті навпроти зарипів паркет, наче хтось ходив

і зачіпав доньчині речі. А потім у серванті дзенькнула кришталева чарка. Відчувалася чиясь присутність, наче тут був хтось третій. Вони сторожко вслухались у нічні звуки: легке шарудіння, порипування дверей і паркету.»[4, ст.19]) та елементи сну («Чоловік хотів щось сказати, але дзьоб стрижа вперся йому в горлянку. Стриж залазив у нього, наче в гору біля ставка у далекому дитинстві. ... І тоді побачив у своєму горлі спальню, ліжко, в якому спав із дружиною, і вгодованого стрижа, що вчепився гострими пазурами в бильце і скльовував серце жінки, а потім і його серце. Він не міг відігнати птаха, все тіло було важке від сну, але усвідомлював, що спить, що все це відбувається уві сні. «Все це мені приснилося, — здогадався чоловік, — дочка, її смерть і цей стриж...». Він так зрадів, що це сон, і прокинувся.»[4, ст.26]). Також, у цьому оповіданні сон постає як провісник майбутнього. Батьку спочатку наснилася смерть його дитини, її похорон, поява стрижа в образі душі його доньки, але тільки в кінці оповідання він прокинувся від нічного жахіття. Йому зателефонував поліцейський і повідомив про смерть дочки вже у реальному світі. Тут йде мова саме про віщий сон, через який автор найповніше розкрив характері, почуття та переживання героїв.

В оповіданні «Черемхова віхола» зникають межі між реальністю та сном («...І тоді з куша черемшини вийшов молодий хлопець у білому і заступив її стежку. — Ти хто? — запитала Юля. — Я — наречений черемхової віхоли, — відповів хлопець і взяв її за руку. У нього була холодна рука і перстень із каменем «котяче око». “Мабуть, це по мене прийшла смерть”, — подумала Юля і прокинулася.»[4, ст.31]). Через сновидіння В. Даниленко подає психологізацію персонажа, показує специфіку його мислення. «Український письменник настільки вправно стирає грані між свідомим та підсвідомим, що навіть персонаж його новели не здатен визначити, де є сон, а де настає реальність. [3, ст.52]»

Сон є символом тимчасового забуття, відпочинку від трагічних подій, певний оберіг. На відміну від нещадної смерті, сон символізує тільки тимчасове забуття. Ще з давніх часів, люди надавали символічне значення своїм сновидінням, звідси і велика кількість сонників, що трактують ледве не кожний предмет, що бачили уві сні. З.Фрейд твердив, що суть сновидінь полягає в зображенні виконання бажань. Сновидіння, змальовуючи перед нами здійснення бажань, переносить нас у майбутнє, але воно являє собою копію і відтворення минулого [5].

Тут повністю спрацьовує твердження К.-Г. Юнга: «Те, що сни представляють лише справдженні витіснених бажань, — давно застаріла точка зору. Так, є сни, котрі й справді рефлектують справдженні бажання або страхи. Проте, чого лишень у снах не буває! Сни можуть бути безжалісними істинами, філософськими сентенціями, ілюзіями, дикими фантазіями, споминами, планами, передбаченнями подій... і Бог знає чим ще. Адже сон є особливою формою прояву несвідомого, і як у свідомості маємо не тільки бажання й страхи, а

й безкінечну множину інших речей, так само наша душа володіє таким же, а то й значно більшим арсеналом смислів і можливостей [2, ст. 135]».

Висновок. Однією з головних функцій картин сну є розкриття психології героїв. Зображуючи сновидіння, автор, як правило, пов'язує його зі змінами у внутрішньому світі героя. В залежності від інтенсивності цих змін картини сну по-різному визначають психологічний стан героїв. Друга важлива функція картин сну реалізується в тому, що маючи власну ідейно-композиційну структуру, картина сну часто задає сюжет твору. Так, наприклад, сон батька в оповіданні «Сон із дзьоба стрижа» є ніби окремим твором у загальному творі.

За характером впливу на психологію, героїв діляться на дві великі групи. Першу складають «сни-потрясіння». Вони пов'язані з кризою свідомості і коли автор проводить героїв через такий сон, то примушує їх змінюватися внутрішньо. В свою чергу «сни-потрясіння» також поділяються на дві групи: сни «психологічного конфлікту» й пророчі сни. Перший тип сновидінь є основою напруженого психологізму твору. Автор ніби випробує внутрішній світ героїв, ставлячи їх перед судом совісті: «сон-прозріння», «сон-каяття», «сон-катарсис». Другий тип сновидінь - «сни-заспокоєння» несуть у собі момент «психологічної компенсації».

Список використаних джерел:

1. Функціональна роль картин сну в структурі художнього твору (на матеріалі української літератури другої половини XIX століття) // Наукові записки. — Випуск XV. — Серія: Філологічні науки (літературознавство). — Кіровоград: РВГ ІЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 1998. — С.137-150.
2. *Пригодій С.* Літературознавча онірокритика (на матеріалі повісті В.Г.Симмса «Грелинг, або вбивство виявиться») // Сучасні літературознавчі студії. Випуск 1. Онірична парадигма світової літератури. Збірник наукових праць. Гол. ред. В.І. Фесенко — К.: Вип. центр КНЛУ, 2004. — С. 129 — 138.
3. *Омельчук Ю.О.* Сюрреалістичні особливості новели В.Даниленка «Сон із дзьоба стрижа» // Філологічні трактати: Науковий журнал. — 2013. — Том 5. № 1. — С. 50-54.
4. *Даниленко В.Г.* Сон із дзьоба стрижа: Оповідання / В.Г. Даниленко. — Львів: ЛА «Піраміда», 2006. — 384 с.
5. Фрейд З. Толкование сновидений. — К., 1991.

НАЦІЄЦЕНТРИЗМ РОМАНУ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «АПОСТОЛ ЧЕРНІ»

Заїчко В. В.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник: к.філол.н., доцент *Йолкіна Л.В.*

У радянські часи було заборонено твір Ольги Кобилянської «Апостол черні». В основу його покладено глибокий зміст, що реалізовано в жанрі роману-виховання. Як зазначає сучасна дослідниця О. Химин: «Україна, державність, нація – ось ті головні поняття, навколо яких концентрується основна увага авторки «Апостола Черні»[4,4]. Новизна цього твору в тому, що Ольга Кобилянська, концентрує свою увагу на національних проблемах. До цього ми знали письменницю як затяту феміністку.

Історичним підґрунтям для написання роману «Апостол черні» послугували події ополячення українських земель, яке розпочалося ще у XVIII столітті. Тоді Буковина була в складі «Галиції і Лодомерії», де панувала здебільшого польська інтелігенція, яка пригнічувала українців у культурному, соціальному й релігійному розвитку. Щоб звільнитися з-під вікового уярмлення, українцям потрібно було виробити в собі стійкість і прагнення до волі. Тому в першу третину XX століття виникла нагальна потреба у формувальні борців, які зі зброєю в руках могли б відстоювати інтереси свого народу.

На такому історичному тлі Ольга Кобилянська створила образ українсько-го борця за незалежність – Юліана Цезаревича (молодшого) в романі «Апостол черні». Цей образ є уособленням наскрізної ідеї роману в основі якої закладено поняття «націєцентризму».

Роман написаний українською мовою із використанням південно-західних діалектів, що підкреслює природність і самобутність твору. Центральним персонажем є Юліан Цезаревич – українець, які прагне звільнити свій народ від чужинецького панування. У творі зображено протистояння поляків і українців на прикладі родів Альбінських і Цезаревичів.

Центральною постаттю польського роду постає Альфонс Альбінський. Представники зазначених родів різняться за своїм ставленням до життя, життєвих та сімейних цінностей, вони є носіями різної моралі. Поляків зображено, як людей зматеріалізованих, натомість українці глибоко духовні та ідеалісти від природи. Адже Альбінського нічого крім великих статків благ не турбує, він прагне наживи (часто не чесним шляхом). За це він отримав відплату, втративши дружину й дітей.

Натомість Юліан, як і його дід стає воїном меча і прагне до справедливості. Письменницею зображено високу духовність українців, їхню непокору й ви-

соку моральність. Також Ольга Кобилянська досконало зуміла передати через образ о. Захарія духовність священників. У творі згадано святих Вероніку, Анну, Миколая, а також християнські свята: Різдво, день Маланки, Пасху, Зелени свята, хрестини, які творять реалії тогочасного християнського життя. Адже побут українців – це життя у вірі.

Також письменниця показує високий інтелектуалізм Юліана Цезаревича, який володів іноземними мовами, знався на творчості композиторів, поетів, громадських діячів, зокрема Й. В. Гете, Г. Ібсена, Ф. П. Шуберта. Але звичайно, основними є все ж українські генії, як сказав о. Захарій Юліанові: «Подумайте про Шевченка, про Франка і інших наших “глибин” – що вийшли не з іншої верстви, як з “черні”» [1, 89].

Досить вдало письменниця протиставляє образи жінок-феміністок Еви й Дори. Дора була полькою, але не проявляла ворожості до українців, і навіть стала на бік Юліана, полюбивши його вдачу. А Ева виявилась нестійкою особистістю. Спершу вона зображена патріоткою, а згодом після повернення із Західної Європи вона підхопила «бациль космополітизму» [1, 292] і й забула свої колишні поривання служити українському народові, натомість знайшла своє польське коріння (роду Альбінських). Але згодом показано й зворотнє, адже Дора Вальде, будучи полькою з роду Альбінських, стає вірною подругою Юліана Цезаревича – лицаря меча. В її образ Ольга Кобилянська вклала такі риси, як хоробрість, мудрість, розум, демонструючи, що жінки мають право на рівність у правах із чоловіками, бо вони здатні змінювати хід історії, здатні протистояти негараздам. Дора, Східну Україну, яка належала до Росії, а згодом до СРСР, назвала: «Наша Швейцарія над Дніпром»[1, 366]. Саме вона мріяла здійснити подорож туди. Сама ж авторка роману лише один раз в житті побувала в Києві, Каневі і на хуторі Зелений Гай – під Гадячем (Полтавщина) у серпні-вересні 1899р. Ось, як вона описала враження: «Київ – місто чудове, говорять, що найкраще в Росії [...] Тут, в Києві, кожний може переконатися, що українці були й що вони мають право бути і в майбутньому – на кожному кроці стільки історії, дуже багато!»[2, 423-424.]

Отже, роман Ольги Кобилянської «Апостол черні» є націєцентричним, адже висвітлює проблеми українського народу, що перебував під чужинецьким ярмом, і виробляє шляхи визволення нації та порозуміння між націями.

Список використаних джерел:

1. *Кобилянська О.* Апостол черні: роман у 2-х т. / О.Ю. Кобилянська; упо., перedm., прим., словн. Я. Б. Мельничук. – Чернівці : Букрек, 2012. - 432с.:іл.
2. *Кобилянська О.* Твори: В. 5т. / О.Ю. Кобилянська. – Т. 5. – К.: Держлітвидав, 1963. – С.423-424.
3. Новий довідник: Історія України./[упоряд., прим. С. Крупчан, Т. Крупчан, О. Скопненко, О. Іванюк]. – К.:ТОВ «КАЗКА», 2005. – 736с.
4. *Химин О.* Ольга Кобилянська і національне питання / О. Химин. – Жидачів, 1944. – 33с.

СИМВОЛІЧНА ОБРАЗНІСТЬ ДРАМАТИЧНОЇ ПОЕМИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «НА РУЇНАХ»

Корсак Л.Ю.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ,

Науковий керівник: д. філол. н., доцент *Бикова Т.В.*

Епоха Лесі Українки XIX-XX ст. — це час зрушень: політичних, соціальних, естетичних. «Леся Українка! Це звучить узагальнююче, як ім'я, в якому злились мільйони українок і українців, мільйони безвісних чесних борців за свободу, які в глухі часи жорстокого царизму вслід за російським пролетаріатом не побоялися устати проти гніту й рабства» (П. Тичина). Саме зміст, символіку драматичних поемпоетеса проектувала на історію українсько-російських відносин, на поразку свого народу у Визвольній війні (1648 — 1654pp), підписання Переяславської угоди з Москвою і наступне поступове закріпачення українців, перетворення країни на південно-західну провінцію Російської імперії. Їй судилось стати уособленням української національної свідомості, національної гідності цілого народу. «Мені морально неможливо признати політичну прірву... за прірву реальну, і поки я не скинуся спогаду про абсолютно невільну Україну (підкреслення моє. — Ф. К.), я не можу, не сила моя скинутися того, чого досі не скинулися при гірших умовах. Тоді треба скинутися мені і моєї поезії, моїх найщиріших слів, бо вимовляти і ставити їх на папері, скинувшись того діла, на яке вони кличуть інших, мені буде сором», — писала Леся Українка до М. Павлика ще 1903 року [3, 154]. Драматичні поеми поетеси чітко зображують хронологічні події минувшини.

Леся Українка була прихильницею Сходу, її приваблювали найтрагічніші та переломні епохи в історії народу. Цим можна пояснити факт, чому епізоди з історії східних народів, з історії Іудеї, Асирії, Єгипту становлять один з досить поширених мотивів її творчості.

За словами Лесі Українки Біблія вабила поетесу як художнє втілення роздумів і і сподівань народу, трагічна доля якого в минулому на багато віків стала для людства символом народного страждання, людської неволі. Біблія — вікова історія, яка повторюється та може дати правильні настанови.

Однак, М.Євшан зауважує: «Її, переважно античні і чужі теми, особливо в останні роки, не відчували від України; влиблюючись у душу старинного грека чи гебрея, вона думала про Україну, серцем була при нас, писала навіть про наш час і наші обставини. А що вибрала такий, власне, екзотичний одяг для своїх творчих задумів — то не тому, щоби віддалюватися від нас, а тому, що так їй було краще, мала більше внутрішньої свободи» [2, 5].

Звертаючись до Біблії як до джерела поетичних сюжетів, Леся Українка, наводила паралелі із революційно-визвольним рухом в країні. Кожен її твір

був складним і живим одночасно, був безпосереднім відгуком на проблеми, що їх висувало сучасне поетесі життя.

Н. А. Банацька зауважує, що в творі «На руїнах» присутня Біблійна колізія провини-покарання-спокути, яка забезпечує внутрішню драматизацію подій і стає основою для виявлення морально-ціннісного змісту творів. Самотність як внутрішнє покарання і моральна спокута за гріх (провину) зради, неволя як наслідок зневіри і втрати почуття свободи й незалежності, ... самопожертва як внутрішнє «спасіння» людини, - ось ... основні проблеми» драматичних поем, яким присвячене дисертаційне дослідження [1, 5].

Саме такий зображений народ на початку поеми: голодний, холодний, наляканий, із повислими руками, вони втратили надію, втратили віру, знедолені та згнівачені. Символічним образом виступає ніч — пора, коли народ спить, і не рушає зі свого місця. Поетеса порівнює ніч із сплячими, сліпими людьми, які байдуже та песимістично ставляться до своєї держави, до свого народу. Немає духу в цьому розореному народові, який краще буде мурувати храм для ворога, підносити чужого Ідола, ніж працювати на свою Батьківщину.

Не дивлячись на це, Бог любить народ, він надає допомогу у вигляді пророків, які мають звеличувати силу Божу. Тірца — ведена Божим духом, у відповідь на згадку про смерть, підбадьорює і надихає оспалих духом співвітчизників: «Живий наш Бог, і ми живі». Тірца зустрічається із людьми різних верств суспільства: з чоловіками, жінками, молодими і літніми, з левітом, співцем-митцем, з юдеями та самарянами, із самарійським пророком. Тірца будила всіх та направляла на працю, будувати власну країну, та реакції різноманітні, хтось зрадив, а хтось лише обурився. Леся Українка аналізує духовний стан суспільства, виявляє сильних до відновлення нації та тих, чий дух лише заважає відродженню нації.

Тірца будить жінок, чоловіків та військового, та лише Старець, Співець та Левіт. «Камінний сон байдужого раба», «що самохідь несе ярмо неволі», «кайдани невидимі» - таким Тірца бачить старого. Це образ добровільного рабства, летаргії духу, цілковитої безнадії.

«Для чого? Нашо маю я вставати?» - «Для праці! Для поради! Для життя!» - і для Старого, і для остарілих духом, пророчиця знаходить сенс у спільній справі визволення. Своє ж завдання вона визнає коротко: «Людей буджу!»

В історії єврейського народу левіти — це нащадки Леві, одного з дванадцятьох синів Якова, які виконували обов'язки священників, управляли богослужінням, жертвоприношенням, посвяченням священників та щорічними святами. Вони відповідали за дотримання приписів, які відділяли божий народ від поганських народів.

Господь доводив нам, що свята річ не допомагає тим, хто не шанує святих заповідей Божих і не живе ними. Головною святинею Юдеї був величний Храм, збудований Соломоном. Але він став предметом гордості та вихвалання перед самарянами. Та все ж таки, Храм не врятував від руйнування народ, відпавий від Бога.

Непомірні амбіції, пиha, гординя, нездатність усвідомити вину лягло тягарем на весь народ: «спліпівоводири сліпців»

Левіт

*Закон потрібний для закону,
як бог для бога. Ми його раби
і мусимо йому служити сліпо.*

Пророк самарійський

Та чим служити?

Левіт

Берегти святині.

*Щоб жертв не давалось поза храмом,
щоб не зміняв ніхто в законі й слова.*

Левіт не бажає і знати про пророків: «Аби закон, пророків не потрібно». Леся Українка показує нам зрадника, який не приведе до розквіту, адже він пустий та не нашо не здатен. Духовне багатство надихає народ на дію та силу. А головне те, що в Письмі сказано: «Де дух Господній, там свобода!».

Втрата духа проявляється не тільки в релігії, а й в мистецтві. Між Тірцею та Співцем виникає сварка щодо ролі «святощів» - залишків арфи Єремії. Співець використовує її для оспівування руїни, для сумування за минулим, для плачу.

Леся Українка піднімає проблему мистецтва. Співці повинні збуджувати народ, піднімати його з колін, а не займатись марними справами. Ця проблема досить актуальна, так як мистецтво помітно впливає на нашу свідомість, та підсвідомість, це поштовх нашого настрою та здоров'я.

Сьогодні поема «На руїнах» сприймається як заклик та гімн письменниці до нащадків: «Готуйте путь великій силі божій,/ Шляхи рівняйте духові його!».

Драматична поема актуальна тим, що ми беремо урок з дій і вчинків її героїв, маємо можливість вчитися у них яким чином необхідно долати труднощі, приймати правильні рішення, намагатися жити за покликом серця, дбати і вірити у майбутнє процвітання своєї країни.

Список використаних джерел:

1. *Банацька Н. А.* Християнські образи та мотиви в драматургії Лесі Українки (морально-ціннісні аспекти): автореф. дис. канд. філол. наук.: 10.01.01 – українська література; інститут літератури ім. Тараса Шевченка НАНУ. – Київ, 2000. – 16с.

2. *Демська-Будзуляк* Драма свободи в модернізмі: Пророчі голоси драматургії Лесі Українки – К.: Академвидав, 2009. – 5с.

3. *Кейда, Ф. Ф.* «Ми навіть власної не маєм хати...»(національна ідея в поезії Лесі Українки)//Наука і сучасність. Серія: Педагогіка. Філологія: Збірник наукових праць/ НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ: Логос, 2001, – т.28, –с.154-164.

АВТОРСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ ХХ СТ. У РОМАНІ «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»

Котюга М.Г.,
студентка,

Національний педагогічний
університет ім. М.П. Драгоманова, м. Київ

«Багато хто вважає, що жінка — то породження диявола. Її почування й примхи — то темний бік людської душі. Але не менше, коли не більше, оспівують жінку. Підносять її на небувалі висоти, до рівня богині. Можливо, істина посередині?»

Сьогодні краще сто разів подумати і лише потім сказати для широкого загалу, що ти думаєш про жінку. І не важливо, чи це про якусь конкретну особу, чи загалом про усе жіноцтво. Пост або статтю в інтернеті завжди можна видати — а от зі століть історії української літератури усі стереотипні уявлення про жінку, її місце в суспільстві, якості — цього ти ніяк не зітреш.

Володимир Лис — письменник, який часто дивує та інтригує читача оригінальністю своїх художніх рішень. Як зазначає сам письменник, до прози він прийшов не відразу, а тому не випадково його тексти подекуди наповнюються ліричними елементами, які немов органічно вписуються в композиційну структуру.

У своєму романі «Століття Якова» автор моделює складні життєві ситуації, розкриває глибини людської душі, межі людського відчаю і самотності, вказуючи на шлях до спасіння. Історія, написана Володимиром Лисом, проста і задушевна, в ній багато чуттєвих та мелодраматичних сцен, а мотиви, котрі змушують героїв роману чинити так, а не інакше, зрозумілі на рівні стрижневих понять: кохання, совість, доброта, зрада, покарання тощо.

«Століття Якова» — історія кохання крізь призму війни та поневірянь простого волинського парубка Якова Меха. Лінія головного героя ще від самого початку роману наскрізно переплітається із жіночими долями.

Улянка — його перше кохання. Ще з самого дитинства він дивився на неї так, мов «сто соловейків в оці сидять і виспівують». Їхня любов була чистою, незайманою, але приреченою на нещасливий фінал. Яків був із дуже бідної родини, а Улянці батьки хотіли кращої долі для своєї дочки, тому вибрали їй заможного Вергуна. Вона вийшла заміж за Тимоша, але вже була вагітною від Якова.

Коханням усього життя для Якова Меха стала Зося — «прекрасна Зося з розпущеним, чорним, як вороняче крило волоссям...». Горда полячка, уроджена шляхтянка, яка не тільки зважилася зректися свого шляхетства, а й стала жити з коханим чоловіком у глухому селі, вивчила українську мову, народила Якову дітей, яких виховувала у місцевих волинських традиціях. Прикинувшись родичкою видатних польських діячів, врятувала село від спалення з боку своїх одноплемінників. Її вбили енкаведисти, переодягнувшись у форму повстанців.

У головного героя були й інші жінки, але наприкінці життя він прив'язався до наркоманки Оленки. Він врятував їй життя, коли вона билася в конвульсіях. Саме ця дівчина першою з'являється в романі і саме вона змусила Якова згадати сто років його життя, коли запитала, чи любив він коли-небудь. Ця дівчина стала близькою для Якова, він полюбив її, мов свою онуку, дбав про неї. Але після того, як втрутився в її особисті стосунки з іншим чоловіком, якого вбив, аби той не занепасти дівчину, Оленка покинула його. Останні п'ять років життя чекав на неї, аж поки не отримав звістку, що дівчина жива.

«Століття Якова» — це не тільки доля чоловіка на тлі ХХ століття, а й доля жінки на тлі цього ж століття, це книга про любов першу і любов велику — більшу, здавалося б, за саме життя, але й не останню. Роман про життя без прикрас — із зрадами, розлуками, передчасними втратами. Родинна сага, яку кожен із нас проживає по-своєму, але про яку більшість із нас ніколи не розкаже, тим більше не напише. «Століття Якова» не вписується в шеренгу будь-яких творів — це роман, який виокремлюється не лише в українській літературі. Прочитати, щоб зрозуміти себе, щоб почати цінувати миті, кожна з яких — неповторна і — як остання.

Список використаних джерел:

1. *Лис Володимир*: Століття Якова
2. *Бородіна Світлана*: Проза Володимира Лиса в сучасному українському літературному дискурсі // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка: збірник наукових праць. — Тернопіль, 2015. Серія: Літературознавство, Вип. 43 — ст. 62-70.
3. *Поліщук Ярослав*: Герой без героїзму // Дніпро. — 2011 — №5/6 — ст. 176-181
4. *Власюк Анатолій*: Історія столітнього кохання (<https://uamodna.com/articles/istoriya-stolitnjogo-kohannya/>)
5. <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestser-volodymyra-lysa/>
6. <https://www.volynnews.com/news/culture/shcho-zh-to-za-roman-shcho-lih-v-osnovu-premyery-stolittia-yakova-pershe-kokhannia/>

ФОКАЛІЗАЦІЯ ЧАСОПРОСТОРУ В ПОВІСТІ ЛЕОНІДА ПОЛТАВИ «ЧИ ЗІЙДЕ ЗАВТРА СОНЦЕ»

Маушталер Л.Г.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник: к. філол. н., доцент *Йолкіна Л.В.*

Повість Леоніда Полтави «Чи зійде завтра сонце» вийшла друком у 1955 році за кордоном. Як політичний емігрант, член ОУН (Бандери) громадський

діяч, письменник, журналіст, він побував у багатьох країнах світу (від Німеччини до Канади й США). Ймовірно, що ці мандри й зародили в нього ідею фантастичної пригодницької повісті «Чи зійде завтра сонце?».

Серед дослідників творчого доробку митця Ю. Григорієв, Л. Йолкіна, І. Левадний, І. Кошелівець, О. Чернобаєв, С. Немченко, В. Погребенник, М. Слабошпицький та ін., але тема хронотопу в повісті ще глибоко не розроблена і таїть у собі незвідані глибини. Тож наша мета — дослідити специфіку фокалізації часопростору у фантастичній повісті Леоніда Полтави «Чи зійде завтра сонце», що розкриває систему глобалізованого суспільства, яка в основі своєї містить національні цінності.

Час у творі виступає як категорія, що об'єднує різні простори. Так, перехід між подіями в Німеччині та Бельгії, Україні та Росії відбувається плавно завдяки їх часовому зв'язку. Залишаючи події, що відбуваються з персонажами в певній місцевості, автор переходить до інших подій, але діяльність цих персонажів разом з тим не припиняється, вона продовжує існувати в часовому вимірі.

Топос твору охоплює практично всю земну кулю: Україна, Росія, Франція, Іран, Англія, Німеччина, Австрія, Бельгія, США, Канада, Африканський континент, Мексика. Широке є національне коло персонажів: українці, німці, росіяни, іранці, індуси, бельгійці тощо. Люди в цьому світі гармонійно співіснують, володіють різними іноземними мовами, а також інтернаціональними, зокрема мовою есперанто.

Важливою є національна та соціальна самоідентифікація персонажів, зокрема варто розглянути особливості співіснування представників різних націй у межах Земної кулі та у межах конкретної країни.

Як «громадяни світу» герої без перешкод долають відстані й кордони на «летючих поїздах», «ракетоплянах»; навіть утікач, про пошук якого оголосили по радіо, зумів успішно приїхати з Канади до Німеччини і, якби не небезпечно випромінювання, досягнув би й України. Персонажів хвилюють світові проблеми як такі, що стосуються їх безпосередньо. Єдиний інформаційний простір, згаданий у творі — Радіо-Світ — віщає про глобальні проблеми: обмежений видобуток нафти, вугілля тощо.

Разом з тим у творі яскраво розкрита національна ідея, зокрема показовими є самоідентифікація персонажів-українців та їх ставлення до одвічного ворога — Москви.

Твір доповнюють розлогі описи Києва та інших місцевостей країни, зокрема змальовано сприйняття України іноземцями. Едіт, яка вперше прибула на Батьківщину свого чоловіка, захоплено вигукує: «Анатолію, така чудова наша земля!»

В образі Едіт оригінально реалізується дихотомія «свій» — «чужий». З одного боку, вона є представницею чужого для українців менталітету, про що свідчить реакція Павелка на її поведінку. З іншого ж — її самопожертва (хоча дівчина й не очікувала таких наслідків) мала на меті не лише показати її добро-

ту або ж цікавість, але й утвердити її як українку за духом, готову на справжні вчинки заради рідної землі чоловіка, а, отже, і своєї батьківщини.

Значною мірою дихотомію «свій» – «чужий» реалізує відношення «українці» – «росіяни» і «світ» – «Росія». Росія відтворена як осередок антигуманності та егоїзму. Її політика спрямована не стільки на збагачення країни, привласнення нею чужих здобутків, скільки на заперечення миру й злагоди, що панують у світі. Ще в першому розділі Москва постає як зловісне місце, «червона столиця», що живе «окремим життям». Саме росіяни вбили Гармаша та Едіт. Причому вбивця німкені ще й наблизив свою місію до терористичного акту, коли підірвав себе, немов у надії, що вибух сягне людей, котрі гналися за ним. А в малюванні інших образів росіян автор використав сатиру, з метою викрити їхню жорстокість і відсутність високої мети: «Нічево не понімаю, ког-да же японци научатся по-человечески говорить»; «Пам'ятайте: виконаєте це надзвичайне доручення – все життя проведете на курорті в Криму».

Важливим у формуванні уявлення про єдиний простір є образ священика Йодля, адже церква як духовний осередок людства має об'єднувати. Леонід Полтава вводить цей образ, показуючи, що віра завжди залишиться для людей чимось, безперечно, важливим. «Чому щастя для інших має купуватися лихом?» – питає священик, підводячи читача до роздумів про загальнолюдські цінності.

Показовим є також те, що перший поцілунок німкені Едіт та українця Анатолія (міжнародний союз) відбувається саме в храмі, де між ними остаточно стираються будь-які відмінності.

Тож, у центрі повісті «Чи зійде завтра сонце» найвищою цінністю постає людина, і найвища нагорода – орден Людини. Думку про це підтверджує й урочистий фінал: «Дзвінки оркестри грали величний „Славень Людини”». Наратор, розкриваючи часопросторові осяги тексту, відкриває нову точку зору на світ, який глобалізуючись залишається національно ідентифікованим. У красі кожної нації народжується гармонія світу.

Список використаних джерел:

1. *Йолкіна Л.* До молоді / Лариса Йолкіна // Леонід Полтава. Чи зійде завтра сонце. – К. : Українська видавнича спілка, 2007. – С. 3-12.
2. *Йолкіна Л.* Націоцентричний характер масової літератури (на матеріалі творчості Леоніда Полтави). Режим доступу: <http://oldrussian.ru/jolkna-l-v-kandidat-filogichnih-nauk-nacjonalnij-pedagogichnij-universitet-men-m-pdragomanova-nacosen-trichn-i-j-harakter-masovo-literaturi-na-materal-tvorchost-leonda-poltavi.html>
3. *Полтава Л.* Чи зійде завтра сонце / Леонід Полтава. – Мюнхен : В-во «Дніпра хвиля», 1955. – 160 с.

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТУ «СВІЙ – ЧУЖИЙ» В ОПОВІДАННІ ВОЛОДИМИРА ЛЕОНТОВИЧА «ГИНУТЬ МРІЇ»

*Носова А.В.,
студентка,*

*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. філол. н., доцент *Йолкіна Л.В.**

Для художньої літератури споконвіку актуальною є проблема «свій – чужий». На всіх етапах розвитку суспільства вона реалізувалася в різний спосіб, бо в основі кожного окремого випадка лежать різні причини: чи це належність героїв твору до різних груп, чи належність до протидіючих сторін, що належать до однієї групи. «Чужий» – не завжди «ворожий», бо може бути й «інакшим». Конфлікт «свій – чужий» виявляється тоді, коли «на передній план виходять проблеми відносин суб'єкта з етнокультурними спільнотами, своїми й чужими, образи – іміджі цих спільнот. Своє і Чуже, Свій і Інший виступають у сучасній імагології як взаємопов'язані й взаємопроникні світи, тут Інший – не лише опозиція Своему, а й спосіб та форма його присутності у світі» [6, с. 16]. Також важливою є «категорія ідентичності Я або колективних ідентичностей у їх широкому спектрі: родової, національної, соціальної, віросповідальної, психологічної, культурної, мовної тощо» [6, с. 16].

Конфлікт «свій – чужий» змодельовано у творі В. Леонтовича «Гинуть мрії», у якому «чужий» постає як «ворожий». В оповіданні – конфлікт, що відбувається на основі різного світосприйняття двох категорій людей, належних до однієї національної групи. Це дає «...змогу виявити традиційну бінарну опозицію свій – чужий, у якій Чужий постає як Ворог. У творі змалювано прихід до влади більшовиків, ворожих українській інтелігенції. Тікаючи з маєтку, головний герой твору їде в місто й зупиняється в давнього приятеля, де з'ясує, що нова влада панує всюди й ворожить її пов'язана з самою її суттю – антилюдскістю» [2, с. 118].

Картини чужості дороги, якою герой утік з маєтку, наповнені сірими безрадніми пейзажами, що формують для нього негативний, ворожий часопростір: вона була «...грузька, зрита вибоями, вкрита калюжами, простягалася долиною довгою, вузькою смужкою; оддалік по обидва боки здіймалися невисокі узгір'я, степ скрізь поораний і земля чорніє, аж вилискується, мокра і холодна...» [4, 204 с.]. Ці пейзажі є засобом розкриття внутрішнього стану героя, смутку й печалі через втрату батьківського маєтку, де він мріяв прожити все своє життя.

Герой-наратор розкриває свої переживання через пейзаж: «Вітер шарпа і рве, торохтить у будку фаєтона, гне і торса дерева над дорогою... Тополі гнуть-ся і хвиськають у повітрі своїми довгими пагонками, довге пруття жалібних

верб має в повітрі, як покошкане волосся якоїсь відьми...» [4, 204 с.]. На цьому тлі наратор уперше говорить про ворожих йому селян «Коли-не-коли стрінеться віз, на йому чоловік, нап'ятий кобеняком, дивиться з-під його на мене пильно гострим та ворожим поглядом...» [4, 204 с.]. Це крає бідоласі душі, адже він до кінця залишався з селянами і, як йому здавалося, був з ними в хороших відносинах.

Л. Гудков зауважив, що «актуалізація образу ворога значить те, що суспільство починає відчувати значні соціальні напруги, джерело яких складно розпізнати і раціоналізувати». [1, с. 5]. Головний герой не розуміє, чому селяни негативно до нього налаштовані, і селяни не хочуть розуміти його. Тож в межах однієї національної групи опозиція «свій – чужий» формується на соціальному та політичному ґрунті. Г. Ковальова зазначає, що ворога «відрізняють невизначеність і непередбачуваність; він є втіленням асоціальної сили, що не знає яких-небудь нормативних обмежень. Образ “ворога” наповнюється різним конкретним змістом залежно від певних соціальних і культурно-історичних умов» [3, с. 89]. Твір наповнюють часопросторові елементи, пов'язані з початком панування більшовиків. Герой тікає до міста, бо не знає як з ним поведуться селяни, адже неочікувано вони вбили його друга. Водночас, селяни вбачають у ньому ворога: «Ескаляція психології ворожості має особливу логіку дегуманізації ворога, позбавлення його будь-яких людських рис» [3, с. 89].

Промовистими є в тексті й міські пейзажі: «... ліхтарі не світяться, вікна з усіх поверхів дивляться на вулицю темними баньками, хіба вряди-годи мигне в якому світло й сховається, як злякана мишка... На вулиця пуста, городяни потаїлися по хатах...» [4, с. 204]. Часопростір міста – ворожий спочатку своїм пейзажем, а потім і образами більшовиків: «...лише подекуди тиняються купки людей у солдатському вбранні, п'яні, неохайно вдягнені, зухвалі й нахабні, з виразом нестямної і їм самим незрозумілої лютости, що позначається в кожному руху, в кожному слові.» [4, с. 204]

Безрадісною стала і зустріч з другом, Костем, який обійняв приятеля, бо вже й не чекав зустріти його живим. Ці два образи за національним походженням, політичними поглядами та долею ідентичні – обидва інтелігентні-мрійники. Автор не повідомляє нам імені героя-наратора, тим самим передає йому можливість оповідати історію самотійно. У селі він отримав у спадок від батьків дім та господарство, де, як йому здавалося, він працював задля людей.

Наративна ініціатива частково переходить до Костя – старого 65-річного професора, який розповідає про дитинство й загублені мрії: «...народовець старої генерації, був сином діда середньої заможности, та давно вже спродав свій маєток і живе в городі у власному будинку» [4, 205 с.].

Зрозуміло, що Кость висловлюється про селян вороже: «Сам народ, на кого покладали надії, ламає їх, руйнує всі заходи. Народ дикий, задрісний, без розуміння права і правди, не визнає він чужого права, не визнає своїх обов'язків і не любить нікого й нічого, тільки кожен себе... Інтелігенція неосвічена, кожен по-своєму, запаморочена нездійсненими химерами, затума-

нена зненавистю, боязка, зрадницька і несовісна і сама не розуміє ні права, ні справедливости, не вдатна на саможертву» [4, 205 с.]. Їхні погляди суттєво різнилися, кожна зі сторін бачила своє майбутнє по-різному. Герої твору хотіли створити чарівну країну, де було б добре жити всім. Але Костя не розуміли ще в дитинстві. Так, його висміяла кузина і товариші, коли він на небі побачив чудову країну.

Отже, ворожа опозиція «свій – чужий» в оповіданні В. Леонтовича «Гинуть мрії» носить соціальний характер: інтелігенти мали цілі та мрії допомагати народу, але не отримали підтримки нової влади й потерпають від більшовиків і селян, які зруйнувала ці мрії: «Письменник акцентує свою увагу на поведінці людини в переломний момент її соціального існування, не оминаючи і проблем індивідуального буття» [5].

Список використаних джерел:

1. Гудков Л. Идеологема врага. «Враги» как массовый синдром и механизм социокультурной интеграции // Образ врага / сост. Л. Гудков; ред. Н. Конрадова. – М.: ОГИ, 2005. – С. 5
2. Йолкіна Л. Бінарна опозиція «свій – чужий» у малій прозі Володимира Леонтовича / Л. Йолкіна // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Філологічні науки. – 2016. – № 2. – С. 116-119.
3. Ковальова Г. Опозиція «свій – чужий» при формуванні національної ідентичності в контексті глобалізації / Г. Ковальова // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філософія. – 2009. – Вип. 5. – С. 84-91.
4. Леонтович В. М. «Зібрання творів», том 2 (повісті, оповідання, казки, образки) / Володимир Леонтович. – К., 2003. – С. 203 – 208.
5. Наконечна О. І. Творчість Володимира Леонтовича в контексті української літератури кінця XIX – початку XX століття / О. І. Наконечна / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lawdiss.org.ua/ard/01noikul.shtml>
6. Наливайко Д. Сучасна літературна компаративістика у Франції / Дмитро Наливайко // Слово і час. – 2009. – № 11. – С. 4 – 20.

ВІДОБРАЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У ФРАЗЕОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Пальчикова О.О.,
к. пед. н., старший викладач,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

Мова – скарбниця знань людини про світ. У ній відображено унікальну систему цінностей, традиції, звичаї, національний характер тощо, які не збіга-

ються з елементами культури інших етносів та які закріплено на всіх рівнях мови. Вони віддзеркалюють уявлення про світ того чи того народу, формують неповторну мовну картину світу.

Уперше термін «мовна картина світу» з'явився у працях Л. Вайсгербера, який уважав, що мова створює уявлення етносів про реальність, звідси виходить, що є стільки бачень, розумінь і тлумачень певних явищ світу, скільки й мов [1].

Сучасні науковці (Ю. Апресян, Н. Арутюнова, Г. Колшанський, О. Кубрякова, В. Маслова, В. Телія), розглядаючи означене поняття, указують на роль знань у мові. В. Телія акцентує, що мовна картина світу – продукт свідомості, який є результатом взаємодії мислення, реальності та мови як засобу вираження думок про світ під час комунікації [3]. На думку Г. Колшанського, підґрунтя мовної картини світу становлять соціальний і трудовий досвід, індивідуальний для кожного народу. Ці особливості проявляються у відмінностях номінації та тлумаченні феноменів і процесів на лексичному та граматичному рівнях. Науковець упевнений, що в мові закріплено творчу і пізнавальну діяльність суб'єкта [2].

Беручи до уваги вказані дефініції, під мовною картиною світу розуміємо сукупність уявлень про світ, історично сформованих у свідомості народу й відображених на фонемному, морфемному, лексичному, синтаксичному рівнях мови.

Найбільш яскраво мовна картина світу проявляється на лексичному матеріалі, а саме – у стійких виразах.

Так, англійці в мовленні часто послуговуються фразеологізмом *it's raining cats and dogs* (досл. Йде дощ із кішок і собак), що українською звучить лє, як із відра. Згідно зі словником ідіом та їх витоків «*Dictionary of Idioms and Their Origins*» походження виразу тісно пов'язано з проблемами дренажної системи. Остання в європейських містах 17–18 століття виходила з ладу через сильний дощ, унаслідок чого на вулиці виливався вміст каналізації (предмети побуту, рослини, трупи тварин). Коли населення бачило наслідки зливи, то вважало, що тварини впали з неба [4, с. 244]. Цей фразеологізм уперше вжито англо-ірландським письменником Дж. Свіфтом у творі «*Polite Conversation*»: *Ld. Sparkish: I know Sir John will go, tho' he was sure it would rain Cats and Dogs...* (пер. Леді Спаркіш: Я знаю, сер Джон прийде, хоч він упевнений в тому, що буде злива / литиме як із відра) [5, с. 166].

Ще один яскравий приклад неподільних словосполучень, пов'язаних із погодою – *steal one's thunder* (досл. Украсти чийсь грім). Еквівалент в українській мові – вкрасти чиясь ідею / погрітися в променях чужої слави.

Витоки ідіоми сягають XVIII століття, коли в театрах застосовували різні прилади для створення звуку грому: свинцеві кулі, які пересували в залізному тазі або тонкі листи заліза, що трясли для отримання необхідного звуку. Історичні дані свідчать, що в 1704 році під керівництвом Дж. Деніса було поставлено п'єсу «*Appius and Virginia*», упродовж якої мав гриміти грім. Відповідно,

для відтворення звуків, автор розробив власний пристрій у вигляді миски з металевими, а не свинцевими кулями. П'єсу розкритикували, проте звуки грому видалися реалістичними та сподобалися публіці, тому апарат драматурга було використано в п'єсі «*Макбет*». Докладно реакцію критика на такий вчинок описав У. Уолш. Згідно з його нотатками, коли Дж. Деніс почув звуки грому, то скочив на ноги, волаючи: *Damn them! They will not let my play run, but they steal my thunder!* (Пер. Чорт забирай! Мою п'єсу не дозволяють ставити, але крадуть мій грім!) [7, с. 765].

Ключову роль в англійській культурі посідає кухня, завдяки чому фразеологічний ресурс мови поповнюють стійкі словосполучення з назвами страв.

Відомо, що пудинг – традиційна англійська страва, яку готують із м'ясною чи фруктову начинкою та подають на різдвяний стіл. Важливість його для англійської культури беззаперечна, тому в мовній картині світу одне з чільних місць посідає вислів: *The proof of the pudding is in the eating* (досл. Доказ пудингу в куштуванні), що перекладається як краще один раз побачити, ніж сто разів почути. В «Оксфордському словнику цитат» указано, що виток ідіоми сягають 14 століття. При цьому зазначено, що середньовічний пудинг не був десертом звичним для сьогодення, натомість це була ситна страва, під час приготування якої використовували свинячий шлунок, що начиняли м'ясним фаршем із додаванням жиру і сухофруктів [6].

Аналіз мовної картини світу в англійській та українській фразеології дає підстави стверджувати про її нетотожність, що пояснюється різним історичним і культурним підґрунтям українського та англійського народів. Виявлено, що у межах фразеологічного корпусу англійської мови чільне місце у системі цінностей посідають такі стійкі словосполучення, як *it's raining cats and dogs*, *steal one's thunder*, *the proof of the pudding is in the eating*. Непередбачувана зміна погодних умов та періодичні опади, а також любов до традиційних страв яскраво віддзеркалено на лексичному рівні англійської мови, унаслідок чого самотність погоди та національної британської кухні стали широко відомими далеко за межами Сполученого Королівства.

Список використаних джерел:

1. *Вайсгербер Й.* Родной язык и формирование духа / Йоханн Лео Вайсгербер; [пер. с нем. О. А. Радченко]. – [2-е изд.]. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 232 с.
2. *Колшанский Г.В.* Объективная картина мира в познании и языке / Геннадий Владимирович Колшанский. – М. : Наука, 1990. – 103 с.
3. *Телія В.Н.* Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира / В. Н. Телія // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М., 1988. – С. 173–204.
4. *Dictionary of Idioms and Their Origins* / [lexicog. Flavel L. et. al]. – L. : Kyle Cathie Ltd, 2006. – 343 p.

5. *Swift J. Polite Conversation in Three Dialogues* [Electronic source] / Jonathan Swift [ed. by Saintsbury G.]. — London, 1892. — 198 p. — Access mode : <http://ru.calameo.com/books/000107044db85f41c45cd>.

6. *The Oxford Dictionary of Quotations* [ed. by Knowles E.]. — [6th ed.]. — Oxford university Press, 2004. — 1140 p.

7. *Walsh W. Handy-book of literary curiosities* / William Shepard Walsh. — Philadelphia : J. B. Lippincott Co., 1909. — 1104 p.

ФІЛОСОФСЬКО-ЕСТЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВІЧНОСТІ В ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Поночовна О.О.,
студентка,

Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова, м.Київ

Науковий керівник: .к. філол. н., доцент *Йолкіна Л.В.*

Творча спадщина Ліни Костенко досліджена літературознавцями. Творчість письменниці, розглянута у різних аспектах, сформовані основні теми та ідеї, до яких звертається поетеса. Так, на думку дослідників, у творчості Л. Костенко наявні чотири тематичні доміанти (категорії): тема пам'яті, категорія творчості, епіцентр «любов» і доміанта «природа». Беручи до уваги праці науковців, порівнюючи та досліджуючи основні доміанти, вважаємо, що в поетичному спадку письменниці наявна ще одна категорія (тематична доміанта) — вічність — так що письменницею утворено власну філософсько-естетичну концепцію вічності, яку можна втілити у коротку формулу «Час-не наша власність». Також, доходимо висновку, що вічність — це основна категорія, на якій формуються решта доміант.

Установлено, що в поетичному доробку письменниці наявні тематичні доміанти (доміанта — філософське поняття, що означає «ознака, панівна ідея, головний, панівний принцип»), тематичні епіцентри або категорії, які є провідними та наскрізними в її творчості. Такими, на думку, Г. Клочека, в поезії Ліни Костенко є: тема пам'яті, категорія творчості, категорія «любов» і категорія «природа».

Інший дослідник творчості Ліни Костенко, В. Брюховецький, вважає, що загалом у поетеси «немає єдиної концепції як загального погляду на світ. Відчутна внутрішня розірваність світосприйняття... Спробуйте означити параметри світовідчуття Ліни Костенко: час, простір, низ, верх, віросповідання, цілепокладання. Я не наважусь. Якесь еклектика» [1, 246].

У творах письменниці виразно окреслено ще один провідний тематичний епіцентр, тематичний пріоритет та категорію — вічність. Власне, припускаємо, що Л. Костенко укладено власну художню концепцію вічності.

Проаналізувавши художні твори Л.Костенко щодо філософсько-естетичного втілення, образності, особливостей лексики, її стилістичного навантаження, доходимо висновку, що час — це, мабуть, найбільш знакове слово для характеристики мови творів Ліни Костенко.

Філософське розуміння часу, минулості втілено в коротку формулу «Час — не наша власність», або в ширший вірш-роздум: «Не час минає, а минаєм ми».

Для творення доміанти «вічність» митцем створене лексико-семантичне поле «час», яке об'єднує слова: безсмертя, вік, вічність, вчора, завтра, день, ніч, епоха, ера, літа, життя, півжиття, рік, століття, хвилина, мить, майбутнє, минуле, пора, темп, сучасність, уривочок, фрагмент а також похідні від них типу: вічний, одвічний, сучасний та інші. Навколо названих ключових слів у поетичній мові Ліни Костенко групуються характерні засоби образності — образні вислови, афористичні фрази, тропи — метафори, уособлення тощо, а також творяться образи. Вони побудовані на актуалізації звичних розмовних зворотів або на авторських несподіваних асоціаціях.

Так письменницею створено образ часу, який є концептуально творчим категорії вічність.

У поетично-філософському баченні Л. Костенко час — це вічність, а життя — це мить — сполучна ланка між часовими площинами (минулим, сьогоденням і майбутнім). Зображення цього часового проміжку створює враження безперервності в часі. Цим мотивом пройнята поезія «Звичайна собі мить. Звичайна хата з комином...», у якому вдається до споглядання.

У творах письменниці звучать також мотиви зупинки часу, затримання в часі. Так, у поезії «Старий годинникар» поетеса засобами образного поетичного мовлення представляє читачеві життя старого годинникаря «на пограниччі дійсності і казки», а майстерно дібрані образи (стояче озеро, час лежав навалом, механізми ішли, дзигарики цокали) створюють враження, ніби час ніколи не торкнувся речей цього світу.

Для розкриття мотиву проминання (минулості) Л. Костенко насамперед слугує образ ріки.

Деякі збірки Л. Костенко мають символічні назви, у структурі яких є образ ріки (наприклад, збірки «Над берегами вічної ріки» чи «Річка Геракліта»).

Водночас письменниця стверджує, що не все минає, тому в її творах мотив проминання співзвучний з мотивом безсмертя, наприклад, у вірші «Скіфська Одиссея».

Отже, естетично-філософське концепція вічності втілюється завдяки концепційтворчих образів часу, ріки, інших образів, що уособлюють довкілля, насамперед природу, та мотивів: минулості, проминальності, мотиви зупинки часу, затримання в часі та безперервності в часі, а також непроминальності, безсмертя.

Список використаних джерел:

1. Брюховецький В.С. Ліна Костенко: Нарис творчості / В.С. Брюховецький. – К. : Дніпро, 1990. – 262 с.
2. Костенко Л. Над берегами вічної ріки : Поезії / Л. Костенко. – К. : Рад. письменник, 1977. – 163 с.

ФОЛЬКЛОРНІ ЕЛЕМЕНТИ ТА ЇХ РОЛЬ У ПОВІСТІ НАТАЛЕНИ КОРОЛЕВОЇ «БЕЗ КОРИННЯ»

Фастовець Ю.В.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М. Драгоманова,
м. Київ

Науковий керівник: к.філол.н., доцент Йолкіна Л.В.

У літературному процесі, на думку вчених, можна виокремити наближення до фольклору, яке проходять 3 етапи. Так, В. Кубілюс вважає, що перший – це стилізація [4, 23]. Література звертається до фольклору в пошуках неповторного героя. Для цього вона використовує народнописенну спадщину, формуючи таким чином національне сприйняття. Другий етап – психологічна інтерпретація фольклорних мотивів. Письменник уже володіє власним індивідуальним стилем і використовує елементи фольклору для вирішення проблем своєї епохи. Третій – аналіз змісту і форми фольклорних творів. Раніше це відбувалося на рівні філологічного аналізу, у ході якого встановлювали, що фольклор водночас є мистецтвом і не мистецтвом, бо включає в себе частину народних звичаїв, обрядів, етнічних і правових норм.

Мета роботи полягає в дослідженні впливу фольклору на формування повісті Н. Королеви «Без коріння» та встановлення його ролі для характеристики головної героїні.

Цієї проблеми досі не торкалися науковці, що робить наше дослідження актуальним.

До фольклорних елементів, які використовували в українській літературі, починаючи з XVI ст., зараховують прислів'я, перекази, легенди, зображення ініціації та інші художні прийоми. У повісті, на нашу думку, досить подібно до легенди можна вважати розповідь-нагадування батька Ноель про її родовід. Джузеппе Верді вказує, що правнучці лицарів потрібно поводитися мужньо й самостійно в новому для неї світі (у Києві взагалі та Інституті шляхетних дівчат зокрема). Крім того, середньовічний кодекс честі зобов'язував лицарів захищати слабших своїм мечем. Щось схоже заповідає батько й доньці: «Коли б ти була мій син, я згадав би тобі про посвячений меч; але ти маєш понести в

шляхетний бій тільки свій дух та свої здібності» [5, 45]. Це батькове судження схоже на підготовку дівчини до ініціації, але вже в нових життєвих умовах.

Отже, використання елементів легенди та спрямованість на ініціацію відіграє роль настанови для головної героїні на встановлений її родиною життєвий шлях; це своєрідна основа для сили дівчини та підтримка у чужому для неї світі.

У певні історичні моменти література звертається до фольклору, щоб утекти від рутини літературної мови [4, 38]. Повернення до фольклору спостерігалося за часів романтизму й відновилося у період модернізму, зокрема в неоромантизмі. Проте на відміну від романтизму, неоромантизм виходив із естетичної настанови, що фольклорні елементи повторити неможливо – їх необхідно знову пережити й по-новому відкрити в собі.

Повість Н. Королеви «Без коріння» написана в дусі неоромантизму [6], що проявляється в екзотичності головної героїні, протиставленні нетипового індивідуального героя в типових обставинах та використанні елементів фольклору. Це відображено в перехрещенні двох фольклорних елементів з різних культур – іспанського і слов'янського. У такий спосіб письменниця хотіла показати зв'язок різних на перший погляд культур. Це можна побачити в описі традиційного Різдва в Україні та на півночі Іспанії, у Високих Піренеях [5, 77–85].

Найцікавішим видається поданий автором опис різдвяної ночі в Піренеях близько Карпентра. Сюжет такий: опівночі в сільському храмі, на постеленій соломі кладуть новонароджену дитину (живу дитину!), яка символізує Народженого. Старший пастир тримає в руці тонку мережану золоту зорю-звізду. За ним – живі ягнятка «чисто вимиті, розчісані, прикрашені різнобарвними стрічками та обвішані переливчастими дзвіночками, що весь час акомпанують урочистим співам людей» [5, 81]. Також надходять рибалки з живими рибами, гвардія з відзнакою своєї гідності – срібним тризубом на високому держалні, східні мудреці в плащах із численними прикрасами. Старші люди на святковий день одягають свій дорогоцінний давній одяг. До ясел приходить і Сивілла зі смолоскипом та сувоєм своїх пророцтв про народження Ісуса Христа. За нею тубільне парубоцтво. Нарешті, з'являється в церкві сам Цезар (Марк Аврелій чи Антоній Пій). Коли вже всі в церкві, «панотець виголошує: «Північ, християни! Христос Народився!» [5, 85]. Тоді дзвонять дзвони, співають хори сопілок. Щасливі вертаються всі з церкви, несуть радісну новину довкола: «Христос народився!... Мир і спокій людям доброї волі!» [5, 85]. Лишається тільки «При колісці Христовій... цвіт села – найкращі з юнацтва», які несуть «лицарську варту, то малочись уголос, то – напереміну – співаючи колядки» [5, 85].

Описана Н. Королевою іспанська різдвяна драма нагадує український вертеп. Беручи до уваги, що вертеп – це спрощений варіант української різдвяної драми і те, що в Західній Європі «найбільше поширені й популярні містерії від давніх-давен переходили в народні маси й відігравалися по селах у скороченій і зміщеній формі до спроможності зрозуміти й відповідно до потреб сільської публіки» [1, 138], можна з певністю твердити, що в Україні і в

Іспанії в різдвяну ніч розігрувалася сцена народження Христа, оброблена відповідно до традицій: так, в Іспанії її виконували живі люди, а в Україні — ляльки. Можна ще вказати, що і в Україні в давнину провідну роль у святкуванні брали юнаки, бо вони вважалися символом «чистоти, незайманості, надії, сили, краси, відваги й загальної любові» [3, 57], і кожна родина підряджала хлопця до загального святкування.

Згадуючи український фольклор, варто не оминати увагою введені у повість колядки і процес ворожіння, притаманні нашим традиціям. Під час відвідин родини Сулимів Ноель побачила вертеп, який розігрував сценку з «Вія», почула українські колядки. Обряд ворожіння в різдвяну ніч передано приготуваннями Марусі — уособленням «романтики тутешнього краю»: повинно було обов'язково бути два дзеркала, одне з яких маленьке, що стояло на столику між двох свічок. За ними мав стояти з двома стільцями столик, повністю накритий для двох осіб, але без ножів, бо «не під ніч згадувати, — може, й щось лихе трапитись» [5, 86]. Окрім цього, за традицією обряду мало стояти дві мисочки з кашею — одна молочна, а друга — з кутею. Це було потрібне для душ померлих, які прийшли б уночі: «Кутя мусить бути з маком і медом, щоб могли по-християнському справити Святвечір і ті душечки, що прийдуть» [5, 86].

У фольклорних віруваннях узагалі та в повісті зокрема яскравим є інтерес щодо використання дзеркала [2]. Воно належить до давніх архетипів — прообразів праформ, культурних феноменів, які існують у літературі з часу її виникнення, постійно відновлюючись у своєму розвитку. Дзеркало вказує на місцезнаходження речей та істот, воно є «екраном» для картин минулого і майбутнього і наділене автономною зображальною пам'яттю (прообраз фотографії).

Художнє використання дзеркала в повісті здійснено в кількох епізодах: у процесі ворожіння, а також в епізоді, коли Ноель побачила постать прабабусі з XVIII ст. Ізидори-Марії де Лячерди. Ідейним навантаженням цього символу було повернення свідомості головної героїні до своїх коренів: «Ноель цілком виразно вчула ті самі слова, що вже чула від батька: «*Ultimo Veritas*»» [5, 88].

Отже, роль фольклорних елементів у повісті вказує на зв'язок твору з національним ґрунтом письменниці — українським за народженням та іспанським за місцем тривалого проживання. Утілені автором легенди, елементів ініціації, традиції, звичаї, прикмети, національні свята іспанців та українців від давніх часів до XIX ст. є цінними для порівняльних досліджень і глибшого взаємопізнання культур двох народів. Використання українського фольклору відіграє своєрідну роль контрасту в зображенні характеру головної героїні, у підкресленні її індивідуальності, що також відображає синкретизм української та іспанської ментальності.

Список використаних джерел:

1. Возняк М. Початки української комедії (1619-1819). — Львів, 1919. — С. 138.
2. Исупов К.Г. Зеркало / К.Г. Исупов // Культурология XX век. Энциклопедия. В двух томах. — СПб: Университетская книга, 1998. — Т. 1. — С. 217—219.
3. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: У 2 кн. — К. 1994. — Кн. 1. — С. 57.
4. Кубилюс В. Формирование национальной литературы — подражательность или художественная трансформация (три шага литературы в фольклор) / В. Кубилюс // Вопросы литературы. — 1976. — №8. — С. 21—56.
5. Королева Наталена. Твори. Другий том. 3-тє доповнене видання. «Без коріння. Життєпис сучасниці». — Торонто: Укр. вид-во «Добра книжка», 1968. — 225 с.
6. Фастовець Ю. Неоромантичні доміанти в повісті Наталени Королевої «Без коріння» / Ю. Фастовець, Л. Йолкіна // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції: Зб. матеріалів ХХ Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 21 квітня 2017 р.; / [редкол: І.Тимошенко (відп. ред.) та ін.]. — К.: Вид-во Європейського університету, 2017. — С. 231—234.

КОГНІТИВНО-СМИСЛОВІ ДОМІНАНТИ ПОВІСТІ ІРИНИ ВІЛЬДЕ «МЕТЕЛИКИ НА ШПИЛЬКАХ»

Філонова А.П.,
студент,

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к. ф. н., доцент Йолкіна Л.В.

Ірина Вільде виявила талант тонкого психолога, дослідника людських, особливо жіночих душ, характерів в інтер'єрі родинних стосунків, які ніколи, за жодних політичних систем та ідеологій не були простими. І в цьому полягає універсальність творів письменниці. Її розповіді про пересічних людей, їхні щоденні клопоти, проблеми, звичайне щоденне життя з його дрібницями та переживаннями були і є близькими, зрозумілими читачам. Письменниці часто закидали суто жіночу тематику, на що вона відповідала: «Ні, доки не впораюся з цим малим світиком — із людським серцем, — не візьмуся, просто не зможу сягнути до ширших проблем людського життя» [2, 3]. Через низку прекрасних і глибоких жіночих образів, творчість І. Вільде вважають найповнішим вираженням жіночої душі в українській літературі. Тема жінки, її становлення та самореалізації присвячена й повість «Метелики на шпильках».

Творчості письменниці приділена певна увага науковців. Так, маємо наукові статті та ширші дослідження: В. Качкан «Ірина Вільде Нарис життя і

творчості», М. Вальо «Ірина Вільде Незбагненне серце». Серед дослідників її життя і творчості були й ті, хто особисто знав письменницю, зокрема: М. Якововська «Ірина Вільде... Міфи і міфотворці», Б. Горинь «Мої зустрічі та розмови з Іриною Вільде», М. Ільницький «Ірина Вільде і Шістдесятництво», Г. Дем'ян та інші.

Водночас спостерігаємо, що всі ці дослідження не є вичерпними, зокрема когнітивно-сміслові складові творчості письменниці практично не досліджені. Тож мета нашої роботи – з'ясувати когнітивно-сміслові домінанти повісті Ірини Вільде «Метелики на шпильках».

Когнітивістика – це теорія пізнання. Тож когнітивно-сміслові домінанти повісті – це ідейно-сміслові чинники твору. Пошук необхідних компонентів здійснюємо на змістовому рівні й на формальному. Так, на формальному рівні виявляємо складники, що визначають особливість викладу основного змісту.

Повість багатогранна. Концентричний сюжет сприяє зосередженню уваги на постаті дівчини Дарки – головної героїні, яка впродовж усього твору змінюється, формуючи свою особистість та своє власне «я». Окрім того в тексті змальовано перше чисті почуття кохання між Даркою та Данком.

Усі події твору, як зазначалось вище, слугують розкриттю образу Дарки. Авторка концентрує увагу на її мріях, баченні світу та перших і ще подитячо-несміливих кроках до пізнання самої себе.

В. Качкан стверджує: «Реалістична позиція письменниці простежується у ранніх творах циклу "Метелики на шпильках" (1936 – 1939). Тут досить сильно проступають спогади, переживання та враження з дитячих літ, переважно того періоду, коли сім'я з рідного буковинського краю переїхали до Галичини. Та це аж ніяк не чисто автобіографічні повісті. В них порушується проблема формування світогляду молодої людини (українського походження) в умовах окупації Буковини королівською Румунією» [3, 47–48]. Але реалістична позиція не заперечує модерності письма Ірини Вільде, що розкривається на всіх рівнях твору.

«Метелики на шпильках» – твір психологічний, що зумовило введення в текст незначної кількості діалогів, та зосередження здебільшого на внутрішній мові героїв або ж самого автора.

Початок повісті накреслив проблему батьків і дітей, яка поступово розгортається в тексті. Так само поступово формуються взаємини дівчини між друзями та коханою людиною, адже далеко не завжди Дарка і її близькі могли порозумітися.

Безумовно, назва раннього циклу повістей «Метелики на шпильках» – символічна. Молоде покоління, яке прагне освіти, культурного, громадського оновлення в суспільстві, ніби метелики повесні, прищиплені терновими колючками, б'ються над вічними проблемами і не можуть їх реалізувати (В. Качкан).

Дарка – дівчинка-підліток. Вона починає пізнавати світ, взаємини між людьми, засвоює певні принципи, або ж навпаки – не дотримується їх, відкидає традиційні погляди. Вперше закохується.

Авторка акцентує увагу на тому, як головна героїня реагує на навколишній світ, намагається з ним співіснувати, знаходити порозуміння зі своїми друзями, батьками, знайомими тощо. У центрі уваги Дарчині мрії, перші й ще подитячому несміливі кроки до пізнання самої себе.

Ірина Вільде, намагаючись змалювати реалії життя, доторкнулася до кожної струни душі, виводить різні соціальні тогочасні типи. Авторка підкреслює, що кроки юності мають свої наслідки в майбутньому.

«Не спалювати проліска своєї юності, з честю вийти з круглих поворотів, що їх доставляє життя, не піти на фальшивий голос, не спокуситись на легку здобич – от коли всі оті перешкоди взято, тоді маємо право на золотий передзвін дозрілого віку» [2, 37]. Ось цю стійкість, несхиляння перед погрозами, духовну стійкість письменниця втілила в образі головної героїні повісті – дівчини, яка попри заборони, любила свою землю найбільш за все, яка намагалася відстоювати свої права як майбутньої жінки, так і як майбутнього свідомого громадянина.

У повісті розкрито незламність молодих людей, отих метеликів, їхню стійкість перед соціальними та історичними обставинами, що є актуальним і в наш час. Навіть попри те, що рідна Дарчина Буковина була загарбана чужинцями, дівчина завжди намагалася залишатися собою, такою якою її виховали батьки – патріотом рідної землі.

Отже, сенс повісті Ірини Вільде «Метелики на шпильках» полягає в розкритті формування світогляду юної людини, яка, попри заборони та непорозуміння, залишається вірною ідеалам, сформованим багатьма поколіннями пращурів. Твір має певну педагогічну спрямованість: розкриває сенс національного виховання – виховання любові та поваги до рідного краю, до рідної домівки, до національних традицій тощо.

Список використаних джерел:

1. *Баган О.* Коли серце як на долоні/ Олег Баган // Ірина Вільде. Метелики на шпильках. Б'є восьма. Повнолітні діти: Повісті – Дрогобич : Видавнича фірма «Відродженн», 2007. – С. 3-12. (Серія «Український модерн»).

2. *Вільде І.* Незбагненне серце/ Ірина Вільде, [Упоряд, вступ. ст., с. 3 – 23 і прим. М. А. Вальо]. – Львів: Каменяр, 1990. – 255 с.

3. *Качкан В.* Ірина Вільде: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1991.159с. /Літ. Портрет/.

ФОЛЬКЛОРНІ МОТИВИ У РОМАНІ ВІТАЛІЯ КЛИМЧУКА «РУТЕНІЯ. ПОВЕРНЕННЯ ВІДЬМИ»

Холодовська Н.О.,
студентка

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник: к. філол. н, професор *Осьмак Н.Д.*

Віталій Климчук народився 22 вересня 1979 р. – сучасний письменник, автор збірки оповідань «За лаштунками ночі» та збірки оповідань-мініатюр «Озброєні словом» (ця збірка стала переможцем I Всеукраїнського літературного конкурсу «Прекрасне поруч» у 2010 році). Віталій Климчук є лауреатом конкурсу «Коронація слова» та лауреатом літературного конкурсу «Нова книга» за роман «Рутенія. Повернення відьми» «... по суті, це книга-перетворення, книга-трансформація, тому що усі герої, які проходять крізь сторінки від початку до кінця, змінюються під впливом життєвих обставин: з поганих стають хорошими, хороші показують не зовсім хороші якості. Тобто люди змінюються незалежно від того, чи вони відьмаки, відьми, чи чарівні істоти...»

Згідно з уявленнями стародавніх слов'ян, світ мав тривимірну будову, розчленовану по вертикалі. Наші предки уявляли світ у вигляді величезного Древа життя, у божественному світлі якого поєдналися живий та неживий світи зі світом духів та богів; первовічне дерево виражає золоту присутність життя, вічну, живу й світлу триєдність бога Сонця. У літописі XVI ст. про Світове дерево написано: «А посреди Раю Древо Животноє, еже есть божество, і приближається верх того древа до Небес. Древо то златовидно в огненной красоті; воно покриваєть вітвями весь Рай, імієть же листья от всіх дерев, і плоди тоже. Исходить от него сладкое благоуханіє, а от корня его текуть млеком і медом 12 источников». У наведеному уривку з літопису бачимо, що образ Світового дерева адаптовано до сприйняття християнами, оскільки у праслов'янських віруваннях такого поняття як Рай не існувало. Світ законів і правил позначався терміном «Прав». Віталій Климчук у романі детально описує Світове дерево не як міфологізований образ, а як реальне дерево, наділене певними магічними властивостями. Наприклад, коли Рутенія доторкнулася до стовбура Небесного дерева, вона відчула, «як струменять потоки сили, як життя вирує всередині, як необачний крок може всю цю гармонію зруйнувати, вивільнити вибухову силу...». До того ж у романі не згадується про дванадцять джерел, які беруть початок біля коріння Небесного дерева.

Зазвичай язичники зображали світове дерево у вигляді дуба, явора чи соśni. Підтвердженням можуть слугувати рядки з колядки «Коли не було з нащада світа»: «А но лем було синєє море, а серед моря зелений явір». На тому дереві золота ряска, золота кора, жемчужна роса; воно називається райським з трьома верхами, пливе по морю, а в тому дереві корабель, а в кораблі – панна.

На тому дереві сидять два, часом три голуби. Ті голуби сотворили світ: небо з Сонцем, Місяць і зорі із синього або золотого камінця, а землю з дрібного піску: «Три голубоньки радоньку радять, радоньку радять, як світ сновати: - та спустимеся на дно моря та дістанемо дрібного піску, дрібний пісок посіємо ми : та нам ся стане чорна земля. Та дістанемо золотий камінь, золотий камінь посіємо ми: та нам ся стане небонько; ясне небонько, світле сонінько; світле сонінько, ясен місячик; ясен місячик, ясна зірниця; ясна зірниця, дрібні зірочки». Автор у романі не порівнює Світове дерево з чимось конкретним, але все ж дає доволі детальний його опис. Щоправда опис є суб'єктивним, надається персонажами. Наприклад, Рутенія спочатку побачила таку картину: «Велика сіра порепана стіна. Тягнеться вперед і назад. Піднімається високо вгору. А там зелені хмари. По стіні повзають мурахи, вгорі літають птахи. Тепло. Світло».

У романі три світи змальовуються нечітко, тобто дається лише їх загальна характеристика. Детальніше за інші змальовується Нав. В уявленнях стародавніх слов'ян Нав або Нава – підземний, невидимий, духовний чи взагалі уявний світ («той світ»). Світ царства духу предків, коріння Древа життя. Бог Світовид пильнує, щоб у світі не тільки Явному, а й Навному здійснювалися Правила Дажбожі. У «Велесовій книзі» читаємо: «Се русич і залишиться ним, бо взяв землю до рани своєї і несе її до Нави». Для цього автор використовує зображення світу очима персонажа, оскільки з усіх героїв цей світ міг бачити лише Золота. Згідно з міфологічною термінологією Золота виступав наватем – провідником душ на той світ. Наватем також була і Русана. Також за Віталієм Климчуком для переходу у світ Нав також потрібні живителі – сильні люди чи інші істоти. Для добрих персонажів живителем був Боримисл – Чорний Вершник, для Ахрумана – русалинка Дзеванна. Але для живителів перехід є небезпечним для життя, оскільки це може витратити всі їхні сили: «Ворог підвівся, викачуючи рештки сили з русалинки» Автор вдається до філософських роздумів і описує Нав як світ, «де немає минулого й майбутнього, де все одна-єдина теперішня мить, де змія часу нарешті схопила себе за хвоста».

Яв практично не зображений, хоча в уявленнях стародавніх слов'ян світ Яв – символ земного життя людини; повітряний простір із Сонцем, стовбур Древа життя. Світ видимий, явний, дійсний, предметний. Одна з трьох основ Золотого Трисуття людського буття. Означає вічну, живу й світлу триєдність разом зі світом Нав і світом Прав. «Велесова книга»: «І богу Світовиду славу проголошуємо – се бог Прави і Яви...»; «Сварог, що створив світло, – це бог світла і бог Прави, Яви і Нави, се маємо їх во істину». У романі Віталія Климчука світ Яв часом постає дуже жорстоким. Після того, як варта Ахрумана розстрілювала людей у селищі, Рутенія сказала Золоті: «Тут страшний світ! Страшна країна. Страшні люди. Вони стояли й мовчали! Вбивали їхніх сусідів, родичів у них на очах! А вони стояли і дивилися...» У тогочасному світі поряд із вірою у магію та природу («Ватра палає жовтим, гуде, тріскотить, дихає жаром. Хлопці підкладають і підкладають: дуб – для сили, осіку – від упирів, березу

—для зв'язку землі і неба, модрина — від небезпеки з вогню, води і землі, вільху — для рівноваги світів») починав з'являтися страх перед усім незбагненим («Ач! Розходилися! Зовсім на людей не дивляться. Кляті відьмаки...»).

Прав (Права) — духовний світ богів, крона Дерева життя; одна з іпостасей сушого (Прав, Яв, Нав), яка надає всьому гармонію та порядок, тобто закони (правди). Звідси — праведний: той, хто живе за законом Божим. Згідно з деякими віруваннями, Права — бог правосуддя, мудрий старець у довгій білій одежі з золотим ланцюгом на грудях, який жодну справу не залишає незавершеною. Грізним Права буває до тих, хто приймає несправедливе рішення. У Велесовій книзі сказано: «Права бо є таємно уложена Дажбогом, а по ній, як пряжа, тече Ява, і та створила життя наше. А тоді, коли одійде, смерть настає. Ява тече і твориться в Праві. Нава бо є після них. Доти є Нава і по тому є Нава, а в Праві ж є Ява». У цьому уривку триєдиність світу зображена у вигляді безкінечної ріки. У тексті світ Прав майже не зображено, існують лише короткі згадки про нього.

Цікавим є зображення зміїв. Змії — міфологічний персонаж, неоднозначний за подобою і характером. На матеріалі казок можна встановити такі типи зміїв: 1) змії, пов'язаний з водою, з горами, він — збирач данини, охоронець кордонів, поглинач, викрадач, цербер тощо; 2) змії, пов'язаний з плодючістю, землею, жіночої силою родів, водою, сонцем, з одного боку, і домашнім вогнищем, вогнем узагалі (особливо небесним), а також із 3) чоловічим запліднюючим началом — з іншого. На зображеннях Світового дерева космічний Змії розташований внизу, біля його коріння. Змії часто згадуються у зв'язку з фалічною символікою (змій-спокусник). Почати варто хоча б з того, що, за давніми віруваннями, змії, жаби, миші, риби, бобри, ведмеді та інші фантастичні чудовиська, породжені нижнім світом, жили в корінні Дерева життя, тобто стосувалися світу Нав. У романі ж Змії, зокрема Горинь та Богиня Матір Змії виступають позитивними персонажами. Зокрема, Громиця, Горинь і Богиня зробили все, щоб зупинити Ахрумана Чорного Ворона, ціллю якого було зруйнувати всі три світи — Прав, Нав і Яв, і перебудувати їх заново, створивши власний, у якому людям місця вже не було.

Отже, зображення Світового дерева лише в деяких моментах відрізняється від загальнослов'янських уявлень про будову світу. Багато в чому погляди збігаються, оскільки, за словами самого Віталія Климчука, він з дитинства захоплювався чарами та перед написанням книги детально досліджував українську міфологію. У романі образ Дерева життя є інтерпретованими до читачької аудиторії і зображено суб'єктивно, з точки зору персонажів.

КИЇВСЬКИЙ ТЕКСТ У ЦИКЛІ «ТРИВАННЯ ПОДОРОЖІ» ЗБІРКИ «ТРИБ» ПАВЛА ВОЛЬВАЧА

*Ярошук В.Ю.,
студентка,*

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник: к.філол.н.; доцент Йолкіна Л.В.*

У творчості багатьох поетів-сучасників з'являється київський текст як своєрідне бачення міста, його обличчя через призму сприйняття самим автором. Здебільшого це творчість митців, які народилися в Києві або за збігом обставин тут проживали чи проживають доволі тривалий час. Серед них такі відомі постаті: Андрій Малишко, Ліна Костенко, Олександр Горобець, Олексій Кононенко, Павло Вольвач та інші.

У кожного з митців Київ постає в абсолютно різних проявах: це і особливі звуки міста, його колористика, особливості атмосфери й аури вулиць міста, його визначні мешканці, архітектура, топос тощо.

Павло Вольвач різнопланово зображує обличчя столиці, його київські тексти мають певну специфіку. Перш за все, слід зауважити, що його ліричний герой — мешканець міста, який не поклоняється йому сліпо, він висловлює своє незадоволення і навіть обурення певними речами, що бачить навколо себе щодня, проходячи вулицями міста Києва: «... сповнені ... насторожених скошених свідків...», «... Лушпиння звуків... «... как же...» «...што ви...». Проте настрої ліричного героя швидко змінюється і він висловлює захоплення від пейзажів міста: «... Видно Київ ізрання — Золоте і стонайкраще...» [1, 10; 40; 41].

У поезіях митець часто подає нам чітке окреслення простору, використовуючи топоніми (назви районів, географічних об'єктів): «... Міст Московський сіріє здаля...», «... гладкошерстні діброви кудись вирушають і йдучи посеред Сирця хтось відчуває як багато ще неходжених світел». Реципієнт має змогу побачити й помешкання П. Вольвача в чітко окресленому будинку в Києві: «... хлопець в напівтемній кімнаті вікна якої виходять у київський дворик з трьома каштанами і дикою грушею — Це — я...». Зацікавлений дає змогу читачеві самому відшукати зазначену місцевість на вузьких київських вуличках, де він проводив багато часу, по переїзді до Києва, ті пейзажі, якими він надихався, пишучи свої вірші. Зокрема в цьому випадку йдеться про будинок на вулиці Обсерваторній [1, 14; 25; 44].

Надихають поета й численні архітектурні пам'ятки міста. Ліричний герой дуже часто гуляє вулицями столиці: «... сонце встає проти ночі з того боку Дніпра», «Собори тануть в голубе,/ А я іду, іду по Києву,/ Щоб взяти і вишептати тебе...» [1, 10; 25].

Київ у поета асоціюється з особливими кольорами й звуками, і свої враження він висловлює так: «І горить йому зеленим/ Із тоски та із п'їтьми/ «М»

над метрополітеном/ Мерехтіння слова «ми», «У мигтінні спин і числ./ Раптом вчувши за Пасажем/ Гул інакових вітчизн», «Шаптання бруків, брови Штона», «... Осіннє сонце... Тремтять тонкі дими. І Київ – за пагорбами...», «... тіні свої поклавши з обох берегів Дніпра...» [1, 9; 10; 15; 16].

Невід'ємною складовою образу міста у Вольвачевій поезії є і люди, що його оточують і надихають, люди, які давали йому настанови в мистецтві і з яких він брав приклад: «... І запавши ув одну з мансард/ Я читав що пише едуард...», «... Йти мені так весело десь мене та ждуть Там Поет вінгранний з Миколаєм в головах...», «Немає змін і вінграну заміни здаля лиш обпіка веніамінич...», «... ну що там Еліот так – якийсь Штонів знайомий...». Чітко окреслені (хоч і окремими шкiцями) люди, яких поет бачить щодня, з якими живе і комунікує. Ці постаті дають змогу уявити життя і побут митця на світанку його творчості в Києві: «...П-е-е-а-а-вел! – кричить хазяйка...». Інтимні малюнки, пов'язані з почуттям до коханої доповнюють картину світу, що оточує митця: «... коли дзвонить найкраща жінка у світі...», «... Розпусними губами/ Десь дівчинка про щось шепоче і зника...» [1, 14; 15; 21; 22; 42;].

Отже, київський текст поета Павла Вольвача дає нам змогу зрозуміти і цілісно проаналізувати ставлення його ліричного героя до столиці як одразу після переїзду, так і пізніше, коли вже прийняв місто як рідне. Поезія розкриває його коло спілкування й захоплення, малює побут і оточення митця. Кольори і звуки, які використовує автор для позначення обличчя міста, формують його особисте ставлення до міста, його переживання й настрої, а згадані в текстах персоналії – його рівень розвитку та самоусвідомлення.

Список використаних джерел:

1. *Вольвач П.* Триб: Поезії / Павло Вольвач. – К. : Факт, 2009. – 124с. – (Серія «Зона Овідія»).

Підсекції: «ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ВИРОБНИЧІ ТЕХНОЛОГІЇ. ІННОВАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ», «ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ»

СПЕЦИФІЧНІ КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ВИДАНЬ

Бевз М.В.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Видання — основний вид опублікованого, друкарського, поліграфічного документа. Це документ, призначений для розповсюдження інформації, що міститься в ньому, пройшов редакційно-видавничу обробку, отриманий друкуванням або тисненням, поліграфічно самостійно оформлений, такий, що має вихідні відомості. До видань можуть бути зараховані всі документи, випущені по планах видавництва або позапланово, на основі договорів з авторами, будь-якими способами поліграфічного друку [4].

Сукупність видань, призначених до випуску або випущених видавцем (видавцями) є видавничою продукцією.

Під публікацією, у загальному випадку, слід розуміти опублікований твір, тобто твір випущений в обіг для задоволення розумових потреб користувачів.

Приймаючи це визначення за результатне, виявляють істотну відмінність видання від інших видів документів. За межами видань залишаються всі письмові документи, що не піддавалися редакційно-видавничій обробці і з цієї причини не включені в процес масової комунікації. Сюди не входять і всі твори в усній формі. До видань також не відносяться документи на магнітофонній або відеоманітофонній стрічці, диску, дискеті, перфокарті, перфострічці і т.п.[2]

Класифікація і типологізація видань займає центральне місце в теоретичних проблемах книгознавства. Типологізація видань, що стала в 1970—1980-х роках основним методом книгознавства, виникла з практичної роботи бібліографії, організаторів видавничої справи, статистиків друку.

Типологія залишається теоретичною базою книгознавства, бо лише на підставі чітких сформульованих типологічних характеристик можуть бути визначені основні, важливі для видавців вимоги, критерії, що пред'являються до творів друку, розкриті деякі, до цих пір мало вивчені, особливості. В той же час тільки однієї типологічної характеристики видань недостатньо. Для визначення специфіки видань в масиві різноманітних видів документів необхідна їх видова класифікація.

Типологізація і класифікація видань розробляються в рамках книгознавства — науки про книгу і книжкову справу. Значний внесок до розробки цих питань внесли А.И. Борсук, И.Е. Баренбаум, А.А. Гречихін і ін. [2]

Розвиток інформаційних технологій, що базуються на засобах комп'ютерної техніки та телекомунікаційного зв'язку, призвів до виникнення електронних видань, тобто електронного запису інформації (твору) на спеціальних матеріальних носіях.

Електронна форма подання інформації— це спосіб фіксації інформації, який дозволяє її збереження, опрацювання, розповсюдження та представлення користувачеві роботи за допомогою засобів комп'ютерної техніки.

Історію існування електронних видань можна визначити кількома періодами:

- до початку 1980-х років - комп'ютер використовувався для підготовки й редагування звичайних публікацій;

- із кінця 1980-х до середини 1990-х років - переважали видання на оптичних компакт-дисках;

- із середини 1990-х років - почалося опублікування в мережі Інтернет копій друківаних видань;

- з початку 2000-х років - відбувається активне розміщення в мережі Інтернет електронних видань без наявності їхньої друкованої форми.

Можна зазначити, що електронне видання — це самостійний продукт, який може використовуватися незалежно від виробника (зокрема через телекомунікаційні мережі).

До електронних видань відносять усі видання на CD-носіях, а також інтерактивні документи, які є ідентичними за змістом аналогами друківаних журналів і книг. [4]

Особливе місце в документній комунікації посідають книги, газети, журнали, ноти, що складають групу видань — це певний вид документів (традиційні чи електронні), які мають свої специфічні ознаки, що різнять їх з іншими видами документів.

Структура видання як виду документа залежить від його типу, принципів побудови, читачького й цільового призначення.

Будучи одним з видів документів, видання може класифікуватися по ознаках документа: за змістом, матеріальній конструкції, періодичності, знакової природі інформації і тому подібне.[2] Його типологічне різноманіття, як і документа в цілому, базується на сукупності ознак, головними з яких є цільове і читачьке призначення, а також характер інформації, що міститься у виданні. Це служить підставою для всесторонньої характеристики видання як вигляду документа.

Видання класифікують за наступними ознаками: цільовому призначенню, обсягом, складом основного тексту, структурою, ступенем аналітико-синтезної переробки інформації та ін. Це дозволяє здійснити внутрішньовидову класифікацію видань, визначити їхні різновиди й типологічну розмаїтість [3].

Видання для сліпих - брайлевські видання - також є текстовими, хоча поліграфічне їхнє виготовлення істотно відрізняється від звичайних текстових видань. Тому текстове видання як збірне поняття підрозділяють на два різновиди: плоскодруківане й брайлевське текстове.

Нотне, картографічне й ізовидання є нетекстовими виданнями, у яких зміст передається за допомогою знаків штучної мови (нотних, картографічних), або немовними знаками (образно-образотворчими). До першого відносяться нотні й картографічні видання, до другого - ізографічні видання (ізовидання).

За матеріальною конструкцією (або формою видання) розрізняють наступні види видань: книжкове, журнальне: газетне, буклет, карткове видання, плакат, листівка, комплектне видання, книжка-іграшка.

За обсягом, тобто за кількістю сторінок, а також паперу, витраченого на виготовлення одного екземпляра видання, весь масив ділиться на 3 види: книга, брошура, листівка[2].

За складом основного тексту (тобто за кількістю включених добутків) видання діляться на 2 види: моновидання й збірник.

Поструктурі (тобто числу одиниць, з яких складається видання) розрізняють наступні види видань: серія, одностороннє, багатороннє видання, зібрання творів, вибрані твори[4].

За класом художньо-поліграфічного виконання видання діляться на:

- видання підвищеної якості (подарункові, ювілейні, сувенірні, факсимільні, експортні, особливо ретельно оформлені);

- видання в поліпшеному оформленні;

- видання у звичайному й економному оформленні.

Видання може бути ілюстрованим і неілюстрованим, з художньо-образними або науково-пізнавальними ілюстраціями. Ілюстрації можуть складатися з малюнків, гравюр, фотографій, креслень, схем і т.п.

За способом друку видання може бути надруківане високою, офсетною, глибокою, трафаретною і іншими спеціальними видами друку. Видання може бути однофарбним і багатобарвним (зокрема дитяче). Розрізнений шрифт. Крупний шрифт — для дитячих видань і підручників для молодших класів, дрібний — для довідкових видань.

По формату видання ділять на видання великих (від 84x108/8 до 84x90/16), середніх (від 70x100/16 до 70x108/32), малих форматів (від 70x90/32 до 70x102/64) і видання мініатюрні (від 70x90/64 до 60x84/102).

В універсальній схемі класифікації видань їхні типи й види сполучені, що обумовлено як труднощами в чіткому визначенні їхніх розходжень, так і тим, що вони тісно взаємозалежні між собою.

Так як основну частину видань становлять текстові видання, має сенс навести характеристику типів текстових видань. Типи текстових видань: офіційне; наукове; науково-популярне; виробниче; навчальне; громадсько-політичне; довідкове; енциклопедичні видання; словник; довідник; інфор-

маційне видання; бібліографічне; реферативне; оглядове; видання для дозвілля; рекламне та літературно-художнє видання.[1]

Підбиваючи підсумок усьому вищесказаному можна зробити висновок, що видання — найважливіший вид документа, головне джерело інформації, універсальний засіб соціальної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Кушнарєнко Н.М. Діловодство: Навчальний посібник. / Н.М. Кушнарєнко — М.: ЗАТ «Бізнес-школа» Інтел-Синтез », 2000. - 368 с.
2. Кушнарєнко Н. Н. Документоведение: Учебник. / Н.Н. Кушнарєнко — 8-е изд., стер. — К.: Знання, 2008. — 459 с.
3. Ларьков Н.С. Документоведение: Учебное пособие. / Н.С. Улицька — М., 2004.
4. Палєха Ю.І., Лєміш Н.О. Загальне документознавство : навч. посіб. Ю.І. Палєха, Н. О. Лєміш /2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Ліра-К, 2009. — 434 с. : іл.

ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Бурич К.О.,
магістрант,

Таврійський державний агротехнологічний університет,
м. Мелітополь

Науковий керівник: к.с.г.н., доцент Яцук О.В.

Постановка проблеми. У сучасній освіті один із пріоритетних напрямів розвитку є інформатизація та впровадження новітніх інформаційних технологій у навчальний процес, що значно покращує ефективність навчання майбутніх фахівців. Використання сучасних технічних засобів для розв'язання фахових завдань на базі отриманої комп'ютерної підготовки є запорукою конкурентноспроможності майбутнього фахівця [1].

Аналіз останніх досліджень. Проблеми застосування інформаційних технологій у навчальному процесі присвячені роботи В.Ю. Бикова, Є.С. Полата, Р.С. Гуревича, М.І. Жалдака, А.В. Хуторського, І.З. Адамова та ін. [2].

Мета статті — проаналізувати особливості застосування новітніх інформаційних технологій при формуванні професійної компетентності майбутніх бакалаврів з цивільної безпеки.

Основні матеріали дослідження. В ТДАТУ за навчальним планом спеціальності 263 «Цивільна безпека» освітнього ступеня «Бакалавр» передбачено вивчення нормативної дисципліни «Правові основи працезохоронної політики та

охорони праці», на яку відводиться 3 кредити ECTS, тобто 108 годин, з яких 40 — це лекційні і практичні заняття, а 68 — самостійна робота. Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх фахівців правових знань щодо стану проблем охорони праці, складових і функціонування управління охороною праці та шляхів правового регулювання методів та засобів забезпечення безпеки праці згідно з чинним законодавством.

Згідно з Болонською системою освіти тенденцією сучасного навчання є збільшення саме самостійної роботи студента, котра має стимулювати креативність та ініціативність студентів. Самостійна робота передбачає наступні види діяльності: підготовку студентами до лекцій та практичних занять, виконання ними індивідуальних завдань і написання рефератів, участь у науково-дослідній роботі, що відповідає основним напрямам програми курсу. Процес організації самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Правові основи працезохоронної політики та охорони праці» супроводжується застосуванням новітніх ресурсів, інноваційних методів і форм навчання.

З метою підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців нами реалізовано навчальний процес за допомогою програмних продуктів НВП «Протек» [3], а саме пошукової системи «Нормативно-довідкові матеріали з охорони праці», яка призначена для зберігання нормативних, правових та інших допоміжних документів, що використовуються в діяльності організації, а також для здійснення пошуку, друку і передачі по мережі необхідних документів для роботи фахівця служби охорони праці. Перед установкою «Пошукової системи» необхідно встановити СУБД Firebird 2.0.1 (рис. 1, 2).

Рис. 1 - Встановлення СУБД Firebird 2.0.1 Рис. 2 - Встановлення Пошукової системи

«Нормативно-довідкові матеріали з охорони праці» являють собою базу даних, яка використовується як сховище документів, яке розділене на рубрики (розділи) (рис. 3).

Завдяки пошуковій системі «Нормативно-довідкові матеріали з охорони праці» студенти отримують весь необхідний об'єм інформації для вивчення дисципліни «Правові основи працезохоронної політики та охорони праці» та завантажують її на ПК для подальшої роботи з документами. Викладач використовує різноманітні освітні ресурси для подачі навчального матеріалу; здійснює обмін файлами зі студентами, надає їм консультації та спостерігає за успішністю кожного студента впродовж всього семестру.

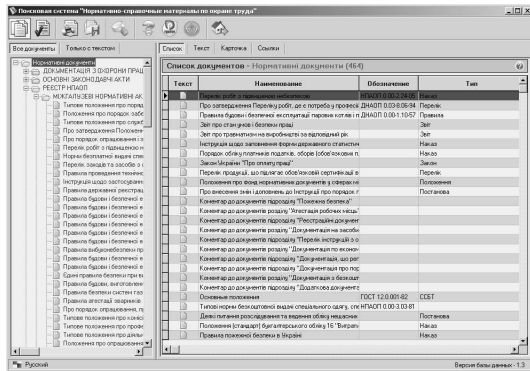

Рис. 3 – Список (реєстр) документів

Також варто звернути увагу, що корпорація Google надає безліч додатків і сервісів, які допомагають у підготовці майбутніх фахівців. Одним з яких є Google Диск (англ. Google Drive) – єдиний простір для зберігання файлів і роботи з ними. Однією з умов роботи з диском є наявність облікового запису на сервісі Google. Крім того, файли з персонального комп'ютера користувачів можна синхронізувати з Google Диском, що знижує можливість втрати інформації. На заняттях з дисципліни «Правові основи працевохоронної політики та охорони праці» студенти створюють та діляться різними документами, презентаціями, налаштовують спільний доступ у сервісах Google. За допомогою Google Діску стає можливим отримання доступу до власних файлів будь-де та з будь-якого пристрою.

В цілому, застосування хмарних технологій в освіті надають ряд переваг у діяльності педагога: викладач має доступ до своїх матеріалів і документів будь-де і будь-коли; з'являється можливість відтворення відео і аудіо файлів з Інтернету, без додаткового завантаження на комп'ютер; проведення онлайн-уроків, тренінгів, круглих столів; принципово нові можливості для організації досліджень, проектної діяльності та адаптації навчального матеріалу до реального життя; принципово нові можливості передачі знань: онлайн-уроки, вебінари, інтегровані практичні заняття, кооперативні лабораторні роботи.

Висновок. Проведений аналіз структури та змісту дисципліни «Правові основи працевохоронної політики та охорони праці» свідчить, що співвідношення навчального часу дозволяє забезпечити високий рівень навчання в установлених стандартах меж. Запропоновані нами рекомендації на прикладі організації самостійної роботи студентів під час викладання дисципліни доцільно впроваджувати, як цілісну систему, яка функціонує згідно з метою, завданням та специфікою викладання і створює умови для формування і розвитку майбутніх бакалаврів з цивільної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Багрій К.Л. Особливості використання internet-технологій у навчальному процесі в сучасних умовах [Електронний ресурс] / К.Л. Багрій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2014. – Вип. 4. – С. 264-272. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchetei_2014_4_32.
2. Адамова І.З. Використання інтернет-технологій у навчальному процесі [Електронний ресурс] / І.З. Адамова, М.І. Уграк / Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2014. – Вип. 1. – С. 374-379. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchetei_2014_1_50.
3. Програмні продукти та бази даних для служб охорони праці [Електронний ресурс] // НВП «Протек» – Режим доступу: <http://protec.ua/main.html?page:id:20> вільний. – Загол. з екрану. (28.03.2018).

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Васюк Т.О.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Інформаційне забезпечення є важливою функцією державно-управлінської діяльності. За відсутності необхідної інформації складно приймати об'єктивні та своєчасні державні управлінські рішення. У зв'язку з цим, робота державних органів має забезпечуватися своєчасною інформаційною підтримкою.

Інформаційно-аналітичне забезпечення – це процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів державної влади на основі формування та використання інформаційних ресурсів. Метою інформаційно-аналітичного забезпечення державних органів виконавчої влади є створення умов для прийняття ефективних державних управлінських рішень.

Одним з пріоритетів побудови інформаційного суспільства є інформатизація органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка має сприяти прозорості та відкритості влади, підвищенню ефективності праці чиновників, якісному наданню населенню країни різноманітних інформаційних послуг органами влади, демократизації виборчого процесу, інтеграції зі світовим інформаційним простором тощо. На сучасному етапі розвитку України необхідна науково обґрунтована зміна парадигми інформаційного забезпечення всіх ешелонів державної влади, яка передбачає широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, передусім Інтернету, на всіх рівнях державного управління, перехід усіх державних структур на електрон-

ний документообіг, об'єднання локальних мереж органів влади в інтегровану мережу, доступ державних службовців до Інтернету, а також уможливлення інтерактивної участі громадян у процесі прийняття рішень.

Основні функції аналітичної сфери
Сприяння побудові системних моделей поведінки
Створення простору для внутрішніх та зовнішніх впливів
Регламентация характеру, типів взаємодії систем (підсистем) через встановлені правила, принципи державного управління
Підтримка динамічної рівноваги (постійний розвиток) соціальної системи через зворотний зв'язок із середовищем та регульованими змінами
Підтримка динамічної рівноваги (постійний розвиток) соціальної системи через зворотний зв'язок із середовищем та регульованими змінами
Запобігання випадковості змін, зумовлених фактором середовища, що ігноруються системою

Відповідальним за якість технічного та кадрового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності є кожен окремий орган влади, що, безумовно, не сприяє інтеграції інформаційно-аналітичної системи. Законодавча база в цій сфері не опрацьована належним чином, зокрема Концепція формування та функціонування інтегрованої інформаційно-аналітичної системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування перебуває лише в стадії розробки.

Практично в усіх органах державної влади в Україні забезпечується інформаційна підтримка поточної роботи на рівні окремих персональних комп'ютерів з набором типових програмних продуктів. Більшість органів виконавчої влади застосовують локальні обчислювальні мережі. Разом з тим органи державної влади гостро відчувають недостатність інформаційного забезпечення своєї діяльності.

Таким чином, інформаційно-аналітичну сферу можна визначити як сукупність суб'єктів та зв'язків між ними, що безпосередньо належать до даної системи або перебувають поза нею й спрямовані на визначення, оцінювання і прогнозування внутрішньо-системних впливів та впливів середовища у визначений період часу історичного розвитку, сучасного стану та перспектив системи.

Налагодження та підтримання в організації внутрішніх і зовнішніх комунікацій, що забезпечують життєдіяльність організації та процес управління, є важливим аспектом. Завдяки цьому інформаційно-аналітична сфера матиме

різні характеристики та завдання залежно від того, які типи інформаційного обміну встановилися між системою та зовнішнім середовищем.

Основними наслідками реалізації Концепції програми інформатизації органів державної влади та органів місцевого самоврядування повинні стати підвищення якості державного та регіонального управління; розширення доступності місцевих, національних та світових інформаційних ресурсів; скорочення строків та підвищення якості впровадження новітніх інформаційних технологій в інфраструктурі області; стимулювання інвестиційних вкладів в інформатизацію області.

Список використаних джерел:

1. Про державну таємницю: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – № 2592-VI, від 07.10.2010.
2. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: Монографія. - К.: Вид-во УАДУ, 2016. – 328с.
3. Бандурка О. О. Державне управління проблеми уточнення поняття та визначення меж його використання // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2016. – № 3. – С. 26-32.

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Вербицький Я.С.,
студент,
Міщишен В.В.,
аспірант,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

На сьогоднішній день інформаційні технології не тільки набули поширення у світі, але й продовжують свою «експансію» дуже швидкими темпами. Життя людей дедалі більше пов'язане з комп'ютерами, мобільними телефонами, всесвітньою мережею Інтернет. Швидкий розвиток технологій призвів до переоцінки цінностей, а також до реформування поглядів на звичні процеси, що планомірно розвивалися протягом багатьох століть. Одним з таких процесів став процес навчання, що дедалі більше зазнає змін.

Існує певна низка проблем, які потрібно вирішити для досягнення максимальної ефективності процесу навчання в 21 столітті. Можна виділити три основні проблеми, вирішити які можливо вже сьогодні за рахунок сучасних технологій.

Проблема № 1: Консерватизм і супротив змінам.

Зміни вимагають великої групи однодумців, які поділяють спільні цілі, плани та результати. Кожен з потенційних інноваторів, замість того, щоб впроваджувати зміни, чекає соціального підтвердження своїх думок, оскільки набагато простіше прийняти нові стратегії навчання, коли отримуються позитивні докази того, що студенти у разі впровадження інновації отримують суттєву користь.

Рішення: За допомогою технологій BigData створити глобальне сховище оцінок, заходів та порад фахівців, що займаються викладанням.

Проблема № 2: Недостатній бюджет.

Відсутність достатнього фінансування є загальною проблемою, з якою стикаються більшість навчальних закладів світу як приватної, так і державної форми власності.

Рішення: Обрати більш продуктоорієнтований вектор розвитку, тобто взаємодіючи з університетами світу, реалізовувати реальні продукти, поступово перетворюючись на центри інновацій.

Проблема № 3: Зменшення зацікавленості студентів у університетському навчанні.

Цей пункт частково впливає з попередніх двох. Пов'язано це і з феноменами особистостей сучасних IT-мільярдерів, більшість з яких не мають вищої освіти.

Рішення: Потрібно змінити уявлення молодого покоління про університети, роблячи заняття більш інтерактивними. Тут виходять на перший план нові технології візуалізації даних, такі як технологія віртуальної реальності (VR).

Основна ідея VR проста – користувач одягає спеціальний шолом, завдяки якому може повністю зануритись у згенерований віртуальний світ, бути будь-ким у будь-яких умовах. Саме, завдяки цій властивості, пристрої VR поетично називають також «Машинами Емпатії», бо, будучи на місці будь-якої істоти, користувач може дивитись на світ (хоч і віртуальний) з її точки зору, а це має допомогти краще зрозуміти і співпереживати їй.

Пристрої віртуальної реальності поділяються на Десктопні та Мобільні.

Мобільні VR є дешевшими і тому найбільш популярними у світі девайсами віртуальної реальності. Але їхній функціонал значно обмежений потужністю смартфона, з яким вони взаємодіють – по суті, можна переглядати відео і на базовому рівні маніпулювати з контентом.

Десктопні VR – це вже повноцінні інструменти творчості, дії в яких обмежені лише вашою уявою, а також потужністю комп'ютера до якого вони під'єднані.

Згідно з даними порталу TechCrunch, віртуальна реальність є наступним етапом розвитку цифрових технологій після персональних комп'ютерів, Інтернету і мобільних пристроїв. Наразі ринок віртуальної реальності ще не сформований. За даними Digi Capital, до 2021 року кількість пристроїв розширеної реальності зросте до 700 мільйонів девайсів. Вже у цьому році, у зв'язку з виходом платформ Apple ARKit та Google AR Core, очікується значний зріст

кількості девайсів з підтримкою доповненої реальності. Якщо розглянути прогноз на окремо взятий 2020 рік, то ринок віртуальної реальності складе 120 млрд. \$.

Напрямки віртуальної реальності активно розвиваються і поки недоступні в усьому своєму потенціалі для більшості. Проте, вже можна скористатися деякими існуючими його реалізаціями. Наприклад, створювати віртуальні, панорамні тури з накладенням інформації поверх візуального шару і дозволяти учням самостійно пізнавати досліджуваний предмет з усіх боків. В якості гарного прикладу можна подивитися на віртуальне втілення Боїнга 787, створене за допомогою платформи Roundme. Користувач може розглянути всі важливі деталі всередині і зовні літака. Це не просто набір фотографій, а інтерактивне середовище, в якому можна пересуватися в просторі і переходити від модуля до модуля.

В університеті Мельбурна (The University of Melbourne) теж прийшли до висновку, що віртуальну реальність можна використовувати в цілях навчання. Співробітниками університету було створено віртуальний простір The Tidal River coast of Wilsons Promontory, в якому вони забезпечили кожен частину свого туру детальними текстовими та візуальними поясненнями. Таким чином, студенти під час «блукання» по віртуальному світу можуть затриматися в певному місці і почитати подробиці про те, що вони бачать перед собою і як це відноситься до досліджуваної області. Наприклад, про те, які хімічні процеси проходять з місцевими кам'яними породами і до чого все це призводить.

Отже, ми стоїмо на порозі нової технологічної революції і багато інноваційних ідей щодо використання віртуальної і доповненої реальності ще не народилися. Але у сучасній освіті віртуальна реальність вже сьогодні здатна допомогти подолати певні непорозуміння, додати нові способи роботи з дидактичними матеріалами та, загалом, допомогти реформувати всю навчальну систему, не змінюючи кардинально роль університетів у цьому процесі. Тож сучасний вищий навчальний заклад повинен прийняти інноваційні форми навчання, вигідно доповнюючи їх сучасними інформаційними технологіями.

Список використаних джерел:

1. Clayton M. Christensen «The Innovative University: Changing the DNA of Higher Education from the Inside Out» 2011 p., с.139.
2. The Best VR (Virtual Reality) Headsets of 2017 [pcmag.] - <https://www.pcmag.com/article/342537/the-best-virtual-reality-vr-headsets>
3. Jason Jerald «The VR Book: Human-Centered Design for Virtual Reality» 2015 p., с.17.
4. Christoph Anthes, Ruben Jesus Garcia-Hernandez, Markus Wiedemann, Dieter Kranzlmuller:«State of the art of virtual reality technology» 2016 p.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАСЛІДКИ СКАСУВАННЯ ТРУДОВИХ КНИЖОК

*Дроздова С.Я.,
студентка,*

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотація: У статті було розглянуто питання про перспективи та наслідки скасування трудових книжок, який спрощує процес нарахування пенсій, яке може бути автоматизованим.

Суть проблеми. Відсутність механізму обліку трудової діяльності.

Мета. Проаналізувати наслідки та перспективи скасування трудових книжок та врахувати всі «за» та «проти».

Основний зміст. Скасування трудових книжок могло б полегшити процес наймання та звільнення працівників. Проте, для того, щоб ввести цю зміну в дію, потрібно вносити поправки до багатьох законів та нормативних актів.

Обговорення проблеми трудових книжок залишається актуальним на сьогоднішній день. У зв'язку з цим можна виділити аргументи «за» і «проти» скасування трудової книжки.

Аргументом «за» можна вважати позбавлення від зайвої паперової бюрократії, що допоможе заощадити час працівникам та рекрутерам. Робітникам кадрових відділів не доведеться витратити час на ведення трудових книжок. До того ж, більше не існуватиме проблеми втрати трудової книжки.

Ще один фактор, який свідчить на користь скасування книжок це те, що в реєстрі зберігається лише останній запис про звільнення працівника. Мова йде про випадки, коли працівника незаконно звільнили з роботи за статтею. Після оскарження, за рішенням суду запис виправляють. Тож, якщо попередній запис не зберігається, працівник уникає вставлення в поганому світлі перед новим роботодавцем. Інша перевага полягає у спрощенні процесу нарахування пенсій, яке має стати автоматизованим.

Розглянемо тепер аргументи «проти». В електронному реєстрі не можна відстежити за якими статтями працівник був звільнений та як часто він міняв місце роботи. Наступне, що хотілося б зазначити, це те, що, якщо ми вважали аргументом «за» зменшення витрат у зв'язку з відміною трудових книжок, то тут з'являється контраргумент – підприємцям доведеться витратити кошти на внесення даних до реєстру.

Також варто зазначити, що у Державному реєстрі не передбачається можливості внесення даних щодо присвоєння рангів, чинів, категорій тощо, тоді як ці категорії працівників зазначаються в трудових книжках.

Наступний аргумент, що свідчить «проти», стосується проблеми збереження достовірних даних. Вилучення трудових книжок може потягти за собою порушення прав мільйонів працівників, зокрема, майже 3 млн. людей, зайнятих у важких, шкідливих і небезпечних умовах праці. Непродумане вилучення

трудових книжок з ділового обігу може викликати безлад у трудових відносинах, втрату достовірних даних. Немає бази даних – немає і підтвердження трудового стажу працівника, і людина у підсумку залишиться сам на сам зі своєю проблемою. Тому профспілкова сторона висловила обґрунтовані застереження, наполягаючи на повному збереженні та захисті персональних даних працівника про його трудову діяльність.

Таким чином, приймаючи до уваги вище наведене можемо констатувати, що не дивлячись на необхідність скасування трудових книжок у недалекому майбутньому, скасування трудових книжок без створення надійного механізму обліку трудової діяльності у запропонованому у проекті вигляді матиме негативні наслідки як для окремого працівника, так і для роботодавців.

Список використаних джерел:

1. Висновок на проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення кадрової роботи платниками податків» від 24.11.2015 р. №3507 : Кабінет міністрів України. – 2015. – №3507

2. *Мороз В.М.* Мотиваційний механізм стимулювання трудової активності: державно-управлінський аспект : монографія / Володимир Мороз. – Х. : С.А.М., 2012. – 408 с.

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо спрощення ведення кадрової роботи платниками податків)» [електронний ресурс] / Документи: обговорення проектів документів // міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

4. Трудові книжки відправлять у відставку? [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/trudovi-knizhki-vidpravlyat-u-vidstavku/>.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ В СФЕРЕ ИТ

*Ельфитури М., Булгак В.М.,
студенты,*

ЧВУЗ «Європейський університет», г. Київ

Динамичное развитие сферы информационных технологий (ИТ) во многом определяет конкурентоспособность и успешную бизнес-деятельность современных организаций на рынке. Однако динамичное развитие выявило многочисленные проблемы проектного подхода в производстве продуктов ИТ. Например, по данным The Standish Group International, в 2012 г. 43% ИТ-проектов (ИТ-project) имели проблемы во время разработки, которые повлияли на длительность, бюджет и качество [1]. По мнению специалистов The

Standish Group International, проблемы, которые возникают в процессе реализации ИТ-проектов, необходимо идентифицировать как риски и проводить соответствующие мероприятия для их управления.

ИТ-проектом в данной работе будем называть процесс, направленный на создание уникальных продуктов, услуг и / или результатов, связанных с оценкой, модернизацией, адаптацией, кастомизацией, настройкой, внедрением, тестированием, описанием, интеграцией информационных систем в определенные бизнес-процессы организации. В ИТ-проектах обычно выделяют пять групп лиц, заинтересованных в успешном завершении ИТ-проекта (shareholder): пользователь, заказчик, менеджер проекта, проектная команда, субподрядчики.

Рассмотрим заинтересованных в успехе лиц подробнее:

- пользователь (User) – это лицо либо организация, которая использует продукт, услугу и / или результат ИТ-проекта для выполнения каких-либо функций;

- заказчик проекта (Product Owner) – лицо либо организация, которая инициирует проект, формирует заказ на создание продукта, услуги и /или результата, обеспечивает финансирование проекта и получает основной продукт ИТ-проекта [4]. Заказчиком может выступать как стороннее лицо либо организация, тогда ИТ-проект называется «внешним», так и непосредственно организация, которой необходим продукт ИТ-проекта. Данный проект принято называть «внутренним»;

- менеджер проекта (Project Manager) – лицо, осуществляющее управленческие функции, а именно отвечающее за содержание, стоимость, время, качество, риски, закупки, персонал, коммуникации и интеграцию ИТ-проекта [2];

- проектная команда (Team) – это лица, которые являются непосредственными исполнителями в работе ИТ-проекта;

- субподрядчик проекта (Subcontractor) – это лицо либо организация, работающая по субподряду, т.е. полностью или частично выполняющая работы ИТ-проекта по контракту.

Для решения второй задачи, поставленной в статье, было проведено исследование трудов ученых и практиков, работающих с рисками в ИТ-проектах, с целью выявления наиболее распространенных рисков. Так, например, многие исследователи, работающие с рисками в ИТ-проектах, эмпирически установили наиболее вероятные риски, которые могут наступить в процессе разработки. Т. Addison [3] приводит перечень рисков, которые чаще остальных наступают в ИТ-проектах.

Ранжирование построено согласно влиянию рисков на успех проекта:

- 1) неясные и неточные цели проекта (риск 1);
- 2) неадекватные сроки реализации проекта и неадекватный бюджет (риск 2);
- 3) непродуманные и плохо отлаженные коммуникации между заинтересованными лицами проекта (риск 3);

- 4) убытки из-за отсутствия коммуникаций с пользователями (риск 4);
- 5) не отвечающие требованиям проекта знания и умения (риск 5);
- 6) отсутствие эффективной методологии управления проектом (риск 6);
- 7) недооценка требований проекта (риск 7);
- 8) «золотое покрытие» (gold plating) – завышение аналитиком и / или менеджером требований проекта с целью сделать ИС лучше и удобнее (риск 8);
- 9) изменение требований в процессе разработки проекта (риск 9);
- 10) ошибки (bag), допускаемые в процессе разработки проекта (риск 10);
- 11) субподрядчики;
- 12) низкая производительность проектной команды;
- 13) применение новых технологий в проекте;
- 14) некачественное управление ожиданиями.

Отличительной особенностью ИТ-проектов от остальных проектов является возможность запуска инкрементов продукта ИТ-проекта в бизнес-процессы заказчика до того, как проект будет полностью завершен. Это означает, что пользователь получает возможность на ранних этапах использовать функции еще не завершенного продукта и осуществлять бизнес-операции. Однако данная особенность может влиять на цели проекта, так как обратная связь, полученная от пользователя, может изменить представления о конечном продукте и его требования. Таким образом, цели проекта не могут быть заморожены в связи с тем, что заказчик может принять решение о закрытии проекта.

Список использованных источников:

1. The CHAOS Manifesto. The Standish Group International, 2013. 48 p.
2. Project management body of knowledge. Guide 4.
3. Edition (PMBOK-4). Project Management Institute (PMI), 2008. 506 p.
4. Yourdon E. Put' kamikadze. Kak razrabotchiku programmnogo obespecheniya vyzhit' v beznadezhnom proekte [The kamikaze path. How a software developer is to survive in a hopeless project]. Moscow: Lori Publ., 2012. 256 p.

КОМП'ЮТЕР ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

Kim T. T.,

вчитель інформатики ТСШ №7, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.фіз.-мат. н., доцент *Грод І.М.*

Педагогічна діагностика – один із основних розділів педагогічної науки, що дозволяє точно оцінити результативність навчання. Одним із найбільш ефективних інструментів педагогічної діагностики є тести.

В даний час існує можливість перекласти роботу з накопичення, зберігання і аналізу результатів тесту «на плечі» комп'ютеру. Робиться це за допомогою спеціальних програм, що називаються тестуючими оболонками (ТО). Розробка таких програм ведеться вже не один рік, тому існує цілий ряд програм, які нібито можуть застосовуватись для тестування. Але не застосовуються! Більше того, одне із запитань, що задаються найчастіше на курсах користувачів – вчителів-предметників – за допомогою чого проводити тестування, а на курсах вчителів інформатики – як написати свою ТО. Ця ситуація виникає внаслідок невідповідності вимог, що висуваються до ТО діагностами, і можливостей ТО, передбачених розробником.

Педагогічний контроль є невід'ємною частиною процесу освіти та професійної підготовки фахівців. Він має знаходитися в органічному зв'язку з іншими елементами педагогічної системи, не замінюючи дидактичні засоби навчання, а допомагаючи виявити досягнення і недоліки цього процесу. Контроль є взаємопов'язаною діяльністю вчителя та суб'єкта навчання – учня. Контроль і оцінка знань виконують одночасно функцію перевірки засвоєння і практичного застосування суб'єктом навчання знань, одержаних під час навчального процесу, а також функцію стимулювання, морального заохочення за рахунок участі в своєрідному інтелектуальному змаганні.

Практика довела, що найбільш коректним засобом вимірювання рівня знань суб'єкта навчання є тест

Аналіз сучасних досліджень. Сьогодні існує велика кількість програмних продуктів для проведення комп'ютерного тестування. Вони дозволяють, використовуючи мультимедійні технології, застосувати нові адаптивні алгоритми тестового контролю, прискорити підрахунок результатів, підвищити оперативність тестування, знизити витрати на організацію та проведення тестування[4,5].

Сучасний рівень розвитку технологій дозволяє реалізувати такі вимоги до тестових оболонок: підтримка тестування різних предметів, наявність бази тестів, можливість створення завдань різних типів, зберігання результатів тестування для подальшого аналізу, можливість проходження тестування декількома способами одночасно [3].

У психолого-педагогічній літературі відзначають такі переваги тестування: об'єктивність та незалежність перевірки від особистого ставлення вчителя; справедливість як встановлення рівних умов для всіх учнів; оперативність як можливість одночасної перевірки групи школярів за невеликий термін часу [2].

Застосування комп'ютерних технологій дозволяє систематично відстежувати якість та динаміку успіхів учнів у навчанні; отримувати статистично достовірну картину індивідуального прогресу кожного учня; організувати самоконтроль; забезпечувати багатоваріантність завдань [1].

Теоретична значимість і практична важливість даного питання і посприяло вибору теми дослідження.

Мета даної роботи: створення структури та основних функціональних можливостей тестової оболонки для контролю знань учнів певної навчальної дисципліни.

Викладення основного матеріалу. Поступовий перехід від традиційних форм контролю й оцінювання навчальних досягнень до комп'ютерного тестування відповідає концепції модернізації та комп'ютеризації системи освіти в цілому. Комп'ютерне тестування має ряд переваг над традиційними формами та методами контролю. Воно дозволяє більш раціонально використовувати час заняття, охопити більший об'єм змісту, швидко встановити зворотній зв'язок із учнями, визначити результати засвоєння матеріалу.

Пропонуємо розглянути створену тестову оболонку, з допомогою якої можна відстежувати динаміку успіхів учнів у навчанні з різних предметів. На відміну від аналогічних тестових програм вона дозволяє використовувати практично довільну кількість тестів, які написані у форматі «інтерактивна тестова оболонка». Крім того, в межах одного тесту, дозволяє змінювати характер питань та відповідей, а також їх кількісні характеристики.

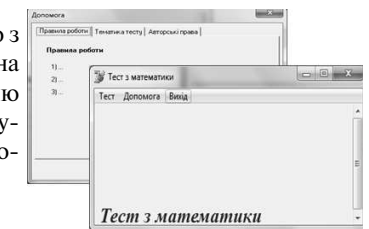
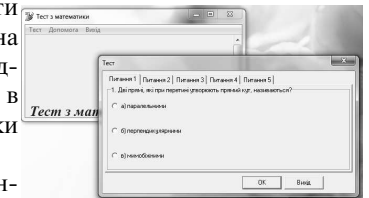
Головне вікно додатку може мати різний коментар залежно від напрямку роботи (математика, біологія, географія, тощо).

Після запуску створеної програми для математики можна відкривати меню опцій *Тест*, *Допомога* та *Вихід*. Для початку відкриємо меню *Тест*. У ньому є три підменю *Тестування*, *Результат*, та *Вихід*. Виберемо команду *Тестування*.

Відкривається додаткова палітра *Тест*, у якому є питання для тестування і варіанти відповіді. Кожне питання розташоване на різних вкладках, що дуже зручно при проходженні тесту. Можна відповідати на тести в довільному порядку, переходячи від вкладки до вкладки.

Тестові питання розроблені з використанням спеціальних методичних посібників та довідників у відповідності з програмою. Пакет тестів може бути легко доповнений чи змінений новими питаннями з інших розділів. Найбільш важливі з точки зору захисту від несанкціонованого доступу вхідні дані записуються в програмі в зашифрованому вигляді. Робота з системою проста. Вибір правильної відповіді здійснюється шляхом переміщення маркера і натиском клавіші вводу.

Після відповідей на запитання тесту вікно з завданнями закривається, а результат можна побачити, вибравши з випадаючого меню *Тест* команду *Результат*. Результати тестування записуються та зберігаються у вихідно-

му файлі. Зауважимо, що система може бути легко адаптована для використання в локальній мережі.

Розглянемо наступне меню *Допомога*. У ньому можна ознайомитись з правилами роботи з тестом, тематикою тесту та з авторськими правами. Третє меню *Вихід* завершує роботу з тестом та завершує роботу програми.

Використання різних конструкторів тестів потребує певних комп'ютерних знань з боку вчителя та час на його складання. Але затрачений час повністю окупиться при неодноразовому використанні тестів. Те, що комп'ютер дає можливість подавати запитання і варіанти відповідей у різному порядку, забезпечує багатоваріантність тесту. Тобто аудиторію учнів, що тестуються, можна збільшувати. При зміні програм учитель змінює, видаляє чи додає лише деякі завдання, що теж значно зберігає час. До звичних форм тестових завдань закритої форми додається така форма, як вибір графічного об'єкту.

Висновок. Створена тестова оболонка для контролю знань має такі переваги: незалежність від навчальної дисципліни; наявність інструментарію для підготовки тестових завдань; можливість створення завдань з формулами, малюнками, діаграмами, таблицями; можливість обмеження тривалості виконання завдання; і саме головне, що цей програмний продукт для нас є безкоштовним, оскільки ми створили його самі. Тестова оболонка може бути використана учителями загальноосвітніх шкіл.

Список використаних джерел:

1. *Житеньова Н.В.* Інформаційно-комунікаційні системи в освіті. Навчально-методичний посібник / Н.В. Житеньова – Х. – 2010.
2. Педагогическая диагностика. Под. Ред. К. Инченкампа. Перевод з нем. – М., 1991. – 525с.
3. *Таевский Д.А.* Технологии компьютерного тестирования // Иркутский Экспрес. – 2000. - [Электронный ресурс] – режим доступа – <http://school.irl.ru/st/tc.thm>.
4. *Грод І.М.* Концепція кількісного оцінювання об'єктивності педагогічного тестування знань. Наукові записки, Червень, №6, 2007
5. *Грод І.М.* Комп'ютерна тестова програма як засіб автоматизованого навчання і контролю знань. Наукові записки, ТНПУ, Серія «Педагогіка», №7, 2008, с. 143-146.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО АРХІВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Кокозей О.В.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотація: У статті було розглянуто питання особливості стратегічного менеджменту в Україні, що має високе значення для забезпечення високої ефективності роботи архівних установ та збереження цілісності документів.

Суть проблеми: Покращення кадрової, матеріальної, інформаційної, технічної та інших баз та розвиток організаційного управління в архівній сфері.

Мета. Розроблення ефективної тактики та стратегії та втілення її у життя.

Основний зміст. Архівна галузь – це специфічна сфера суспільства України, яка охоплює різні види суспільних відносин, займається збереженням документів, які мають культурну цінність та є надбанням української нації і є важливими як для суспільства в цілому, так і для кожної особи окремо. Тому розроблення та використання стратегії має високе значення для забезпечення високої ефективності роботи архівних установ та збереження цілісності документів.

Основними очікуваними результатами стратегічного архівного менеджменту є: вчасне і якісне надання громадянам архівної інформації; розширення доступу до автентичних електронних документів; забезпечення вільного доступу до архівної інформації; розробка стратегій, планів, базуючись на результатах діяльності архівної справи минулих років; формування наукового простору; формування кадрової, матеріальної, інформаційної, технічної та інших баз; розвиток організаційного управління в архівній сфері; підготовка та підвищення кваліфікації кадрів; розширення міжнародного співробітництва та інше.

Для розроблення стратегій в архівному менеджменті використовують таку законодавчу базу: Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (1993) та «Положення про Державну архівну службу України» (далі – Укрдержархів) (2011). Укрдержархів бере участь у розробленні проектів Державних програм економічного і соціального розвитку України, інших програмних документів загальнодержавного характеру з метою розроблення цільових програм розвитку архівної справи і діловодства, страхового фонду документів.

В Україні нагромаджено значний досвід планування та програмування розвитку архівної справи. За роки незалежності розроблялися такі види стратегії:

- довгострокового (5, 10, 20 та більше років) планування – на сучасному етапі розвитку архівної справи не існує стратегій такого виду у чистому ви-

гляді. Так, Державним комітетом архівів України було схвалено «Стратегію розвитку архівної справи та діловодства на 2003-2011 роки» [5];

- середньострокового (від 2 до 5 років) – прикладом є Концепція розвитку Українського науково-дослідного інституту архівної справи і документознавства (далі – УНДІАСД) на 2015-2018 роки;

- короткострокового (від квартального до річного) – зразками таких стратегій є Програми розвитку архівної справи в районах чи областях на рік [2].

Оскільки на сьогоднішній день УНДІАСД перехоплює естафету від Укрдержархіву щодо стратегії розвитку архівного менеджменту, розглянемо більш детально очікувані результати Концепції УНДІАСД на 2015-2018 рр. До основних науково-дослідних та методичних розробок на 2015-2018 рр. віднесено:

1. Розроблення теоретичних та методичних засад роботи архівних установ України з аудіовізуальними документами.

2. Наукове обґрунтування теоретико-методичних основ організації Національного архівного фонду.

3. Визначення та наукове обґрунтування напрямів розвитку системи стандартизації у сфері архівної справи та діловодства;

4. Дослідження стану організації науково-дослідних та методичних робіт, що виконуються на замовлення Укрдержархіву, з метою розроблення теоретико-методологічних засад та нормативних вимог до організації та проведення наукових досліджень та методичних робіт архівними установами галузі;

5. Дослідження стану нормативно-правової бази України з метою створення Національного стандарту «Документи з паперовими носіями. Правила зберігання Національного архівного фонду. Технічні вимоги»;

6. Дослідження мікробіологічного та ентомологічного стану архівосховищ та документів державних архівів з метою проведення моніторингу стану збереженості документів Національного архівного фонду;

7. Розроблення теоретичних та методичних засад науково-технічного опрацювання науково-технічних документів;

8. Дослідження стану нормативного та науково-методичного забезпечення публікації інформації архівних документів.

9. Інформаційний моніторинг та наукове опрацювання літератури з питань архівної справи та документознавства з метою підготовки на їх основі аналітичної, реферативної, оглядової, бібліографічної та іншої інформації у вигляді Бюлетенів Галузевої служби науково-технічної інформації.

10. Науковий аналіз метаданих обкладинки архівної електронної справи, обґрунтування та розроблення вимог до XML-схеми метаданих обкладинки архівної електронної справи.

11. Науковий аналіз та визначення складу метаданих для побудови XML-схеми метаданих електронного примірника описів справ постійного зберігання та встановлення функціональних вимог до її структури та змісту.

12. Проведення наукового аналізу структури і змісту Державного класифікатора управлінської документації ДК-010-98 (крім класу 02 «Ор-

ганізаційно-розпорядча документація») з метою уточнення складу класів класифікатора та їхнього вмісту з урахуванням впровадження електронного документообігу.

13. Науковий аналіз та розроблення складу реквізитів для побудови уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів, зафіксованих в новій редакції Державного класифікатора управлінської документації.

14. Науковий аналіз та обґрунтування вимог щодо застосування основних положень нової редакції ДСТУ-4163.

Таким чином, стратегічний архівний менеджмент полягає в розробленні стратегій, складанні планів, обґрунтування прогнозу, спираючись на результати за минулі роки, прийнятті управлінських рішень та складанні звітності щодо діяльності архівних установ та працівників сфери, які надають можливість як окремим робітникам, так і колективам, чітко розуміти, які використовувати засоби та стратегії і до яких результатів рухатись для забезпечення ефективної роботи архівної сфери в цілому.

Список використаних джерел:

1. *Ігнат'єва І. А.* Стратегічний менеджмент / І. А. Ігнат'єва. – К.: Каравела, 2008. – 480 с.

2. *Калакура Я.* Архівний менеджмент як галузь наукового знання і навчальна дисципліна / Я. С. Калакура // Студії з архівної справи та документознавства. – Т. 15. – К., 2007. – С. 18–26.

3. *Ляхоцький В.* Організація архівної справи в Україні: тенденції, шляхи модернізації (до концепції визначення прогностичної моделі архівної системи XXI ст.) / В. Ляхоцький, К. Селіверстова // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1999. – Т. 4. – С. 33–52.

4. Положення про Державну архівну службу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/president.gov.ua/documents/13380html>.

5. Стратегія розвитку архівної справи і діловодства на 2003–2011 рр. // Вісник Держкомархіву України. – 2002. – № 4. – С. 42–50.

КОМП'ЮТЕРНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ

Колодінська Я. О.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: к.ф.-м.н., доцент *Скляренко О. В.*

У сучасному світі все більше людей переходять до викладу інформації із використанням елементів візуалізації даних з метою їх кращого розуміння.

Візуальна інформація краще сприймається і дозволяє швидко і ефективно донести до слухача власні думки та ідеї. Сприйняття візуальної інформації є значно легшим порівняно з іншими видами подання інформації.

Візуалізація даних — це не лише їхнє наочне представлення, не просто привабливі діаграми та графіки. Вона має такі переваги [3]: акцентування уваги на різних аспектах даних, аналіз великого набору даних зі складною структурою, зменшення інформаційного перевантаження людини, однозначність і ясність виведених даних, виділення взаємозв'язків і відносин, що містяться в інформації.

Існує кілька типів візуалізації [3], а саме:

- Звичайне візуальне представлення кількісної інформації в схематичній формі. До цієї групи відносять кругові та лінійні діаграми, гістограми і спектрограми, таблиці і різні точкові графіки.

- Дані при візуалізації можуть бути перетворені у форму, що посилює сприйняття і аналіз цієї інформації. Наприклад, карта і полярний графік, тимчасова лінія і графік з паралельними осями, діаграма Ейлера.

- Концептуальна візуалізація дозволяє розробляти складні концепції, ідеї і плани за допомогою концептуальних карт, діаграм Ганта, сіткових графів та інших.

- Стратегічна візуалізація переводить у візуальну форму різні дані про аспекти роботи організацій. До цього виду відносять діаграми продуктивності, життєвого циклу і схеми структур організацій.

- Метафорична візуалізація перетворює графічно структурну інформацію за допомогою пірамід, дерев і мап даних, прикладом є мапа метро.

- Комбінована візуалізація дозволяє об'єднати кілька складних графіків в одну схему, як в мапі з прогнозом погоди.

Невід'ємною частиною візуалізації інформації є створення комп'ютерних презентацій.

Презентація — це процес ознайомлення з якоюсь темою, демонстрація, лекція чи промова з метою поінформувати чи переконати слухачів.

Мультимедійна презентація може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення та дикторський супровід, відео фрагменти й анімацію, тривимірну графіку. Перевага комп'ютерної презентації полягає в наочному поданні основної інформації з використанням аудіовізуальних засобів [1].

На сьогодні використання комп'ютерних презентацій є важливим елементом представлення будь-якої інформації. Як приклад, презентації стали невід'ємною частиною освітньої діяльності, особливо, із впровадженням дистанційної форми навчання. Більшість лекцій проводиться із використанням мультимедійної техніки та інтерактивних дошок.

Для створення сучасної комп'ютерної презентації зручно використовувати програми для показу презентацій такі, як Microsoft PowerPoint, Apple Keynote, Impress (від OpenOffice.org) чи Prezi. Сучасні веб-застосунки такі,

як Google Docs, SlideRocket та Emaze також дозволяють створювати презентації онлайн спільними зусиллями групи дистанційно віддалених людей. Презентаційні програмні продукти використовують основні досягнення в галузі проектування мультимедійних додатків, а саме: наявність гіпертексту, обробки різнорідних даних, можливість публікації в Інтернеті, графіки, таблиці, діаграми, звуки, музику, і, навіть, відео фрагменти. Перевагами електронних презентацій є: можливості миттєво вносити будь-які зміни в презентацію; створювати анімації; використовувати анімаційні переходи від одного слайда до іншого; створювати автоматичні або інтерактивні покази слайдів; публікувати презентацію в Інтернеті або в локальній мережі [2].

Серед сучасних комп'ютерних інструментів після їх огляду для показу презентацій було обрано програму Microsoft PowerPoint як найбільш зручну та успішну серед користувачів.

Розглянемо комп'ютерні інструменти для візуалізації даних. Доцільно обирати інструментарій, який поєднує можливості й аналізу даних, і візуалізації. Розмежування цих задач на окремі інструменти призводить до частого імпортування та експортування даних, що ускладнює роботу. Нижче наведено короткий перелік інструментів, придатних для обробки та візуалізації даних:

- Електронні таблиці - LibreOffice, Excel чи Google Docs.
- Середовище для статистичного програмування - R (r-project.org) чи Pandas (pandas.pydata.org)
- Геоінформаційні системи (GIS) - Quantum GIS, ArcGIS, GRASS
- Бібліотеки візуалізацій - d3.js (mbostock.github.com/d3), Prefuse (prefuse.org), Flare (flare.prefuse.org)
- Інструменти для обробки даних - Google Refine, Datawrangler
- Середовище для візуалізацій, де не використовується програмування - ManyEyes, Tableau Public (tableausoftware.com/products/public)

У дослідженні для візуалізації даних було використано програму Tableau, за допомогою якої стає простою та легкою аналітика великих масивів даних, а також наочною та зрозумілою інтерпретація результатів дослідження.

Після аналізу масиву інформації, що мав вигляд таблиці Excel, яка містила інформацію у 8314 рядках щодо виверження вулканів, які відбувалися на нашій планеті у період з 1900 по 2014 рік, за допомогою програми Tableau було визначено місце виникнення вулканів з прив'язкою до карти світу та п'ятірку найбільших вулканів у світі. Без візуалізації даних здійснити аналіз такого масиву інформації практично неможливо.

Отже, питання візуалізації інформації з метою покращення сприйняття та розуміння матеріалу є досить актуальними на сьогодні. Їх вирішення стає простішим із застосуванням комп'ютерних програм.

Список використаних джерел:

1. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
2. Заєць Н.М. Сучасна наочність: переваги й можливості мультимедійної презентації//Біологія № 10 (454) – Квітень 2015.
3. Електронний ресурс <http://eidoss.org.ua/novyny/yak-i-dlya-choho-vykorystovuvaty-vizualizatsiyu-danyh/>

ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ В УСТАНОВІ

Кульчицька А.Ф.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Управлінська діяльність знаходить своє відображення в документах, за допомогою яких здійснюються різноманітні функції: матеріально-технічне забезпечення, ціноутворення, організаційно-розпорядчі та інші.

Специфіку різних сфер діяльності суспільства відтворюють спеціалізовані (галузеві) документаційні системи (банківська, дипломатична, зовнішньоекономічна, юридична, військова тощо). До спеціалізованих належать також документаційні системи, пов'язані з виконанням спеціальних управлінських функцій (облік, постачання, збут тощо).

Незалежно від виду того чи іншого документу, він має бути оформлений належним чином та доданим до відповідної справи.

Методичне керівництво і контроль за формуванням справ в установі та її структурних підрозділах здійснює канцелярія чи інша призначена для цього особа.

У разі зберігання справ у структурних підрозділах збереження документів і справ забезпечують їх керівники і співробітники, відповідальні за документацію.

Справи повинні знаходитись у робочих кімнатах або спеціально відведених для цього приміщеннях у шафах і столах, що замикаються, чим забезпечується повне збереження документів.

Документи з часу заведення (надходження) їх у діловодство і до передачі у відомчий архів зберігають за місцем формування у справі.

Для підвищення оперативності пошуків документів справи розміщують відповідно до їх номенклатури. На корінцях обкладинок справ зазначають індекси за номенклатурою [1, с. 237].

На кожну справу, зазначену в номенклатурі, на початку року заводиться тека, на обкладинці якої зазначають назву установи, назву структурного підрозділу, заголовок справи, її індекс і строк зберігання. Справу вважають за-

веденою після включення до неї першого документа. До справи вміщують документи, які за своїм змістом відповідають заголовку справи на обкладинці. Перед включенням документа до справи перевіряють правильність його оформлення та наявність усіх необхідних реквізитів (підписів, віз, грифів, дати, відміток про виконавця документа, засвідчення копій тощо).

Номер справи, до якої має потрапити документ, визначає керівник структурного підрозділу або виконавець відповідно до номенклатури справ.

Розкладання документів по теках здійснюється щоденно. Найдоцільніше розкладати документи в кінці робочого дня, у крайньому разі - наступного дня вранці. До справи підшивають лише виконані документи, на яких присутній реквізит «Відмітка про виконання і направлення документа до справи».

Методичне керівництво проведенням формування справ і контроль за його правильністю здійснюють служба діловодства та архів установи.

При формуванні справ необхідно дотримуватися таких вимог:

- документи постійного та тимчасового, у т. ч. тривалого (понад 10 років), зберігання необхідно групувати у різні справи (як виняток, коли цього вимагає специфіка роботи установи, документи постійного та тимчасового зберігання, пов'язані з вирішенням одного питання, можуть тимчасово групуватись упродовж року в одну справу, після закінчення року або вирішення питання згадані документи повинні вмішуватись в окремі справи згідно з номенклатурою справ за таким принципом: до однієї справи вміщують документи лише постійного, а до іншої - тимчасового зберігання);

- до справ вміщують лише оригінали документів або, у разі їх відсутності, засвідчені в установленому порядку копії документів, оформлені відповідно до вимог чинних нормативно-правових актів;

- не допускається включення до справ постійного зберігання чернеток, особистих документів, розмножених копій та документів, що підлягають поверненню (зі штампом органу вищого рівня);

- документи групують до справ за один рік, за винятком: перехідних справ та особових справ, які формуються протягом усього періоду роботи працівника в установі; документів виборчих органів і їх постійних комісій, депутатських груп, які формуються за період їх скликання; документів навчальних закладів, які формуються за навчальний рік; документів театрів, що характеризують сценічну діяльність за театральний сезон; справ фільмів, рукописів, історій хвороб тощо;

- до справи можна включати документи тільки з одного питання або групи споріднених питань, що становлять єдиний тематичний комплекс;

- у справі не може налічуватись більш як 250 аркушів (30-40 мм завтовшки);

- за наявності у справі кількох томів (частин) індекс і заголовки справи зазначають на кожному томі з додаванням: «т. 1», «т. 2» тощо.

Усередині справи документи мають бути розміщені так, щоб вони за своїм змістом послідовно висвітлювали певні питання. При цьому документи розта-

шовують у хронологічному порядку або за алфавітом авторів чи кореспондентів, спочатку - ініціативний документ, а потім - усі інші в логічній послідовності.

Розпорядчі документи (накази, розпорядження, постанови, рішення) групують у справи за їх видами та в хронологічному порядку.

В окремі справи в хронологічному порядку, залежно від виду документів, формують копії законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, витяги з відповідних протоколів засідань Кабінету Міністрів України.

Статути, положення, правила, інструкції, методичні рекомендації тощо, затверджені розпорядчими документами (наказами, постановами, рішеннями), є додатками до них і вміщуються до справ разом із цими документами. Якщо згадані документи затверджено керівником установи як самостійні документи (наприклад, положення про структурні підрозділи, посадові інструкції), їх групують в окремі справи.

Накази з основної діяльності групуються окремо від наказів з адміністративно-господарських питань та з особового складу.

Накази з особового складу згідно з чинними нормативно-правовими актами групують окремо відповідно до видів наказів та визначених строків їх зберігання.

Список використаних джерел:

1. Палеха Ю.І. Управлінське документування : Навч. посібник: У 2 ч. Ч. 2. Кадрове діловодство (зі зразками сучасних ділових паперів). — 3-тє вид., доп. / Ю.І. Палеха // К.: Видавництво Європейського університету, 2003. — 283 с.

ПРОГРАМА «КАЛЬКУЛЯТОР МАТРИЦЬ»

Кушнір Б.Т.,
студент,
Технікум зварювання та електроніки імені Є.О.Патона,
м. Дніпро
Науковий керівник: викладач вищої категорії Чижикова Н.В.

Представлена програма «Matrix calculator» призначена для розв'язання систем лінійних алгебраїчних рівнянь (СЛАР). Розрахунок і визначення невідомих в СЛАР відбувається за методом Карла Фрідріха Гауса [1].

Програма може активно застосовуватися в навчальному процесі, наприклад, для розв'язання СЛАР при вивченні навчальної дисципліни «Вища математика» або при вивченні дисциплін «Електротехніка» та «Теорія електрич-

них та магнітних кіл (ТЕМК)» для розрахунку струмів в електричних колах за методами Кірхгофа та контурних струмів [2,3].

Програма дає можливість у налаштуваннях обрати мову (рис.1), задати розмір матриці (рис.2), заповнити комірки коефіцієнтами та виконати обчислення, натиснувши на кнопку «Розрахувати».

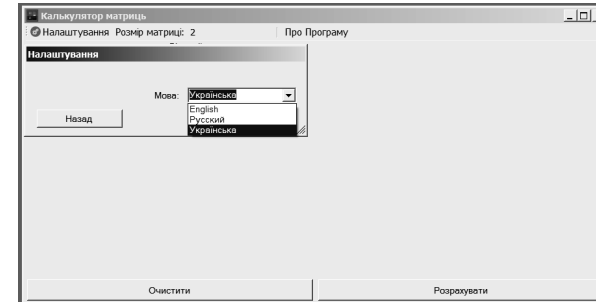

Рисунок 1 – Налаштування програми

Умовні позначення:

K1, K2, ... - коефіцієнти при невідомих; X1, X2, ... - корені СЛАР.

Вільний член - число без відомою за знаком рівності в СЛАР.

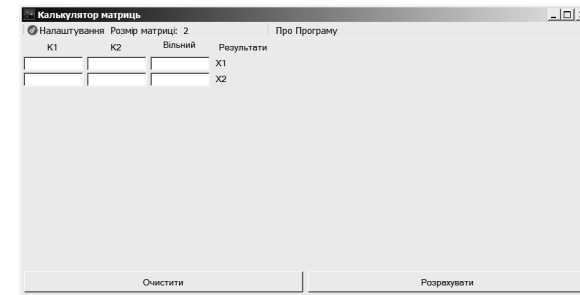

Рисунок 2 – Вид програми із заданою розмірністю матриці

Додаткова інформація:

Програма розроблена з використанням цифрового ядра «ByteCore». Для коректної роботи програми потрібна програмна платформа NET Framework 4.5 або вище (www.microsoft.com).

Програма «Matrix calculator» поширюється безкоштовно, вона розміщена на сайті <https://sites.google.com/view/nv4-dnipro> в розділі «Роботи студентів».

За додатковою інформацією та з пропозиціями можна звертатися до автора на e-mail: 11nady11@ua.fm

Список використаних джерел:

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Метод_Гаусса
2. Будіщев М. С. Електротехніка, електроніка та мікропроцесорна техніка. Підручник. — Львів: Афіша, 2015
3. <https://studfiles.net/preview/1441068>

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Малінін К.В.,
студент,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотація. Інформація є одним із видів ресурсів, що використовуються людиною в трудовій діяльності й побуті. Опрацювання інформації, розташованої в різних місцях, комп'ютерами, з'єднаними в мережу є найефективнішим використанням ресурсів сукупності комп'ютерів, тому що кожен з них виконує чітко окреслене завдання.

Суть проблеми. Створення інформаційного ресурсу, що матиме високу характерну особливість .

Мета. Дослідити переваги та недоліки інформаційних технологій у сучасному світі.

Основний зміст. Вирішення економічних і управлінських завдань завжди пов'язане з виконанням дій зі збирання необхідної інформації, опрацювання її за деякими алгоритмами і передавання у зручній формі особі, яка приймає рішення. Як відомо, є кілька принципово важливих етапів у розвитку засобів обчислювальної техніки і, виходячи з цього, — організаційних форм їх використання в установах і на підприємствах з метою оптимізації управлінського процесу [2]. Інформаційний ресурс — особливий вид ресурсу, який ґрунтується на ідеях і знаннях, накопичених у результаті науково-технологічної діяльності людей у певній предметній області, у тому числі в економіці, і поданий у формі, придатній для накопичення, реалізації та відтворення. Інформаційний ресурс має низку характерних особливостей, зокрема, на відміну від інших, матеріальних, ресурсів, він практично невичерпний; з розвитком суспільства і зростанням використання знань, обсяги інформаційного ресурсу зростають.

Інформаційна технологія - технологія опрацювання інформації, яка складається з сукупності технологічних елементів: збирання, накопичення, пошуку, передавання інформації користувачам на основі сучасних технічних засобів [1]. Принципова відмінність інформаційної технології від виробничої

полягає в тому, що вона містить елементи творчого характеру, тобто людського фактора, який не підлягає регламентації та формалізації.

Так, поява у другій половині 1960-х років великих потужних ЕОМ на периферії управлінської діяльності окремих підприємств, фірм, установ — в обчислювальних центрах або спеціалізованих відділах з машинного опрацювання інформації — дозволила перенести акцент на обробку змісту інформації, а не її форми. Це було початком формування електронної, або комп'ютерної, технології. Цьому етапу розвитку обчислювальної техніки відповідає така організаційна форма її використання, як централізована.

У той час існувало перебільшене уявлення про необмежені можливості електронної інформаційної технології, що часто супроводжувалося невиправданим нарощуванням технічної потужності автоматизованих систем управління (АСУ) на підприємствах і установах та використанням узагальнених моделей розрахунків, які були дуже віддалені від реальних потреб управлінської діяльності [2]. Мережеві інформаційні технології реалізуються в локальних та глобальних обчислювальних мережах — ЛОМ та ГОМ.

Локальні мережі з допомогою спільного каналу зв'язку об'єднують декілька - від двох до десятків чи навіть сотень — комп'ютерів і надають їх користувачам неабиякі переваги в організації сумісного опрацювання даних при вирішенні фахових завдань у межах певної установи. Тобто вони насамперед забезпечують зв'язок спільноти фахівців. Інше призначення мають глобальні та регіональні комп'ютерні мережі. Найвідоміша серед глобальних обчислювальних мереж — Internet існує з 70-х років ХХ ст. Це поширена в масштабах світу глобальна мережа, що складається з великої кількості комп'ютерних мереж різного рівня і дозволяє підтримувати зв'язок між ними на базі спільної мережевої технології (детально далі). Слово Internet походить з англійської: Inter - префікс «між» і Net — «комп'ютерна мережа», що можна перекласти як «мережа мереж» [3]. Нині інформаційні Internet-технології вважаються найсучаснішими. Вони знищили всі кордони у світовому інформаційному середовищі, стали простим і дешевим засобом спілкування для всіх бажаючих у світі, не залежно від фахових та інших ознак. Послугами Internet користується понад кілька сотень мільйонів людей у світі, і їх кількість постійно зростає.

Особливе місце серед інформаційних технологій займає й мультимедійна технологія, яка обробляє та відтворює статичну графіку, або малюнки, анімацію, відеозображення, звук.

Таким чином, складаючи вторинні документи, щораз ширше використовують інформаційні технології. Фактично більшість операцій, які підлягають формалізації, можуть здійснюватися за допомогою комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. До них можна зарахувати відбір первинних документів з електронних баз даних, складання бібліографічних описів, анотацій і рефератів, відбір більшості вторинних документів. Однак комп'ютерна і телекомунікаційна технологія є лише засобом наукової обробки документів. Порівняльна оцінка, відбір документів, аналітико-синтетична обробка їх за

змістовою ознакою — прерогатива референтів-аналітиків, бібліографів, інших інформаційних посередників-професіоналів. Вони визначають тематичні межі, цільове і читачке призначення та остаточний відбір документів [2].

Список використаних джерел:

1. ДСТУ 2737-94. Записування і відтворення інформації. Терміни та визначення. — К.: Держстандарт України, 1994. - 158с.
2. *Асеев Г. Г.* Інформаційні технології в документознавстві [Текст]: навч. Посіб. / Г. Г. Асеев, В. Н. Шейко. — Харків: ХДІК, 1997. — 290 с. - ISBN 5 – 89076–009 – 6.
3. *Коршунов О. П.* Библиографоведение: общ. курс: учеб. для библиотеч. факультетов ин-тов культуры, ун-тов и пед. Вузов / О. П. Коршунов. - М.: Кн. палата, 1990. — 231 с.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСТАНОВИ

Мойсеєнко М. О.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

В сучасних установах документальне забезпечення установи стає високо-технологічним виробничим процесом, системою організаційного, інформаційного, аналітичного, правового, ретроспективного та прогностичного забезпечення її функціонування, документування управлінської інформації й організації обігу службових документів, в т.ч. електронних. Воно об'єктивно виділяється у високооплачуваній вид професійної діяльності, отримує відповідне технологічне й організаційне оформлення й вимагає значного обсягу знань.

Це суто визначений процес організації роботи з документами, основною метою якого є створення й регулювання їх руху, з точки зору доцільності і раціональності, а також здійснення контролю за ними у межах конкретної управлінської системи. Особливою ланкою при цьому є технологія створення самого документа, тому що в менеджменті головною метою підготовки документа є не укладання певної уніфікованої форми, а професійне (творче) укладання тексту, як основного елемента, що має важливе значення для процесу прийняття управлінських рішень.

Внесення укладених фахівцями текстів у відповідні уніфіковані форми — прерогатива технічного персоналу діловодних служб і нічого спільного зі створенням документа (в проблемно-логічному розумінні цього поняття) не має. На жаль, жорсткі регламенти, притаманні діловодним процесам, не можуть задовольнити сучасне різноманіття інформаційних потреб менеджменту.

Робота будь-якого управлінського апарату, як і взагалі будь-яка робота у наш час, повинна виконуватись за умови дотримання вимог наукової організації праці. Тобто це означає, що немає такої роботи, яку б не потрібно було правильно організувати, і людина, яка виконує цю роботу, повинна бути обізнана з особливостями її виконання. Для цього робота повинна бути поділена на певні складові частини — від найбільш складних до найпростіших операцій.

Найбільш загальною і цілісною системою, що займає вищу сходинку на ієрархічних сходах документоутворення, можна розглядати загальнодержавну систему документації, яка включає всі види систем документації, що виникають та взаємодіють в державі. Швидкий розвиток та втілення засобів ЕОМ у управління, уніфікація та стандартизація документів, що проводяться в широких масштабах в країні, потребують постійного підвищення кваліфікації працівників, зайнятих документальним обслуговуванням.

На основі дослідження державних установ можна виділити основні проблеми організації документального забезпечення, а саме:

1. Служба діловодства, як серцевина організації, що відображає і забезпечує її діяльність, станом на сьогоднішній день повинна бути потужним інструментом, що в змозі через процеси управління документацією, орієнтувати всі інші підрозділи та окремих виконавців на спільні цілі, мобілізувати ініціативу співробітників, виховуючи в них почуття єдності і відданості своєму підприємству, поліпшувати процеси ділової комунікації й корегувати організаційну поведінку всіх його членів.

2. Проблема інформатизації має узгоджуватися із загальною стратегією інформатизації суспільства та створенням системи БД документної інформації ще на стадії документостворення в установах, коли автоматизуються технологічні процеси діяльності установи та її висвітлення в офіційних документах, а також на стадії документообігу.

3. Комп'ютеризація організаційно-управлінських функцій на центральному, обласному та районному рівнях здійснюється у межах конкретного архіву також у двох зазначених напрямках — комп'ютеризація процесів управління архівною справою та управління інформацією про комплектування, облік і зберігання документів, створення страхового фонду та повнотекстових БД.

4. Сучасні перспективні напрямки удосконалення документального забезпечення управління, діловодства повинні бути невіддільні від процесу масового впровадження досягнень НТП в сфері управління. Ці досягнення, пов'язані з утворенням якісно нових видів ЕОТ, засобів зв'язку, дають можливість перейти до принципово нової і значно ефективнішої інформаційної технології в органах управління, заснованої на органічному включенні комплексу технічних засобів у управлінський процес.

5. Основу раціональної організації будь-якої роботи, а також її документального забезпечення мусить становити чіткий розподіл функцій та обов'язків між конкретними виконавцями. Чітке знання своїх обов'язків

підвищує відповідальність кожного працівника, дозволяє правильно розпланувати робочий день і виключає дублювання операцій.

Список використаних джерел:

1. Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T381400.html
2. Про затвердження завдань Національної програми інформатизації Постанова Кабінету Міністрів України: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP981352.html
3. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів: ДСТУ 4163-2003: Стандарт: Наукове видання.- К.: Держспоживстандарт України, 2003.- 23 с.

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ ТЕХНОСФЕРИ МАЙБУТНЬОГО

*Переверзєв А.М., Гузенко О.С.,
аспіранти,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: к.ф.-м.н., доцент Складенко О.В.*

На сьогодні у різних сферах людської діяльності все більшої популярності набувають **хмарні технології**. Це пов'язано з бурхливим розвитком мережі Інтернет і супутніх інформаційних технологій.

На сьогоднішній день визначено три рівні хмарних сервісів [2, 3].

Інфраструктура як сервіс (IaaS). Інфраструктура в оренду. Користувачеві надається «чистий» віртуальний сервер з унікальною IP-адресою або набором адрес, та частину системи зберігання даних. Для управління параметрами цього сервера провайдер надає користувачеві програмний інтерфейс (API). Найпоширенішою платформою інфраструктури як сервіс є «GoogleCloudPlatform».

GoogleCloudPlatform дає можливість працювати з різними інструментами для обчислень і хостингу. Ця платформа дозволяє скоротити витрати на управління IT-інфраструктурою компанії, обслуговування серверів, налаштування мереж і дає можливість використання всіх ключових інструментів хмарної інфраструктури Google для ефективності бізнесу по всьому світу.

Платформа як сервіс (PaaS). PaaS можна представити як готову до роботи віртуальну платформу, що складається з одного або декількох віртуальних серверів з встановленими операційними системами і спеціалізованими додатками. Більшість хмарних провайдерів пропонують користувачеві вибір з маси готових до використання середовищ.

Microsoft Azure (Windows Azure) - назва хмарної платформи Microsoft [1]. Надає можливість розробки і виконання програм і зберігання даних на серверах,

розташованих в розподілених дата-центрах. В основі роботи Microsoft Azure лежить запуск віртуальної машини для кожного екземпляра додатка. Розробник визначає необхідний обсяг для зберігання даних і необхідні обчислювальні потужності (кількість віртуальних машин), після чого платформа надає відповідні ресурси. Коли початкові потреби в ресурсах змінюються, відповідно до нового запиту замовника платформа виділяє під додаток додаткові або скорочує невикористовувані ресурси дата-центру.

Програмне забезпечення як сервіс (SaaS). Концепція SaaS надає можливість користуватися програмним забезпеченням як послугою і робити це віддалено через Інтернет. Даний підхід дозволяє не купувати програмний продукт, а просто тимчасово скористатися ним при виникненні потреби.

Яскравим прикладом концепції «програмне забезпечення як сервіс» є GoogleDocs.

GoogleDocs — розроблений Google безкоштовний мережевий офісний пакет, що включає текстовий, табличний редактор і службу для створення презентацій. Дана веб-орієнтована програма працює в рамках веб-браузера без встановлення на комп'ютер користувача. Документи і таблиці, що створюються користувачем, зберігаються на сервері Google, або можуть бути збережені у файл. Це одна з ключових переваг програми, оскільки доступ до введених даних може здійснюватися з будь-якого комп'ютера, під'єданого до інтернету. Доступ до особистих документів захищений паролем.

Впровадження хмарних технологій різного вигляду сьогодні активно відбувається в багатьох сферах: в освіті, науці, медицині, органах державної влади, бізнесі, сфері розваг. Проте, одними з найважливіших сфер застосування хмарних обчислень повинні стати освіта та наука. Саме хмарні технології дозволять знанням подолати існуючі бар'єри: географічні, технологічні та соціальні. Навчання, засноване на хмарних технологіях, не вимагає від того, хто здобуває освіту фізичної присутності за місцем навчання, що так важливо в режимі постійного цейтноту сучасного життя. Непотрібними стають дорогі потужні гаджети, складне та ресурсоємне програмне забезпечення і спеціальні навички роботи з ним. Унікальні можливості хмарного навчання вже досягнули науковці та дослідники з різних країн світу.

Використання хмарних технологій має ряд переваг [3]:

- централізація управлінської та облікової інформації на хмарному сервісі, доступ до якого передбачає спільне використання ресурсів на основі алгоритмів паралельного обчислення;
- збільшення ефективності опрацювання даних на основі високої швидкості обробки та пропускну здатності хмарних технологій;
- надійність зберігання даних, які не залежать ні від потужностей робочої станції, ні від програмного забезпечення.

Проаналізувавши результати останніх досліджень, пов'язаних з переходом до нової освітньої моделі, та досвідом університетів з її використання, пропонуємо розділити стратегію переходу до хмарних технологій на декілька етапів:

- а) розробка корпоративної бази даних з використанням СУБД;
- б) оцінка нинішнього рівня університету з погляду ІТ-потреб;
- в) проведення експериментів з впровадженням хмарних методів у різні структури університету;
- г) вибір оптимальних хмарних методів;

У сучасному світі відбувається стрімкий розвиток інтелектуальних систем та інтернет технологій. Хмарні технології є наступним головним етапом розвитку інформаційних систем, а, отже, і техносфери майбутнього.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс] / Корпорація Майкрософт. URL: <http://office.microsoft.com/ukua/academic/FX103045755.aspx>.
2. Биков, В.Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – № 10. – 2011. – С. 8–23.
3. Переваги та недоліки хмарних сервісів [Електронний ресурс]. URL: <https://gurt.org.ua/articles/38359>.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ВИНИКНЕННЯ МОВИ ПРОГРАМУВАННЯ JAVA

Полінкевич С.В., Слухай Б.В.,
студенти,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Створюючи програми на більшості мов програмування, треба визначити, в якій операційній системі і на якому процесорі вони працюватимуть. Тільки визначивши це, можна долучити до програми виклик функцій з бібліотеки, призначеної для відповідної операційної системи. Наприклад: якщо розробляють програму для Windows, то можна використати бібліотеку Microsoft Foundation Classes; для роботи на платформі Macintosh – функції з Mac OS Toolbox. Після компіляції вихідних текстів отримуємо код, готовий до виконання на певному процесорі. Система Windows переважно працює на базі процесорів фірми Intel, комп'ютери Macintosh використовують процесори Motorola 680x0 або PowerPC [1]. Створюючи програми на Java, можна не замислюватися над тим, в якій операційній системі вони працюватимуть. Java має власний набір машинно-незалежних бібліотек, які називають пакетами. Щодо процесорів ситуація аналогічна. Компілятор Java не генерує безпосередньо інструкції процесору. Він створює проміжний код – байткод для віртуальної машини Java (Java Virtual Machine – JVM). Виходячи з того, що ядро

віртуальної машини Java реалізовано практично для всіх типів комп'ютерів, вважатимемо файли байткодів незалежними від платформи.

Започатковано мову Java у проекті фірми Sun Microsystems під назвою Green (1991). Головними розробниками першої робочої версії були Джеймс Гослінг (James Gosling), Патрік Ноутон (Patric Naughton), Кріс Варс (Chris Warth), Ед Френк (Ed Frank) і Майкл Шерідан (Mike Sheridan) [2]. До 1995 року мову називали Оак, однак не пройшовши перевірку на допустимість торгової марки, було перейменовано на Java. Ідеєю створення нової мови програмування були не потреби Internet, а необхідність створення програмного забезпечення, яке не залежить від платформи (тобто архітектури) і використовується в побутових електронних приладах. Під час відпрацювання деталей Java виник вагомий чинник, який відіграв важливу роль щодо цієї мови. Таким чинником була всевітня б інформаційна служба World Wide Web (WWW), розквіт якої припадає на 1994–1995 р. Ідеї створення ефективних і незалежних (працюючих на різноманітних процесорах під керівництвом різних операційних систем) програм такі ж давні, як і саме програмування, і завжди витіснялися нагальнішими проблемами. Якщо зважити на те, що більшість програмістів належить до одного з трьох кланів (Intel, Macintosh, UNIX), які безупинно змагаються між собою, то зрозумілим стає те, що нагальної потреби в переміщенні коду довший час не виникало. Проте з виникненням Internet і WWW проблема переміщення програм стала втричі гострішою. Різко змінилися акценти: від створення коду для вбудованих контролерів побутової техніки до програмування для Internet. Це і спричинило великий успіх мови Java [3].

Розробники Java створювали мову з метою втілення таких базових принципів: простота; безпека; перенесення; об'єктно-орієнтована направленість; стійкість щодо помилок; багатопоточність; незалежність від архітектури; інтерпретація; висока продуктивність; розподіленість; динамічність.

Список використаних джерел:

1. Аарон И. Воли. Основы программирования на Java для World Wide Web.— М.: Диалектика, 1996. — 512 с.
2. Бернард Ван Хейк. JDBC: Java и базы данных. — М.: ЛОРИ, 1999. — 320 с.
3. Брюс Э. Философия Java. Библиотека программиста. — СПб: Питер, 2001. — 880с.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ХІМІЇ

Пухлій К.І., Луценко М.В.,
студенти,

Державний вищий навчальний заклад
«Харківський коледж текстилю та дизайну»

Дяченко Л.Б.,

викладач хімічних дисциплін
ДВНЗ «ХКТД», здобувач кафедри
педагогіки і психології управління соціальними
системами імені І.А. Зязюна НТУ «ХПІ», м. Харків

*«Творчості, як і будь-якої діяльності,
можна навчитися»*

Г. Альшуллер

В наш час дуже гостро стоїть проблема підвищення рівня освіти українців, вирішення якої дасть змогу вивести нашу державу на якісно новий рівень соціально-економічного розвитку. Ми живемо в сучасному світі, котрий диктує нам свої правила. Науково-технічний прогрес неупинно рухається вперед, і з цим безпосередньо пов'язані зміни, що відбуваються у світі, суспільстві, у нашому житті.

Суттєві реформи відбуваються і в освіті. Застосування інноваційних технологій значно підвищує інтерес сучасної молоді до навчання, оптимізує процес передачі та засвоєння інформації, робить його більш емоційно забарвленим, підвищує рівень знань студентів з будь-якої дисципліни.

Така дисципліна як хімія відіграє дуже важливу роль в нашому житті. Кожного дня ми, не замислюючись, зустрічаємося з цією цікавою наукою. Легка промисловість, машинобудування, медицина, косметика, будматеріали, металургія – скрізь має місце хімія. Навіть людина – це хімія. Тому дуже важливо, щоб кожен студент мав інтерес до вивчення цієї дисципліни не тільки на заняттях з хімії у навчальному закладі, а й прагнув до самопізнання, потягу до самостійного дослідження та вирішення актуальних проблем з хімії та інших природничих наук, всебічно розвиваючи свої здібності. Це дасть змогу студентам відкривати перед собою нові горизонти та успішно адаптуватися в професійній діяльності.

Вікіпедія дає таке тлумачення поняття «здібності» – це індивідуально-психологічні стійкі властивості особистості, які є вирішально-визначальною умовою успішності становлення і функціонування її як суб'єкта певного виду діяльності. Здібності не зводяться до знань, умінь і навичок, що є у людини, але вони забезпечують їх швидке надбання, фіксацію й ефективно практичне використання. Творчі здібності – це здатність та вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це націленість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду [1]. Це здатність до нетрадиційного мислення та індивідуального погляду на оточуючу дійсність.

Основою для розвитку творчих здібностей людини є природні задатки. Успішний розвиток таких задатків стає можливим лише при створенні в навчальному закладі умов, які будуть сприяти їх формуванню.

На думку Мілашовської О.І. «до таких умов можна віднести:

- наявність інтенсивної пошукової мотивації (формування інтересу до матеріалу і мотивація навчальної діяльності);
- достатній рівень освіти та інтелекту (діяльність за заданим зразком при системному підході до навчального матеріалу, виконання завдань конвергентного типу);
- розвиток пізнавальної активності (використання активних методів навчання і дидактичних технологій продуктивного типу);
- зниження регламентованості поведінки студентів у навчальному процесі (можливість обирати навчальні предмети, навчальні завдання, самостійний вибір індивідуального завдання);
- створення творчого середовища і психологічно сприятливого клімату для творчості (організація семінарів, дискусій, олімпіад, конференцій, використання групових методів роботи);
- соціальна підтримка творчої поведінки (заохочення, премії, дипломи, нагороди за творчість)» [2].

Дуже цікавим і ефективним, на нашу думку, є застосування на заняттях хімії у Харківському коледжі текстилю та дизайну «віртуальної лабораторії». Цей комп'ютерний тренажер дає змогу відтворити будь-який об'єкт та описати дію його в певних умовах, навчитися правилам поводження з хімічними речовинами.

Відео демонстрація наукових фактів, навчальних фільмів – це джерело необхідної інформації, гарне наочне доповнення при вивченні основних законів хімії та її положень, а також яскрава демонстрація при проведенні хімічних експериментів.

При проведенні науково-практичних конференцій, брейн-рингів, навчальних семінарів, КВК неможливо обходитися без мультимедійних презентацій – це найпоширеніший спосіб подачі великої кількості інформації.

Дуже цікавими є дискусії на хіміко-екологічних семінарах. Орієнтовні теми семінарів обговорюємо на початку семестру – це і проблеми забруднення природного середовища, альтернативні джерела енергії та інше. До таких за-

ходів студенти готуються заздалегідь, працюючи за обраною тематикою, проводять аналіз джерел, шукають необхідну інформацію, самостійно аналізують, обробляють її, аргументовано викладають сутність питання, знаходять протиріччя. Обговорюємо проблему всі разом, виражаючи своє індивідуальне ставлення, дискутуючи, пропонуємо можливі розв'язки проблеми. В таких дискусіях у неформальній обстановці мають змогу проявити себе всі студенти.

Також застосування презентацій дуже доцільне при вивченні номенклатури вуглеводнів, правил техніки безпеки, вивченні будови органічних та неорганічних сполук. За допомогою візуального сприйняття, використання комп'ютерних засобів вивчення хімії є набагато цікавішим і простішим, а наука хімія – більш зрозумілою та привабливою для студентів.

Таким чином, освіта й навчання є невід'ємною частиною життя студентської молоді. Вкрай важливо, щоб навчання було не тільки корисним та необхідним, а й цікавим, розвивальним, емоційно забарвленим. Створення навчального середовища, сприятливого для самореалізації та творчості, дасть змогу студентам стати успішними в житті, піднятися у майбутньому до творчих висот професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. <https://uk.wikipedia.org>
2. Мілашовська О. І. Розвиток творчих здібностей студентів у навчальному процесі / О. І. Мілашовська. // Ефективна економіка. - 2013. - № 11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_68.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ревенко В.В.,

старший викладач кафедри англійської філології,
Криворізький державний педагогічний університет

На сучасному етапі одним із перспективних шляхів покращення рівня підготовки майбутнього вчителя іноземних мов є розроблення нових концепцій та впровадження нових технологій навчання, в основу яких покладено педагогічну взаємодію та групові форми роботи, зокрема інтерактивних та інформаційно-комунікаційних.

Вітчизняні стандарти професійної підготовки вчителя іноземних мов [1] вимагають від майбутнього спеціаліста не тільки оволодіння глибокими загальнонауковими та професійними знаннями, але й набуття таких якостей спеціаліста, як здатність до самоосвіти, саморозвитку, високий рівень творчої

пізнавальної активності, вміння використовувати нетрадиційний підхід до поставлених завдань і працювати в колективі на засадах співробітництва та співтворчості.

Специфіка професійної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов полягає в необхідності формування в нього іншомовної комунікативної компетентності у поєднанні з загальнопедагогічними вміннями та навичками.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій набуває широкого розповсюдження у практиці навчання майбутніх учителів іноземних мов. Доведено, що застосування комп'ютерних технологій підвищує ефективність навчання, забезпечує доступ до необхідних інформаційних ресурсів, слугує засобом контролю знань. Існує велика кількість комп'ютерних програм, що спрямовані на засвоєння нового лексичного, фонетичного, граматичного матеріалу. Використовуючи Інтернет-ресурси (відеоконференції, спілкування з носіями мови в Skype та ін), студенти отримують можливість вдосконалити навички спілкування, залучитися до діалогу культур.

Крім цього, дослідження О.Ю. Лемешко [2], Л.С. Постоленко [3], А.О.Томіліної [4] та ін. свідчать про доцільність та високу ефективність застосування електронної платформи MOODLE у процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ задля забезпечення контролю й оцінювання знань, доступності навчання у будь-який зручний час, активізації зворотного зв'язку «викладач-студент».

Особливе місце серед інноваційних технологій посідають інтерактивні технології навчання, в основу яких покладено педагогічну взаємодію та групові форми роботи). У працях Н. Баліцької, О. Біди, Г. Волошиної, С. Гончарова, М. Кларіна, О. Коротаєвої, А. Панфілової, О. Пометун, Г. П'ятакової, Н. Суворової та інших інтерактивні технології розглядаються як один із способів реалізації особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходу; один із шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів (студентів).

Поділяючи погляд О. Чорної [5,с.234-235], ми вважаємо, що формування показників іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов відбувається результативніше в умовах інтенсивної мовленнєвої діяльності, особливо в нових для них професійно орієнтованих ситуаціях. Доцільним є стимулювання розумово-мовленнєвої активності студентів, залучення їх до безпосередньої участі в мовленнєвій діяльності та максимального збільшення їхньої активної участі в колективних формах навчання. Тому в нашій практиці навчання майбутніх учителів іноземних мов ми використовуємо тренінги, в основу яких покладено інтерактивні прийоми роботи в парах, малих групах, дискусії, мозкового штурму, рольової гри, що передбачають різні види інтерактивної взаємодії в системах «студент-студент», «викладач-студент(и)», «студент-мінігрупа», «студент-академгрупа», сприяють розвитку пізнавальної активності й ініціативності студентів під час навчання, формуванню навичок співробітництва, міжособистісного спілку-

вання, комунікативних умінь майбутніх учителів. Розроблена нами програма тренінгів професійного розвитку включає тренінг із формування полікультурного компоненту іншомовної комунікативної компетентності; тренінг із розвитку комунікативних умінь; тренінг із розвитку творчих здібностей; тренінг із формування персонального компоненту професійної компетентності, зокрема формування професійних якостей майбутнього педагога, інтересу до майбутньої професії.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030/
2. Лемешко Е.Ю. Информационные технологии в обучении английскому языку слушателей курсов повышения квалификации. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer26/510.pdf>.
3. Постоленко І. С. Досвід використання системи Moodle для навчання іноземних мов. – 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/2906/1/postolenko_sunduk_tezy.pdf
4. Томіліна А.О. Використання електронної платформи Moodle при контролі й оцінюванні з англійської мови у вищому навчальному закладі / А. О. Томіліна. // Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». (Київ, КНУБА, 30-31 травня 2013 р.): тези доповідей.. – 2013. – С. 67.
5. Чорна О.О. Особливості та практика формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей / О. О. Чорна // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. – 2013. – Вип. 22. – С. 230–237.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Скиба Д.Ю.,
аспірант,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: д.е.н, доцент *Васюткіна Н.В.*

Досліджено структуру ринку ІКТ, визначено реальний стан розвитку ІКТ в Україні, систематизовано основні проблеми, що перешкоджають їх ефективному впровадженню та розвитку.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та всесвітньої мережі Інтернет вимагає перебудови системи вітчизняної освіти. Для багатьох країн світу поняття Smart Education вже не нове. Для того, щоб розкрити його сутність, необхідно розглянути процес розвитку підходів до

освітніх послуг, який містить в собі такі аспекти: знання, технології, навчання, викладач, бізнес тощо. Ще десять років тому в нашій країні головним джерелом знань для студентів був викладач або друковані засоби навчання. Нажаль, і сьогодні багато з наших підопічних вважають, що їх знання залежать передусім від викладача, а не від них самих, цілеспрямованої безперервної самостійної роботи. У наш час, завдяки всесвітній мережі Інтернет, де освітні технології індивідуально орієнтовані, викладачі мають змогу доносити знання не тільки в аудиторії. Отже, уточнюючи поняття Smart Education, зауважимо, що це – створення гнучкого та відкритого інтерактивного середовища для навчання за допомогою всього світу, що знаходиться у вільному доступі. Ключ до розуміння Smart Education – широка доступність знань. Саме Smart Education здатне забезпечити максимально високий рівень освіти, що відповідає вимогам і можливостям сьогодення, дозволить молоді адаптуватися до швидкозмінного середовища, забезпечить перехід від книжного контенту до активного. Smart Education – це також системне об'єднання навчальних закладів і професорсько-викладацького складу для спільної діяльності в Інтернеті на базі єдиних стандартів і технологій. Розвиток інформаційних технологій спричинив зміну ролі викладачів і студентів, як учасників освітнього процесу, а також появу нових методів навчання, налаштованих на особистісно-орієнтовану освіту кожного студента.

Важливо зазначити, що нині процес навчання мусить бути професійно-орієнтований для того, щоб майбутній спеціаліст у певній галузі після закінчення ВНЗ легко увійшов у бізнес-середовище у 46 якості партнера або підприємця. Перевагами Smart Education є набуття навичок комунікації, критичного мислення, співпраці та лідерства, міжкультурного взаєморозуміння, кар'єри. Ми живемо у контексті глобальної економіки, що розвивається і вимагає від нас постійного оновлення, засвоєння нових інструментів. Навчання повсякчас зачіпає нас у повсякденному житті і в неформальній взаємодії з іншими, у цілеспрямованих спробах вчитися, і у формальному досвіді, який пов'язаний із традиційним навчанням. [1].

Перехід на нові «розумні», «інтелектуальні» технології – це перехід на якісне освіту, спектр можливостей якої стає не обмеженим. Smart-концепція в освіті та навчанні команди співробітників дозволяє використовувати такі технології, як «розумні» дошки, «розумні» екрани, безперервний доступ до мережі Інтернет, що дає змогу навчатися дистанційно. Метою застосування «розумних» технологій в навчанні команди підприємства роздрібної торгівлі є отримання навичок для діяльності в умовах цифрового суспільства та «розумної» економіки [2].

Використання smart-технологій в початковому процесі команди, по-перше, дозволяє візуалізувати на обхід матеріал у формі відео уроків; по-друге, використовувати електронні посібники для розгляду теоретичних аспектів; по-третє, проводити інтерактивне тестування співробітників, що дозволить проаналізувати рівень володіння інформацією, а також виявити помилки.

Головним привілеєм smart-технологій стає створення освітнього контенту, що є підґрунтям для створення єдиного репозиторію, усунувши часові та просторові обмеження, а також мобільність, безперервність та простота доступу. Наведена тенденція дозволить розвивати у співробітників такі компетенції як креативне мислення, аналітичні навички, комплексне рішення існуючих проблем, а також інноваційність – вибір, аналіз та впровадження новітніх ідей, забезпечивши розповсюдження міжкультурних комунікацій [3].

Це забезпечує доступ до необхідного матеріалу в будь-який час. Керувати навчальним процесом співробітників можуть менеджери-практики, які знаходяться в інших країнах або, навіть, в іншій частині земної кулі. Таким чином, smart-технології в навчанні команди підприємства роздрібної торгівлі можна вважати ефективним інструментом у сучасному smart-суспільстві, забезпечуючи: - збільшення результативності навчання (розвиток інтелектуальних здатностей співробітників); - підвищення інтересу команди до навчання в цілому; - поліпшення якості навчального процесу завдяки активізації творчого потенціалу робітників підприємства роздрібної торгівлі та керуючого навчанням; - диференціацію підходів до навчання; - відповідну якість процесу контролю та атестації працівників; - розширення інформаційних меж. Як відомо, висококваліфікована команда є гарантом успіху підприємства роздрібної торгівлі у довгостроковому періоді. [4].

Серед основних факторів, що сприяють запровадженню Smartосвіти у Кореї – прагнення до отримання освіти, керівна роль уряду та створення відповідної інфраструктури. Студент в Південній Кореї – член Smart-суспільства, який навчається протягом всього життя, намагається створювати та створює інновації. Головною метою Smart-освіти є створення середовища, яке забезпечує максимально високий рівень конкурентоспроможності освіти за рахунок розвитку у студентів знань та навичок, на які є 56 попит у сучасному суспільстві, а також є одним із основних засобів укріплення національної економіки. [5, с.338].

Інноваційна освіта орієнтована на вироблення у студентів самостійного підходу до наукової, соціальної, технічної чи життєвої проблеми, формування у них глибокого розуміння та аналізу цих проблем. Сучасне суспільство нерозривно пов'язане з процесом інформатизації. Саме життя змушує нас активно використовувати інформаційні технології в навчально-виховному процесі. При цьому один із пріоритетних напрямків процесу інформатизації сучасного суспільства – впровадження засобів нових інформаційних технологій в систему освіти. Отже, зважаючи на специфіку навчальних занять, використання інформаційно-комп'ютерних технологій є необхідним для формування світогляду студента та професійної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Методика застосування технології SMART Board у навчальному процесі : навчальний посібник / Г. Ф. Бонч-Бруєвич, В. О. Абрамов, Т. І. Косенко. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007. – 102 с
2. Якубов С., Якінін Я. Технології SMART та навчальні матеріали / С. Якубов, Я. Якінін // Hi-Tech у школі. – 2011. – № 3-4. – С. 8–11.
3. Smart-технології в Україні і світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji/>.
4. Тихомирова Н.В. Глобальная стратегия развития smart-общества, МЭСИ на пути к smart-университету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smartmesi.blogspot.com/2012/03smart-smart.html>
5. Алексеева, Л. Н. Инновационные технологии как ресурс эксперимента/ Л. Н. Алексеева// Учитель. – 2004. – № 3. – с. 78.

ВНЕСОК УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ У РОЗВИТОК ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Сокол О.Ю.,
студентка,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Анотація: У статті розглянуто питання про внесок українських вчених у розвиток документознавства та прагнення вітчизняних науковців об'єктивно, цілісно представити питання теорії документа, закономірності його генезису та еволюції, загальні для всіх наук проблеми функціонування документів, практики їхнього створення.

Суть проблеми. Створення навчальних видань, що важливою складовою всієї наукової системи та наявність науково-навчальних видань для вирішення теоретичних й практичних проблем.

Мета. Проаналізувати на прикладі, Бездрабко, М. Комової, Н. Кушнаренко, Ю. Палехи, С. Кулешова, Н. Леміш, М. Слободяника, Г. М. Швецової-Водки та інших учених генезис та еволюції, загальні для всіх наук проблеми функціонування документів, практики їхнього створення.

Основний зміст. Потужна інформатизація суспільства та впровадження комп'ютерних технологій в усіх сферах виробництва дозволяє стверджувати, що в сучасній системі наук документознавство займає одну з пріоритетних позицій. Масштабне впровадження в країні системи електронного документообігу підвищує значущість документознавства як навчальної дисципліни.

Наукові та науково-навчальні видання В. Бездрабко, М. Комової, Н. Кушнаренко, Ю. Палехи, С. Кулешова, Н. Леміш, М. Слободяника, Г. М. Швецової-Водки та інших учених засвідчують прагнення вітчизняних науковців об'єктивно, цілісно представити питання теорії документа, зако-

номірності його генезису та еволюції, загальні для всіх наук проблеми функціонування документів, практики їхнього створення.

Сам термін «документознавство» (за твердженням М. Ларькова) з'явився у 1943 р., закріпивши за новою дисципліною переважно проблематику діловодства. І тільки на рубежі ХХ–ХХІ ст. Н. Зіновєва, Ю. Столяров, Н. Кушнарєнко та інші науковці, які працювали у сфері культури, подали ширше значення даного поняття.

Н. М. Кушнарєнко «Документознавство – це наука про документ і документно-комунікаційну діяльність. Наукова дисципліна, що вивчає закономірності створення і функціонування документів, розробляє принципи побудови документно-комунікаційних систем і методи їх діяльності».

Г. М. Швецова-Водка «Документознавство – це наука про документ, яка досліджує процеси створення і функціонування документів».

С.Г.Кулєшов «Наукова дисципліна, що розробляє питання теорії документа, вивчає закономірності генезису та еволюції документа, загальні для всіх наук проблеми функціонування документів, практики їхнього створення».

М.С.Слободяник «Документознавство – це комплекс наукових дисциплін, орієнтованих на всебічне вивчення документа в широкому контексті, а також різноманітних утворень документів, що формують документну інфраструктуру суспільства».

В.В.Бездрабко «Документознавство сьогодні розвивається як соціально-комунікаційна наука, що комплексно вивчає характеристики документів, процеси створення, функціонування і зберігання, а також їх історію та методику організації й дослідження, зберігає дисциплінарну самодостатність, збагачуючись на об'єктно-предметному рівні внаслідок нарощування наукового знання на міждисциплінарному ґрунті».

За дослідженнями Ю.Палєхи, у Радянському Союзі відродження документальних ідей відбувається у 1960-ті рр. минулого століття на новій основі – головна увага приділяється інформаційному забезпеченню науки, розвитку переважно наук точних, природничих і технічних. Тому нова наукова дисципліна одержала спочатку назву «теорія наукової інформації» або «теорія і практика науково-технічної інформації».

Сучасний розвиток напрямку «Документознавство та інформаційна діяльність» є активне обговорення вітчизняними дослідниками цього питання, що спричинило формування особливого напрямку досліджень – документознавча професіологія, яскравими провідниками новітніх ідей якого стали С. В. Дубова, С. Г. Кулєшов, Ю. І. Палєха, Н. М. Кушнарєнко, М. В. Комова, О. В. Матвієнко, М. С. Слободяник, Г. М. Швецова-Водка та ін.

Утвердженню інтегрованих знань про документ сприяв вихід друком у 1997р. першого видання підручника «Документоведение» («Документознавство»), підготовленого доктором педагогічних наук, професором Харківської державної академії культури Н. М. Кушнарєнко.

Значущий внесок у розвиток документознавства зробили Г.М.Швецова-Водка – доктор історичних наук, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету.

П. Ю. Палєха – кандидат історичних та культурологічних наук, доктор філософії з ділового адміністрування, професор. Йому належить перший в Україні підручник з сучасного документального забезпечення управління. В 2007-2008 році побачили світ ще декілька посібників автора з грифом Міністерства освіти і науки України, а саме: «Організація сучасного діловодства», «Етика ділових стосунків», «Культура діловодства», «Організаційна техніка», «Загальне документознавство».

Отже, узагальнюючи науково-методичну діяльність українських учених, слід наголосити на тому, що саме розробка навчальних видань є важливою складовою всієї наукової системи. Найвні науково-навчальні видання засвідчують зорієнтованість авторів на перспективу вирішення теоретичних й практичних проблем сучасного документознавства в Україні, що сприяє розвитку науки в цілому.

Список використаних джерел:

1. *Комова М.В.* Документознавство : навч. посібник / М. В. Комова. – Львів : Тріада плюс.
2. *Палєха Ю.І.* Загальне документознавство : навч. посібник / Ю. І. Палєха, Н. О. Леміш. – К. : Ліра-К, 2008.
3. *Кулєшов С.Г.* Загальне документознавство : навч. посібник / Укрдержархів ; УНДІАСД / С. Г. Кулєшов. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2012.
4. *Кушнарєнко Н.Н.* Документоведение : учебник / Н. М. Кушнарєнко. – 7-е изд., перераб. и доп. – К. : Т-во Знання, КОО, 2007.
5. *Слободяник М.С.* Структура сучасного документознавства / М. С. Слободяник / Вісн. Кн. Палати. – 2004. – № 3.
6. *Швецова-Водка Г. М.* Документознавство : навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. – К. : Знання, 2007.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕПЛОПРОВІДНОСТІ ПОЛІМЕРНИХ КОМПОЗИЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ НА ОСНОВІ AgI

Столярова С.С.,
студентка,
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник : к. фіз.-мат. н., доц. *Рокицький М.О.*

Модифікуючи полімерну матрицю різними наповнювачами можна отримувати матеріали з кардинально різними властивостями. Особливий інтерес

представляють собою композиційні матеріали до яких ставляться вимоги зміни знаку приросту теплопровідності при певних температурах для керованого тепловідводу.

Зразки системи пентапласт – дисперсний AgI готували у наступному термо-баро-часовому ($T-p-t$) режимі: нагрівання зі швидкістю 3,5 К/хв, витримка при 483 К протягом 15 хв під тиском 20 МПа, охолодження з розплаву з швидкістю 0,5 К/хв, що відповідає найкращим технологічним умовам переробки композиту з урахуванням властивостей як наповнювача, так і полімерної матриці [1]. Вимірювання температурної залежності теплопровідності проводили при неперервній зміні температури нагрівника в режимах, близьких до регулярного нагріву з використанням динамічного ϵ - калориметра, що являє собою модернізований вимірювач теплопровідності “ИТ- ϵ -400”.

Відносна похибка при дослідженні теплопровідності становила $\epsilon = \pm 3 \%$.

Результати дослідження теплопровідності свідчать про монотонне зменшення теплопровідності в інтервалі температур 113 – 419 К з тенденцією більш інтенсивної зміни при низьких температурах (113 – 208 К) для чистого полімера. Для AgI інтенсивність зміни теплопровідності нижче температури фазового переходу діелектрик – суперіонік подібна до кристалічних діелектриків - з підвищенням температури значення теплопровідності зменшується.

Концентраційні залежності теплопровідності композитів МДС пентапласт – AgI наведено на рис. 4, з якого видно, що при концентрації $C_V \approx 30 \%$ спостерігається різке підвищення значень коефіцієнта теплопровідності, що в залежності від температури може перевищувати відповідні значення λ для чистого пентапласту у 1,5 рази [2].

При концентраціях $C_V > 42 \%$ значення λ композитів наближається до відповідних значень коефіцієнтів теплопровідності наповнювача за рахунок збільшення вмісту більш теплопровідного наповнювача (при $T = 103 \text{ К}$), а при $C_V = 69 \%$ навіть перевищує її за рахунок сумарного внеску механізмів провідності полімерної матриці та дисперсного наповнювача. Зростання значень теплопровідності композитів пов'язане із реалізацією структурного перколяційного переходу в наповнювачі – система ізольованих кластерів – неперервний кластер (ІК – НК), що виявляється з теплофізичних вимірювань в околі $\sim 30\%$, що співпадає з відповідним значенням, одержаним з електрофізичних досліджень.

Отже, а результатами досліджень було виявлено, що з підвищенням концентрації наповнювача теплопровідність підвищується, це пов'язано з різницею в теплопровідності полімерної матриці і наповнювача. Підвищення значення теплопровідності композитів системи пентапласт – AgI лежить в допустимих межах, що дає можливість широкого практичного застосування.

Список використаних джерел:

1. Рокицький М.О., Кирилов Д.В., Янчевський Л.К., Левандовський В.В. Технологія та пристрій для приготування термопластичних ПКМ методом пресування //

Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 1. Фізико-математичні науки. – 2004. - №5. – с.58-62.

2. Рокицький М.О., Шут М.І., Махно С.М., Левандовський В.В., Горбик П.П. Тепло- та електропровідність композитів системи пентапласт – дисперсний суперіонний провідник (AgI) // XXII науч. конф. стран СНГ “Дисперсные системы”. – Одеса: Астропринт, 2006. – С.285-286.

АЛГОРИТМ ВИДОБУВАННЯ ВИЗНАЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ ІЗ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

Тіщенко Р.В.,

старший викладач,

Крамаров О.М.,

аспірант,

ПВНЗ «Європейський університет», м.Київ

У наукових публікаціях автори часто вводять нові терміни або для зручності сприйняття матеріалу дають свої визначення уже відомим поняттям. Пропонується метод автоматичного витягу визначень і авторських термінів із текстів наукових публікацій, що використовує морфологію, синтаксис і семантику. В прикладних завданнях інформаційного пошуку визначення і авторські терміни можна використовувати для створення термінологічної бази предметної області, поповнення тезаурусів, для формування списку ключових слів документа, його анотації чи, наприклад, особливим чином враховувати їх в формулі розрахунку релевантності при пошуку інформації.

При видобуванні авторських термінів із наукових публікацій потрібно враховувати, що в текстах можуть бути визначення нових, раніше невідомих термінів, самі терміни можуть містити іноземні слова та словосполучення, а публікації можуть бути із різних наукових галузей. Все це вимагає від методу видобування термінів гнучкості, наприклад, підхід, оснований на тезаурусах, в даному випадку є малоефективним.

Для вирішення поставленої задачі запропоновано метод, що базується на порівнянні лексично-синтаксичної та семантичної структури речення зі списком фреймів (шаблонів) [1]. Пропонується окрім лексичної, морфологічної і синтаксичної інформації при побудові фреймів використовувати також семантичні ролі. Використання інформації про семантичні ролі дозволяє, з одного боку, спростити створення фреймів, а з іншого, одним фреймом покрити більше випадків визначення термінів.

На вхід аналізатора надходить структуроване представлення тексту, в якому виділені слова і речення, вказані морфологічні характеристики слів, включаючи леми, в реченнях виділені клаузи, побудовані синтаксичні дерева залежностей і ролеві структури речень. Кожне речення тексту зіставляється з

фреймами із заданого списку, кожний з яких незалежно від інших визначає один чи декілька термінів. Після чого отримані терміни фільтруються набором евристик. В результаті, на виході формується список термінів, яким дано визначення, і речення, в яких зустрічаються ці терміни. Речення, в яких зустрічаються добути терміни помічаються як визначення.

Процедура зіставлення фрейму з реченням тексту складається із двох етапів. На першому етапі в реченні знаходяться «ключові» слова фреймів. В кожному фреймі існує перевірка наявності в реченні певної лемми. Слово, що має цю лему, буде «ключовим» для фрейму. Перед тим як перевіряти інші умови фреймів, здійснюється прохід по реченню тексту, в результаті чого знаходяться розташування всіх ключових слів і формується список фреймів, для яких збіглися ключові слова. Такий підхід зручний для подальшого аналізу, оскільки дозволяє швидко відсіяти речення, що не підпадають не під один фрейм, і сформувати скорочений список фреймів, які будуть зіставлятися із заданим реченням. На наступному етапі для речення перевіряються інші умови фреймів, що відповідають знайденим в ньому ключовим словам. Речення в наукових текстах, як правило, мають доволі складну структуру, тому перевірку зручно проводити не на всьому реченні, а в рамках однієї клаузи.

Після знаходження клаузи, що задовольняє деякому фрейму, виділяється безпосередньо авторський термін. Для його видобутку з кожним фреймом зв'язано правило, яке визначає, яку частину виразу необхідно виділити в якості терміну. Це правило враховує, що термін може складатися із декількох слів.

Більшість термінів добре знаходиться за допомогою описаного способу пошуку фреймів, однак, існує ряд випадків, коли виникають помилки: вираз із запереченням, що містить частку «не» або вирази, що задають відношення синонімії, частина-ціле або деякі випадки відношення «що є чим». Щоб врахувати такі випадки, після знаходження фрейму і виділення терміну додатково проводиться процедура фільтрації за допомогою набору евристик. Щоб відфільтрувати вирази із запереченнями, в відповідній клаузі перевіряється наявність у ключового слова (якщо це дієслово) синтаксичного зв'язку з часткою «не». Частково вдається вирішити проблему синонімії шляхом фільтрації термінів по ключовим словам і формам, в яких ці слова можуть знаходитися.

Отримані результати показують, що фрейми, які використовують семантичні ролі обробляють значну кількість випадків визначення термінів у наукових публікаціях. Використання системи семантико-синтаксичного аналізу не дало значного приросту якості в порівнянні з використанням системи, в якій синтаксичний та семантичний аналіз виконуються окремо. Причина цього полягає в тому, що найбільшу роль тут грають лексико-морфологічні правила, які не враховують семантику і синтаксис речень, отже, приріст повноти визначення ролевих структур не дуже відображається на кінцевому результаті.

Аналіз помилок виявив, що значне число термінів, що не були видобуті, потребують для їх знаходження встановлення кореферентних зв'язків, як на

рівні одного речення, так і на рівні всього тексту. Інша значна частина незаниханих термінів відповідає окремим рідкісним патернам. На точність негативно впливають помилки фрейму, де термін, що визначається та його визначення розділені тире або дефісом. Фрейм, який би відповідав лише визначенням в таких випадках виділити доволі складно із-за великої кількості різноманітних лінгвістичних конструкцій, що використовують тире або дефіс, а також помилок їх використання в природномовних текстах [2,3].

В цілому отримані результати ілюструють можливість застосування розробленого аналізатору, в якому реалізовані правила, що використовують семантичні ролі, одержані із застосуванням семантико-синтаксичного аналізу, для вирішення задачі видобутку визначень і авторських термінів із наукових текстів. Видобути визначення і терміни помічаються в пошуковому індексі окремими тегами. Пошуковий механізм дозволяє задавати обмеження зони пошуку по таким тегам. Завдяки цьому користувачі можуть здійснювати пошук не по повним текстам статей, а по термінам, для яких існує визначення. Це дозволяє користувачу швидко знайти безпосередньо визначення невідомого терміну, що є вельми корисним при експлоративному пошуку.

Список використаних джерел:

1. *Васильева Н.Э.* Шаблоны употреблений терминов и их использование при автоматической обработке научно-технических текстов// Труды международной конференции «Диалог 2004». —2004. —Р.96–101.
2. *Большакова Е.И., Носков А.А.* Программные средства анализа текстов на основе лексико-синтаксических шаблонов языка LSP// Программные системы и инструменты: Тематический сборник. —2010. —№11. —С.61–73.
3. Терминологический анализ текста на основе лексико-синтаксических шаблонов/ Ефремова Н.Э., Большакова Е.И., Носков А.А., Антонов В.Ю.// Труды международной конференции «Диалог 2010». —Т.9. —М.: Изд-во РГГУ, 2010. —С.124–129.

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ДЕГРАДАЦІЇ ДОВКІЛЛЯ

Бобко Т.В.,

помічник першого проректора, викладач,
ПВНЗ «Європейський університет» м. Київ

Кінець ХХ століття поставив людство й біосферу в нові умови існування, для яких традиційні стандарти життя навряд чи стануть придатними.

Занепокоєні ситуацією, що склалася на планеті останніми десятиліттями, провідні вчені, мислителі й політичні діячі більшості країн світу докладають величезних зусиль, аби знайти вихід із неї:

- виявляються нові закономірності у взаємовідносинах людини й природи;
- детальніше досліджуються особливості функціонування екосистем усіх рівнів в умовах зростання забруднень;
- вивчаються причини, динаміка й особливості розвитку зазначених негативних факторів та виявляються закономірності формування складних взаємозв'язків між ними;
- моделюються численні сценарії різноманітних природних і антропогенних процесів;
- складаються прогнози й розробляються рекомендації щодо подальшого збалансованого еколого-економічного розвитку суспільства й біосфери в цілому;
- укладаються нові міжнародні угоди в галузі охорони біосфери та її складових [9, с. 56].

Безперечно, вирішальна роль у розвитку суспільства майбутнього й гармонізації відносин між людиною й природою належить сучасній молоді. Тому вкрай необхідним для неї є підвищення рівня екологічної освіти, осмислення можливих шляхів розвитку суспільства й природи у ХХІ ст., засвоєння складних, але надзвичайно важливих екологічних законів, принципів функціонування екосистем і біосфери, життєствердних зв'язків людства зі світом, що оточує його [2, с. 68].

Спеціалісти Організації Об'єднаних Націй (ООН), учені-екологи відомих міжнародних і національних природоохоронних організацій, на підставі наукового аналізу матеріалів про особливості й тенденції демографічного, соціально-економічного розвитку суспільства й наслідків науково-технічної революції, даних про стан і перспективи використання природних ресурсів, а

також про стан забруднень геосфер і стан біосфери зробили дуже невтішні висновки.

Погіршення стану більшості екосистем біосфери, істотне зменшення біопродуктивності й біорізноманітності, катастрофічне виснаження ґрунтів і мінеральних ресурсів, небачена забрудненість поверхні Землі, гідросфери й атмосфери пов'язані з інтенсивним зростанням чисельності населення планети та розвитком науково-технічного прогресу протягом останніх 50 років. Моделі виробництва й споживання, що склалися в світі, перестали відповідати умовам нормального співіснування людини й природи [10, с. 131].

До розвитку глобальної екологічної й тісно пов'язаної з нею соціально-економічної кризи, які сьогодні загрожують існуванню нашої цивілізації, призвели, образно кажучи, два «вибухи» – демографічний, тобто різке зростання чисельності населення Землі за останнє століття, й промислово-енергетичний, а також спричинені ними катастрофічні ресурсопоглинання й продукування відходів [2, с. 71].

Основні фактори, що згубно й негативно впливають на довкілля:

- демографічний фактор;
- промислово-енергетичний фактор;
- ресурсопоглинання й продукування відходів;
- зменшення біорізноманітності;
- спустелювання;
- урбанізація;
- загибель водних екосистем;
- деградація ґрунтів;
- забруднення атмосфери;
- знищення лісів.

Постає необхідність створення загальнолюдської стратегії, що охоплює буквально всі грані життєдіяльності людей (нові системи промислових ресурсозберігаючих і безвідходних технологій, сільськогосподарських, що вдосконалюють обробіток ґрунтів, застосування добрив, культивування рослин із великим коефіцієнтом корисного використання сонячної енергії). Необхідно, нарівні з регламентацією, створювати нові біогеохімічні цикли, тобто новий кругообіг речовин. Незважаючи на певні досягнення в природоохоронній діяльності в окремих країнах (Німеччина, США, Велика Британія, Китай, Японія, Нідерланди), на зростання занепокоєності людей станом природи своїх регіонів та біосфери в цілому, сьогодення характеризується поглибленням глобальної екологічної кризи, надзвичайно низьким рівнем екологічної освіти й свідомості більшості населення, нарощуванням промислових та сільськогосподарських потужностей, нещадною експлуатацією всіх видів природних ресурсів, збільшенням забруднень геосфер і накопиченням шкідливих відходів.

Отже, ставлячись так до природи і її багатств, люди начебто забули, що для підтримання існування життя на Землі іншого джерела, крім біосфери та її ре-

сурсів, немає. А за сучасних енергоозброєності й передових технологій швидкість використання ресурсів набагато перевищує можливості їх відтворення. Такий спосіб життя сьогодні стає згубним для людства. Вихід із критичної ситуації, що склалася, може бути знайдений лише за умови екологічно грамотного господарювання, розумних взаємин з Природою, реалізації в глобальному масштабі стратегії розумного самообмеження, ресурсозбереження, впровадження нових технологій природокористування, які не суперечать законам функціонування й розвитку біосфери.

Тому, для того щоб жити в нашому спільному домі, ми повинні виробити не лише деякі загальні правила поведінки – правила співжиття, а й стратегію свого розвитку.

Список використаних джерел:

1. *Андрейцев А.К.* Основи екології: Підручник / А. К. Андрейцев. – К.: Вища шк., 2001. – 358 с.
2. *Кучерявий В.Л.* Екологія / В.Л.Кучерявий. – Львів: Світ, 2000.м 500 с.
3. *Серебряков В.В.* Основи екології: Підручник / В.В.Серебряков. – К.: Знання-Прес, 2002. – 300 с.
4. *Урсул А.Д.* Природа информации: философский очерк / А.Д.Урсул – Челябин. гос. акад. культуры и искусств; Науч.-образоват. центр «Информационное общество»; Рос. гос. торгово-эконом. ун-т; Центр исслед. глоб. процессов и устойчивого развития. – Челябинск, 2010. – 231 с.

МЕТОД ВИДІЛЕННЯ ТА КУЛЬТИВУВАННЯ ВІРУСУ ГРИПУ НА КУЛЬТУРІ КЛІТИН MDCK

Власова М.О.,

Спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №155 з поглибленим вивченням англійської мови Шевченківського району м.Києва

Наукова новизна роботи полягає в дослідженні методу виділення і культивування вірусу грипу на культурі клітин MDCK та сфер його застосування в контексті запобігання та попередження епідемій грипу.

Теоретичне значення праці полягає в поглибленому науковому розумінні грипозної інфекції та способу виділення та культивування її на культурі клітин MDCK. Практичне завдання дослідження. Адаптація даного методу до потреб людей щодо знань в області епідемії грипу та її запобігання.

Актуальність роботи. Грип та гострі респіраторні інфекції є найбільш поширеними хворобами. Щороку в Україні на них хворіють 11-13 млн осіб, що складає понад 90% усіх зареєстрованих інфекцій. Особливо гостро актуаль-

ною проблемою є грипозна інфекція. Своєрідність структури генетики збудників грипу, їх широке розповсюдження не тільки серед людей, але й тварин, здатність до дуже інтенсивної мінливості і, як наслідок, виникнення тяжких грипозних епідемій та пандемій – все це обумовлює виключну актуальність роботи. *Предметом дослідження* є вірус грипу. Об'єктом дослідження є метод виділення та культивування вірусів грипу на культурі клітин MDCK. Отримано статичні дані з лабораторії респіраторних інфекцій при Інституті епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського НАМН України. Грип (англ. *influenza*, фр. *grippe*) – гостра вірусна інфекційна хвороба з періодичним епідемічним чи навіть пандемічним поширенням. Хвороба характеризується появою гострого респіраторного синдрому з переважанням трахеобронхіту та вираженою інтоксикацією з гарячкою. За класифікацією вірусів вірус грипу відносять до РНК-вірусів родини ортоміксовірусів, який включає три серотипи А, В, С. Повний цикл репродукції вірусів грипу триває 6-8 годин, при цьому з клітини виходить від 1000 до 10 000 дочірніх вірусних часток, які інфікують нові клітини ВДШ, та інфекційний процес продовжується. Вірус накопичується в організмі в геометричній прогресії, тобто за добу кількість вірусних часток може досягти 10^{27} .

Рис. 1. Приклад вірогідного накопичення вірусу грипу А в організмі людини впродовж 24 годин

Грип належить до групи зооантропонозних захворювань, що уражає надзвичайно велику кількість біологічних видів птахів і ссавців, у тому числі і вид *Homo sapiens*. Захворювання у людини можуть спричинити всі віруси грипу: А, В, С. Найвагоміше значення у патології людини має грип А. Я відвідала лабораторію респіраторних інфекцій при Інституті епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В.Громашевського НАМН України. працівниками лабораторії, які ознайомили мене з методом виділення та культивування вірусів грипу на культурі клітин MDCK(Madin-Darby Canine Kidneycells), надали методичні розробки та результати практичної частини досліджень за минулий та поточний роки. У ході експериментальної частини були використані такі методи дослідження: спостереження, порівняння, аналіз і синтез матеріалу, метод емпіричного дослідження, моніторинг, статистичний, метод моделювання. Перешеплювана культура клітин MDCK була отримана з нирки здорової самки кокер-спанієля у вересні 1958 року вченими S.H. Madin та N.V.Darby. За морфологією ця клітина являє собою епітеліоподібні клітини.

Досліджуваним матеріалом є мазки носа, змиви слизової оболонки нижньої носової раковини та задньої стінки глотки, секційний матеріал (фрагменти трахеї, бронхи, легенів). Іноді для виділення вірусів використовують кров і

спинномозкову рідину. Оптимальним терміном відбору клінічного матеріалу є перші 2-3 доби від початку захворювання. Для відбору та транспортування матеріалу у лабораторію використовують такі середовища, що називаються транспортними середовищами (середовище з білковим стабілізатором, який сприяє більш тривалому збереженню інфекційної активності вірусу грипу або забуферений фізіологічний розчин). Перед виїздом за досліджуваним матеріалом середовище розливають по 0,5 мл у пробірки або флакони, додають по 400 ОД/мл пеніциліну, 200 мкг/мл стептоміцину, 100 мкг/мл неоміцину, 100 мкг/мл мікостатину. Секрети слизових оболонок з носа та горла хворих беруть окремими сухими стерильними ватними (марлевими) тампонами, які занурюють у пробірку з середовищем, закривають пробкою, маркують та доставляють в лабораторію в термосі з льодом, не допускаючи заморожування. У лабораторії тампони вижимають у пробірку з середовищем, центрифугують 20 хвилин при 2-3 тис. об./хв. і температурі 4°C. Надосад використовують для виділення вірусу грипу. За результатами досліджень, наданими в лабораторії за цей рік, в період з 40 по 47 тиждень було відібрано 25 зразків з симптоматикою, схожою на грипозну інфекцію. З 25 зразків тільки в одному було виявлено вірус грипу виду А. Ми порівняли архівні дані минулого року. З 40 по 47 тиждень було зібрано 85 зразків, з яких 20 виявилися позитивними.

Як бачимо, статистичні дані в порівнянні з минулим роком покращилися. З цього можна зробити декілька висновків:

1. Рамки епідеміологічного періоду будуть зсунуті на кінець поточного року або на початок наступного. Також можна припустити, що епідеміологічна хвиля набуде меншого розмаху. Ці данні можна отримати на підставі результатів вищеописаного методу;

2. За допомогою методу можна прогнозувати епідемії та піки захворюваності грипу, вид вірусу (А, В чи С) та відповідно ефективні вакцини. Це є необхідною передумовою для запобігання та попередження епідемії.

Список використаних джерел:

1. Казанцев А.П., В. С. Матковский /Справочник по инфекционным болезням. — М. : Медицина, 1979. — С. 46-50.
2. Карпунин Г. И. Профилактика и лечение гриппа, Л., 1985;
3. Мікробіологія: навчальний посібник для студентів фармацевтичних вищих навчальних закладів і фармацевтичних факультетів вищих медичних навчальних закладів III—IV рівнів акредитації за спеціальністю «клінічна фармація». Дейнека С. Є., Патратій В. К., Сидорчук І. Й. та ін. — Чернівці: Медик, 2004. — 312 с.
4. Руководство по инфекционным и паразитарным болезням, под ред. В. И. Покровского и К. М. Лобана, с. 306, М., 1986.
5. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги дорослим та дітям «Грип». Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16 липня 2014 р. № 499. частина № 1.
6. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги дорослим та дітям «Грип». Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16 липня 2014 р. № 499. частина № 2.

ВИДОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ ТВЕРДОКРИЛИХ (COLEOPTERA) ПАРКУ «ПАРТИЗАНСЬКА СЛАВА» МІСТА КИЇВ

Довгаль М.В.,
студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м.Київ
Науковий керівник: к.б.н., доцент Пархоменко О.В.

Твердокрилі — один із найчисельніших рядів серед комах. Сучасна світова фауна налічує близько 300 000 видів із більше ніж 163 родин [2].

У зв'язку з великим різноманіттям, чисельністю багатьох видів, існування майже у всіх біотопах, роль твердокрилих в колообігу речовин у природі надзвичайно велика. Імаго та личинки жуків, які живуть в ґрунті і лісовій підстилці, беруть участь в ґрунтоутворенні, гуміфікації відмерлої деревини. Твердокрилі беруть участь в запиленні ентомофільних рослин, жуки-ентомофаги знищують шкідливих комах. Крім того, серед твердокрилих багато шкідників сільського і лісового господарства [1].

Не зважаючи на значну кількість робіт і досліджень, присвячених твердокрилим, їх видовий склад окремих територій є недостатньо вивченим, що обумовлює актуальність даної теми.

Для з'ясування видової різноманітності твердокрилих в парку «Партизанська слава» було обрано три ділянки. Дослідження проводили протягом квітня — вересня 2017 року, за загальноприйнятими методиками, які включали візуальні спостереження, ручний збір комах з рослин, з-під кори дерев, обстеження трухлявих колод та пнів, косіння ентомологічним сачком. При визначенні зібраного матеріалу використано визначники ентомофауни [1, 3].

В результаті дослідження на території парку знайдено 42 види твердокрилих із 15 родин (табл. 1).

Таблиця 1.

Видовий склад твердокрилих парку Партизанська слава міста Київ

№	Назва виду	К-ть екз.
Родина Довгоносики (Curculionidae)		
1.	Довгоносик кісточковий черемховий (Furcipes rectirostris Linnaeus, 1758)	37
2.	Грушевий листяний довгоносик (Phyllobius piri Linnaeus, 1758)	25
3.	Довгоносик короїд плодовий (Magdalis ruficornis Linnaeus, 1758)	8
4.	Полідрозус звичайний (Polydrusus picus Fabricius, 1792)	55
5.	Довгоносик світло-зелений (Phyllobius maculicornis Germar, 1824)	10

№	Назва виду	К-ть екз.
6.	Черемховий пагоновий довгоносик (<i>Phyllobius calcaratus</i> Fabricius, 1792)	2
7.	Скосарь малий темний (<i>Otiorhynchus ovatus</i> Linneaus, 1758)	1
8.	Буряковий довгоносик -стеблоїд (<i>Lixus subtilis</i> Sturm, 1826)	2
Родина Листоїди (Chrysomelidae)		
9.	Бур'янова блішка (<i>Haltica oleracea</i> Linneaus, 1758)	16
10.	Клітра чотирикряпкова (<i>Clytra quadripunctata</i> Linneaus, 1758)	3
11.	Тополевий листоїд (<i>Chrysomela populi</i> Linneaus, 1758)	1
12.	Дубова блішка (<i>Haltica quercetorum</i> Foudras, 1860)	54
13.	Гречаний листоїд (<i>Gastrophysa polygoni</i> , Linneaus, 1758)	2
14.	Колорадський жук (<i>Leptinotarsa decemlineata</i> Say, 1824)	1
Родина Пластинчатовуси (Scarabaeidae)		
15.	Мохната бронзівка (<i>Epicometis hirta</i> Poda, 1761)	6
16.	Бронзівка золотиста (<i>Cetonia aurata</i> Linneaus, 1758)	1
17.	Оленка ряба (<i>Oxythyrea funesta</i> Poda, 1761)	1
Родина Трубоккрути (Attelabidae)		
18.	Червонокрилий глодовий трубоккрут (<i>Coenorrhinus aequatus</i> Linneaus, 1767)	1
Родина Вусачі (Cerambycidae)		
19.	Фруктовий вусачик (<i>Tetrops praeustus</i> Linneaus, 1758)	1
20.	<i>Oberea erythrocephala</i> Schrank, 1776	1
21.	<i>Stictoleptura maculicornis</i> Degeer, 1775	4
22.	Стенурелла двосмуга (<i>Stenurella bifasciata</i> , Muller, 1776)	1
Родина Короїди (Scolytidae)		
23.	Заболонник плодовий (<i>Scolytus mali</i> Bechstein, 1805)	6
Родина Златки (Buprestidae)		
24.	Велика соснова златка (<i>Chalcophora mariana</i> Linneaus, 1758)	1
Родина Пилкоїди (Alleculidae)		
25.	Пилкоїд чорний (<i>Podonta nigrita</i> Fabricius, 1794)	4
Родина Чорногілки (Tenebrionidae)		
26.	Мідляк зерновий (<i>Crypticus quisquilius</i> Linneaus, 1761)	13
Родина Шипоноски (Mordellidae)		
27.	<i>Variimorda villosa</i> Schrank, 1781	7
Родина М'якотілки (Cantharidae)		
28.	М'якотілка квіткова (<i>Cantharis livida</i> Linneaus, 1758)	1

№	Назва виду	К-ть екз.
29.	<i>Rhagonycha lignosa</i> Muller, 1764	1
Родина Ковалики (Elateridae)		
30.	<i>Elater balteatus</i> Linneaus, 1758	1
31.	Ковалик кроваво-червоний (<i>Ampedus sanguiensis</i> Linneaus, 1758)	4
Родина Шкіроїди (Dermestidae)		
32.	Шкіроїд коричневий (<i>Anthrenus scrophulariae</i> Linneaus, 1758)	6
Родина Сонечка (Coccinellidae)		
33.	Сонечко семикряпкове (<i>Coccinella septempunctata</i> Linneaus, 1758)	20
34.	<i>Chilocorus bipustulatus</i> Linneaus, 1758	4
35.	Двокряпкове сонечко (<i>Adalia bipunctata</i> Linneaus, 1758)	10
36.	Сонечко двадцятидвокряпкове (<i>Psyllobora vigintiduopunctata</i> Linneaus, 1758)	4
37.	<i>Coccinella axyridis</i> Pallas, 1773	11
38.	Халізія сімнадцятикряпкова (<i>Halyzia sedecimguttata</i> Linneaus, 1758)	3
39.	Сонечко чотирнадцятикряпкове (<i>Propylea quatuordecimpunctata</i> Linneaus, 1758)	16
40.	<i>Platynaspis luteorubra</i> Goeze, 1777	2
Родина Туруни (Carabidae)		
41.	Птеростих чорний (<i>Pterostihus niger</i> Schaller, 1783)	3
42.	<i>Harpalus herbivagus</i> Say, 1823	3
Всього:		353

Як свідчать дані таблиці, найчисельнішими у видовому відношенні виявились дві родини: Сонечка (Coccinellidae) – 8 видів та Довгоносики (Curculionidae) – 8 видів. Це пов'язано з тим, що родина Довгоносики одна із найбільших родин твердокрилих, представники якої є шкідниками трав'янистих і деревних рослин. В тому числі і тих, що зростають на досліджуваних ділянках. Крім того, рослини в парку дуже заселені попелицями, якими живляться жуки-сонечка, що пояснює велику кількість знайдених видів з цієї родини. Наступною за чисельністю видів є родина Листоїди (Chrysomelidae) – 6 видів. За чисельністю зібраних видів в екземплярах, Довгоносики значно перевищують інші родини (рис. 1).

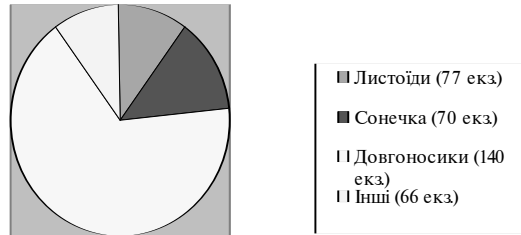

Рис 1. Співвідношення родин твердокрилих виявлених на даній території

Домінантним видом серед Довгоносиків виявився Полідрозус звичайний (*Polydrusus picus*), а серед Листоїдів – Дубова блішка (*Haltica quercetorum*). Це обумовлено чисельним зростанням на території парку їх кормових рослин – дуба звичайного (*Quercus pedunculata*), берези повислої (*Betula verrucosa*), липи серцелистої (*Tilia cordata*), яблуні (*Malus*).

Висновки

В результаті дослідження з'ясовано, що видове різноманіття твердокрилих в парку Партизанська слава міста Київ представлено 42 видами жуків із 15 родин. Домінантними видами є *Polydrusus picus* та *Haltica quercetorum*. Проте, даний перелік видів не є остаточним і потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бей-Биенко Г.Я. Определитель насекомых европейской части СССР: Жесткокрылые и веерокрылые / Г.Я. Бей-Биенко. – М.: Наука, 1965. – 651 с.
2. Бригадиренко В.В. Основы систематики комаров / В.В. Бригадиренко. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2003. – 204 с.
3. Лер П.А. Определитель насекомых Дальнего Востока СССР / П.А. Лер. – Ленинград: Наука, 1986. – 452 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН СХОДУ УКРАЇНИ

Дорошенко А.В., Чернобровкіна Л.В., Ісаєва І.В.,
 Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,
 спеціалізована школа I-III ступенів №155 з поглибленим
 вивченням англійської мови Шевченківського району м. Києва

Ще до початку воєнних дій на Сході, регіон можна було назвати кризовим. Величезна кількість підприємств та промислових об'єктів, нехтуючи будь-якими правилами, допустили неймовірне забруднення водних ресурсів, грун-

ту та атмосфери регіону. А від початку АТО стан довкілля Донбасу погіршився в сотні разів. Російська збройна агресія на сході України призвела до серйозних екологічних наслідків (Донецька і Луганська області).

Мета роботи: розглянути екологічні проблеми в Україні, а саме в східній частині країни, які виникли внаслідок війни на Донбасі.

Досягненню мети сприяє розв'язання низки завдань:

- 1) Підвищити інтерес до екології нашої країни, її стану з боку учнів;
- 2) Визначити найбільші екологічні проблеми України XXI століття, які виникли в результаті початку війни на сході України;
- 3) Систематизувати інформацію про стан екології України на 2018 рік;
- 4) Проаналізувати вплив війни на сході України на екологію усєї країни загалом та висловити припущення щодо її подальшого стану та можливих наслідків війни.

Предметом дослідження є екологічні проблеми, що виникли у наслідок війни на Донбасі, і мають негативний вплив на природу та фауну України.

Об'єктом дослідження є екологічний стан східної частини України.

Методи дослідження: базуються на науково-дослідницькому аналізі з використанням теоретичних доповідей та узагальнень місцевих екологів.

Практична значимість результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані на уроках біології та географії для поглиблення знань учнів, на конференціях з питань екології України.

Актуальність роботи визначається необхідністю зрозуміти та дослідити, яким чином війна у східній частині України вплинула на екологію країни.

З проведенням екологічного моніторингу на окупованих територіях склалася катастрофічна ситуація. Не працюють пости контролю якості поверхневих вод, пости контролю якості атмосферного повітря в Донецьку, Макіївці, Горлівці, Єнакієвому, Луганську і Алчевську, паралізовано роботу Державних екологічних інспекцій, не контролюється радіаційний фон. Для прикладу, з 39 постів Сіверсько-Донецького басейнового управління водних ресурсів в Донецькій області і 24 — в Луганській зараз працює 20 і 6 відповідно. Схожа ситуація склалася і з постами контролю якості атмосферного повітря обласних гідрометеоцентрів. У Донецькій області працює 11 з 25, а в Луганській — 4 з 11 постів. Представники української неурядової організації «Екологія-Право-Людина», які займаються підрахунком шкідливих речовин, що потрапили в повітря в результаті боїв на Донбасі, прийшли до висновку, що вони завдають докільки «неймовірний збиток». З цією метою екологи використовували супутникові знімки території недавніх боїв, поцятковані воронками, які дозволяють фахівцям ідентифікувати розміри і тип снарядів що там вибухнули. У їх числі - осколково-фугасні міни, артилерійські та гаубичні боєприпаси, а також реактивні снаряди систем залпового вогню «Град» і «Ураган». Під час їх детонації виникає цілий ряд хімічних сполук - CO, CO₂, H₂O, NO, N₂O, NO₂, CH₂O, HCN, N₂ і велика кількість токсичної органіки. В результаті цього відбувається окислення ґрунту, деревини, будівельних конструкцій, а також

прямо або опосередковано уражається людський організм. У місцях високої щільності артобстрілів в повітря і ґрунт потрапляє величезна кількість уламків сталі і чавуну, не кажучи вже про тонни токсичних речовин. Тільки на одній ділянці, в місцях запеклих зіткнень біля кургану Савур-Могила, екологи нарахували 15505 воронок, які, за їхніми словами, «повністю знищили ґрунтове покриття на території 225 квадратних кілометрів». Згідно з оцінками представників екологічної організації, на орні угіддя і землі ландшафтного парку, що охороняється «Донецький кряж» потрапили 128 тонн шкідливих речовин і сотні тонн металевих уламків. Найбільш постраждалою територією екологи вважають місце поблизу населеного пункту Щастя. Також пошкоджень зазнав єдиний на Сході Національний природний парк «Святі гори». З початку літа в кількох поверхневих водоймах в зоні АТО знаходиться велика кількість мертвих тїл. Це не тільки вплив на екосистему річок, а й на людей, які користуються в побуті цими водами, адже зростає ризик поширення збудників різноманітних захворювань. Також, нещодавні польові дослідження української неурядової організації «Екологія - право - людина» показали значне забруднення ґрунтів в районі донецького аеропорту, де відбувалися найбільш активні бойові дії. Якщо врахувати рівень забруднення ґрунтів, Донбас, який був досить високим і до початку військового конфлікту, особливо в зонах впливу металургійних, теплоенергетичних і коксохімічних підприємств, такі дослідження вимагають серйозного наукового підходу і додаткового аналізу. В даному випадку, варто врахувати вплив аеропорту, розташованих в безпосередній близькості трьох найбільших коксохімічних і хімічних підприємств та кількох шахт. Згідно Державного реєстру об'єктів підвищеної небезпеки, станом на 2013 рік у вищезгаданих областях зареєстровано 21 об'єкт класом підвищеної небезпеки від 1 до 2. Пошкодження будь якого з промислових об'єктів може призвести до вибухів, руйнування складів і сховищ токсичних або сильнотоксичних отруйних речовин та інших катастрофічних наслідків. Починаючи з 2014 року потерпає від руйнувань Авдіївський коксохімічний завод, що є найбільшим в Європі. В процесі діяльності цього підприємства в атмосферу викидаються пил, оксиди азоту, діоксид сірки, оксид вуглецю, аміак, фенол, бензол, нафталін, сірководень та ціаністий водень. У разі відключення систем фільтрації концентрації цих речовин у довкіллі можуть стати критичними. На окупованих територіях ОРДЛО без яких-небудь проектів і екологічних оцінок можливого впливу на природне середовище закриваються шахти і заводи, населення і «ополченці» безконтрольно рижуть на метал підприємства, робляться непридатними очисні споруди, водопровідні, каналізаційні мережі, греблі і інші об'єкти інфраструктури регіону. Серед безлічі промислових підприємств, пошкоджених у результаті бойових дій, виявилися найбільш екологічно небезпечні виробництва — Ясиноватський, Авдіївський і Єнакіївський коксохімічні заводи, Єнакіївський металургійний завод, Лисичанський нафтопереробний завод, Донецький казенний завод хімічних виробів, Слов'янська, Луганська і Курахівська теплові електростанції, Северодо-

нецький «Азот» і Горлівський «Стирол». У районі боїв відбувається масове забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами, металевими осколками від снарядів і мін, а також збідненим ураном, який використовується для підвищення бронейної здатності деяких боєприпасів. При подаванні води на окупованих бойовиками територіях нерідко не відбувається її дезінфекція активним хлором, що може стати причиною виникнення інфекцій.

ВИСНОВКИ:

Наразі ми маємо такі проблеми:

- Затоплення шахт та вихід шахтних вод на поверхню, проникнення забруднень у підземні води, отруєння питної води і поширення забруднення на Сіверський Донець і Азовське море;
- Руйнування очисних споруд, водогонів, каналізацій;
- Хімічне та радіаційне забруднення водних ресурсів;
- Забруднення атмосферного повітря, ґрунту та довкілля важкими металами внаслідок артилерійських обстрілів та застосування вибухівки;
- Розриви снарядів та розсіювання хімічних речовин внаслідок цього;
- Руйнування місць зберігання небезпечних хімічних речовин, відходів, їх займання;
- Знищення ландшафтів, рослинності, значних площ лісів;
- Пошкодження ЛЕП, які постачають електроенергію на екологічно небезпечні об'єкти,
- Пошкодження об'єктів промисловості, які можуть призвести до екологічної катастрофи,
- Незаконний видобуток корисних копалин,
- Використання природних об'єктів, як військових,
- Шкода сільгоспугіддям, знищення родючого шару ґрунту, вирубка лісів, будівництво фортифікаційних споруд і забудова територій військовими об'єктами,
- Знищення рослинного покриву через пожежі воєнного характеру (постраждали до 17% лісів і 24% степів).

Список використаних джерел:

1. *Борейко В.Е.* Экологические последствия путинской войны на юго-востоке Украины. — Київський еколого-культурний центр, 7 листопада 2015 року.
2. *Василук А.В., Ширяева Д.В., Коломыйцев Г.А.* Военные действия в Украине привели к росту степных пожаров // Степ. бюлл. — 2014. — № 42. — С. 36-38.
3. *Аверин Д., Денисов Н.* Війна на сході України: бойові дії та екологічні наслідки. — ДП «Східноукраїнський екологічний інститут», 10 червня 2015 року.
4. *Аверин Д., Подтуркин Д.* Экологический капкан «республик». — Petrimazera.com, 22 липня 2015 року.
5. Війна руйнує екологію Донбасу — експерт. — Радіо Свобода, 22 липня 2015 року.
6. Правозахисники: вплив АТО на довкілля близький до катастрофи. — ВВС Україна, 9 червня 2017 року.

ВЛАСНА КРОВ ЛЮДИНИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ РАН ТА ПОШКОДЖЕНИХ ТКАНИН

Ісаєва І.В., Голук К.Є., Чернобровкіна Л.В.,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,

Власна кров людини здавна застосовується як засіб для лікування різних захворювань. За останні кілька десятиріч цей метод зазнав значної еволюції та розглядається на сьогодні, як самостійна методика лікування багатьох хвороб, здатна в багатьох випадках замінити традиційні класичні методи лікування. Отже, обрана тема дослідження є актуальною, оскільки традиційні методи лікування, особливо, враховуючи виклики сьогодення, в багатьох випадках стають неефективними або ж потребують додаткової корекції.

Метою нашої роботи є довести ефективність продуктів біотехнологій, які можуть бути виготовлені з власної крові людини, на реальних прикладах з практики.

Завдання:

- Дослідити початковий клітинний склад крові для подальшої біотехнологічної обробки
- Розробити варіанти біотехнологічних продуктів, які можуть бути отримані з власної крові людини
- Визначити захворювання та пошкодження при яких можуть бути застосовані отримані біотехнологічні продукти
- На реальних прикладах показати ефективність застосування отриманих біотехнологічних продуктів

Предметом дослідження є біологічні характеристики продуктів, виготовлених з власної крові. Об'єктом дослідження є власна кров людини та біотехнологічні продукти, виготовлені з неї.

Практична значимість отриманих результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані на уроках біології для поглиблення знань учнів з біології, а саме анатомії та фізіології людини, на факультативних заняттях з анатомії та фізіології людини, на заняттях біологічних гуртків та шкільних олімпіада. Вже понад 100 років відомим є метод лікування за допомогою власної крові – аутогемотерапія. Аутогемотерапія - це лікування захворювань за допомогою внутрішньом'язового або підшкірного введення людині його власної венозної крові. Якщо трактувати термін дослівно, то збагачена тромбоцитами плазма – це плазма, концентрація тромбоцитів в якій перевищує норму. У нормі концентрація тромбоцитів у крові коливається між 150 тис. мкл – 350 тис. мкл і в середньому становить 200 тис. / мкл. Науково доведено, що стимулюючий ефект збагаченої тромбоцитами плазми проявляється, якщо концентрація тромбоцитів в ній дорівнює 1.000.000/мкл. При меншій концентрації стимулюючий ефект не проявляється, в той же час до цих пір не було доведено, що збільшення концентрації тромбоцитів понад 1.000.000 / мкл призво-

дить до подальшого прискорення регенерації. Існують суперечки щодо оптимальної методики отримання збагаченої тромбоцитами плазми, що отримується шляхом центрифугування цільної крові та розділення її на фракції та оптимальної концентрації тромбоцитів у ній: 1 млн на 1 мкл вважається «магічною концентрацією».

Техніка отримання плазми, збагаченої тромбоцитами: I етап – забір венозної крові у спеціальну вакуумну пробірку. II етап – центрифугування цільної крові та розділення її на фракції. Внаслідок проведення цього етапу кров розділяється на плазму, яка складає 55 відсотків усього об'єму крові, еритроцити, які складають 45%, та середній прошарок, що містить лейкоцити та тромбоцити – складає лише 1% усього об'єму. III етап – відбирання двох верхніх шарів – плазми та суміші тромбоцитів та лейкоцитів. IV етап – повторне центрифугування та отримання біомедичного продукту з власної крові – збагаченої тромбоцитами плазми.

Лікувальними властивостями володіє «гудзик», що утворюється після повторного центрифугування та містить максимальну концентрацію тромбоцитів, та, відповідно, факторів росту.

Таблиця 1

Перелік білків (цитокінів), які містяться у плазмі збагаченій тромбоцитами та їх функції

TGF-Я	Стимулює проліферацію стовбурових клітин, регулює утворення ендотеліальних клітин, фібробластів, остеобластів, синтез колагену, стимулює ангиогенез
bFGF	Регулює диференціацію хондроцитів та остеобластів
PDEGFa-b	Регулює секрецію колагенази та синтез колагену, стимулює хемотаксис макрофагів
EGF	Стимулює ангиогенез, секрецію колагенази
VEGF	Підвищує ангиогенез та утворення судин
IGF	Відповідає за ангиогенез, регенерацію хряща
P-selectin	Стимулює ендотеліальні клітини
Interleukin -1	Медіатор запалення
Interferons: α, γ	Противірусний імунітет
Platelet factor -4	Фактор згортання крові

Як бачимо з наведених в таблиці даних, основною функцією та властивістю «факторів росту» є стимуляція утворення нових судин – ангиогенез,

що в результаті покращує трофіку тканин та покращує та прискорює процес загоєння. Технологія отримання збагаченого тромбоцитами фібрину передбачає отримання згустку або мембран з аутологічної крові шляхом додавання тромбоциту та подальшого центрифугування по аналогії з отриманням збагаченої тромбоцитами плазми. Інша технологія передбачає отримання клею з крові людини, який можна додавати для отримання біомедичних продуктів, що використовуються для заміщення тканин. Матеріалом для дослідження стали хворі з різними травмами тканин. Методами нашого дослідження стали: лабораторний, візуалізаційний, рентгенологічний. За допомогою лабораторного методу визначали кількість тромбоцитів у виготовленому біомедичному продукті з власної крові, а за допомогою візуалізаційного та рентгенологічного оцінювали результати застосування зазначених біомедичних продуктів у хворих, яким проводилося лікування. Застосували лікування комбінацією збагаченої тромбоцитами плазми та збагаченого тромбоцитами фібрину, у вигляді мембран, для хворого 39 років, якого турбувала хронічна рана, що не заживала протягом трьох років. Виготовили збагачений тромбоцитами фібрин та збагачену тромбоцитами плазму. Збагачену тромбоцитами плазму ввели в тканини навколо рани. Виготовили фібринові мембрани та застосували їх місцево. Аналогічну процедуру повторили через 2 тижні, а через місяць рана загоїлась.

ВИСНОВКИ:

1. Біомедичні продукти з власної крові людини мають більш ніж столітню історію успішного застосування в медицині.
2. Методики їх застосування зазнали суттєвої еволюції, але навіть методики сторічної давнини на сьогоднішній день не втратили своєї актуальності та практичного значення.
3. Численні наукові дослідження ефективності та безпечності дозволяють застосовувати ці методики для лікування пошкоджень та ран в стоматології, хірургії, травматології, косметології та інших медичних напрямках.
4. Розробка та впровадження більш досконалих біотехнологічних продуктів з власної крові людини є одним з найперспективніших напрямків розвитку медицини та біології.

Список використаних джерел:

1. Веб сайт: stopbolezni.net/cikava-informazia/4047-autogemoterapia-zastosovana.html
2. Evans C.H. Advances in Regenerative Orthopaedics / C.H.Evans // Mayo Clin. Proc. – 2013. - № 88(11) - P.1323–1339.
3. <https://www.regenexx.com/>

ХЛОР І ЙОГО СПОЛУКИ. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Ішу А.О.,
студентка,

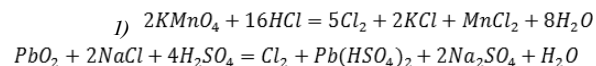
Полтавський політехнічний коледж
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут», м. Полтава
Науковий керівник: викладач хімії вищої категорії Сидорова Н.Г.

Зараз галузі науки, медицини, промисловості швидко розвиваються і попит на екологічно-небезпечні речовини і гази, серед яких є хлор, катастрофічно виріс, бо вони стали масштабно застосовуватися. Це сприяло погіршенню екології у великих містах і здоров'я його мешканців. До того ж виробництво хлору зараз сягає до 50 млн. т/рік. Надмірне виробництво хлору сприяє великій кількості аварій, пов'язаних з його витоком, що відбуваються як на промислових об'єктах, так і при транспортуванні хлору. Внаслідок цього зазнає ураження місцевість. Завдяки фізичним властивостям хлор, який накопичується в низинах, погіршує стан джерел води.

Хлор та його органічні сполуки є одним з найнебезпечніших ксенобіотиків, які спричиняють (при взаємодії хлор-газу зі слизовими оболонками людини) утворення соляної кислоти, що викликає такі види захворювань у людей: хвороби серця, системи кровообігу, органів дихання та травлення, злоякісні новоутворення, захворювання шкіри та очей. Для того щоб отримати подразнення слизової оболонки, достатньо всього 0,0001% цієї речовини в повітрі. Тому сьогодні особливо актуальні знання про хлор і його фізичні й хімічні властивості, як виробляють його та використовують, симптоми отруєння хлором, вміння надавати першу допомогу.

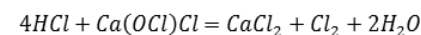
Хлор є жовто-зеленим газом, важчим за повітря в 2,5 рази, добре розчинним у воді і органічних розчинниках, сполуки зазвичай безбарвні. Хлор дуже активний (окиснювач), тому в природі зустрічається тільки у вигляді сполук (більше 2000). Завдяки великому спорідненню атомів хлору до електрона, він сполучається з усіма металами і більшістю неметалів. З багатьма металами він реагує дуже енергійно з виділенням тепла і світла. Найбільші запаси хлору містяться в складі солей вод морів і океанів (вміст в морській воді 19 г / л). На частку хлору припадає 0,025% від загального числа атомів земної кори.

Методів добування хлору безліч, але найчастіше в лабораторії добувають:

Як окисники використовують $\text{KMnO}_4, \text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7, \text{KClO}_3, \text{PbO}_2$.

2) Взаємодією HCl з хлорним вапном:

3) Методом Велдона:

Хлор, вироблений в промисловості, зберігається в спеціальних «танках» або закачується в сталеві балони під тиском власних парів 18 кгс/. Максимальні обсяги зберігання 150 тонн. Балони з хлором мають спеціальне забарвлення - захисний колір із зеленою поперечною смугою у верхній частині. При розгерметизації балону відбувається викид газу смертельної концентрації.

Хлор активно використовується в різних напрямках промислової діяльності:

- використовують у виробництві хлорорганічних сполук (вінілхлориду, ПВХ, дихлоретану), хлорного вапна, ліків, отрут, добрив і соляної кислоти;
- в металургії хлор застосовують для хлорування руд й одержання цілого ряду кольорових і рідкісних металів (титану, ніобію і ін.) у вигляді їх хлоридів, з яких потім електролізом добувають чисті метали;
- використовують при виробництві побутових і промислових продуктів;
- застосовують для знезараження питної води методом хлорування (основне в більшості країн), яке в наш час намагаються замінити озонуванням;
- використовують при виготовленні вибухових речовин, а також фреону;
- використовується як відбілюючий засіб;
- його використовують для виробництва хлоридної кислоти (HCl);
- використовують у харчовій промисловості (номер речовини E925)

Щороку, взимку дороги та тротуари активно посипаються піщано-соляною сумішшю, з метою боротьби від снігу та криги. Але те, що ця суміш негативно впливає на взуття людей, асфальтне покриття, рослини, нікого не цікавить, адже із року в рік тротуари нею посипаються тонами. Крім цього сольовий потік, який потрапляє до річок, погіршує екологічний стан наших водойм.

Експериментальна частина. Визначення якісно і кількісно іонів Хлору в ґрунті лабораторним аналізом проб ґрунтових витяжок

Хіміко-аналітичні дослідження здійснювались на базі Полтавського політехнічного коледжу. У м. Полтаві було відібрано 6 проб ґрунту (вул. Соборності, 45; вул. Пушкіна, 83а; вул. Великотирнівська, 7; вул. Шевченка, вул. Володимира Козака; берег річки Ворскли, район вокзалу Полтава-Південна). Усі реакції на наявність хлорид-іонів у ґрунтових витяжках виявилися позитивними.

Якісний аналіз водних ґрунтових витяжок на наявність хлорид-іонів проводиться за тест-реакцією з нітратом Аргентуму $AgNO_3$. Тест позитивний, якщо утворюється сірий осад хлориду Аргентуму ($AgCl: Cl^- + Ag^+ = AgCl$).

Кількісне визначення вмісту в ґрунтових витяжках іонів Хлору проводиться за титриметричним методом Мора у слабко-лужному середовищі (рН=6,5-10).

Визначення хлор-іонів

Приготування водної витяжки: 40 г сухого ґрунту, просіяного через сито з отворами в 1 мм, додають до колби з 200 мл дистильованої води без CO_2 . Суспензію колотимо протягом 3 хв, потім фільтруємо через шільний складчастий фільтр. Під час фільтрації на лійку необхідно перенести ґрунт для затримки колоїдних частинок. Для проведення аналізу необхідно збирати тільки прозорий фільтрат (мутний знову фільтрують).

У колбу на 100 мл додають за допомогою піпетки 25 мл водної витяжки і 2 краплі метилоранжу. Витяжка забарвиться в жовтий колір. Вміст колби титрують 0,01 н. розчином H_2SO_4 до рожевого кольору. Кінець титрування проявляється непомітно (треба бути уважними). У ту саму колбу додають 1 мл 10-ти % розчину K_2CrO_4 і титрують 0,01 н. розчином $AgNO_3$ до появи осаду червоного кольору.

Кількість хлор-іону розраховується за формулою:

$$x = \frac{v \cdot N \cdot v_r \cdot 100}{v_2 \cdot c}$$

де: x – кількість хлор-іону, мг-екв/100 г ґрунту;

N – нормальність $AgNO_3$ (0.01);

c – наважка ґрунту (40 г);

v_2 – об'єм витяжки, взятої для титрування;

v – кількість $AgNO_3$, яка пішла на титрування;

100 – коефіцієнт для переходу на 100 г ґрунту;

v_r – кількість води для приготування водної витяжки.

Для розрахунку вмісту іонів Cl^- у відсотках число мг-екв Cl^- множать на 0,0355, тому що еквівалентна маса Cl^- дорівнює 35,5, а мг-екв дорівнює $35,5/1000=0,0355$.

Список використаних джерел:

1. Загальна хімія: Підручник / В.В.Григор'єва,.- К.: Вища школа, 1991.- 431 с.;
2. Ахметов Н.С. Неорг. хімія: Учеб. для вузов.-М.:Высшая школа,1975.-672с.;
3. <http://kedron.dn.ua/hlor-obshhaja-harakteristika-i-primenenie.html/>;
4. <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BB%D0%BE%D1%80>;
5. <http://umc.kirov.ru/materials/ahov/hlor.htm>;
6. <http://school.home-task.com/xlor-fizichni-vlastivosti-dobuvannya/>

ДОСЛІДЖЕННЯ ВМІСТУ НІТРАТІВ В РІЗНИХ ОВОЧАХ

Клебан К.Я., Чернобровкіна Л.В.,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,
спеціалізована школа I-III ступенів №155 з поглибленим
вивченням англійської мови Шевченківського району м.Києва

Проблема нітратів має два аспекти, які взаємопов'язані, але мають деякі особливості. Це аспект нітратів питної води та аспект нітратів, що містяться в продуктах харчування. Відомо понад 20 факторів, які можуть привести до підвищеного накопичення нітратів у рослинних сільгосппродуктах. До них належать: дефіцит світла, спека і холод у період вегетації рослин, засуха і постійне перезволоження, велика та мала кількість таких елементів як нітроген, калій, фосфор в ґрунті, біологічна активність ґрунту, кислотність ґрунту, захворювання ґрунту та інші. Але головним чинником є нераціональне застосування азотних добрив, порушення агротехніки обробки сільськогосподарських культур.

Ознаки отруєння нітратами:

- Нудота, біль у ділянці шлунку, слиновиділенням та блюванням
- Пронос, часто з кров'ю, жовтушність склер, збільшення печінки
- Загальна слабкість, підвищена втомлюваність, головні болі
- Ядуха, прискорене серцебиття(тахікардія), запаморочення, можлива втрата свідомості
- Синюшність (ціаноз) губ, слизових оболонок, нігтів, обличчя

Перша допомога :

Мета роботи: кількісно визначити вміст нітратів у продуктах рослинного походження.

Задачі дослідження:

1. Провести кількісний аналіз овочів на вміст в них нітратів.
2. Запропонувати практичні рекомендації по зниженню вмісту нітратів в овочах.

Реактиви та обладнання: йонмір, NO – йонселективний електрод; мірні колби; алюмокалієві галуни; калій перманганат; концентрована сульфатна кислота; калій нітрат. Принцип методу полягає в екстракції нітратів з матеріалу, що аналізується, розчином алюмокалієвого галуна з подальшим визначенням концентрації нітратів в одержаній витяжці за допомогою йоноселективних електродів. Аналізуючи рослинну продукцію для усунення домішок, що заважають визначенню вмісту нітратів проводять їх окиснення калій перманганатом.

Проаналізовано п'ять зразків овочів: картопля, огірок, помідор, моркву та капусту, які самостійно виростили. Результати аналізів:

1. Картопля – концентрація NO по іоніміру становить 3,55. Згідно таблиці значення нітратів буде 101 мг/кг при нормі 250 мг/кг.

2. Огірок – концентрація NO становить 3,46 значення нітратів дорівнює 125 мг/кг при нормі 150 мг/кг.

3. Томат – концентрація NO становить 3,5 значення нітратів дорівнює 114 мг/кг при нормі 150 мг/кг.

4. Морква – концентрація NO становить 3,2 значення нітратів дорівнює 227 мг/кг при нормі 400 мг/кг (до першого вересня).

5. Капуста – концентрація NO становить 3,3 значення нітратів дорівнює 336 мг/кг при нормі 900 мг/кг (до першого вересня).

Всі зразки овочів відібрані з домашнього городу. Вміст нітратів в відкритому ґрунті відповідає «медикобологічним вимогам і санітарним нормам якості продовольчої сировини і харчових продуктів».

Висновки:

- Під час дослідження були освоєні методи визначення рівня нітратів у сільськогосподарських продуктах харчування.

- В результаті проведеного нами експерименту було проаналізовано ряд продуктів рослинного походження, відібраних з домашнього городу. Було виявлено, що всі овочі містили нітрати у мінімальній концентрації, отже дані продукти можна вживати у їжу без додаткової обробки.

- Дослідження літературних даних підтвердило значний вплив на стан здоров'я людини регулярного вживання продуктів з високим рівнем нітратів. Цей вплив полягає у перетворенні нітратів у нітриту, які взаємодіючи з кров'ю, утворюють метгемоглобін, там самим призводячи до гіпоксії.

- Дотримання простих рекомендацій по нейтралізації нітратів у овочах та фруктах, допомагає захистити організм від токсичного отруєння.

Список використаних джерел:

1. Ванханен В. Д., Майструк Н. Н. и др. Гигиена питания. – Киев: Здоров'я, 1980 – с. 166-180.
2. Скурихин И. М., Нечаев А. П. Всё о пище с точки зрения химика. – Высшая школа, 1991 – с. 194-217.
3. Циганенко О. І. Нітрати в харчових продуктах. - Київ: Здоров'я, 1980.
4. Габович Р.Д., Припутина Л. С. Гигиенические основы охраны продуктов питания. – Киев: Здоров'я, 1987– с. 136-173, 199, 211.
5. Шарматов Т. Ш. и др. Чужеродные вещества в пищевых продуктах. - Алма-Ата, 1979 – с. 66-105.

РАДІАЦІЙНИЙ ФОН В ЦЕНТРІ КИЄВА

Коляда В. К., Сапожник А. В.,
студентки,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: д.хім.н. *Хворов М. М.*

У сучасному світі нас оточує безліч шкідливих і небезпечних речей та явищ, більшість яких - справа рук людини. Хочемо ми цього чи ні, але радіаційне випромінювання стало невід'ємною частиною нашого життя. У даній статті ми розглянемо вимір радіаційного фону в центрі нашого міста Києва.

Актуальність цієї теми в тому, що будь-які зміни в атмосфері і в цілому, навколишньому середовищу, так чи інакше погано впливають на здоров'я людини. Радіація завжди була присутня, і на Землі, і в космосі, і в оточенні поруч з нами. Є безліч причин, щоб вимірювати радіацію в нашому в місті, так як, центр забудований гранітними дорогами, який має властивість накопичувати і випромінювати радіацію. Тому аналіз дослідження радіаційного фону нашого міста, необхідно знати кожному з нас.

Радіоактивність (від лат. *radio* - «випромінюю» *radius* - «промінь» і *activus* - «дієвий») - явище мимовільного перетворення нестійкого ізотопу хімічного елемента в інший ізотоп (зазвичай іншого елемента) (радіоактивний розпад) шляхом випромінювання гамма-квантів, елементарних частинок або ядерних фрагментів.

За допомогою дозиметра можна максимально точно виміряти інтенсивність радіації, провести повне обстеження певного місця або конкретних предметів. Найчастіше такий вид обстеження використовують в місцях: прилежених до районів радіаційно випромінювання (наприклад, поруч з ЧАЕС); планованого місця будівництва будинку; маловідомих незнайомих місцях, по-дорожі. Єдиний вірний спосіб зберегти себе – вчасно перевірити рівень випромінювання і по можливості триматися від джерел заражених ділянок як найдалі.

Крім того, існує зручна одиниця виміру, перевищуючий показник якої, може бути смертельними для будь-якої людини, тому що радіація швидко руйнує клітини організму, рве всі хімічні зв'язки в найважливіших молекулах ферментів, які управляють всіма функціями організму. Гамма-промені дуже небезпечні, тому що мають досить високу проникаючу здатність. Бета-промені зовні менш небезпечні, так як в повітрі проходять всього на десятки сантиметрів, а альфа промені, досить безпечні з цього списку. Вони не можуть проникнути навіть через звичайний папірець.

Нами було досліджено центр міста Києва. За допомогою дозиметричного приладу «Прип'ять» РКС -20.03.

№	Місце вимірювання в м. Києві	Кількість радіації (мкР/г)
1	вул. Хрещатик	20
2	вул. Прорізна	18
3	вул. Бориса Грінченка	16
4	вул. Інституцька	16
5	бульв. Тараса Шевченка	18
6	вул. Академіка Богомольца	15
7	вул. Мечнікова	14
8	вул. Пушкінська	16
9	вул. Богдана Хмельницького	17
10	вул. Лютеранська	19

Згідно з нормативами рівень радіаційного фону має становити-14-23мкР/г. Допустима максимальна норма радіації – 23 мкР / г.

Дійсно в центральній частині, здебільшого, де знаходиться вкладка граніту, трохи перевищує показники в інших місцях, але вони безпечні і не є приводом для тривоги.

Дослідивши всі норми і всю центральну частину міста Києва, можна зробити висновок, що радіація повністю відповідає ДЕСТ (Державним стандартам).

Список використаних джерел:

1. *Сафранов Т.А.* Екологічні основи природокористування. - Львів: "Новий світ-2000", 2003. – 248.
2. *Джигирей В.С.* Екологія та охорона навколишнього природного середовища. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2004. - 309 с.
3. Екологія довкілля. Охорона природи : навчальний посібник для студентів вузів / В. Грицик, Ю. Канарський, Я. Бедрій. - К. : Кондор, 2009. - 290,[1] с. - Бібліогр. : с. 265-267.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА ВІТРИАНУ ВІСПУ В ОКРЕМО ВЗЯТІЙ ШКОЛІ

Костицька С.В., Ісаєва І.В., Чернобровкіна Л.В.,
Національний медичний університет імені О.О.Богомольця,
спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №155 з поглибленим
вивченням англійської мови Шевченківського району м.Києва

Мета цієї роботи полягає у здійсненні аналізу характеристик вітряної віспи, у тому числі, на підставі аналізу статистичних даних, які зібрані у школі міста Києва у період 2015-2017 р.р., виявленні соціальних проблем, обумовлених поширенням інфекційних захворювань.

Завдання роботи: встановити взаємозв'язок між кількістю учнів, які захворіли на вітряну віспу у визначений дослідженням період та представництвом вікових категорій учнів, виявити причини поширення цього інфекційного захворювання.

Актуальність роботи пояснюється доволі широким розповсюдженням інфекції серед населення, наявністю частки захворілих, що представляють старші вікові групи, недостатньою увагою суспільства до проблем захворювання вітряною віспою, зокрема, недостатність профілактичних заходів, у тому числі, профілактичних щеплень проти вітряної віспи.

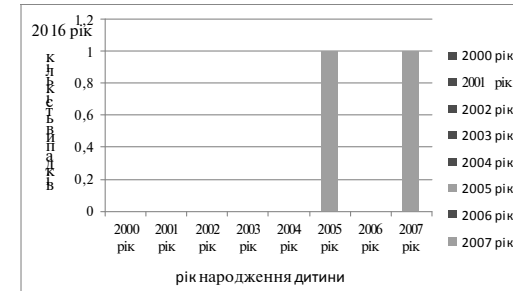
Новизна роботи полягає у тому, що дослідження проведено у межах шкільного колективу, представниками якого є одночасно різні вікові групи, від дітей віком 6 років до викладацького колективу школи.

Методи, які використовувалися при написанні роботи: історичний, статистичний, соціологічний (метод опитування), порівняльний.

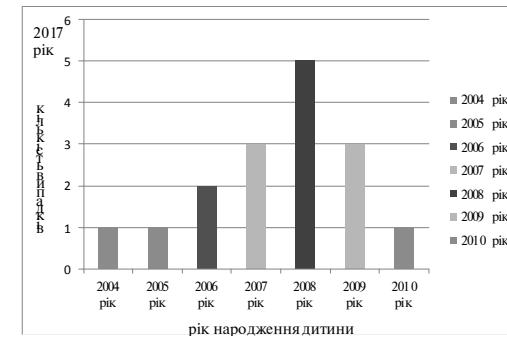
Вітряна віспа, як одна з найпоширеніших інфекцій є значною проблемою і сьогодні. Результати соціологічних досліджень свідчать про збереження високих ризиків як медичного характеру, так і соціального характеру, обумовлених поширенням цієї інфекції. Зокрема, показник летальності при вітряній віспі сьогодні становить 0,01–0,05%. а смертність варіює від 1,7 на 100 тис. дітей віком від 1 до 14 років до 26,0 дорослих на 100 тис. осіб віком 30–49 років. За своїм рівнем та шкодою, що спричинені як самою інфекцією, так і її ускладненнями, вітряна віспа посідає третє місце після гострих респіраторних вірусних інфекцій (ГРВІ) та кишкових інфекцій невідомої етіології. Первинна інфекція проявляється у вигляді вітряної віспи, при цьому входними воротами інфекції є слизові оболонки верхніх дихальних шляхів, де проходить реплікація та первинне накопичення вірусу. Потім по лімфатичних шляхах вірус проникає в кров. Вірусемія доведена виділенням вірусу з крові, а також екзантемою, генералізованою по всьому тілу. Після стихання гострих проявів первинної інфекції вірус латентно зберігається в організмі. Для лікування вітрянки госпіталізація необхідна при важких формах її перебігу, а також у тих випадках, при яких розвиваються ускладнення (мієлопатія, енцефаліт, неф-

рит, менінгоенцефаліт та ін). В інших випадках лікування здійснюється в домашніх умовах. Далі представлені отримані нами дані:

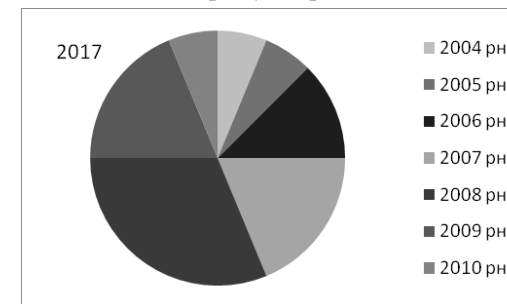
Графік захворюваності на вітрянку у школі міста Києва за віком:
2016 рік
2005 р. н. - 1, 2007 р. н. - 1

2017 рік
2004 р. н.- 1, 2005 р. н.- 1, 2006 р. н.- 2, 2007 р. н.- 3, 2008 р. н.- 5,
2009 р. н.- 3, 2010 р. н.- 1

Графічне порівняння: кількість учнів, які захворіли на вітряну віспу та представництво їх вікових категорій (за період, визначений дослідженням)

ВИСНОВКИ:

1. Проведені дослідження захворюваності учнів у школі за 2015-2017р.р.
2. Станом на 2015р. хворіло більше дітей 2003 та 2005р.р. народження.
3. Станом на 2016р. більше хворіло дітей 2005 та 2007р.р. народження.
4. Станом на 2017р. хворіла більшість дітей 2008р.р. народження.
5. Середній вік хворих складає 9-12 років, а хвороба має сезонні спалахи, обумовлені відпочинковими та туристичними міграціями, а також відсутністю обмеження контактів хворих на вітряну віспу з оточуючими.

Список використаних джерел:

1. Досвід вакцинопрофілактики вітряної віспи в країнах світу – Т.А. Романенко, Ю.А. Лигіна, 2013. – 50с.
2. <https://virgo.org.ua/index.php/infektsijni-khvorobi-u-ditej/822>
3. Велика Ілюстрована Енциклопедія – Т.Андерс, 2000. – 510с.
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. <http://promedical.com.ua/hvorobi/vitryanka-u-ditej/>
6. Епідеміологічна характеристика вітряної віспи в Україні та її вакцинопрофілактика – Зубленко О.В. 2007, 210 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИДІВ ПЛІСНЯВИХ ГРИБІВ У ПОМЕШКАННІ ЛЮДИНИ ТА СПОСОБІВ ЇХ ЗНИЩЕННЯ

Назарчук О.Р., Жгут О.А.,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,
СЗШ № 235 імені В.Чорновола, м. Київ

Цвілеві гриби з'явилися на нашій планеті близько 200 мільйонів років тому. Цвіль здатна як позбавити життя, так і врятувати від смерті. Грибки можуть рости практично на всіх поверхнях.

Актуальність. Під час створення сприятливих для життя умов, цвіль починає активно розмножуватися, руйнуючи на своєму шляху практично все, в тому числі і організм. Мешканці сучасних міст, особливо діти, значну частину часу проводять у приміщенні. У зв'язку з цим викликає цікавість мікобіота, що населяє житлові приміщення, впливаючи при цьому на здоров'я людини. У медичній практиці відомі випадки, коли через пліснявого грибка на стінах люди захворіли пневмонією, астмою, дерматитом та іншими небезпечними і складними у лікуванні хворобами. Але, проте, саме завдяки їй, а точніше пеніциліну, який виготовляється на основі цвілі, у другу світову війну 95% військовослужбовців з інфікованими ранами вилікувалися, а пізніше цей дивоантибіотик став головною зброєю медицини.

Мета роботи: дослідити види пліснявих грибів у помешканні людини; перевірити ефективність найбільш доступних способів їх видалення. Завдання дослідження: вивчити будову та основні процеси життєдіяльності пліснявих грибів; вивчити основні види пліснявих грибів та їх негативне і позитивне значення; ознайомитися з найбільш доступними у побутових умовах способами знищення плісняви та ефективністю їх застосування. Об'єктом дослідження були плісняві гриби знайдені у різних квартирах одного будинку. Будинок розташований у Святошинському районі міста Києва біля озера Віра. Квартири розташовані на 3, 4 та 6 поверхах. Практичне значення: робота має практичне застосування, як конкретна демонстрація наявності у житлових приміщеннях великої кількості пліснявих грибів та низької ефективності застосування «народних» протигрибкових засобів.

Визначення видів пліснявих грибів у помешканні людини проводилося методом експерименту та спостереження. Взяття проб проводилось у трьох квартирах. У квартирі №8 проби були взяті у місці з'єднання підвіконня, вікна та стіни; у швах кахельної плитки ванної кімнати; у місці з'єднання склопакета та віконної рами. У квартирі №164 – зі стіни кухні; у проміжку між бачком та унітазом; у місці з'єднання підвіконня та вікна. У квартирі № 14 – з сітки кондиціонера; у швах між кахельною плиткою у ванні і на кухні. Критеріями визначення місць взяття проби були надмірна вологість та візуальне почорніння. Проби бралися за допомогою стерильного тампону, що зберігався у стерильній пробірці. На пробірці вказувалися номер квартири, місце взяття проби і дата. Протягом доби пробірки з пробами доставлялися до лабораторії ДУ «Інститут отоларингології ім. професора О.С. Коломійченка НАМН України; Група мікробіології та вірусології запальних захворювань ЛОР-органів». У лабораторії в кожну пробірку наливали поживне середовище агар Сабуро з кров'ю, після чого їх поміщали у термостат при температурі +26°C, на тиждень. Це необхідно для достовірного виявлення грибків. Через тиждень у чашки Петрі робився посів на картопляний агар для диференціації пліснявих грибів. Культуральні ознаки грибів описувалися на щільних поживних середовищах в чашках Петрі. При цьому описі ознак грибів відзначають зовнішній вигляд колоній, текстуру колоній (оксамитова, шерстистий, шорстка, повстяна), забарвлення колоній, дифузії пігменту в агар, складчастість колонії, наявність ексудату. Висіяний грибок розвивався на цьому середовищі близько місяця. Після чого робили тимчасовий мікропрепарат, який розглядали під мікроскопом при збільшенні 40x10. Застосовувана на практиці ідентифікація заснована в основному на морфологічних ознаках конідиального спороношення, які надзвичайно різноманітні. Належність до класу і роду встановлювалася за визначником.

Для знищення пліснявих грибів використовували такі засоби: пероксид водню, сода, сода + пероксид водню, розчин перманганату калію та «Сиф»-гель. Саме вони часто згадуються у літературі як засоби для знищення плісняви у квартирі. Місця локалізації пліснявих грибів були оброблені названими

засобами. Після висихання засобу були взяті повторні проби на наявність пліснявих грибів. Зразу після висихання засобу не було виявлено грибків у кондиціонері та на підвіконні (164 кв.). Тобто тимчасове знищення плісняви можливе за допомогою соди та соди з H₂O₂ у тих місцях, де вологість незначна. В усіх інших місцях були виявлені плісняві гриби, але інших видів, ніж до знищення (*Cladosporium*, *Rhodotorula*, *Paecilomyces*, *Verticillium*(spp.), *Altrnaria alternata*, *Ulocladium*(spp.), *Rizopus*(spp.) . Такий результат говорить про те, що у повітрі досліджуваних квартир присутні спори інших пліснявих грибів, що отримали сприятливі умови для розвитку після знищення попередніх представників. Через півтора місяця взяття проб повторили з метою перевірки ефективності впливу на плісняві гриби застосованих засобів. У пробах були виявлені ще більш різноманітні види пліснявих грибів. Спостерігається тенденція домінування *Aspergill niger*, бо у перших пробах після знищення грибів, його було мало, а у пробах через 1.5 місяця – більше.

Результати дослідження ефективності протигрибкових засобів

Місце взяття проби	№ квартири	Вид виявленого пліснявого гриба	Засіб знищення пліснявого гриба	Вид пліснявого гриба після знищення	Вид пліснявого гриба після знищення (через 1.5 місяця)
Ванна кімната (шви між плиткою)	14	<i>Candida</i> (spp.)	Сиф	<i>Paicelomyces</i>	<i>Aspergill niger</i>
	164	<i>Aspergill niger</i>	Сиф	<i>Cladosporium</i> <i>Rhodotorula</i> <i>Cladosporium</i>	<i>Verticillium</i> <i>Cladosporium</i>
Бачок	8	<i>Aspergill niger</i>	KMnO ₄	<i>Cladosporium</i> <i>cladosporioides</i> <i>Paecilomyces</i>	<i>Aspergill niger</i>
Кухня (плитка)	14	<i>Aspergill niger</i>	H ₂ O ₂	<i>Verticillium</i> (spp.)	<i>Paecilomces</i>
Кухня (стіна)	8	<i>Mucor</i> (spp.)	H ₂ O ₂	<i>Altrnaria alternata</i> <i>Cladosporium</i> <i>cladocporioidies</i>	<i>Ulocladium</i> (spp.) <i>Cladosporium cl</i> <i>adosporioidies</i> <i>Aspergill</i> (spp.)
Кондиціонер	14	<i>Aspergill flavus</i> , <i>Mucor</i> , <i>Rizomucor</i> (spp.)	Сода + H ₂ O ₂	-----	<i>Rizopus</i> (spp.)
Підвіконня	8 164	<i>Aspergill niger</i> <i>Aspergill niger</i>	Сода Сода + H ₂ O ₂	<i>Rodotorula rubra</i> ----	<i>Rodotoula rubra</i> <i>Aspergill flavipes</i>

Таким чином, помешкання людини заселено великою кількістю пліснявих грибів. Застосовані засоби для знищення пліснявих грибів не є ефективними

Список використаних джерел:

1. Градусова О.Б. Исследования грибкового поражения жилых помещений с целью его гигиенического нормирования О.Б. Градусова, О.В. Чуприна // XII Кашкинские чтения, тезисы докладов. – 2009. – С. 67.
2. Кулага В.В., Романенко И.М., Афонин С.Л., Кулага С.М. Аллергия и грибковые болезни. Руководство для врачей. Луганск: «Элтон-2», 2005, – 520 с.
3. Медицинская биология / Гл. Ред. В.И. Покровский, О.К. Поздеев – М.: ГЭ-ОТАР МЕДИЦИНА, 1999. – 1200с.:ил
4. Саттон Д., Фотергилл А., Ринальди М. Определитель патогенных и условно патогенных грибов: Пер. С англ. – М.: Мир, 2001. – 486 с., ил.
5. Суханова Ю.А. Меры профилактики и организации микологического мониторинга в помещениях ЛПУ / Ю.А. Суханова // Проблемы медицинской микологии. – 2009. – Т. 11, № 2. – С. 116.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

6. http://oplib.ru/filosofiya/view/1067292_pl_senev_gribi
7. http://studopedia.com.ua/1_51953_plIsenevI-gribi.html9.
8. <http://diagnoz.net.ua/diagnoz/14995-patogenn-gribi-rodu-paecilomyces.html>
8. <https://wikivisually.com>

**ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ БУЛЬБОЧОК НА КОРЕНЯХ
КВАСОЛІ ЗА РІЗНИХ УМОВ ЗРОСТАННЯ**

Пилипчук В.І., Жгут О.А.,

Національний медичний університеті імені О.О. Богомольця ,
СЗШ № 235 імені В.Чорновола, м. Київ

Мінеральне живлення рослин – це засвоєння ними із зовнішнього середовища іонів мінеральних солей, необхідних для нормальної життєдіяльності рослинного організму. До елементів мінерального живлення рослин належать макроелементи (N, P, S, K, Ca, Mg), а також мікроелементи (Fe, B, Cu, Zn, Mn та ін.). Кожен елемент мінерального живлення рослин відіграє в обміні речовин певну роль і не може бути повністю замінений іншим елементом.

Азот – важливий біогенний елемент, необхідний рослинам. Він знаходиться у ґрунті, переважно, у формі органічних сполук, які походять з рослинних і тваринних решток. Для рослин азот – дефіцитний елемент. При нестачі азоту у середовищі існування рослин гальмується їх ріст, сповільнюється утворення бічних пагонів і куциння у злакових, спостерігається дрібнолистість, одночасно зменшується галуження коренів, листки набувають блідо-зеленого забарвлення, що викликано сповільненням синтезу хлорофілу. При подальшому азотному голодуванні нижні листки рослини набувають жовтого, оранжевого або червоного забарвлення.

Накопичення азоту у ґрунті можливе тільки в органічній формі. Існує дві групи мікроорганізмів, що фіксують атмосферний азот: 1) вільноживучі організми – аеробні *Azotobacter* та анаеробні *Clostridium* бактерії; 2) симбіотичні асоціації між бульбочковими бактеріями роду *Rhizobium* та вищими рослинами (бульбочкові бактерії). Азотфіксуючі бактерії існують в усіх ґрунтах, але у вільному стані не здатні до азотфіксації. Бактерії колонізують корені рослин в період появи перших листків. Від місця проникнення бактерій в кореневий волосок розвивається тяж, по якому бактерії рухаються в тканину кореня, розмножуючись при цьому. Бульбочкові бактерії постачають бобовим рослинам азот, який фіксують з повітря. Для бульбочкових бактерій характерна різноманітність форм – поліморфність. Вони можуть бути паличкоподібними і овальними. У ґрунті трапляються штами активних і неактивних бульбочкових бактерій: зараження першими веде до утворення великої кількості бульбочок на головному корені та зумовлює енергійний процес фіксації атмосферного азоту, при зараженні другими - бульбочки утворюються, але азот не фіксується. Утворені активними расами бактерій бульбочки мають рожеве забарвлення, яке надає їм пігмент леггемоглобін (фітоглобін), що сприяє процесу засвоєння азоту та близький за хімічним складом до гемоглобіну крові. Бульбочки, які утворюють неактивні раси бактерій, мають зеленкуватий колір.

Оптимальними для розвитку азотофіксуючих бактерій та утворення бульбочок є вологість 60-70% та температура +20 – +25°C. Великий вплив на життєдіяльність бульбочкових бактерій та утворення бульбочок має реакція ґрунту.

Відавна з практичної агрономічної діяльності людини було відомо, що бобові рослини підвищують родючість ґрунту. Перше наукове пояснення здатності бобових рослин накопичувати азот зробив французький агрохімік Дж. Буссенго (1838) а російські натуралісти XIX ст. М.С.Воронін, П.С.Коссовіч, К.А.Тімірязев зробили великий внесок у розкриття причин, що обумовлюють збагачення ґрунту азотом при вирощуванні бобових рослин.

Мета роботи: дослідження формування бульбочок на коренях бобових рослин, а саме кvasолі, протягом вегетаційного періоду і за різних умов зростання. Об'єктом дослідження були рослини кvasолі, на коренях яких вивчалися кількісні та якісні показники бульбочок, що утворилися в наслідок колонізації азотофіксуючими бактеріями.

Було висаджено 75 насінин кvasолі, які розділили на 5 груп по 15 штук. Перша група рослин зростала у природних умовах і була контрольною. Друга група – рослини росли без бур'янів, полив природний; третя – без бур'янів, полив кожного дня; четверта – без бур'янів, полив через день; п'ята – без бур'янів, полив через два дні. Під час вегетації рослин для кожної грядки підраховувалася кількість бульбочок, що утворилися на коренях і кількість бульбочок кожного стану (зелені, білі, рожеві). Підрахунок проводився через п'ять днів після сходів і через кожні наступні п'ять днів - візуально.

Протягом росту рослин вимірювали термометром температуру ґрунту, яка становила від +37° до +45°. Погодні умови не сприяли розвитку рослин: температура повітря і ґрунту була високою, опадів практично не було. В зв'язку з цим насіння сходило довго. Найкраще адаптувалися до таких умов рослини, що зростали в природних умовах. Можливо інші рослини, що оточували рослини кvasолі, зменшували негативний вплив факторів навколишнього середовища (створювали тінь). На це вказує і кількість бульбочок на коренях цих рослин через п'ять днів після сходів – 16. В подальшому на коренях цих же рослин спостерігається найбільша їх кількість порівняно з рослинами, що зростали в інших умовах.

Закономірності у кількості сформованих бульбочок на коренях рослин кvasолі, що росли без бур'янів, але поливалися по різному не спостерігалася, що можливо було пов'язано з високою температурою ґрунту. Практично всі бульбочки у цих рослин були білого кольору що свідчило про те, що бульбочкові бактерії, що утворили бульбочки, були неактивними, тобто азот не фіксували. Протягом вегетації при таких несприятливих умовах у всіх рослин, спостерігалася поступове збільшення кількості зелених бульбочок, що свідчило про інфікування рослин кvasолі неактивними расами бактерій.

Таким чином, при висадці кvasолі, в якості сівозміни для поповнення ґрунту сполуками азоту, необхідно звертати увагу на умови зростання рослин. Якщо температура повітря висока, опадів мало, то необхідно залишити рослинам природні умови зростання (відсутність прополу та поливу). За цих умов можливе формування активних бульбочок на коренях.

Список використаних джерел:

1. Андреева И.Н. Старение клубеньков бобовых/ И. Н. Андреева, Г. М. Котаринова, С. Ф. Измайлов // Физиология растений 1998 – т. 45, №1. – с. 117 – 130.
2. Игнатов В.В. Биологическая фиксация азота и азотофиксаторы, //Соросовский образовательный журнал 1998.
3. Кретович В.Л. Биохимия усвоения азота воздуха растениями, М.: Наука, 1994

4. *Кржановский В. Г., Пономаренко С. Ф./* Ботаника — К.: Виш. шк. Головное узд — во, 1985 — 39/ с. — яз. укр.

5. *Полевой В. В.* Физиология растений: Учеб. для биол. спец. вузов . — М. : Вышш. шк., 1986. — 464 с.: цв. ил.

6. *Рейва П., Эверт Р., Айсхори С.* Современная ботаника: В 2-х., Т.2.: Пер. с англ. — М.: Мир. 1990. — 344 с, ил.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБІВ ІЗ ПЛАСТИКУ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Чернобровкіна Л.В., Левченко Ю.О., Ісаєва І.В.,
 Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,
 спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №155 з поглибленим
 вивченням англійської мови Шевченківського району м.Києва

Впродовж останніх 70 років виробу з пластику набули поширення, і ми вже просто не в змозі жити без них. За даними асоціації Plastics Europe, в результаті цієї «пластикової епідемії» виробництво пластмас виросло з 50 млн тон в 1950 році до 245 млн тон в 2008 році. Пластик — недорогий та неймовірно універсальний матеріал, що має властивості, котрі роблять його ідеальним для використання в багатьох галузях. Проте ці його якості також стали причиною екологічної проблеми. Ми почали жити на «одноразовий» лад, і, ймовірно, 50 % всіх пластикових виробів ми використовуємо лише один раз й одразу ж викидаємо. Щорічно в світі використовується приблизно 500 млрд поліетиленових пакетів, а це більше 1 млн на хвилину, проте в середньому «термін служби» поліетиленового пакету становить всього 15 хвилин.

Метою цієї роботи є дослідження доцільності використання виробів із пластику в харчовій промисловості та їх вплив на навколишнє середовище:

проаналізувати стан використання виробів із пластику, а саме, пластикових стаканів у кожному з кабінетів СШ №Х; проаналізувати обізнаність учнів школи № Х про пластикові вироби; надати рекомендації щодо заміни пластикових стаканів на альтернативні.

Про що свідчить маркування:

Рис.1

"PS" означає, що до складу посуду входить полістирол. Такий пластик можна використовувати тільки для холодної їжі. Під час контакту з гарячим, посуд виділяє токсичний стирол. Також ця речовина виділяється контактуючи з алкоголем. Стирол накопичується у печінці та нирках і може спричинити серйозні захворювання, навіть цироз. Крім того, ця речовина може викликати

алергію та захворювання нервової системи. Посуд з полістиролу дуже тонкий, та ламкий і деформується, контактуючи з гарячим.

Рис.2

"PP" - до складу входить поліпропілен. Такий пластик можна використовувати для гарячої їжі та напоїв - він витримує температуру до 100 градусів за Цельсієм. Проте з алкоголем матеріал все ж таки "не дружить". Контактуючи зі спиртним, посуд виділяє формальдегід, або фенол. Це канцероген, від якого страждають нирки, печінка, а також очі. Поліпропілен позначають також трикутником зі стрілок, всередині якого цифра "5". Такий посуд досить міцний і добре тримає тепло.

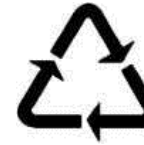

Рис.3

Трикутник з трьох стрілок - ознака повторної переробки сировини. Стрілки означають замкнений цикл: створення - використання - утилізація. Всередині трикутника зазвичай одна або дві цифри, які вказують на тип матеріалу (1-19 - пластик, 20-39 - папір та картон, 40-49 - метал, 50-59 - деревина, 60-69 - тканина і текстиль, 70-79 - скло).

Рис.4

Позначка «бокал-виделка» засвідчують, що з посуду можна їсти, а якщо позначку перекреслено - пластиковий виріб не призначено для контакту з їжею. Величезну помилку робить той, хто намагається позбутися використаного пластикового посуду шляхом його спалювання. При згоранні більшість видів пластику виділяють діоксин — отруйну і канцерогенну речовину. Особливо токсично вона діє на печінку, репродуктивну та імунну системи, а також нервову і ендокринну системи. Діоксин не виділяється з організму, а накопичується в ньому! Всього ж при згоранні пластику утворюється не менше 75-ти потенційно токсичних речовин! Тому спалювати його без ризику для здоров'я можна лише при дуже високій температурі в спеціальних печах, які обладнані системою відповідних фільтрів.

Для визначення стану використання виробів із пластику, а саме, пластикових стаканів у кожному із кабінетів СШ № Х, було проведено огляд кабінетів, в яких зберігається питна вода для потреб учнів класу. Результати огляду внесено до таблиці:

Клас	Стакани	
	Пластикові	Паперові
1А	Так	Так
1Б	Так	
2А	Так	
2Б	Так	
3А	Так	
3Б	Так	Так
4А	Так	

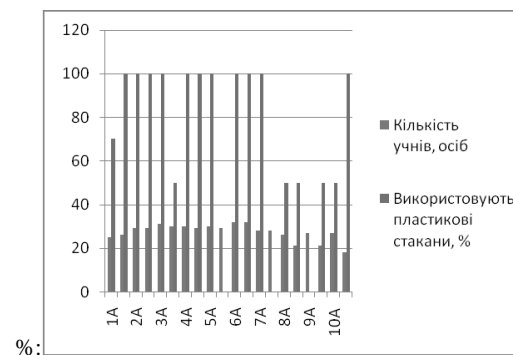
4Б	Так	
5А	Так	
5Б		Так
6А	Так	
6Б	Так	
7А	Так	
7Б		Так
8А	Так	Так
8Б	Так	
9А	-	-
9Б	Так	
10А	Так	
10Б	Так	

Стан використання пластикових стаканів в кабінетах СШ №Х:

Клас	Кількість учнів, осіб	Використовують пластикові стакани, %
1А	25	70
1Б	26	100
2А	29	100
2Б	29	100
3А	31	100
3Б	30	50
4А	30	100
4Б	29	100
5А	30	100
5Б	29	0
6А	32	100
6Б	32	100
7А	28	100
7Б	28	0
8А	26	50
8Б	21	50
9А	27	0
9Б	21	50
10А	27	50
10Б	18	100
Всього:	548	56

Наведені дані підтверджують те, що більшість учнів користуються пластмасовими стаканами. А учні таких класів як 1-А, 3-Б, 8-А користуються і паперовими, і пластиковими стаканами. І тільки учні двох класів 5-Б та 7-Б користуються виключно паперовими стаканами для питної води.

Стан використання пластикових стаканів в кабінетах СШ №Х, %:

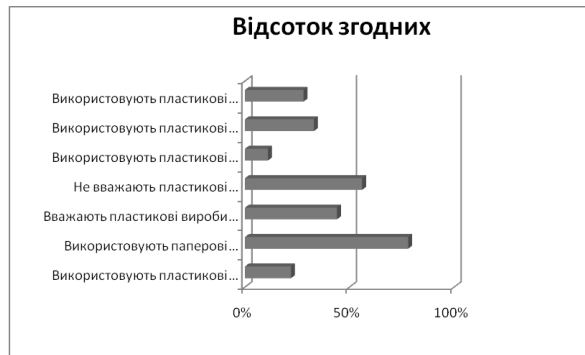

Анкетування: З метою аналізу обізнаності учнів школи № Х про пластикові вироби, було проведено опитування за допомогою анкет. 28 учнів сьомих класів. Результати анкетування внесено до таблиці:

Питання анкети	Відсоток згодних
Використовують пластикові стакани	22%
Використовують паперові стакани	78%
Вважають пластикові вироби небезпечними	44%
Не вважають пластикові вироби небезпечними	56%
Використовують пластикові вироби щодня	11%
Використовують пластикові вироби раз на тиждень	33%
Використовують пластикові вироби раз на місяць	28%

З таблиці видно, що 22% опитаних користуються пластиковими стаканами і 78% паперовими. 44% опитаних вважають пластикові вироби небезпечними і 56% вважають їх безпечними. 11% опитаних використовують пластикові вироби щодня, 33% раз на тиждень і 28% щонайменше раз на місяць. Такий доволі низький відсоток осіб, що користуються пластиковими стаканами тому, що опитування проведено серед учнів класу, котрі в школі користуються тільки паперовими стаканами.

Обізнаність учнів 7х класів школи № X про пластикові вироби у вигляді діаграми:

ВИСНОВКИ:

1. Досліджено види пластикового посуду. Найнебезпечнішими з них є вироби з полівінілхлориду (ПВХ), що використовується для виробництва пляшок і тари для побутових хімікатів та посуд з меламіну, який при потрапінні в нього гарячого, виділяє токсичний формальдегід.

2. Проведено дослідження стану використання виробів із пластику, а саме, пластикових стаканів у кожному з кабінетів СШ № X.

3. Проведено анкетування учнів 7-х класів щодо їх обізнаності про пластикові вироби.

4. Необхідно звернутись до класних керівників та батьківського комітету учнів тих класів, які використовують пластикові стакани з рекомендацією провести роз'яснювальну роботу щодо шкоди пластикових виробів та заміни їхнього використання на паперові.

Список використаних джерел:

1. Корсак К.В., Плахотник О.В. Основи сучасної екології: Навч. посіб. — 4-те вид., перероб. і допов. — К.: МАУП, 2004. — 340 с: іл.
2. Кучерявий В.П. Екологія. — Львів: Світ, 2001 — 500 с: іл.
3. М.М. Мусієнко, О.В. Брайон, В.В. Серебряков та ін. Екологія. — К.: Візаві, 2003. — 278 с
4. Суберляк О.В., Скорохода В.Й., Семенюк Н.Б. Теоретичні основи хімії та технології полімерів / — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. — 340 с. — ISBN 978-617-607-612-4
5. Тхір І. Г., Гуменецький Т. В. Фізико-хімія полімерів. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2005. — 240 с. — ISBN 966-553-448-3
6. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. виш. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с. — ISBN 978-966-2004-01-4.

Підсекція: «ПРАВОЗНАВСТВО ТА БЕЗПЕКОЗНАВСТВО»

ЮРИДИЧНА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Абрамчук Т.В.,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: к. е. н., доцент *Хорватова О.О.*

Суб'єктом цивільних правовідносин може бути не лише фізична особа, а й юридична особа, тобто організація, створена та зареєстрована у встановленому законом порядку (ст. 80 ЦК).

Однак для того, щоб певну організацію було визнано юридичною особою, вона повинна мати такі ознаки:

- організаційна єдність, тобто юридична особа повинна мати певну структуру, яка характеризується наявністю системи соціальних взаємозв'язків членів юридичної особи та їх структурною і функціональною диференціацією (органи управління, структурні підрозділи тощо). Переважно зазначена організаційна структура закріплюється в установчих документах організації;

- реєстрація у встановленому законом порядку, тобто юридичну особу має бути легалізовано державою, шляхом засвідчення факту її створення. Державна реєстрація юридичної особи здійснюється на підставі Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Дані державної реєстрації вносяться до єдиного державного реєстру, відкритого для загального ознайомлення;

- наявність цивільної правосдатності та дієздатності, тобто юридична особа повинна мати соціально-правову можливість бути визнаною учасником цивільних правовідносин;

- майнова відокремленість, тобто юридична особа повинна мати в наявності відокремлене майно. При цьому, вказане майно має бути відокремлено як від майна колективу, так і від майна держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади та інших юридичних осіб, в тому числі й вищого рівня. Це майно може перебувати в особи як на праві власності, так і на інших речових правах;

- самостійна майнова відповідальність за зобов'язаннями, тобто юридична особа повинна нести самостійну відповідальність за зобов'язаннями всім своїм майном. При цьому, учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом;

• виступ у цивільному обігу та при вирішенні спорів в судах від власного імені, тобто кожна юридична особа виступає в правовідносинах від свого імені. При цьому, найменування юридичної особи має містити інформацію про її організаційно-правову форму (АТ, ТзОВ тощо) та характер діяльності. Крім повного найменування юридична особа може мати скорочене найменування. Юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування. Найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься до єдиного державного реєстру. Юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи (ст. 90 ЦК).

Як і будь-який учасник цивільного обороту, юридична особа має бути наділена правоздатністю та дієздатністю.

Цивільна правоздатність юридичної особи має загальний (універсальний) характер, тобто вона здатна мати такий самий обсяг цивільної правоздатності, що й фізична особа, крім тих прав, які за своєю природою можуть належати лише людині, наприклад, право на життя, здоров'я, честь, гідність тощо. При цьому, окремі види діяльності, перелік яких встановлюється законом, юридична особа може здійснювати після одержання нею спеціального дозволу (ліцензії). Іноді за рішенням суду обсяг цивільної правоздатності юридичної особи може бути обмежено. Цивільна правоздатність юридичної особи виникає з моменту її створення і припиняється з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення (ст. 91 ЦК).

Цивільна дієздатність юридичної особи виникає одночасно з виникненням у неї цивільної правоздатності. Цивільна дієздатність юридичної особи здійснюється або через систему органів юридичної особи, або, у випадках, встановлених законом, через своїх учасників. Орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступає від її імені, зобов'язана діяти в інтересах юридичної особи, добросовісно і розумно та не перевищувати своїх повноважень (ст. 92 ЦК).

Що ж до цивільної деліктоздатності юридичної особи, то юридична особа самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями всім належним їй майном, тобто учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом.

Однак, переважно, юридична особа набуває цивільних прав та бере на себе цивільні обов'язки через свої органи, які діють відповідно до закону та установчого документа, формують та виражають зовні волю юридичної особи як самостійного суб'єкта права. Органи юридичної особи можуть бути одноособовими (директор, президент, генеральний директор тощо) та колегіальними (правління, спостережна рада, загальні збори тощо). Одноособові органи або призначають засновники, або обирають учасники чи створений ними колективний орган. Колективні органи або обираються всіма учасниками, або скла-

даються з них. Органи створюються з метою формування волі юридичної особи та її вираження зовні, щодо всіх третіх осіб. Склад та компетенція органів визначаються в законодавстві або в установчих документах.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами та доповненнями) – [Електронний ресурс.– Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Цивільний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 31-32, ст.263) Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ АВТОТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Вечеря М.Р.,
студент,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: к.ю.н., доцент *Хорватова О.О.*

Актуальність даного питання визначається тим, що в Україні гостро стоїть питання розслідування великої кількості ДТП і великої смертності при ДТП.

При розслідуванні та судовому розгляді справ, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами (ДТП), важливе значення мають докази, отримані за допомогою автотехнічної експертизи.

Під автотехнічною експертизою слід розуміти дослідження ДТП, яке проводиться експертом-автотехніком з метою з'ясування питань, що мають значення для вирішення кримінальної, цивільної чи адміністративної справи, пов'язаної з цією пригодою, якщо для відповіді на поставлені питання необхідні знання в галузі судової автотехніки.

Виконання автотехнічної експертизи починається із з'ясування змісту і характеру питань, поставлених перед експертом, а також з вивчення фактичних даних про ДТП та її окремі моменти. Згідно з п. 11.2 «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз», затвердженої МЮ України у 1998 р., експерту заборонено самостійно збирати матеріали, які підлягають дослідженню, а також вибирати вихідні дані, якщо вони відображені у наданих йому матеріалах неоднозначно. Тому, якщо експерт, вивчивши надані у його розпорядження матеріали, дійде висновку, що ті чи інші з описуваних у постанові (ухвалі) про призначення експертизи факти (події, обставини) з

технічної точки зору не могли мати місце, тобто є технічно неможливими, він повинен повідомити про це слідчого (суд) і запросити у нього нові матеріали, необхідні для проведення дослідження. У той же час експерт має право самостійно використовувати інформацію з нормативно-довідкових джерел щодо конструктивних та експлуатаційних параметрів ТЗ, кількісних показників дій учасників руху (наприклад часу реакції водія), характеристик умов руху, які рекомендовані до практичного використання чинними на даний час методиками.

Автотехнічна експертиза досліджує обставини ДТП, встановлює її механізм, технічний стан транспортних засобів, параметри дороги, дії учасників ДТП. Зокрема, стосовно обставин ДТП судово-автотехнічна експертиза визначає: швидкість руху транспортного засобу; як мав діяти водій у ДТП з метою забезпечення безпеки руху; встановлення наявності (чи відсутності) причинного зв'язку між діями (бездіяльністю) водія та ДТП.

Автотехнічна експертиза технічного стану транспортного засобу може вирішувати такі питання:

1) Чи є у досліджуваному транспортному засобі несправності, які могли стати технічною причиною виникнення ДТП;

2) Чи мав водій технічну можливість запобігти події за наявності даної несправності тощо?

Судова транспортно-трасологічна експертиза досліджує механізм ДТП у цілому і дає відповіді, зокрема, на такі питання:

1) Чи залишені певні сліди ходовими частинами (колесами, шинами тощо) даного транспортного засобу;

2) Яким було взаємне розташування транспортних засобів при їх зіткненні?

3) Який механізм утворення слідів (удар, ковзання тощо) та ін.?

Експертиза стану доріг і дорожніх умов у місцях ДТП може дати відповіді на такі питання:

1) Чи відповідали фактичні техніко-експлуатаційні показники (рівність, коефіцієнти зчеплення та шорсткості тощо) автомобільної дороги вимогам безпеки дорожнього руху;

2) Чи забезпечує організація дорожнього руху на дослідній ділянці дороги безпеку дорожнього руху тощо?

При розслідуванні ДТП призначаються також судово-медична експертиза речових доказів (щодо слідів людей: крові, волосся та інших об'єктів), судово-біологічна (щодо слідів тварин); судово-хімічна експертиза (однорідність паливно-мастильних матеріалів, лакофарбу-вальних матеріалів, волокон тканин, виявлених на місці події, на постраждалому, на транспортному засобі) та деякі інші.

Невід'ємною частиною експертного дослідження є розрахунки, що в загальному випадку необхідні як для перевірки технічної достовірності вихідних даних, так і для безпосереднього вирішення поставлених перед експертом пи-

тань. Інженерні розрахунки дозволяють визначити кількісну і якісну сторони обставин ДТП. Указані розрахункові методи дослідження у більшості випадків спрямовані на визначення не стільки абсолютно точних значень величин, що розраховуються (швидкості та часу руху учасників ДТП, зупиночного чи гальмівного шляху ТЗ тощо), скільки меж можливого діапазону значень, що могли мати місце при ДТП. Наприклад, при дослідженні обставин зіткнення двох ТЗ експерт не може на підставі аналізу зафіксованих слідів гальмування (юзу) одного з них і відповідного розрахунку категорично стверджувати, що в конкретному випадку швидкість руху цього ТЗ перед ДТП становила 53 км/год, однак виконані ним розрахунки дають підстави для висновку, що вказана швидкість становила не менше 53 км/год. Ця особливість розрахункових методів, що використовуються при проведенні автотехнічних експертиз, деякою мірою зближує їх з методами математичного моделювання (як відомо, основна мета полягає зовсім не у визначенні точних кількісних значень тих чи інших параметрів, а, в першу чергу — структури досліджуваного процесу, встановленні його основних характеристик та меж, у яких він відбувався).

Слід зазначити, що вирішення питань, які стосуються механізму взаємодії ТЗ між собою чи з елементами дорожньої обстановки, як правило, можливо лише шляхом натурального моделювання, тобто безпосереднього вивчення та співставлення слідів на ТЗ. Тому найбільш ефективні результати така експертиза може мати у випадку коли ТЗ — учасники ДТП на момент надання експерту знаходяться в тому стані, в якому вони перебували безпосередньо після цієї пригоди (для цього вони мають зберігатись в умовах, які виключають можливість зміни наявних та появи нових слідів на них).

Список використаних джерел:

1. Конституція України.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України
3. Кримінальний Кодекс
4. Закон України «Про судову експертизу»
5. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень від 3 листопада 1998 року за № 705/3145

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

*Грибан А.В.,
студентка,*

*ПВНЗ «Європейський університет, м. Київ
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Хорватова О.О.*

Відповідно до ст. 1216 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Реалізація права спадкування дає змогу забезпечити перехід майна, що належало померлому, до інших осіб. Зміст права спадкування включає в себе не лише можливість набувати у власність майно спадкодавця (можливість спадкувати), а й можливість для власника майна розпорядитися ним на випадок смерті (можливість заповідати).

Майно спадкодавця переходить до інших осіб в порядку правонаступництва. правонаступництвом є форма переходу прав та обов'язків від однієї особи (правопопередника) до Іншої (правонаступника). Традиційно в цивільному праві виділяють два види правонаступництва - універсальне (повне) та сингулярне (часткове). При універсальному правонаступництві відбувається перехід всієї сукупності прав та обов'язків правопопередника до правонаступників за винятком тих, що нерозривно пов'язані з особою правопопередника. Натомість сингулярне правонаступництво полягає у переході до правонаступника не всього комплексу прав та обов'язків правопопередника, а лише певного його права.

Спадкування розглядається як універсальне правонаступництво, за якого до спадкоємців одночасно переходить вся спадщина (як права, так і обов'язки). Спадщина переходить як єдине ціле, з усіма способами забезпечення і покладеними на неї обтяженнями. Закон не дозволяє прийняти частину спадкового майна, а від іншої-відмовитися. Прийняття спадщини має бути безумовним і беззастережним. Крім того, універсальному правонаступництву у спадковому праві притаманна ознака безпосередності, яка виявляється у тому, що спадкоємець набуває спадщину безпосередньо від спадкодавця без попередньої передачі її третім особам.

Спадкове правонаступництво - односторонній, а тому безоплатний перехід майна померлого до його спадкоємців.

Перехід прав та обов'язків спадкодавця до його спадкоємців у порядку наступництва здійснюється в межах спадкового правовідношення, що виникає з моменту смерті правопопередника та завершується заміною суб'єктного складу правовідношення, тобто трансформацією таких відносин. При цьому спадкове наступництво саме по собі правовідношенням не є. Наступництво, як одномоментний перехід, є динамікою спадкового

правовідношення, або проявом останнього. Тому поняття "спадкове правовідношення" та "спадкове наступництво" не є тотожними за своїм змістом. Водночас, більш відповідатиме явищу наступництва поняття спадкування, визначене у ст. 1216 ЦК України як перехід прав та обов'язків.

Із прийняттям спадщини спадкоємець стає учасником тих відносин, суб'єктом яких був спадкодавець. Тобто в результаті спадкового наступництва у правовідносинах змінюється лише суб'єкт. Виняток становлять лише правовідносини, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця (ст. 1219 ЦК України). Спадщина переходить до спадкоємців у незмінному вигляді, тобто такою, якою вона була на момент відкриття спадщини. Універсальність наступництва при спадкуванні характеризується тим, що спадщина переходить до спадкоємців одномоментно з часу відкриття спадщини незалежно від часу її фактичного прийняття, а також державної реєстрації права спадкоємця на майно, якщо таке право підлягає державній реєстрації. При цьому виникає наступництво безпосереднє, що означає прямий перехід прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємців без участі у цьому процесі третьої особи. Наведене дає змогу дійти висновку про виключно універсальний характер наступництва при спадкуванні.

Перехід майнових прав та обов'язків у порядку спадкування характеризується наступними ознаками:

1) спадкування становить універсальну правонаступність, тобто майно спадкодавця переходить до спадкоємців як єдине ціле, у тому числі майнові права та обов'язки спадкодавця;

2) суттєвою особливістю універсального правонаступництва є одночасність переходу до правонаступника всіх прав та обов'язків, які входять у склад майна правопопередника;

3) сукупність прав та обов'язків, які переходять до правонаступника, встановлює сам правопопередник або законодавець. Склад цих прав та обов'язків визначається на момент відкриття спадщини⁹.

Слід вказати, що в окремих випадках смерть фізичної особи і, як наслідок, виникнення певних цивільних прав та обов'язків породжує не спадкові відносини, а відносини іншого роду. Наприклад, не є спадкуванням одержання страхової суми за договором страхування життя, укладеним страхувальником на користь вигодонабувача. Страхова сума в такому разі не входить до складу спадщини, тому право на її отримання належить не спадкоємцю, а особі, вказаній в договорі страхування.

Список використаних джерел:

1. Конситуція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами та доповненнями) – [Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Цивільний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-153>

3. Е.Б.Ейдінова. Спадкування за законом та заповітом.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

*Колодій О.А.,
студентка,*

*ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Хорватова О.О.*

Військовий суд – це невід’ємна частина системи захисту прав та законних інтересів військовослужбовців у багатьох розвинутих країнах світу та Європи. Військові суди успішно функціонують у майже 40 розвинутих країнах світу, які мають власні збройні сили, серед них такі країни як Великобританія, США, Бельгія, Швейцарія, Швеція, Канада, Іспанія, Ізраїль, Польща, Франція.

Діяльність військових судів на території України була припинена відповідно до указу президента України у вересні 2010 року, у 2012 році була ліквідована військова прокуратура, у 2014 році у зв’язку з агресією Росії діяльність військової прокуратури була відновлена, однак військові суди відновлено не було. Для відновлення діяльності спеціалізованих військових судів потрібно внести зміни до закону про судоустрій і статус суддів[1].

Відновлення діяльності військових судів на території України, мають значно посилити правовий захист українських військовослужбовців.

Суди загальної юрисдикції не можуть розглядати справи пов’язані з військовим ладом.

Головна причина – у самих суддях. Вони справжні професіонали, які самовіддано і професійно виконують свої обов’язки, однак більшість з них ніколи не мали жодного відношення до армії та ніколи не брали участі у бойових діях. Цивільні судді не в змозі ефективно та швидко розглянути справу, оскільки не знайомі з специфікою всіх обставин, які мають значення для її розгляду – а, значить, розгляд справи затягується.

Також не варто забувати, що окрім справ, що стосуються військових злочинів, суддями судів загальної юрисдикції розглядаються й інші справи. Якщо для цивільних, а подекуди навіть для кримінальних справ, швидкість розгляду, яка подеколи дорівнює кільком рокам, не є критичною – то для військових злочинів, особливо в бойовій обстановці, від строку, протягом якого військовий перебуває під судом, прямо залежить боєздатність його військової частини та бойовий дух особового складу.

Другою причиною неефективності судів загальної юрисдикції при розгляді справ, пов’язаних з військовими є те, що суддя суду загальної юрисдикції не може проводити судовий розгляд поза приміщенням суду – цього не дозволяють ні кількість справ, що перебувають у його провадженні, ні рівень матеріально-технічного забезпечення. Військові не можуть прибути на розгляд через

пів-країни, оскільки в бойовій обстановці залишення позицій становить серйозний ризик.

Ще одним фактором є те, що військові злочини – це у значній мірі справи, пов’язані з військовою таємницею. Документи із грифами секретності не можна просто так принести до суду та знайомитись із ними у своєму кабінеті, для цього потрібно спеціальне приміщення, якими не обладнано суди першої інстанції[1].

Мін’юст наказом від 27 липня 2015 року № 1350/5 вніс зміни до затверджених наказом від 8 жовтня 1998 року № 53/5:

- Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень;

- Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень[3].

Так, до основних видів експертизи зараховано військовою експертизу.

Основними завданнями військової експертизи є:

- встановлення обставин застосування та дій військових формувань;

- встановлення обставин, що призвели до настання тяжких наслідків, загибелі людей (військовослужбовців, працівників Служби безпеки України, Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших представників міністерств і відомств, цивільного населення), втрати озброєння, військової техніки, об’єктів державної влади та інфраструктури, особистого майна громадян під час застосування військових формувань;

- встановлення відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб вимогам керівних документів (покладених обов’язків).

На сьогоднішній день на сході нашої країни відбуваються страшні речі і через це Україна не може надати своїм військовослужбовцям захист або покарання, якого вони заслуговують згідно законодавства. Але формування й відновлення військових судів, зарахування військової експертизи до основних видів експертиз говорять про те, що незабаром ця ситуація зміниться.

Список використаних джерел:

1. Українська правда. Військові суди: назад до строю. Є. Сидоров. <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/05/19/7068292/>

2. Офіційний сайт Міністерства оборони України. <http://www.mil.gov.ua/news/2017/12/21/vijskovi-sudi-mozhut-buti-ponovleni-vzhe-napochatku-2018-roku/>

3. Платформа Ліга-закон. Військова експертиза проводитиметься експертами. <https://ligazakon.net/lawnews/doc/EN153710-VIYSKOVA-EKSPERTYZA?type=ep>

РОЛЬ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Крупеня Д. О.,
студентка,*

ПВНЗ «Європейський університет», м.Київ
Науковий керівник: доцент *Кравчук П. Ю.*

Сім'я є невід'ємною складовою життєдіяльності суспільства та одним із найдавніших соціальних інститутів, який, змінюючи свої форми, зберігався в умовах усіх відомих цивілізацій і культур. Інститут сім'ї є об'єктом дослідження ряду наук: демографії, соціальної психології, педагогіки, економіки, етнографії, історії, соціології тощо. Не винятком є і дослідження сімейних відносин з позиції права. В умовах сьогодення все більшої актуальності набуває шлюбний договір, оскільки з його допомогою вирішується низка особистих майнових взаємин між особами, які перебувають у шлюбі. А тому досконалість його правового регулювання є необхідною умовою розвитку шлюбно-сімейних відносин в Україні.

У сучасному українському суспільстві спостерігаються економічні зміни, міняються життєві цінності. Роль подружжя в побуті, а також права та обов'язки визначає матеріальна сторона сімейного життя. Суперечки через майно часто стають причинами розлучень. З кожним роком зростає число судових позовів з питань розділу спільно нажитого майна. Їх було б менше при існуванні традиції складати договори про розподіл майнових прав та обов'язків. Такі договори поширені в сім'ях з великим достатком, або їх укладають громадяни, реєструючи шлюб з іноземцями [3].

Адже укладення шлюбного контракту вирішило б багато проблем. У цьому випадку розділ майна при розлученні пройшов би інтелігентно, без зайвих витрат сил, а також коштів на адвокатів. Шлюбний договір можна укласти до шлюбу і після вступу до нього. Якщо контракт укладено до шлюбу, він набирає чинності лише у момент його державної реєстрації.

Цивілістична суть сімейних відносин зумовила розширення можливості їхнього регулювання безпосередньо самими учасниками - Сімейний кодекс акцентує увагу саме на договірному регулюванні таких правовідносин. Частиною другою статті 7 Кодексу визначено, що сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками. Таке договірне регулювання стосується насамперед шлюбного контракту, який з першого січня 2004 року називається «шлюбним договором».

Інститут шлюбного договору, який вже дуже давно існував і успішно застосовувався в країнах західної Європи та США, з'явився в нашому законодавстві більш ніж 10 років тому, коли 23 червня 1992 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін і доповнень до Кодексу про шлюб і сім'ю України», згідно з яким Кодекс було доповнено статтею 27, яка перед-

бачила можливість укладання шлюбного контракту між особами, які вступають у шлюб [9, с. 318].

Сімейний кодекс України, що набрав чинності з 1 січня 2004 року, питанню шлюбного договору приділяє значно більше уваги, ніж Кодекс про шлюб та сім'ю України, в якому питанню шлюбного контракту було присвячено лише одну статтю. Порядок укладання шлюбних контрактів був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1993 р. №457, яка зі вступом в дію Сімейного кодексу втратила чинність. Новий Кодекс присвятив питанню порядку укладення, змісту та форми договору цілу главу, яка визначає окремий порядок визначення у шлюбному договорі правового режиму майна подружжя, користування житлом, а також права на утримання, про що буде сказано нижче [10, с. 83].

Шлюбний договір — це, перш за все, угода про вирішення спірних питань життя сім'ї, укладена між особами які вступають у шлюб, або подружжям.

Сімейним кодексом України передбачено, що шлюбним договором регулюються лише майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки, а також майнові права та обов'язки подружжя як батьків.

Переважна більшість країн світу давно визнали доцільність існування інституту шлюбного договору в законодавстві. В різних країнах цей інститут має свої особливості, проте мета його існування єдина — надати подружжю достатньо широкі можливості для самостійного визначення своїх майнових відносин у шлюбі, щоб вони мали змогу, при необхідності, змінити режим майна, встановлений законом, який автоматично починає діяти з моменту укладання шлюбу. Не може бути винятком у вирішенні даної проблеми і правова система України [11, с. 127].

Укладення шлюбного договору є взаємним волевиявленням осіб. Умови шлюбного договору, які погіршують умови одного з подружжя всупереч законодавству України не можуть бути визнані дійсними, так само як і шлюбний договір, укладений без дотримання порядку, встановленого законодавством України.

Стаття 94 СКУ передбачає, що шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується. Посвідчити шлюбний договір вправі як державний, так і приватний нотаріус. У випадку, коли шлюбний договір укладений до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу, а коли договір укладений між подружжям — у день його нотаріального посвідчення, про що зазначається у договорі.

Строк дії шлюбного договору може бути загальний, можуть встановлюватися строки тривалості окремих прав та обов'язків. Також може встановлюватися чинність договору або окремих його частин і після припинення шлюбу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. — Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

2. Цивільний кодекс України. — Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 356.
3. Сімейний кодекс України. — Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, № 21-22, ст. 135.
4. Кодекс про шлюб і сім'ю України від 20.06.1969, № 2006-VII.
5. Закон України «Про внесення змін і доповнень до Кодексу про шлюб і сім'ю України» від 23.06.1992 № 2488-XI.
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 №296/5, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.02.2012 № 282/20595.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя».
8. *Кириченко В.М.* Правознавство: Модульний курс // В.М. Кириченко. — К., 2007. — 327 с. (133-134 с.)
9. Правознавство // За ред. В.В. Копейчикова 7-е вид. — К.: Інтер, 2003. — 735 с.
10. *Ромовська З.В.* Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар. — К., 2003. — 179 с.
11. Сімейне право України: Підручник // Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 200 с.
12. Сімейне право України: Підручник // За ред. Ю.С. Червоного. — К.: Істина, 2004. — 400 с. (194-204 с.)

ЗМІСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

Павленко О.О.,
ПВНЗ «Європейський університет», м.Київ
Науковий керівник: д. ю. н., доцент *Хорватова О.О.*

Для цивільного і земельного права України значення має земельна ділянка, як об'єкт права власності чи права користування.

Можна простежити тісний зв'язок цивільного і земельного права, який виявляється у перетинанні земельних та майнових відносин, що обумовлене зв'язком права на земельну ділянку з правом на насадження, будинки, посіви, що знаходяться на земельній ділянці, у визначенні суб'єктів права власності на землю, у сервітутних правах, у судовому захисті земельних прав, у регулюванні договірних відносин з приводу земельних ділянок, у відшкодуванні збитків, завданих порушенням земельних прав та ін.

Тому законодавством визначене поняття земельної ділянки як частини земної поверхні з установленними межами, певним місцем розташування, з

визначеними щодо неї правами (ст. 79 Земельного кодексу України, далі — ЗК України).

Як об'єкт природи земля має унікальні для людини та суспільства властивості. Земля є основою життя і діяльності людей, що на ній проживають. Як природний об'єкт земля виконує найважливіші функції: виступає засобом виробництва в сільському і лісовому господарстві і є просторовим базисом для розміщення будинків, будівель і споруджень. Вона існує незалежно від людини, як загальна умова і предмет людського життя.

З огляду на всі функції землі, законодавство розділяє її на категорії і встановлює правовий режим для кожної категорії земель.

Встановлення правового режиму земель надає можливість визначити порядок використання й охорони певної категорії земель, тобто встановити особливості змісту права власності стосовно тієї чи іншої категорії земель, можливості використання відповідних титулів прав на землю, особливості управління використанням і охороною земель.

У статті 13 Конституції України встановлено, що земля поряд з іншими природними ресурсами є об'єктом права власності українського народу.

У статті 14 Основного закону зазначено, що право власності на землю гарантується, здобувається й реалізується громадянами, юридичними особами і державою виключно відповідно до закону. Ці суб'єкти придбають земельні ділянки у власність з метою їх використання для господарської діяльності, житлової забудови і забезпечення життєдіяльності людей.

Таким чином, земельні відносини, що виникають і здійснюються щодо землі і земельних ділянок, які використовуються в економічній сфері, у сільському господарстві, для проживання людей і забезпечення їх життєдіяльності на підставі права власності і землекористування, регулюються ЗК України та іншими законодавчими актами, норми яких відносяться до земельного права.

Виділені у власність земельні ділянки стають об'єктом права власності, що визначає межі панування власника над земельним об'єктом у процесі реалізації свого права. Зазначені межі залежать від суми наданих йому правомочий, іменованих у сукупності «право власності».

Під правом володіння земельною ділянкою розуміється заснована на законі можливість у межах, встановлених законом, фактично мати земельну ділянку, надану суб'єкту чи приналежну йому на підставі цивільно-правових угод, за умови, що власник відноситься до земельної ділянки як до «своєї», а всі інші суб'єкти — як до «чужої». Право володіння може належати не лише власнику, але й особі, якій власник передав свою земельну ділянку на підставі договору: іпотека, оренда та ін.

Під правом користування земельною ділянкою розуміється отримання її корисних властивостей, виходячи з тієї мети, для якої була надана земельна ділянка.

У широкому розумінні можна говорити про використання земельної ділянки як засобу виробництва чи просторово-операційного базису.

У вузькому розумінні – використання земельної ділянки з визначеною метою: підприємницька діяльність (фермерське господарство, приватне підприємство та ін.), для задоволення особистих майнових і естетичних потреб (садівництво, присадибне господарство, дачне і гаражне будівництво тощо).

Право розпорядження передбачає самостійне і незалежне визначення власником юридичної і фактичної долі земельної ділянки.

Втім, законодавством встановлені певні обмеження прав на земельну ділянку. Так, ст. 111 ЗК України встановлює випадки обмеження цих прав, а п. 15 Перехідних положень ЗК України встановлює обмеження права розпорядження земельними ділянками сільськогосподарського призначення.

Наявність обмежень права власності на земельну ділянку повністю узгоджується зі статусом землі як основного національного багатства. Право власності на цей природний об'єкт з урахуванням його соціального статусу ніколи не буде абсолютним, але завдання законодавця полягає в тому, щоб чітко визначитися з випадками обмеження цього права.

Право власності на земельну ділянку здобувається відповідними суб'єктами права шляхом:

- 1) передачі земельних ділянок із земель державної чи комунальної власності;
- 2) придбання права на земельну ділянку за давністю користування;
- 3) придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод; продажу земельних ділянок на конкурентних засадах;
- 4) примусового відчуження земельних ділянок, а також в інших випадках, встановлених законом.

Земельна ділянка як об'єкт права приватної власності має певну специфіку і містить в собі кілька важливих елементів. Насамперед, це ґрунтовий покрив, що є важливим для віднесення землі до відповідної категорії. Крім цього, має значення і включення інших об'єктів природи, що знаходяться на цій ділянці: ліс, водні об'єкти та ін.

Будь-якого роду діяльність власника на своїй земельній ділянці здійснюється у визначеному просторі: повітряному чи підземному. Усі ці моменти враховуються законодавцем. В одних випадках право приватної власності поширюється не лише на землю, але й на поверхневий (ґрунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, що на ньому знаходяться (п. 2 ст. 79 ЗК України), в інших – визначається порядок використання таких об'єктів природи власником земельної ділянки (п. 2 ст. 56, п. 2 ст. 59 ЗК України).

Так, землі лісового і водного фондів можуть перебувати в державній, комунальній і приватній власності. При цьому розмір їх у державній і комунальній власності не визначений.

Що стосується приватної власності, то законодавчо встановлено, що у власність громадян безоплатно чи за плату можуть передаватися земельні ділянки лісового фонду (загальною площею до 5 гектарів) у складі селянських, фермерських та інших господарств і замкнені природні водойми (загальною площею до 3 га).

Законодавець також закріплює право власника земельної ділянки на простір, що знаходиться над і під поверхнею земельної ділянки на висоті і глибині, необхідних для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруджень. Це право дублюється і ЗК України у п. 3 ст. 79.

Використання власником земельної ділянки того, що знаходиться над і під її поверхнею, здійснюється ним за своїм розсудом, але з урахуванням двох обов'язкових умов: якщо інше не встановлено законом і якщо це не порушує прав інших осіб. В останньому випадку має місце конституційно визначена соціальна функція права власності, коли власність не може бути використана на шкоду людині і суспільству.

Таким чином, право власності на земельну ділянку носить комплексний характер, оскільки його вплив поширюється не лише на земельну ділянку, як на просторовий базис, але й на ґрунт, і на деякі природні ресурси. При цьому ЦК і ЗК України введений новий термін – простір, зміст якого переплітається з такими природними ресурсами, як атмосферне повітря і надра.

Здійснюючи своє право, власник земельної ділянки використовує її за своїм розсудом, обов'язково з огляду на її цільове призначення.

Цільове призначення земель – це встановлені законодавством порядок, умови, межі експлуатації (використання) земель для конкретних цілей відповідно до категорій земель, що мають особливий правовий режим.

Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на дев'ять категорій:

- 1) землі сільськогосподарського призначення;
- 2) землі жилої і суспільної забудови;
- 3) землі природно-заповідного й іншого природоохоронного призначення;
- 4) землі оздоровчого призначення;
- 5) землі рекреаційного призначення;
- 6) землі історико-культурного призначення;
- 7) землі лісового фонду;
- 8) землі водного фонду;
- 9) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони й іншого призначення.

Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

Зміна цільового призначення земель здійснюється лише у встановленому порядку спеціально уповноваженими на це органами, а саме: органами вико-

навчої влади чи органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про передачу цих земель у власність чи наданні їх у користування, вилученні (викупі) земель і затверджують проекти землевпорядження чи приймають рішення про створення об'єктів природоохоронного та історико-культурного призначення.

Чинне земельне законодавство чітко визначає лише поняття цільового призначення категорії земель, а не конкретних земельних ділянок, сприймаючи їх як тотожні.

Цільове призначення конкретної земельної ділянки необхідно визначити, як встановлені компетентним органом при наданні земельної ділянки межі його експлуатації (використання) для конкретного призначення відповідно до затвердженого плану розвитку території і зонування земель, а також правовим режимом відповідної категорії земель.

Таким чином, суб'єкти земельних відносин повинні використовувати землі суворо за їх цільовим призначенням. Ні власник земельної ділянки, ні користувач чи орендар не мають права за своїм розсудом змінити її цільове призначення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Земельний кодекс України.
4. Закон України «Про оренду землі».
5. Закон України «Про охорону землі».
6. Закон України «Про землеустрій».
7. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель».

ПРОБЛЕМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

*Пивовар А.С.,
студентка,*

*ПВНЗ «Європейський університет», м.Київ
Науковий керівник: д. ю. н., доцент Хорватова О. О.*

Термін «власність» часто вживається в самих різних значеннях. Основне джерело в цивільних відносинах щодо права власності – Цивільний кодекс України закріплює поняття права власності як суб'єктивного права особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Право власності регулюється та гарантується різними

галузями права, зокрема конституційним, кримінальним, сімейним, господарським тощо.

Першопочатково право власності закріплюється в Конституції України, зокрема встановлюються форми власності, рівність всіх суб'єктів права власності, гарантії права власності та обов'язки власників. Норми ЦК України визначають поняття права власності, зміст права власності, регулюють поведінку власників у цивільному обороті, закріплюють способи права власності тощо.

В цивільному праві прийнято розрізняти право власності в об'єктивному на суб'єктивному значенні.

Право власності в об'єктивному значенні – це сукупність правових норм, які регулюють відносини власності.

Право власності в суб'єктивному значенні – це можливість власника володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю (річчю, майном) на свій власний розсуд і в своїх інтересах або інтересах інших осіб. Цьому праву відповідає обов'язок інших осіб утримуватися від дій (бездіяльності), які б перешкождали цьому праву, тобто володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю.

В юридичній літературі виділяють такі ознаки суб'єктивного права власності:

- 1) його зміст охоплює три правомочності (можливості) власника: право володіти, право користуватися і право розпорядження майном.
- 2) суб'єктом права власності може бути будь-який суб'єкт права.
- 3) Об'єктом правовідносин власності може бути будь-яка індивідуально визначена річ.
- 4) Своє право на річ власник здійснює завжди своєю владою й у своєму (власному) інтересу.

Зміст права власності складається із правомочностей володіння, користування і розпорядження річчю (майном) власника.

Право володіння – це право фактичного, фізичного та господарського впливу на річ (майно). Слід мати на увазі, що в юридичній літературі розрізняють володіння законне (таке, що ґрунтується на законі) та незаконне, яке в свою чергу поділяється на добросовісне і недобросовісне.

Таким чином, законним володінням є володіння, яке ґрунтується на правовідносинах, які мають правові підстави, наприклад, укладення договору купівлі-продажу, дарування тощо. Законне володіння ще іменують титульним. Законне (титульне) володіння може здійснюватися як власником речі (майна), так і іншими особами. Наприклад, заставодержатель має право володіння певною річчю (майном) на підставі договору, закону або рішення суду. Слід мати на увазі, що власника інші законні володільці відрізняються тим, що власник на ряду з правомочністю володіння, завжди має право користування і розпорядженні річчю (майном), а законний (титульний) володілець може здійснювати інші правомочності лише за погодженням із власником. Так, на-

приклад, при договорі найму (оренди) майна орендар (наймач), окрім правомочності володіння, має і право користування цим майном. При укладенні договору комісії, комісіонер має право володіння та розпорядження майном. Володіння, яке не ґрунтується на правових підставах називають незаконним (безтитульним). Незаконне володіння може бути добросовісне та недобросовісне. Так, добросовісним незаконним володінням визнається володіння, коли особа, яка володіє майном без правових підстав, не знала і не повинна була знати про його незаконність. Наприклад, особа придбала на ринку річ, і пізніше було з'ясовано, що вона вкрадена.

Недобросовісним незаконним володінням є таке володіння, коли володілець майна знає або повинен був знати про незаконність свого володіння. Наприклад, особа знайшла річ і не повідомила відповідні органи про знахідку, а залишила її собі. Право користування — можливість власника або інших осіб вилучати з речі її корисні властивості, привласнення плодів і доходів, що приносяться річчю для задоволення своїх потреб. Наприклад, у власності особи є квартира, яку вона може здавати в найм і отримувати плату за користування нею; якщо особа є власником цінних паперів, то може отримувати дивіденди; корова може приносити молоко або приплід; власник може використати своє майно і для здійснення підприємницької діяльності, від якої можуть бути отримані доходи або внести своє майно в уставний фонд юридичної особи, яка утворюється тощо. Слід наголосити, що право володіння і право користування нерозривно пов'язані між собою. Без володіння не може бути здійснено користування річчю (майном).

Законними користувачами можуть бути як власник, так і інші особи, які користуються майном на законних підставах. Наприклад, наймач користується майном на підставі договору прокату; користувач користується річчю на підставі договору позички; державне підприємство користується майном, яке передано йому на праві повного господарського відання тощо.

За загальним правилом продукція, плоди та доходи належать власникові речі, якщо інше не встановлено договором або законом. Наприклад, заставодержатель має право користуватися переданим йому предметом застави, якщо це буде встановлено в договорі тощо.

Право розпорядження — це можливість власника визначати юридичну і фактичну долю майна.

Право розпорядження може здійснюватися власником у різні способи: шляхом відчуження (продаж, дарування, рента тощо), шляхом передачі іншим особам у володіння та (або) користування (оренда, застава, позичка тощо), шляхом знищення або шляхом фізичної відмови від майна та ін.

Право розпорядження може бути обмежене у випадках, встановлених законом. Закон передбачає викуп пам'ятки історії та культури, який внаслідок дій або бездіяльності власника загрожує пошкодження або знищення тощо.

Необхідно знати, що право розпорядження, як і право володіння та право користування, може належати не лише власнику, а й іншим особам. Так, на-

приклад, за договором комісії комітент (власник) передає комісіонеру право розпорядження річчю, проте слід зауважити, що комісіонер набуває право володіння та право розпорядження, права ж користування він не має. Або, наприклад, за довіреністю власник може передати іншій особі всі три правомочності: володіння, користування та розпорядження його майном.

Всі правомочності взаємопов'язані між собою і виникають всі разом, як правило, у власника майна. Таким чином, у сукупності вони визнають всі можливі дії, які можуть здійснюватися щодо майна в межах закону і становити зміст права власності. Необхідно зазначити, що на зміст права власності не впливають місце проживання власника та місце знаходження майна.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від від 30.09.2016 ст. 41.
2. Митний кодекс України Стаття 231 глава 38.
3. Указу Президента України «Про заходи щодо створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру» від 17 лютого 2003 р. № 134/2003 та інших нормативно-правових актів.
4. Цивільний кодекс України від 07.03.2018, підстава 2269-19 - №№40-44. — Ст. 356.
5. Право власності в Україні: Навч. посіб. / О. В. Дзера, Н.С. Кузнєцова, О.А. Підпригора та ін.; За заг. ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнєцовой. — К., Юрінком Інтер, 2017. — 816 с.

ВІДМОВА ВІД ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

*Предко Л.А.,
студентка,*

*ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ
Науковий керівник: д. ю. н., доцент Хорватова О.О.*

Статтею 1273 ЦК передбачена відмова спадкоємця від прийняття спадщини. Сама суть відмови від прийняття спадщини — це юридична одностороння дія направлена на відмову від певних прав, обов'язків, юридичних дій або бездіяльності які повинна буде виконати спадкоємець, незалежно від того це спадкоємець за законом чи за заповітом.

Конституція України передбачає право спадкування власності громадян. Спадкове право забезпечує родині померлого можливість зберегти та використати його майно, заощадження, чим сприяє зміцненню матеріального добробуту родини померлого, зміцненню власності громадян.

Спадкове право надає можливість кожному громадянину розпоряджатися своїм майном на випадок смерті, визначивши в заповіті його долю. Отже, воно безпосередньо спрямоване на захист особистих інтересів громадян, адже батькам не байдуже, до кого перейде належне їм майно після його смерті.

Відмова від прийняття спадщини може виражатися у відмові від тієї частини спадщини яка припадає на долю спадкоємця відповідно до складеного спадкодавцем при житті та посвідченого при відповідно до вимог чинного законодавства заповіту — остання воля померлого, або відмова від тієї частки у спадковому майні, яка припадає на долю кожного спадкоємця відповідно до певної черговості спадкування та відповідно до кількості спадкоємців в цій черзі. Відмова від прийняття спадщини можлива лише на користь тих осіб які є спадкоємцями або можуть бути спадкоємцями незалежно від їх черговості. Не можлива відмова від прийняття спадщини на користь особи, яка з певних підстав позбавлена права спадкування.

Роздивимося докладніше перший варіант відмови від прийняття спадщини — а саме відмова від прийняття спадщини за заповітом. Фактично це відмова від виконання волі (розпорядження) покійного яка була зафіксована в заповіті при житті спадкодавця, в якій виражалось його бажання стосовно його спадкового майна, прав, обов'язків та юридичних дій спадкоємця (чи спадкоємців) відповідно до тексту заповіту. Відповідно до норм чинного законодавства України сам заповіт не є обов'язковим до його виконання. Тобто спадкоємець за заповітом може відмовитися від прийняття спадщини за заповітом в разі виявлення для себе негативних, як на його думку, наслідків які можуть настати після прийняття спадщини.

Якщо в заповіті вказане певне коло осіб то відмовитися від прийняття спадщини за заповітом може як котра із указаних в заповіті осіб одноособово, так і всі разом в залежності від обставин справи, подій, необхідності та бажань кожної із осіб, або просто відсутності необхідності для нього спадкового майна, яке зазначене в заповіті, як такого. Можливо це буде пов'язане з іншими підставами але сама суть відмови залишається попередньою.

Під час відмови від прийняття спадщини за заповітом особа яка відмовляється від прийняття спадщини, чи певне коло осіб, які вказані в заповіті, пишуть до органів нотаріату письмову заяву в строки, які передбачені чинним законодавством України — шість місяців з дня відкриття спадщини.

Ст. 1275 ЦК регламентується що після відмови від прийняття спадщини за заповітом кожний спадкоємець має право прийняти спадщину за законом відповідно до черговості спадкування та споріднення з спадкодавцем. Подавши до органів нотаріату письмову заяву про відмову від прийняття спадщини за заповітом спадкоємцю для прийняття спадщини за законом достатньо лише подати заяву до органів нотаріату про прийняття спадщини як спадкоємець за законом відповідно до черговості спадкування та ступеня споріднення з спадкоємцем.

Сама відмова від прийняття спадщини може бути двох видів. Перший вид відмови від прийняття спадщини — це фактична відмова від прийняття спадщини. Ця відмова від прийняття спадщини можлива тільки в тому випадку коли питання ідеться про прийняття спадщини за законом та не можлива при здійсненні спадкування за заповітом. Тобто особа спадкоємець фактично відмовляється від прийняття спадщини своєю бездіяльністю — він не подає заяву відповідного змісту та форми до органів нотаріату про прийняття спадщини як спадкоємець певної черги споріднення чим залишає не використаним своє спадкове право та не претендує на спадкове майно. Другим видом відмови від прийняття спадщини - це є заявна форма від прийняття спадщини. Ця відмова від прийняття спадщини можлива як при спадкуванні за законом так і при спадкуванні за заповітом. Тобто, відповідно до цієї форми відмови спадкоємець робить певні юридичні дії, а саме подає до органів нотаріату по місцю відкриття спадщини заяву відповідного змісту та форми, як це передбачено відповідно до вимог чинного законодавства України в строки передбачені ст. 1270 ЦК — шість місяців.

Ця письмова відмова від прийняття спадщини можлива як відмова взагалі так і відмова на користь певної особи. При юридичних відносинах, які виникають при спадкуванні за заповітом, відповідно до вимог ст. 1274 ЦК, спадкоємець має право відмовитися від своєї частки спадщини на користь іншого спадкоємця за заповітом, якщо такий є та вказаний в заповіті. Або, має право відмовитися від прийняття спадщини у відповідності до вимог ст. 1273 ЦК без зазначення особи на чию користь здійснюється ця відмова, тоді частка спадкового майна, яка виявиться вільною після прийняття відмови від спадщини буде спадкуватися на загальних підставах відповідно до ступеня споріднення всіх інших спадкоємців. Також можлива відмова від прийняття спадщини у заявній формі і при спадкуванні за законом. У цьому випадку заявник відмовляється від частки спадкового майна, яке належало б йому по закону або на користь будь кого зі спадкоємців не залежно від черговості цих спадкоємців або відмовляється від прийняття спадщини без зазначення особи на чию користь він відмовляється від прийняття спадщини, тобто відмовляється від прийняття спадщини взагалі. Вищевказані форми відмов регламентуються ст. ст. 1273 та 1274 ЦК.

Відмова від прийняття спадщини може бути як від спадщини, яка повинна спадкуватися за законом так і від спадщини яка повинна спадкуватися за заповітом. Відмова від прийняття спадщини чи то за заповітом чи то за законом можлива лише при повній відмові від всієї спадщини яка охоплена заповітом, чи яка входить до складу спадщини, яка повинна спадкуватися за законом. Неможлива взагалі на сьогоднішній день часткова відмова від прийняття спадщини. Ця неможливість часткової відмови від прийняття спадщини не відповідає сьогоденню.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996.
2. ЗУ «Про нотаріат» від 02.09.1993.
3. Цивільний кодекс України - від 16.01.2003.
4. Цивільне право України : Академічний курс: Підруч.: у 2 т./За ред. Шевченко.К.
5. Науково-правовий висновок щодо відмови від спадщини/Мала енциклопедія нотаріуса.-2010.-С.76-77.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Роша Л.Г.,

завідуюча патологоанатомічним відділенням, к.мед.н., доцент,
Центр реконструктивної та відновної медицини (Університетська клініка)
Одеського національного медичного університету (м.Одеса)

Медичний технологічний процес - це система взаємопов'язаних лікувально-діагностичних та інших заходів, що виконуються з метою досягнення запланованих результатів [1]. Патологоанатомічна служба (ПАС) займає ключове місце у діагностиці захворювань, інтегральним споживачем робіт та послуг ПАС є як лікувальний заклад у особі лікуючих лікарів та лікарів-спеціалістів, організаторів охорони здоров'я та страхові компанії, так і сам пацієнт (чи його представник) [2]. Система акредитації ПАС в Україні не має цілісного характеру в зв'язку з недосконалістю нормативно-правової бази, відсутністю стандартів надання послуг ПАС та критеріїв їх оцінки, впровадження системи управління якістю у відповідності вимог стандартів ISO 9001 / ДСТУ ISO 9001:2009 [3, 4].

Зміни у наказі МОЗ України від 14.03.2011р. №142 [5] внесли суттєві корективи в роботу керівників закладів охорони здоров'я, оскільки для отримання вищої акредитаційної категорії закладам вторинного і третинного рівня обов'язковою умовою стала наявність сертифікату відповідності системи управління якістю медичної допомоги Національному стандарту ДСТУ ISO 9001:2009.

В доступній нам вітчизняній та закордонній науковій літературі, а також в системі чинного нормативно-правового регулювання діяльності ПАС ми не змогли отримати дані щодо інтерпретації вимог Національного стандарту ДСТУ ISO 9001:2009 із врахуванням наказів МОЗ та Законів України. У випадку оцінки ПАС як складової лікувально-профілактичного закладу в розрізі роботи патологоанатомічного відділення, ряд вимог щодо керівництва, структури служби, документообігу взагалі не розглядається.

В чинній нормативно-правовій базі практично поза увагою залишилися питання контролю невідповідної продукції / наданих послуг щодо патогісто-

логічних досліджень та аутопсій, запобіжні та корегувальні дії. Зазначений факт неминуче впливає на якість лікувально-діагностичного процесу у лікувально-профілактичному закладі.

Окремою проблемою постає відсутність регламентованих вимог якості технологічного процесу. Доводиться констатувати, що основний документ по його ПАС організаційно-функціонально та технологічно не відповідає умовам сьогодення, адже був запроваджений 26 років тому. Частково у останньому галузевому, а нині скасованому, наказі патологоанатомічної служби України №81 від 1992р. описаний процес виконання патогістологічних процесів (доставка, забір матеріалу, форма направлення на гістологічне дослідження, терміни видачі заключень, порядок видачі результатів досліджень, а також є список реактивів, що можуть використовуватись у роботі). Проте розроблено та активно застосовуються в т.ч. у національних закладах охорони здоров'я нові закордонні технології обробки матеріалу, з використанням сучасних реактивів та обладнання. Доводиться констатувати, що зазначені технології використовуються не пройшовши національну валідацію та верифікацію.

Існуючі економічні умови, організаційно-функціональна система ПАС створюють основу для виникнення великої кількості ризиків (оперативних, тактичних, стратегічних). «Запобіжні дії», відомі серед процедур ISO 9001:2008, були поглиблені, детально переглянуті та перетворені у принципово новий блок вимог ISO 9001:2015, що розглядається як стандарт для систем менеджменту бізнесу, особливо при переході до нових економічних, правових умов роботи, для управління організацією зовнішніми та внутрішніми ризиками. Перенесення смислового наголосу із поняття «продукція» на «продукція та послуги» вкрай необхідно для розуміння всієї концепції вимог нового стандарту. Щодо медичної галузі та ПАС зокрема, то вкрай мало працює щодо розробки та впровадження менеджменту ризиків [6, 7].

Список використаних джерел:

1. Коваленко В.Л. Материалы к разработке целевых индикаторов качества патологоанатомических исследований. В.Л. Коваленко, В.Н. Кокшаров, Л.В. Кактурский, О.Д. Мишнев, В.З. Терехов. — Арх. Патологи. — 2012. —Т.74, Вып.1. — С.56-59.
2. Пальцев М. А. Стандарты патологоанатомических исследований и услуг - новая нормативная база патолого-анатомической службы Пальцев М. А., Кактурский Л. В., Зайратьянц О. В. // Архив патологии. — 2007. — № 1. — С.3-9.
3. ISO (2009) ISO9004:2000 Quality management systems – Guidelines for performance improvements / Standards cataloge. — Режим доступу до ресурсу: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=28692
4. Держспоживстандарт України (2009) Національний стандарт України. Система управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2008, IDT) ДСТУ 9001:2009. Київ, 34с.
5. Наказ МОЗ від 14.03.2011р. № 142 [Електронний ресурс] «Стандарт акредитації закладів охорони здоров'я» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства охорони здоров'я № 1116 від 20.12.2013) - Режим доступу до ресурсу: https://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110314_142.html

6. KPI (Key performance indicators) [Електронний ресурс] How to Assess the Quality of a Pathology Service. Report of a meeting to discuss the evaluation of medical laboratories in the context of health service reform.— Режим доступу до ресурсу: <http://www.rcpath.org/clinical-effectiveness/kpi/KPI.htm>

7. *Эмануэль А.В.* Применение менеджмента рисков на основе стандарта ИСО 14971: методические подходы. А.В. Эмануэль, Г.А. Иванов, М.Д. Гейне. — Вестник Росздравнадзора. — 2013. — № 3. — С.45 — 59.

ВІЙСЬКОВИЙ СУД В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

Чепляк В.С.,
студент,

ПВНЗ «Європейський університет», м.Київ
Науковий керівник: д. ю. н., доцент *Хорватова О.О.*

Вже тривалий час ведуться дискусії про необхідність відновлення військових судів. Їхню діяльність було припинено відповідно до указу президента України у вересні 2010 року, у 2012 році була ліквідована військова прокуратура, у 2014 році у зв'язку з агресією Росії діяльність військової прокуратури була відновлена, однак далі законодавець не пішов, і в певній мірі ми маємо з цього приводу прогалини.

Військовими суддями були у своїй більшості фахівці, які отримали спеціальну військово-юридичну освіту, мали великий стаж роботи у військових формуваннях, досконало знали не тільки право, але й військове законодавство, військові правила і традиції, які також мають велике значення у військовому середовищі. Вже 8 років, з яких чотири роки під час фактичної війни, правосуддя серед військових правлять загальні суди. З якими же проблемами вони стикнулись і як їх вирішують?

Як зазначає полковник юстиції запасу Анатолій Маркевич загальні суди зіштовхнулись з такими проблемами як:

1. Надзвичайна складність справ про правопорушення, пов'язані з виконанням обов'язків військової служби, особливо тих, що пов'язані із бойовим застосуванням військ.

Спочатку, ще в мирні часи, загальні суди зробили те, чого не могли протягом десятиліть зробити військові суди — подолали так звані «нестатутні» взаємовідносини. І зробили це просто і, навіть, витончено — змінили юридичну оцінку цього ганебного і вкрай шкідливого явища. Переважна більшість «нестатутних» - це спричинення одним військовослужбовцем другому побоїв або легких тілесних ушкоджень: синців, саден. Цивільним суддям було ні до чого розбиратись, спричинені ці побої або тілесні ушкодження «при виконанні службових обов'язків» чи у «зв'язку з виконанням службових обов'язків», як вказано у статтях Кримінального кодексу про військові злочини.[1]

За часів бойових дій виникли інші, більш складні проблеми.

З 17 грудня 2015 року розглядалася Павлоградським міськрайонним судом Дніпропетровської області відносно генерал-майора В. Назарова, якого звинувачено у недбалому ставленні до виконання службових обов'язків, що призвело до загибелі літака з 49 військовослужбовцями на борту. На даний час це сама складна справа щодо військової посадової особи.

Анатолій Маркевич відзначив що, - «саме спеціальні, суто військові питання щодо порядку і правил управління та командування військами викликають чи не найбільше труднощів під час судового розгляду»

У підсумку Павлоградський суд визнав винним Назарова у катастрофі військового літака Іл-76 і дав 7 років в'язниці, а також воїна АТО Колмогорова, якого у листопаді 2016 року Приморський райсуд Маріуполя визнав винним у вбивстві (в 2014-му прикордонники обстріляли автомобіль - загинула пасажирка) і засудив його до 13 років позбавлення волі. Справу Назарова далі розглядає Апеляційний суд, Колмогорова вже встигли звільнити з-під варті завдяки рішенню Вищого спецсуду, який відправив справу на перегляд.

Через такі рішення дедалі більше людей говорять про військовий суд, мовляв, судді цивільних судів не здатні компетентно оцінити всі обставини суто військових справ.

Наводяться приклади, зокрема Uniform Code of Military Justice в США, що є окремим кодексом, який регулює всі питання військового права, а також існування розгалуженої системи загальних і апеляційних військових суддів.[2]

Постійно діючими судовими органами військові суди США не являються. Вони скликаються тільки за потребою для розгляду конкретних справ. Скликати військовий суд має право командування на різних рівнях - від командира роти до президента США.

Згідно з Uniform Code of Military Justice Командуючий офіцер, який має право скликати загальний військовий суд або командир генеральського чи адміральського чину, може призначити офіцерам наступні покарання: 1) казармений арешт (arrest) не більш ніж на 30 календарних днів; 2) стягнення не більше половини одного грошового забезпечення за місяць впродовж двох місяців; 3) незвільнення з розташування частини, з чи без відсторонення від виконання службових обов'язків не більше, ніж на 60 календарних днів; 4) затримання не більше, ніж половини одномісячного грошового забезпечення щомісячно протягом трьох місяців. Також командуючий офіцер може застосовувати до військовослужбовців неофіцерського складу наступні покарання: 1) у разі призначення особі, що приписана за чи знаходиться на судні, суворий режим тримання на гауптвахті (confinement on bread and water, що можна дослівно перекласти як «тримання під вартою на хлібі та воді») або зменшення раціону не більш ніж на три календарних днів; 2) дисциплінарний арешт (correctional custody) не більш ніж на сім календарних днів; 3) стягнення не більше семиденного грошового утримання; 4) зниження до наступної категорії грошового утримання нижчого звання, якщо категорія, з якої знижено знаходиться в межах повноважень офіцера, що призначив зниження або буд-якого

підлеглого офіцера того, хто призначив зниження, щодо зміни категорії; 5) додаткові обов'язки, включаючи наряд на виконання господарських робіт або інші обов'язки, не більш ніж на 14 календарних днів; 6) незвільнення з розташування частини, з чи без відсторонення від виконання службових обов'язків не більш ніж на 14 календарних днів; 7) затримання не більше, ніж чотирнадцятиденного грошового утримання. Командуючий офіцер у званні майору чи капітан-лейтенанту або вище може застосовувати до військовослужбовців не-офіцерського складу наступні покарання: 1) у разі призначення особі, що приписана за чи знаходиться на судні, суворий режим утримання на гауптвахті або зменшення раціону не більше, ніж на три календарних дні; 2) дисциплінарний арешт не більш ніж на 30 календарних днів; 3) стягнення не більше половини одного місячного грошового забезпечення протягом двох місяців; 4) зниження до найнижчої або будь-якої проміжної категорії грошового утримання, якщо категорія, з якої знижено знаходиться в межах повноважень офіцера, що призначив зниження або будь-якого підлеглого офіцера того, хто призначив зниження, щодо зміни категорії, але військовослужбовець, що відноситься до категорії грошового утримання вище Е-4 не може бути понижено більш ніж на дві категорії грошового утримання; 5) додаткові обов'язки, включаючи наряд на виконання господарських робіт або інші обов'язки, не більш ніж на 45 календарних днів; 6) незвільнення з розташування частини, з чи без відсторонення від виконання службових обов'язків не більш ніж на 60 календарних днів; 7) затримання не більше половини одного місячного грошового забезпечення щомісячно протягом трьох місяців.

Провадження у суді першої інстанції відрізняється залежно від виду військового суду. Військові суди першої інстанції бувають трьох видів: дисциплінарні військові суди (summary court martial), спеціальні військові суди (special court martial) та загальні військові суди (general court martial). Усі ці суди завжди ad hoc, тобто утворюються наказом командира для розгляду конкретної справи.

Дисциплінарний військовий суд утворюється у з'єднанні, частині, батальйоні та окремій роті. Для ведення судочинства командир призначає офіцера та його помічників. Якщо в окремому підрозділі є тільки один офіцер, то він сам розглядає справи та виносить відповідні вироки. Як правило, звання такого офіцера є не нижчим за капітана. Військовий суддя у дисциплінарному судді називається суддею-адвокатом (judge advocate). Таку назву він отримав, оскільки одночасно виступає у якості як обвинувача так і захисника.

Відповідно до ст.20 ЄКВЮ США дисциплінарний суд не має права розглядати справи відносно офіцерів, кадетів, курсантів авіаційної школи та гардемаринів. Жодна особа, стосовно якої дисциплінарні військові суди мають юрисдикцію, не може бути притягнена до судового процесу у дисциплінарному військовому суді, якщо вона не згодна з цим. Якщо обвинувачений подає протест щодо розгляду у дисциплінарному військовому суді, розгляд може бути проведений у спеціальному або загальному військовому суді.

Виходячи зі змісту ст.20 ЄКВЮ США дисциплінарний військовий суд може призначити ті ж покарання, що й командуючі офіцера, а також покарання у виді короткострокового позбавлення волі строком до 30 днів. Окрім того, верхня межа покарання у виді відрахувань з грошового забезпечення військовослужбовців підвищена до двох третин.

Спеціальний військовий суд утворюється у складі не менше трьох членів (присяжних). Зазвичай призначається і головуєчий військовий суддя, який на прохання обвинуваченого може розглянути справу і одноособово. Якщо головуєчий військовий суддя не призначається, то із членів суду (присяжних) призначається головуєчий. Із числа офіцерів-юристів юридичної служби армії США призначаються обвинувач і захисник.

Спеціальний суд наділений повноваженнями призначити ті ж покарання, що й дисциплінарний військовий суд. Проте верхня межа таких видів покарань як позбавлення волі та залучення до господарських робіт збільшена відповідно до 6 та 3 місяців.

Загальному військовому суду притаманні усі ознаки спеціального. Проте до складу суду обов'язково має бути включений головуєчий та 5 членів суду (присяжних). Загальний суд має право призначити усі види покарань та розглядати усі категорії справ відносно військовослужбовців. Загальним судом може бути призначено покарання у виді позбавлення волі більше, ніж на 6 місяців, а також довічне позбавлення волі. Згідно ст.18 ЄКВЮ США їм також може бути призначено покарання у виді смертної кари. Серед особливих видів покарань, які може призначити виключно загальний військовий суд, є також звільнення (dismissal) та звільнення з позбавленням прав та привілеїв або звільнення з негативним відгуком (dishonorable discharge)[3]

Варто навести ще один важливий приклад, пов'язаний із статистикою. За офіційними даними, з 1 липня 2014 року до 1 липня 2015 року військовою прокуратурою було розслідувано 16536 кримінальних проваджень, прийнято процесуальних рішень у 12755 провадженнях, спрямовано до суду 2787 обвинувальних актів. Зокрема, за фактами самовільного залишення місця служби розпочато 4741 провадження стосовно 6089 військовослужбовців, за фактами дезертирства – 6432 провадження та ін. Але судами було задоволено всього 1376 позовів військових прокурорів. Вони банально не можуть впоратися із значною кількістю військових справ.[2]

Список використаних джерел:

1. Інтернет видання resonance.ua, блог Анатолія Маркевича «Військові суди потрібні були ще вчора» : <http://resonance.ua/vijskovi-sudi-buli-potribni-shhevchoga/>;
3. Інтернет видання depo.ua, стаття Андрія Коваленко «Назад в СРСР чи справедливість: чому армія хоче військові суди»: <https://www.depo.ua/ukr/war/nazad-vsrsr-chi-spravedlivist-chomu-armiya-hoche-viyskovi-sudi-20180118710784>
3. Овчаренко А.С. Виконання покарань за єдиним кодексом військової юстиції США ISSN 1998-4758 • Часопис Академії адвокатури України | том 7 | №3(24) 2014.

**Підсекція: «ФІЛОСОФСЬКІ ТА ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ»**

**УСНА ІСТОРІЯ/ ПОДОРОЖІ: ВІЇЗДИ ЗА КОРДОН В СРСР
У 70-80-Х РР.. ХХ СТ.**

Власова М.О., Гошко М.Г.,
спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 155 з поглибленим вивченням
англійської мови, Шевченківський район, м. Київ

Соціологічне інтерв'ю - метод збору соціальної інформації, що ґрунтується на вербальній соціально-психологічній взаємодії між інтерв'юером і респондентом з метою одержання даних, які цікавлять дослідника.

Порівняно з анкетуванням інтерв'ю має певні переваги і недоліки. Головна відмінність між ними полягає у формі контакту дослідника та опитуваного. За анкетування їх спілкування опосередковується текстом; питання, вміщені в анкеті, респондент інтерпретує самостійно, фіксуючи відповіді в анкеті. Під час інтерв'ю контакт між дослідником і респондентом здійснюється за допомогою інтерв'юера, який ставить запитання, передбачені дослідженням, організовує і спрямовує бесіду з кожною окремою людиною, фіксує одержані відповіді згідно з інструкцією.

Для одержання одного й того самого обсягу інформації при використанні методу інтерв'ю дослідник витрачає більше часу і засобів, ніж при анкетуванні. Додаткових витрат вимагають підбір і навчання інтерв'юерів, контроль за якістю їх роботи. Водночас розширюються можливості щодо підвищення надійності зібраних даних за рахунок зменшення кількості тих, що уникли опитування, скорочення різноманітних технічних помилок.

Постановою Радміну СРСР від 28 серпня 1974 року № 677 "Про затвердження положення про паспортну систему в СРСР" вперше за всю історію Російської Імперії і СРСР зобов'язано всіх радянських громадян, які досягли 16-річного віку, мати паспорт.

Але право на вільний виїзд з України громадяни України здобули лише після проголошення незалежності, оскільки за часів СРСР вони могли вільно виїжджати лише в інші республіки СРСР. Тільки обмежене коло осіб після складних і тривалих перевірок на політичну лояльність могло виїхати за кордон, причому право виїзду з України у так звані капіталістичні країни надавалось у виняткових випадках, якими не вважались навіть смерть чи тяжка хвороба близького родича. Втеча за кордон у СРСР розглядалась як злочин і тривалий час у такому випадку виносили вирок смертної кари.

3 лютого 2018 року взяли інтерв'ю в Трюхан Світлани Леонтіївни. Респондент у 1965 році закінчила Київський інженерно-будівничий інститут за спеціальністю будівельні та дорожні машини. Працювала в НЕІ будівельної промисловості. Потім в інституті «Укргіпрпроводхоз Минводхоза УСРС» в конструкторському відділі. У 2014 році вийшла на пенсію за віком.

У ході інтерв'ю дослідили можливість вільного здійснення подорожей як сфери життя пересічних українців у 80-ті роки ХХ століття, з'ясували вплив на життя радянських людей режиму «залізної завіси»; показали особливості процедури виїзду за кордон.

Були обговорені, зокрема, такі питання:

- Как надолго вы выезжали за границу?

- С. Л.: Выезжала я на 2 года, на 2 года и на 2 месяца точнее.

- А...расскажите поподробнее про причину Вашей поездки.

- С. Л.: В то время укреплялись экономические связи между СССР и Тунисом...Тунисской страной... В Москве была такая организация - Главзарубежводстрой, которая заключала контракты с Тунисом. Все эти контракты предусматривали разработку технической документации а впредь строительства ряда гидротехнических сооружений на севере Туниса с целью резервирования воды для орошения и водоснабжения...засушливых районов Туниса.

- Аа...Хорошо, следующий вопрос. Расскажите, пожалуйста, поподробнее по процедуру выезда.

- С. Л.: (переворачивает страницы) Процедура выезда была весьма ... волнительная. Сначала утверждали мою характеристику на институтском партбюро. Затем секретарь парторганизации пр..пред..представлял меня и мою характеристику членам комиссии районного комитета партии. Вопросы задавались самые-самые разные. Ну, например, с кем оставалась моя дочь... на время моей командировки. Надо было знать фамилии всех членов политбюро, политбюро СССР, фамилию первого секретаря компартии Украины, фамилию председателя совета министров, знать всех руководителей компартии социалистических стран и даже...какие течения мусульманской религии!

- Моральный облик наш должен быть...безупречен: никаких личных связей, самовольный выездом в столицу, куда либо, ...ст..., в пределах страны, э, Туниса, имеется в виду, посещение ресторанов, и конечно никаких связей с иностранцами. Недалеко от нас работали югославы, ну, по своим контрактам. Нашу сотрудницу, которая начала встречаться с одним из Югославов, тут же отправили домой в Союз.

Отже, виїзд за кордон в СРСР був практично неможливим, мав безліч обмежень, умовностей. Громадяни, боячись цього процесу, рідко зважувалися на такий крок.

Список використаних джерел:

1. Жива історія - методичні рекомендації. – Прага: АМО, 2014. – 8 с.
2. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика/ [Беата Бель, Олександр Бурмагін, Томаш Патора, Олег Хоменок]. – Київ, 2013. – 190 с.

ФОРМУВАННЯ ПАРАДИГМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИЗВОЛЕННЯ ТА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У ТЕОРЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ М.Ю. ШАПОВАЛА

Дзюба М. А.,
магістр права, ст. лаборант
кафедри історії держави та права,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ
Курас Д. І.,
к. і. н., доцент,
доцент кафедри історії держави та права
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ

Актуалізація сьогодні напряму щодо персоналізації окремих елементів історико-політичних досліджень має на меті як підвищення рівня їхньої об'єктивності в цілому, так і відповідності потребам розвитку сучасного громадянського суспільства. Ця тенденція знову поживає інтерес дослідників до вивчення спадщини видатних постатей в національній історії а також їхніх концептуальних підходів щодо ключових моментів суспільно-політичного розвитку. Завдяки поглибленню цієї наукової роботи формується фактологічна база для акумулювання позитивного історичного досвіду а, разом з цим, створення підвалини сучасної громадської і політичної практики.

У цьому контексті варто наголосити на фактичній відсутності системного аналізу суспільно-політичних поглядів такої значної особистості національної історії як Микита Юхимович Шаповал. Його теоретична спадщина є мало-дослідженою, хоча і складає окремий пласт у сфері вивчення еволюції вітчизняної суспільно-політичної думки першої третини ХХ століття. Отже, предметом даної роботи можна виділити суспільно-політичні погляди М. Ю. Шаповала, а головним завданням - спробу систематизації цих поглядів у відповідності до основних напрямів його політичної та наукової діяльності.

Не маючи можливості зараз поглиблюватися в екскурси суто історіографічного характеру можна лише визначити той факт, що на сьогоднішній день особі Микити Шаповала як у вітчизняній, так і у діаспорній літературі присвячено два дисертаційних дослідження а також трохи більше 20 наукових статей. Разом з цим варто зазначити і те, що до аналізу ідей та діяльності М. Ю. Шаповала безумовно зверталися й інші дослідники, хоча виключно в контексті суміжної проблематики.

Переважаюча кількість наукових розвідок присвячена саме політичній діяльності М. Ю. Шаповала як одного із лідерів УПСР, який відіграв далеко не останню роль як в організаційному, так і ідеологічному аспекті розвитку українського національно-визвольного руху доби революції 1917-1920 років. Його активна й непримиренна позиція у Центральній Раді і за часів Директорії породила далеко неоднозначне ставлення до нього як під час революції,

так і значно пізніше. За часів еміграції він займає одне з чільних місць в українській громаді в Чехословаччині, проводячи активну політичну, наукову і громадську роботу.

Характеризуючи суспільно-політичні погляди М. Ю. Шаповала, а разом з цим і його концептуальні підходи до розуміння тактики і стратегії побудови національної державності, ми можемо визначити деякі загальні позиції.

По-перше, М. Ю. Шаповал був одним з перших, хто наряду з П. О. Христюком [2] запропонував вивести викладення історії української революції 1917-1920 років з рівня особистих спогадів і вражень, на рівень фактологічного та аналітичного осмислення тенденцій і напрямів еволюції українського суспільства на тлі історичних подій. Це дало мабуть найміцніший фундамент для розробки парадигми формування національної держави в майбутньому.

По-друге, М. Ю. Шаповал був одним з не багатьох представників української суспільно-політичної думки, хто зумів поєднати в межах однієї історико-політичної концепції дві основні парадигми національно-визвольного руху як передреволюційної, так і революційної доби. Мова йдеться про визначення ним необхідності поєднання соціального характеру революції з національно-визвольними цілями боротьби. [4] Негація соціальної складової визвольної боротьби на користь домінування національно-державницької, з його точки зору було однією з основних передумов втрати українською владою підтримки населення вже восени 1917 року.

У відповідності до викладеної ним концепції історично сформована внаслідок бездержавності і панування інонаціональних меншостей соціальна неповність української нації (відсутність національної буржуазії) вимагала спочатку соціальної революції, необхідної для того, щоби передати владу в руки українського народу. Тільки по виконанню даної умови могло бути створено підґрунтя для завершення процесу націогенезу — тобто утворення національної держави. Порушення цієї послідовності і призвело до нерозуміння потреб поточного моменту проводом Центральної Ради і, як наслідок, цілої низки помилок і втрати довіри народу. [5]

По-третє, М. Ю. Шаповал розробив і запропонував свою концепцію національного визволення. Головною рисою тут є соціал-революційний характер програмних положень. Визначаючи їхній сутнісний зміст він підкреслює, що «...наша програма силою речей мусить бути програмою революційною з одного боку і максималістичною щодо обсягу поставлених цілей - з другого». [1, арк. 57] Виходячи з вищенаведеного, автор формулює і основні підвалини цієї концепції: «...різні течії соціалізму на досвіді переконались, що а) без визволення землі, а значить і участі селянства в революції перемога неможлива; б) що визволення поневолених націй є інтегральною частиною соціалістичної програми і політики; в) що запорукою успіху трудової революції є масовість і солідарність, реалізм і активність трудових мас та єдність проводу». [1, арк. 60-61]

В якості принципової основи політичного устрою української держави М. Ю. Шаповал визначає систему трудової демократії: "Перехід до народоправства означає в сучасній дійсності на Україні: а) вільні вибори до рад знизу аж до верху й природне витворення нового українського уряду з усіх елементів, що визнають революцію, щеп-то з трудової більшості українського народу й трудових груп національних меншостей України, з приверненням населенню основних свобод: волі, друку, зборів, спілок і т.п.; б) скасування насильництва й терору, як методів державно-політичного керівництва і праці." [3, 43]

З огляду на тезовий формат даної роботи, варто наголосити на тому, що розроблення М. Ю. Шаповалом власної концепції національної державності є складовою скарбниці української суспільно-політичної думки ХХ ст., яка має виступати джерелом постійного розвитку та еволюції нашого суспільства і держави у сьогоденні світі.

Список використаних джерел:

1. Програма української соціалістичної партії. Проект М. Ю. Шаповала. // ЦДАВОУ. – Ф.3563. – оп.1. – Од.зб. 20.
2. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917-1920 рр.: У 3-х тт. – Прага, 1921.
3. Шаповал М. Большевизм в Україні. – Прага: Вільна спілка, 1926. – 60 с.
4. Шаповал М. Велика революція і українська визвольна програма. – Прага: Вільна Спілка, 1927. – 324 с.
5. Шаповал М. Революційний соціалізм в Україні. – Відень, 1921. – 256 с.

ГЕТЬМАНСЬКІ КЛЕЙНОДИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Коломієць О.О.,
студентка,

Київський національний університет імені Т. Шевченка

Особисті речі Б. Хмельницького слугують важливим джерелом реконструкції історичного портрета гетьмана, за браком історичних джерел сприяють розвитку його індивідуалізації, підкреслюють його велич та суперечність як національного провідника, наповнюють емоційною напругою, в першу чергу необхідною при створенні історичних мистецьких полотен та художніх творів [1]. Залучені до наукового обігу музейні експонати надають фахівцям цінні відомості для дослідницьких праць з іконографії, зброєзнавства, етнології, історії побуту та ремесл.

У березні 2002 р. в Національному музеї історії України проходила виставка «Атрибути гетьманської влади та особисті речі Богдана Хмельницького із зарубіжних музеїв». Історичні реліквії – особистий прапор Б. Хмельницького,

його гетьманська булава, шабля, нагай, водосвятна чаша, срібний кубок, які зберігаються у музеях Варшави, Кракова, Москви, Стокгольма, вісім місяців знаходилися у нашій державі та експонувалися у музеях Києва, Львова, Чигирини та Дніпра [5]. Український народ сподівається на повернення цих реліквій в Україну.

Прапор Б. Хмельницького. Зберігається у Стокгольмському Військовому музеї (Швеція)

Гетьманський прапор Б. Хмельницького, що вдруге був на виставці НМІУ в 2005 р., зберігається у Військовому музеї в Стокгольмі (Швеція) [6], більш ніж 300 років був неопізнаним. До Швеції прапор потрапив з Польщі під час Другої польсько-шведської війни («Потопу») 1655-1660 рр., а в ній, за припущенням дослідників, міг опинитися як трофей після Берестецької битви. Доказом цього факту слугує згадка прапору-хоругви у реєстрі трофеїв шведських королів у 1685 р. Про належність прапора гетьману свідчить аббревіатура «Б.Х.Г..ЕК.МЛО.В..3.» (Богдан Хмельницький Гетьман Його Королівської милості Війська Запорізького). Прапор виготовлений в 1649 р. із світлого льону з тьмяно-малиною вовняною лиштвою по краях (колись вона була яскравого червоно-помаранчевого кольору); фарби – з натуральних барвників.

Булава Б. Хмельницького. Зберігається в Музеї Війська Польського у Кракові (Польща)

Булава Б. Хмельницького - вдруге була експозицією НМІУ в 2005 р., виготовлена в Османській імперії з рогу носорога та інкрустована слоновою кісткою (датується XVII ст.). Ця історична реліквія зазнала пошкоджень під час бомбардувань Другої світової війни в 1944 р. - загинуло її пишне руків'я зі слонової кістки, головка потріскалась у багатьох місцях [2]. Довжина булави була 32 см, зараз вона менше 24 см. Вона перебувала у приватній колекції польського магната В. Красінського, а нині зберігається в Музеї Війська Польського у Варшаві, куди потрапила після Другої світової війни [6].

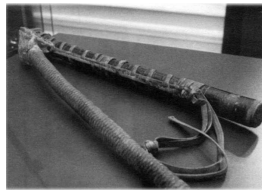
Дуже цікавою є шабля-палаш з колекції «Фундації князів Чарторийських» при Національному музеї у Кракові (Польща). Вона не має піхв, дуже пошкоджена іржею. Її лезо прикрашає карбований золотом портрет гетьмана з булавою у правіці та праворуч фрагментовані залишки тексту у рамці, як припускають дослідники, українського, але транслітерованого латиницею: «Що під Зборовом, Збаражом слави заробили/інші під Берестечком на голову втратили/не було на ляхів своїх пориватися/І З Б... зараз в скок утікати/то би в

Ефес шаблі-палаша Б. Хмельницького. Зберігається в Фундації князів Чарторийських при Національному музеї у Кракові (Польща)

нашій славі не було втрати 1652». На звороті — залишки гравірованої рамки, а в середині неї — золота зірка. Лезо 87,4 x 5,3 см, висота руків'я — 12 см.

Існує шабля-близнючка палаша, яка зберігається в Історичному музеї НКЗ «Переяслав». Це польська шабля XVII ст. форми «каравелла» — клинок сталевий, кривий та має довжину 90 см. Ефес виконаний із слонової кістки у формі голови орла, колись мав різьблений срібний орнамент; хрестовина із срібла. Піхви дерев'яні, обтягнуті шагреневою шкірою, мають срібні накладки та наконечник. На лезі з внутрішнього боку вигравіровано мальтійський хрест та біля основи клинка польською написано ім'я гетьмана та текст: «Богдан/Хмельницький...Що під Зборовим...Збаражем славу заробили не було на ляхів своїх пориватися той під Берестечком на голову втратили у вскок за ними уткати то не було би в нашій славі втрати». Існує припущення, що надпис не був нанесений на сирий, ще не загартований клинок, а разом з хрестом зроблений пізніше замість знищеного первісного турецького таушованого декору з гніздами для коштовного каміння та орнаменту [6]. Шабля зберігалася до 1954 р. в Чернігівському ОІМ ім. В.В. Тарновського, куди потрапила колекція раритетів сім'ї Тарновських. В м. Переяслав-Хмельницький шаблю привезли напередодні святкувань з нагоди 300-річчя Переяславської Ради. Реліквія 10 років (1992-2002 рр.) була втрачена і знаходилася у розшуку Інтерполу, і, ймовірно, завдяки цьому вдалося запобігти її вивезенню за кордон.

Шабля Б. Хмельницького зберігається в «Фундації князя Чарторийських» при Національному музеї у Кракові (Польща)

Плетений з волової сириці, наповнений всередині волоссям, нагай Б. Хмельницького понад метр завдовжки. Його дерев'яне руків'я — масивний держак, виготовлений з неощукреного вишневого дерева й оповитий пасом з волової сириці, в діаметрі сягає майже 4 см. Прямих доказів високого походження не має. Зберігається в «Фундації князів Чарторийських» при Національному музеї у

Кракові (Польща) [6].

Там же знаходяться два кубки Б. Хмельницького [6]. Один із них - зі слонової кістки, оздоблений сріблом та перлами. Майстерно зроблена на кришці фігурка святого Христофора із псячою мордою — він переносить Ісуса Христа через багновище. Аутентичність цього артефакту науково не доведена. Другий — срібний із написом: «BOGDAN CHMLNICKI HETMAN WOYSKA ZAPO» (Богдан Хмельницький гетьман війська запо...), має гравіроване зображення козака із вусами та шаблею за поясом.

Кубок Б. Хмельницького зберігається в «Фундації князів Чарторийських» при Національному музеї у Кракові (Польща)

Бердиш Б. Хмельницького (довжина держака 80,5 см, довжина леза 34,5 см, метал пофарбовано у червоний колір) знаходиться у фондах Національного музею в Кракові (Польща), нажалі поки що не доступний для огляду [6]. Має надпис на лезі сокири: «Подь Замосцемь Я Богдань Хмельницькій сь 80

Бердиш Б. Хмельницького зберігається у фондах Національного музею в Кракові (Польща)

тисячъ козаковъ / а ляхамъ жедамъ й попамъ супостатамъ симъ Бердышемъ / заграю на ихъ толстыхъ шияхъ козака / року 1648 месяца листопада 11 дня».

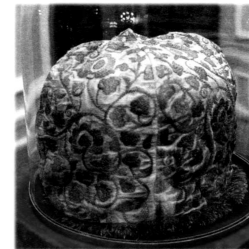
Його водосвятна чаша зберігається в Державному історичному музеї у Москві (Росія) [6]. Вона срібна, оздоблена позолотою. За експертними оцінками фахівців, чаша виготовлена у 30-х рр. XVII ст. у Лейпцігу. Її горішню частину прикрашає герб Війська Запорізького з ініціалами гетьмана та початковими літерами його титулу. На ньому вперше бачимо козака з мушкетом, який був символом України в Національно-визвольній війні 1648-1654 рр.

Там же знаходиться і гравюра фламандського гравера В. Гондіуса, яка стала найбільш відомим прижиттєвим портретом Б. Хмельницького. Хоча автор був сучасником та свідком подій Хмельниччини (1648-1657 рр.), відомостей про те, що портрет писався з натури немає. Портрет має напис на латині: «Богдан Хмельницький Війська Запорізького Головнокомандуючий, Війни холопської Зачинатель, Повстання Козацтва та Народу Українського Князь» [4].

З усіх регалій тільки шапка є власністю України, усі ж інші перебувають в зарубіжних му-

Водосвятна чаша Б. Хмельницького та гравюра В. Гондіуса зберігаються у Державному історичному музеї в Москві (Росія)

Шапка Б. Хмельницького зберігається у Київському Національному музеї історії України. Фото автора, 2016 р.

зеях. На сьогодні, шапка Б. Хмельницького — експонат Національного музею історії України. Свого часу це був дар м. Києву від відомої меценатки Варвари Ханенко. Під час Другої світової війни фашисти вивезли її в Німеччину. Звідти в результаті реституції (по міжнародному праву - повернення однією державою іншої захопленої під час війни майна) шапка потрапила в Білоруський державний музей історії Великої Вітчизняної війни. І тільки в 1954 р. раритет повернувся на Батьківщину як дар білоруського народу українському з нагоди 300-річчя Переяславської Ради. Зараз шовк лимонно-пальового кольору, а у свій час він був багряним, про що свідчить колір тканини під густим гаптуванням срібною ниткою та пряденим золотом. Орнамент рослинний. Низ коштовного клейноду обшитий срібною та зеленою бахромою. Діаметр шапки 58 см, висота 28 см. Підкладка з світло-червоного кольору тафти, поверх простьобаної вовни. Збереглися сліди поту, що свідчить про тривалий строк носіння. Верхів'я шапки було увінчане гудзиком. Експерти датують шапку XVII ст. [6].

Тисячъ козаковъ / а ляхамъ жедамъ й попамъ супостатамъ симъ Бердышемъ / заграю на ихъ толстыхъ шияхъ козака / року 1648 месяца листопада 11 дня».

ВІЙСЬКОВА КУЛЬТУРА КОЗАКІВ СЕРЕДИНИ XVII СТ.

Коломісць О.О.,
студентка,

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Науковий керівник: Шемета Ю.М.

Автор у резиденції Б. Хмельницького в Історико-архітектурному комплексі «Чигирин».

Тисячі людей щорічно збираються біля Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви» у с. Пляшева Рівненської області, аби традиційно вшанувати пам'ять козаків та селян-повстанців, які полягли у битві під Берестечком у 1651 р. У містах Рівне, Стрий та Сарни названо вулиці на честь Героїв Берестечка. В 1943 р. м. Переяслав було перейменовано на Переяслав-Хмельницький, а в 1954 р. м. Проскурів - на Хмельницький. У містах Києві, Чернігові, Чигирині на Богдановій горі, Хмельницькому, Черкасах, Нікополі, Скалаті, Запоріжжі на вул. Б. Хмельницького, в с. Суботіві встановлено пам'ятники гетьману. Також існує пам'ятний знак на о. Хортиця, де зроблено напис на камені: "У січні 1648 р. біля о. Хортиця запорізькі козаки на чолі з Б. Хмельницьким вперше розгромили загін польських гнобителів" [3]. Іменем Б. Хмельницького названі вулиці і площі в багатьох містах і селах України, воно присвоєне академії Державної прикордонної служби України в Хмельницькому та Університету в Черкасах. Також у м. Чигирин діє Музей Б. Хмельницького. Портрет Б. Хмельницького зображено на банкноті номіналом 5 гривень. Нацбанк України випускав в обіг пам'ятні монети 1995, 1996, 2015 рр. За часів СРСР існував Орден Б. Хмельницького, призначений для нагородження як офіцерського, так і солдатсько-сержантського складу [4]. Орден Б. Хмельницького заснований у сучасній Україні для нагородження громадян України за особливі заслуги у захисті державного суверенітету, територіальної цілісності, у зміцненні обороноздатності та безпеки України. На його честь також названо 69 курінь Скаутської організації УПЮ ім. Богдана Хмельницького. З 2014 р. Україна щорічно відзначає 14 жовтня як День Українського козацтва.

Список використаних джерел:

1. Грушевський М.С. Історія України-Руси: в 11 томах, 12 книгах. Т. 10 / Редколегія: П. С. Сохань (голова) та ін. - К.: «Наукова думка», 1998. — 408 с.
2. Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький / Відп. ред. Ф.П. Шевченко, І.Л. Бутич, Я.Д. Ісаєвич, — 2-е видання, виправлене і доповнене. — Львів: «Світ», 1990. — 408 с.
3. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція (1648-1676 рр.). — Київ: «Альтернативи», 1999. — 352 с.
4. Стороженко І.С. Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у визвольній війні українського народу середини XVII століття. — Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського державного університету, 1996. — 320 с.
5. Чухліб Т. Козаки і монархи. Міжнародні відносини ранньомодерної Української держави 1648-1721 рр. — 3-тє видання, виправлене і доповнене. — К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 2009. — 616 с.
6. Савчук Юрій. Особисті речі Б. Хмельницького у колекціях музеїв Європи / Савчук Юрій // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — 2000. — 1. — С. 293-313. Електронний режим доступу - http://resource.history.org.ua/publ/uacenter_2000_1_293.

Експонати Музею Б. Хмельницького у м. Чигирині [4], Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви» у с. Пляшева, Рівненського обласного краєзнавчого музею, Київських Музею Гетьманства і Національного музею історії України та архівні звіти І.К. Сवेशнікова (місце переправи через р. Пляшівку, де після серії тактичних невдач повстанського війська, що спричинили поразку у битві, облогу табору та панічну втечу 10 червня 1651р. було предметом досліджень українського археолога), опрацьована література [7-14] являються основною джерельною базою дослідження предметів мілітарії та військової культури козаків сер. XVII ст., які лишаються важливим невід'ємним елементом людської культури, історично цінним для науки. Типологізація та співставлення різних зразків озброєння є ключем до розуміння військової культури, а також тих впливів, яких вона зазнавала від свого найближчого оточення.

Зброя була поширена серед багатьох верств населення, з яких саме і формувалось військо Б. Хмельницького, що брало участь у багатьох славних битвах. Свою специфіку мало озброєння різних родів війська, основними з яких були піхота й кіннота. Озброєння козаків, за матеріалами археологічних досліджень на полі битви під с. Берестечко, складалося з вогнепальної, клинкової, деревкової, металньої та ударної зброї, типи яких мали місцеве, а також польське, турецьке та московське походження [5].

Як впливає з аналізу джерел, враховуючи якість, типологію та поширеність зброї, козаки віддавали перевагу вогнепальній зброї [1] — найбільш ефективній та динамічній в технічному сенсі. Саме вона вирішальним чином впливала на розвиток традиційних форм тактики війська ще в XVI ст. і в сер. XVII ст. нічим не поступалася стрілецькій зброї професійних армій Західної Європи. Аналіз характеристик вогнепальної зброї дає можливість стверджувати, що козаки вели достатньо швидкострільний вогонь на далеку відстань, але його пробивна сила була невисокою. Найбільший культурний вплив стрілецька зброя козаків сер. XVII ст. зазнала від збройної справи Московського царства.

Клинкова зброя у переважній більшості представлена шаблями та палашами угорського, угорсько-польського та гусарського типів, які поширилися у козаків, беззаперечно, під впливом Польщі. Їх використання, завдяки типологічним особливостям, передбачало різноманітні техніки фехтування як у кінному, так і у пішому боях. Деякі типи шабель мають турецьке походження [2].

Древкова зброя була мало поширеною через невідповідність вимогам часу та незручність транспортування й застосування одночасно з довгоствольною стрілецькою зброєю. Найчастіше вона була автохтонного походження та наслідувала типи, що побутували ще за часів Київської Русі.

Ударна зброя представлена в більшості келепами та чеканами, і, ймовірно, є результатом наслідування польській шляхетській традиції. Не часто зустрічалися зразки турецького та московського походження.

Найменш поширеним типом зброї був металевий, адже в сер. XVII ст. лук у козацькому середовищі був майже витіснений вогнепальною зброєю.

Отже, озброєння козаків сер. XVII ст. розвинулось на місцевій традиції, а також під впливом трьох сусідніх центрів збройної справи – польського, московського та турецького. Козаки мали доступ до різних взірців зброї, що надходили з сусідніх держав і мали можливість обирати серед них такі, що найбільш задовольняли їх вимогам, а саме – максимальна практичність в умовах ведення бою, дешевизна та простота конструкції. Найзручніші предмети озброєння відтворювались у власних виробничих центрах, видозмінювались залежно від вимог бійців та місцевої зброярської традиції, набували поширення та ставали невід'ємною частиною козацької військової культури.

З військового погляду козацьке військо становило типове станове ополчення. Обов'язок служби в ньому поширювався на кожного, хто був внесений до офіційного реєстру, а пізніше, коли описи війська вже не практикувалися, – на тих, хто володів «військовим» (тобто козацьким) ґрунтом. Козацтво звільнялося від податків і повинностей, але кожен вояк мусив забезпечувати себе зброєю, одягом, спорядженням і харчами.

У Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка вперше на підставі джерел та багатолітнього дослідження у травні 2017 р. була проведена за участю групи військово-історичної реконструкції "Куринь Печерської сотні Опанаса Предримирського Київського реєстрового полку" відкрита лекція історика одягу, художника і скульптора з м. Одеси Сергія Шаменкова, на якій було продемонстровано реконструкції військового одягу, спорядження, озброєння козацького війська першої пол. XVII ст.

Уніфіковані амуніції в козацькому війську не існувало. Французький військовий картограф Г. Боплан описує, що одягнені козаки були в сорочку і шаровари, мали ще одні на зміну, блаженську свитку і шапку [3]. Козаки носили вузькі шкіряні паски (по типу "кордибанів"), до яких підвішували шаблю, ніж та іноді порохівницю, чудово збережений екземпляр якої можна побачити

в Музеї «Козацькі могили» в с. Пляшева (козацькі чоботи та інші вироби зі шкіри вперше були знайдені саме на розкопках під Берестечком).

Музей «Козацькі могили» НІМЗ «Поле Берестецької битви» у с. Пляшева. Фото автора, 2016 р.

Набої, разом із рушничним начинням зберігалися в спеціальній сумці, або маленькому патронташі – ладівниці, куди вставлялися паперові згорточки з відміряною кількістю пороху і кулею для того, щоб швидше заряджати мушкет; її носили за спиною на вузькому ремінці або тасьмі. Специфічним елементом верхницького спорядження був шавельтас – пласка шкіряна сумка чотири- чи п'ятикутної форми, підвішувана на коротких ремінцях до поясу з лівого боку.

Піхотинці мали простіший набір амуніції, ніж кінні козаки, а саме: ріг із порохом, сумку з рушничним начинням і набоями [15]. Під час інтенсивних боїв або облог, коли запаси боезарядів швидко витрачалися, мушкети задовували дробом, цвяхами й шматками заліза. Ці заряди мали великий радіус розльоту й заподіювали, особливо з близької відстані, страшні рани й каліцтва.

Цікавим експонатом є серезка, знайдена на переправі біля голови загиблого донського козака. Подібної форми прикраса, ймовірно, означає, що її власник народився від полоненої туркені. Скупчення речей було виявлено в 1975 р. археологічною експедицією Ровенського обласного краєзнавчого музею на лівому фланзі переправи. Серед них – стаціонарне приладдя писаря (ймовірно, з гетьманської канцелярії): свічки, каламарі-чорнильниці, кришка тридільної чорнильниці, що має вирізані літери на внутрішній поверхні – «І», «О», «С» (археолог І.К. Сवेशніков розглядає їх як початкові літери назв різних видів чорнила [6]); апарат для «куріння» горілки; шкіряний кубок для підкидання гральних кісток і самі гральні кості, гематит, що, за народними віруваннями, допомагає зупинити кровотечу при прикладанні до ран.

І.К. Сवेशніков відкопав сотні козацьких і польських люльок [7]. Шляхтицькі люльки важко відрізнити від козацьких, але поруч із тими люльками, що їх визначили як козацькі, знаходили козацькі речі.

Відомо, що в Європу люлька прийшла з Америки після великих географічних відкриттів. Уже в другій пол. XVI ст. цей засіб для паління тютюну з'явився в Англії та Голландії. З Європи люлька потрапила на Схід. А в Україну «припливла» вже з Туреччини – козаки познайомилися з нею під час походів Чорним морем до її берегів. Це підтверджує етимологія, адже тютюн, люлька – слова тюркського походження.

Дослідники виділяють коротенькі люлечки, т. зв. носогрійки, або люльки-бурульки (від турецьк. «бурун» – ніс), «обчиську» – товариську люльку, з ве-

ликим чубуком, часто всипану намистом та коштовним камінням, іноді з написом. Крім цих були ще коренькові, обковані міддю (люльки-«зінківки»), завбільшки з великий кулак; «люльки-мугурки» і плескуваті «сорочки».

Селяни не мали достатньо коштів на придбання військового реманенту та необхідного військового досвіду, тому користувалися імпровізованою ударною або дреквою зброєю (косами, сокирами, палками та рогачами).

Отже, розвиток війська сер. XVII ст. в інституційному плані був значною мірою стихійним, а рівень його боєздатності залежав від майнового стану козаків. Держава мала мінімум зобов'язань щодо його матеріального забезпечення, дбаючи лише про його використання й кадрову політику. Решта залежала від того, наскільки соціально активним і економічно благополучним виявиться сам стан козака.

Список використаних джерел:

1. Аксёнов М. Огнестрельное оружие. — М.: «Мир энциклопедий Аванта+», 2007. — 183 с.
2. Ананьева Е. Холодное оружие. — М.: «Аванта+», 2004. — 184 с.
3. Боплан Г. Опис України. — Львів: «Мета», 1998. — 179 с.
4. Вечерський В. Гетьманські столиці України. — К.: «Наш час», 2010. — 320 с.
5. Йогансен К. Войны и сражения Нового времени. — М.: «КСМО», 2007.
6. Свешников І. Битва під Берестечком. — Львів: «Слово», 1992. — 304 с.
7. Науковий архів Археологічного інституту НАН України. Ф. 8025 Ровенський обласний краєзнавчий музей. Оп. 1. Спр. 7564. Звіт з роботи археологічної експедиції Ровенського краєзнавчого музею на місці Берестецької битви 1651 р. в 1977 р. - Львів, 1978, 10 арк.
8. Науковий архів Археологічного інституту НАН України. Ф. 8027 Ровенський обласний краєзнавчий музей. Оп. 1. Спр. 7563. Звіт з розкопок та розвідок, проведених Ровенським краєзнавчим музеєм на місці Берестецької битви 1651 р. за період з 1984 по 1990 роки. — Львів, 1991, 40 арк.
9. Borowiak A. Powstanie kozackie w 1638 r. // Staropolska sztuka wojenna XVI-XVII wieku. — Warszawa: «DiG», 2002. — 46-63 с.
10. Kotiubaj, E. Źycie Janusza Radziwiłła - Wilno: «Księgarnia M. Mindelsoņa», 1859. — 106 s.
11. Kitowicz J. Opis rodzajow i dziejow za panowania Augusta III. — Wroslaw, 1970. — 92 s.
12. Pasek J. Pamiatniki. — Krakow: Wydawnictwo GREG, 2010. — 164 s.
13. Sikora R. Taktyka, wyposazenie i uzbrojenie husarii w latach 1576-1710. — Warszawa, 2003. — 145 s.
14. Wimmer J. Dawne wojsko Polskie. — Warszawa: «Bellona», 2005. — 182 s.
15. Сокирко. О.Г. Історія українського козацтва: нариси у 2 томах — К.: Вид.дім «Кієво-Могилянська академія», 2006, Т.1.— 800 с. Електронний режим доступу - <http://www.haidamaka.org.ua/0151.html>.

КИЇВСЬКА РУСЬ — ЇЇ МІСЦЕ І РОЛЬ В СВІТОВІЙ ІСТОРІЇ

Куца О.С.,
вчитель історії,

Кагарлицька ЗОШ І-ІІІ ст. ім. В.П.Дашенка

Середньовічна держава Русь займала визначне місце в історії Східної Європи. Вона об'єднала і піднесла престиж східних слов'ян до рівня великої цивілізованої держави християнського світу, стала міцною перепорою від поглинання східнослов'янських племен кочовими завойовниками і цим захистила Європу від їхньої навали. Вона сприяла розширенню міжнародних торговельних і культурних взаємозв'язків східних слов'ян з усіма східними народами, з народами Європи та Азії [4].

Актуальність даної теми полягає в тому, що Київська Русь як державне утворення є знаковою віхою у історії як українського народу, так і у світовій історії. Протягом своєї епохи Київська Русь переживала різні часи: від розквіту до повного занепаду, її історія дала багато яскравих прикладів єднання, розумного правління, бажання піднести свою державу до високого світового рівня. Вивчення історичної спадщини даного періоду є необхідним для розуміння подальшого розвитку українських земель.

Мета роботи полягає у цілісному аналізі історичного значення Київської Русі у світовій історії.

Виклад основного матеріалу. Київська Русь - осучаснена назва держави східних слов'ян, що існувала в IX-XII ст. і охоплювала територію від Балтики до Чорного моря, від Закарпаття до Волго-Окського межиріччя [2].

Київська Русь, як називають цю державу історики, або Руська земля, як записано у літописах, - перша східнослов'янська держава. Вона існувала у IX - середині XIII століття. Русь була великою багатостітнічною середньовічною імперією. Вона відіграла значну роль в історії як східнослов'янських так і інших європейських народів. Як зазначає Дрібницька В. О. історичне значення Київської Русі полягає у наступному:

- Русь стала першою великою східнослов'янською державою, що об'єднала майже всі східнослов'янські племена;
- Русь, що існувала близько 400 років, заклала традиції державотворення в Україні, на її досвід спиралися наступні державні діячі України;
- Київська держава слугувала надійним захистом Європи від східних кочовиків, з її падінням татарські орди вторглися в Європу;
- державне життя дало могутній поштовх розвитку української народності та її культури;
- прийняття християнства прискорило культурний розвиток слов'ян, включило їх до європейської спільноти цивілізованих народів, підняло авторитет держави на міжнародному рівні.

Сучасники і історики відмічають високий міжнародний статус Русі - вона мала зносини з Візантією, Священною Римською імперією, Францією, Англією, Болгарією, Польщею, Скандинавськими та азіатськими країнами та народами. Особливого розмаху міжнародні відносини досягають за часів Ярослава Мудрого. Його донька Ярослава біла французькою королевою, Єлизавета - норвезькою, Анастасія - угорською. Русь відрізнялася від інших європейських народів розвитком міського життя, недаремно ж її називали «країною міст». Київ порівнювали за значенням і красою з тогочасною «столицею світу» Константинополем. Руська земля славилася своїми ремісниками, художниками, архітекторами [3].

Великою була роль Давньоруської держави в міжнародному житті. Успішно відбиваючи напади степових кочівників - печенігів, торків, половців, які вторгалися зі сходу в приазовські і причорноморські степи і мали намір рухатися далі на захід, цим самим рятувала й захищала Візантію і західноєвропейські країни.

Широко розвивалися зовнішньоторговельні зв'язки Русі з багатьма країнами Заходу і Сходу. В центрі торгівлі між Заходом і Сходом був Київ. Різноманітні торговельні, політичні, культурні відносини мала Русь з слов'янськими країнами - Болгарією, Чехією, Польщею, а також з Угорщиною, Візантією, Німеччиною, Норвегією, Швецією, Францією, Англією. Підтримувалися зв'язки з країнами Кавказу і Закавказзя, особливо з Грузією і Вірменією, а також з арабським Сходом.

З міжнародним становищем Київської Русі пов'язані й широкі династичні зв'язки руських князів з візантійським та європейськими дворами, які прагнули поріднитися з великими князями могутньої Русі. Дочка Ярослава Мудрого - Анна - стала дружиною французького короля Генріха I, а після його смерті як регентша управляла Францією до повноліття свого сина, короля Філіпа. Друга дочка Ярослава була одружена з норвезьким королем Гаральдом Сміливим, а третя - з королем угорським Андрієм.

Стародавня Русь як одна з найбільших і наймогутніших держав ранньосередньовічної Європи мала великий авторитет і вплив на міжнародній арені. Як говорив у своєму "Слові" Іларіон, вона "ведомо и слышима всеми концами земли" [6].

В історії українського, російського та білоруського народів Київська держава була спільною протягом великого історичного періоду і відіграла у розвитку кожного з них прогресивну роль, особливо у процесі державотворення та розвитку культури. Можна припустити, що без цього державного об'єднання історична доля трьох народів могла б бути ще важчою і драматичнішою, а рівень економіки і духовності значно нижчим. До того ж Київська Русь була об'єднанням рівноправних племен і племінних угруповань.

Київська Русь відігравала надзвичайно важливу роль у міжнародному житті, посідаючи чільне місце в системі тогочасного світу й активно впливаючи на хід розвитку світової історії. Часто стікаючи кров'ю, вона відбивала на-

пади степових кочівників, які вторгалися зі сходу в причорноморські степи і мали намір рухатися на захід, тобто була могутнім щитом для Європи.

Перебуваючи в у центрі торгових шляхів, Київська Русь була контактною зоною між Арабським Сходом і Західною Європою, Візантією та Скандинавією, підтримувала широкі торговельні зв'язки з багатьма країнами світу, сприяючи активізації світової торгівлі [6].

Зростання значення Київської Русі відобразилося перш за все в широких споріднених зв'язках київських князів з державами Польщі, Німеччини Франції, Чехії, Болгарії і скандинавських країн. Потім встановилися більш тісні торгові і культурні зв'язки з державами Західної Європи і в особливості з Візантією, що була у той час найбільш культурною державою. А також різноманітні політичні та культурні зв'язки мала Русь з Англією, Норвегією та Швецією. Досить широкими були контакти з країнами Кавказу та з арабським Сходом. З київськими князями підтримували родинні стосунки правлячі кола більшості європейських країн, які прагнули поріднитися з великими князями могутньої Русі.

Високий рівень економіки, культури, вдала дипломатична діяльність на міжнародній арені, підкріплювана силою зброї у боротьбі проти іноземних загарбників, широке використання здобутків світової цивілізації висунули Русь на провідні позиції у Європі [1, 5].

У відносно короткі терміни Київська Русь зробила величезний крок, вийшовши на загальноєвропейський культурний рівень, а в деяких її сферах перевершивши його. Київська Русь як єдина централізована держава відкрила новий - феодальний - період в історії народів Східної Європи. Передові для свого часу політичний устрій, виробничі відносини, високопродуктивне сільське господарство, вдала дипломатична діяльність на міжнародній арені, підкріплена силою зброї проти нападників - все це сприяло тому, що Київська Русь висунулася на провідні позиції в Європі й була шанована тогочасними найрозвинутішими країнами.

Проте, невпинний поступ Русі по шляху політичного, суспільного, економічного, культурного прогресу в середині XIII ст. перервала й на десятиліття загальмувала монголо-татарська навала [5].

Висновок.

Київська Русь була могутньою державою середньовічної Європи, яка відіграла велику роль як в історії східнослов'янських народів, так і в світовій історії.

Утворення великої Давньоруської держави сприяло більш швидкому економічному, політичному й культурному розвитку східних слов'ян і, в той же час, дало їм можливість відстояти свої землі від нападів багатьох ворогів - на сході й півдні - степових кочівників-печенігів, половців та ін., на півночі - від норманів, на заході - від польських і угорських королів та феодалів, на півдні - від зазіхань імператорів Візантії.

Таким чином, історична роль Київської Русі полягає в тому, що...

- Русь вперше об'єднала усі східнослов'янські племена в єдину державу.
- Сприяла соціально-економічному, політичному, культурному розвитку східних слов'ян
 - Об'єднання в межах однієї держави дозволило східним слов'янам ефективно захищати свої землі від нападів кочівників та сусідніх держав.
 - Київська Русь стала своєрідним бар'єром, який захищав західноєвропейські країни від кочових орд тюркських племен.
 - Сприяла зміцненню міжнародного авторитету східних слов'ян, створила для них можливість брати дієву участь у міжнародній політиці.

Список використаних джерел:

1. *Алексеев С.В.* Історія України: Короткий курс лекцій: [для студ. вузів усіх спец. та усіх форм навчання] / С.В. Алексеев, О.А. Довбня, Є.П. Ляшенко: Донбаська держ. машинобудівна академія. – Краматорськ: ДДМА, 2007. – 228с.
2. *Довбня О. А.* Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та допов. - Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
3. *Дрібниця В.О.* Історичне значення Київської Русі [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://eduknigi.com/istor_view.php?id=375
4. *Заруба В. М., Васковський Р. Ю.* Роль і місце Київської Русі в історії Європи [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://histua.com/knigi/istoriya-ukraini-zaruba-vaskovskij/rol-i-misce-kivsko-rusi-v-istori-evropi>
5. Історичне значення Київської Русі [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://history.vn.ua/book/dovidnik1/14.html>
6. *Рибалка І. К.* Історія України. Частина 1: Від найдавніших часів до кінця XVIII століття: [Підр. для іст. фак.вищих навч. закладів] / І. К. Рибалка. – Х.: Основа, 1994. – 448 с.

РОЛЬ ПРЕС-СЛУЖБИ У ПРОЦЕСАХ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Меліхов К.В.,
викладач,

Харківська державна академія фізичної культури

Політика не існує поза людської діяльності, різних способів взаємодії її носіїв, поза комунікаційних процесів, що пов'язані зі суспільно-політичним життям. Політична комунікація виступає своєрідним соціально-інформаційним полем політики. Її роль в політичному житті суспільства можна порівняти, за образним висловом французького політолога Ж.-М. Коттре, зі значенням кровообігу для організму людини.

Політична комунікація - важлива складова побудови будь-якого суспільства, спільноти. Вона передбачає формування і функціонування у сфері публічної влади різних ідеологій, почуттів, цінностей, символів, доктрин, офіційних норм і опозиційних оцінок, думок, що становлять особливий політичний процес, який передбачає наявність комунікаційного процесу. Слід зазначити, що політична комунікація є специфічним видом політичних відносин, засобами якого домінуючі у політиці суб'єкти регулюють виробництво і поширення суспільно-політичних ідей свого часу.

При цьому слід пам'ятати, що в основу процесу політичної комунікації покладено формулу Гарольда Лассуела, у яку включено джерело інформації, повідомлення, засіб зв'язку, адресат і результат комунікації. Технічне застосування канонічної моделі Г.Лассуела зводиться до такої схеми: комунікатор - повідомлення - певний канал або засіб передачі - реципієнт (утримувач) [2].

Процес політичної комунікації складається із: комунікатора (органи державного керівництва різних гілок та рівнів влади), повідомлення (офіційна і неофіційна інформація, усна або письмова, вербальна і невербальна), одержувача (суспільство в цілому, різні інститути громадянського суспільства, індивідуальний реципієнт); каналів поширення інформації (міжособистісні, інституційні і масові); каналів зворотного зв'язку (прохання, звернення громадян, різні форми політичної участі і т.д.); процесу кодування - декодування інформації (підготовка інформаційних повідомлень, їх адекватна інтерпретація аудиторією і т.д.); різних перешкод (шуми) (технічні, семантичні, психологічні).

Частіше політичні комунікації здійснюються опосередковано. Такими посередниками можуть бути ЗМІ, політичні партії, рухи та організації, лобісти, лідери думок. І, зрозуміло, важливу посередницьку роль у політичній комунікації відіграють установи, створені спеціально для здійснення комунікацій – різноманітні інформаційно-аналітичні структури та служби зв'язків з громадськістю. Вони можуть здійснювати одну або декілька комунікаційних функцій, або ж увесь комплекс зв'язків з громадськістю. Це залежить від особливостей політичної системи, політичного режиму, рівня економічного розвитку країни.

Основна мета зв'язків із громадськістю органів державної влади - це вплив на створення зовнішнього та внутрішнього соціально-політико-психологічного середовища, яке було б сприятливим для успіху й іміджу, а також забезпечення бажаної поведінки цього середовища у ставленні до самого органу влади.

Для того, щоб досягти взаєморозуміння, доброзичливих відносин та співпраці між органом державної влади і громадськістю, потрібно дотримуватися таких вимог:

- забезпечити широке, адекватне інформування і всієї громадськості, і її окремих соціальних груп;
- організувати ефективний «зворотний зв'язок» із громадськістю;

- залучити громадськість до участі в процесі обговорення та прийняття рішень.

Для ефективного державного управління особливо важливі та необхідні комунікації, які допомагають визначити, наскільки суспільство підтримує управлінські рішення. Така взаємодія (влади та громадськості) має бути системною. Від уміння зрозуміти й переконливо пояснити громадянам про дії та рішення, які приймаються для покращення їхнього життя, залежить не лише успішність чинної влади, а й держави загалом.

Усе вищевикладене засвідчує про те, що можливості сфери зв'язків із громадськістю можуть бути використані для досягнення підвищення прозорості, але самі по собі вони не можуть бути абсолютним способом вирішення всіх проблем. Для нормального функціонування державної служби й управління потрібні ще певні умови, багато з яких у сьогоденному політичному житті бракує, тому недоліки в діяльності служб зв'язків із громадськістю органів влади зумовлені не тільки низьким професіоналізмом її працівників, а й становищем усього суспільства.

Список використаних джерел:

1. *Зверинцев Б.* Коммуникационный менеджмент. Санкт-Петербург: Союз, 1997. –28.
2. *Ласвелл Г.* Структура и функции коммуникации в обществе / Назаров М.М. Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследований. Москва:РГБ, 2002. 239 с.
3. *Почепцов Г.* Теория коммуникации. Москва: Рефлбук, Ваклер, – 2001.– 656 с.
4. *Тихомирова Є.Б.* Зв'язки з громадськістю: навчальний посібник. Київ:НМЦВО, –2001. –560 с.

СЕКЦІЯ «МОЛОДЬ, КУЛЬТУРА І НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ»

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ СУЧАСНОГО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

Гошко М.Г., Ель Мансури К.,
спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 155 з поглибленим вивченням
англійської мови, Шевченківський район, м. Київ

Україна має великі перспективи для входження у світовий арт-ринок – про це щороку запевняють експерти. Але щоб прогрес був очевидний, вітчизняна арт-сцена має працювати самовіддано і наполегливо. На сьогодні, на жаль, не можна говорити про перезавантаження українського арт-ринку, на відміну від світового, який паралельно із загальною економічною системою виходить із кризи. Хоча за останні роки українські сучасні художники представлені на світових аукціонах, поступово їхні роботи з'являються на міжнародних виставках і ярмарках.

Хочу наголосити на важливій події не тільки для українських митців, але й для всього арт-ринку України, яка відбулася в червні 2009 року в Лондоні. В аукціонному будинку Sotheby's відбулися торги, на яких разом із російським мистецтвом, але в окремому каталозі, вперше було представлено 13 українських сучасних художників. Сенсацією торги не стали, але й провальними їх теж не назвеш. З 19 українських робіт, виставлених на торги, було продано всього 9, що, за словами експертів, не такий уже поганий результат для «першої спроби». Майже всі роботи було розпродано за нижнім естимейтом (початковою вартістю), загальний же виторг становив 201,5 тис. дол. Найдорожче продали роботу одеської художниці Оксани Мась. За її картину, попередньо оцінену у 10-15 тис. фунтів стерлінгів, просування українського мистецтва у європейський культурний простір.

Відомий український скульптор Олег Пінчук каже: «Є декілька шляхів інтеграції в Європу: це всілякі європейські гранти, обмінні виставки між художниками та самостійні пошуки можливості виставлятися в музеях, провінційних галереях. Як правило, це не несе за собою комерційний характер, а якщо й несе, то з практично нульовим або невеликим фінансовим успіхом.» Були проаналізовані роботи Віктора Сидоренка («Без назви»), Івана Марчука (Портрет Богдана Ступки), Арсена Савадова («Печаль Клеопатри»), Олександра Ройтбурда («Поцілунок Іуди»), Сергія Браткова. («Діти»), Павла Макова («Державний обрус»), Анатолія Криволапа («Кінь. Ніч»), Олега Тісто-

ла («Раскраска»). Дослідження показали, що сучасне українське суспільство мало цікавиться вітчизняним мистецтвом, що є одною з причин його повільного розвитку, в європейському просторі зокрема.

Нова політична і культурна реальність започаткувала вихід українського мистецтва у світовий культурний простір як самостійного, самобутнього явища, дозволила українським митцям вписати власний творчий доробок в сучасний світовий художній процес, отримати кваліфікаційну оцінку світової мистецтвознавчої думки і визнання рядових глядачів. Зауважимо, що творчі досягнення художників свідчать про потужний потенціал народу, сприяють створенню позитивного іміджу України у світі. Але для успішного функціонування системи арт-ринку необхідно, щоб кожний суб'єкт цієї системи максимально професійно виконував свої функції і роль. Держава, митці, колекціонери, меценати, галеристи та інші повинні вибудувати грамотну систему взаємовідносин один з одним, таку систему, яка була взаємовигідною і плідною для всіх. Лише завдяки об'єднанню зусиль всіх, кому небайдужа доля українського мистецтва, можна побудувати цивілізований арт-ринок в Україні та вийти далеко за його межі.

Список використаних джерел:

1. День художника України: топ-10 найвідоміших у світі українських митців 09.10.2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/kultura/den-khudozhnyka-ukrainy-top10-naividomishykh-u-sviti-ukrainskykh-myttsiv-127914.html>
2. 6 найуспішніших українських художників, яких варто знати [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://espreso.tv/article/2016/12/08/6_nayuspishnishykh_ukrayinskykh_khudozhnykiv_yakykh_varto_znaty_v_oblychchya
3. ТОП-10 українських художників, якими варто пишатися (11 жовтня 2015) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://24tv.ua/top10_ukrayinskih_hudozhnikiv_yakimi_varto_pishatisya_n61_9345

ВІДРОДЖЕННЯ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ БАХМУТЧИНИ

*Діаковська А.П.,
студентка,*

Комунальний заклад

«Бахмутський педагогічний коледж», Бахмут

Науковий керівник: викладач вищої категорії Копанишин Л.В.

*Час руйнувати і час будувати...
Час розкидати каміння і час збирати каміння...
Час мовчати і час говорити...*

Історія мого рідного міста нараховує майже п'ять століть. У міста є своє неповторне обличчя, своя історія, своя душа. Ця душа у старовинних будівлях, у

славних традиціях, у безмежній пам'яті нащадків, тих, хто створював, розвивав і прославляв місто Бахмут.

Бахмут неможливо уявити без зворушливого і заворожливого співу церковних дзвонів, які протягом понад триста років взивають бахмутчан до віри, милосердя, толерантності та благочестя.

Відродження духовності українського народу значною мірою пов'язане з відродженням релігії і церкви, збереженими ними загальнолюдськими культурними та моральними цінностями. Відроджується духовність і Бахмута.

У 2012 році на березі річки Бахмутки з'явилася ще одна церква – Храм святих Іоанна Златоуста. Місце для будівництва було обрано не випадково, воно символічне, бо має історичну пам'ять. Саме на цьому місці у 1732 році був збудований Покровський храм. Церковна споруда була освячена 30 вересня 1732 року.

У будівництві храму брали участь «парафіяльні люди», а також протоієрей Іван Лук'янов. Саме він пожертвував на храм церковне начиння, посуд, священні облачення, ікони та книги. У 1767 році отець Іоанн перед своєю смертю духовним папером заповідав: «Из находившейся на речке в Ближних Ступках половину моей собственной мельницы со всем строением отдать в вечное владение Покровской церкви, а другую половину – в потомственное владение священнику Симеону Башинскому».

27 січня 1769 року, під час ворожого нападу на Бахмут, комора млина була зруйнована і спалена ворогами. Мешканець Бахмуту солевар Петро Погребняк запропонував священнику Башинському у якості сплати свого церковного боргу, свою рублену комору із сіном у кількості 100 кіп, а також шкільну хатину з сіньями. І з усього того матеріалу мешканці міста відновили млин для храму.

У 1772 році в місті Бахмут при Покровській церкві була заснована семінарія. В Бахмутську семінарію приходили учні, в тому числі і з Воронежської семінарії, щоб «трактовать латинский диалект». У 1773 році вчитель Бахмутської семінарії Андрій Семенович Башинський був висвячений у Воронежі священником і направлений у Бахмутську Покровську церкву. 4 жовтня того ж року він був призначений головним управителем духовних письмових справ Бахмутського благочинства. Значну матеріальну допомогу Бахмутській семінарії для її роботи надавав полковник Бахмутської фортеці Афанасій Афанасійович Бабкін.

З часом Покровська церква стала руйнуватися, але щоб її зберегти у первозданному вигляді, необхідні були значні кошти. Нажаль, містянам не вдалося їх знайти.

18 серпня 1787 року, по закінченню заутренньої служби священник Євфимій Уманський і ктитор Павло Опанасович Лобас вийшли з храму, і в цей час церква несподівано загорілася і вся дощенту згоріла. У жителів не було можливості побудувати нову церкву.

Через 7 років, у 1794 році, парафіяни згорілої Покровської церкви зважилися побудувати новий храм на тому ж місці. Вони просили про це дозволу у

духовного правління. У своєму листі вони писали, що, залишившись без церкви, відчувають велику потребу «в слышании церковного служения», особливо під час повені, коли через річку Бахмутку не можна було перебраться на інший берег. З цієї причини містяни вирішили побудувати новий дерев'яний храм на честь Покрови Богородиці. На будівництво було витрачено 400 дубів і 750 карбованців.

Церковне начальство в особі преосвященного Гавриїла від 30 вересня 1794 року схвалило бажання парафіян і дозволило будівництво. 20 травня 1795 року протоієрей Петро Расевський при соборному служінні заклав нову церкву на місці згорілої і поставив хрест. Незабаром храм було збудовано. Понад століття храм простояв на цьому місці, радуючи жителів навколишніх Божественною службою і церковними дзвонами.

У 30-х роках ХХ століття Покровська церква була повністю зруйнована більшовиками. Єдине, що від неї залишилося – арка вхідних воріт. Для містян це місце довгі роки було відомо як пам'ятник архітектури «Покровська арка». На місці самого храму довгий час перебував пустир і смітник. Літні люди переживали за те, що бур'янами заростало святе місце. Але найстрашнішим було те, що бур'янами могла зарости історична пам'ять про Покровський храм.

У 2010 році «Покровська арка» була відреставрована старанням благочинного Артемівського округу протоієрея Сергія Дворянова. Незабаром після реставрації арки, під час святкування Покрови Пресвятої Богородиці, Артемівськ відвідав Преосвященний Митрофан, єпископ Горлівський і Слов'янський. Під час зустрічі з мером Артемівська Ревою О.О. було прийнято спільне рішення побудувати церкву на місці зруйнованого Покровського храму. Храм вирішили освятити на честь святителя Іоанна Златоуста, так як в місті до того часу була однойменна церковна громада. Безпосередню участь в розробці проекту майбутнього храму взяв Преосвященний єпископ Митрофан.

Будівництво почалося у 2012 році. Дерев'яна церква була зведена всього за п'ять місяців без єдиного цвяха. Храм складається з трьох рівнів. На першому знаходиться вівтар і загальний зал, на другому – приміщення для хору, а на третьому – дзвіниця. Так як фотографій колишнього Покровського храму не збереглося, то новий храм був зроблений за зразком однієї з сусідських церков. Будівлі, побудовані таким способом, зберігаються більше шестисот років, при правильному і ретельному догляді. Її ктиторм став артемівський міський голова Олексій Олександрович Рева. У зведенні храму взяли також участь приватні благодійники та підприємства міста.

13 вересня 2012 року, напередодні дня міста Артемівська, Преосвященний єпископ Митрофан у співслужінні духовенства єпархії звершив чин освячення новозбудованої дерев'яної церкви. Поруч з храмом була встановлена скульптура святителя Іоанна Златоуста, яку вирізав і подарував храму один з будівельників.

Настоятелем Храму святителя Іоанна Златоуста призначений представник династії священнослужителів Діаковських протоієрей Петро Діаковський. Йому за досить короткий час вдалося створити навколо храму згуртовану дружну громаду парафіян та дитячу недільну школу.

Список використаних джерел:

1. Діаковський Є.М., Діаковський Л.Є. Спогади., 1999 р.
2. Кирьякова Т.Г. Слово о земляках – Артемовск, 2008 – с.282
3. Копыл А.Г. Из истории храмов Бахмута // Былое –1976, № 4– с. 7-9

МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА (РОКЕРИ) У 80-Х – НА ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Зень П.С., Гошко М.Г.,
спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 155 з поглибленим вивченням англійської мови, Шевченківський район, м. Київ

Проект з усної історії «Молодіжна субкультура (рокери) у вісімдесятих - дев'яностих роках ХХ ст.» полягає в отриманні нових знань через усне повідомлення очевидців або безпосередніх учасників подій 1980-1991 рр.. Таким чином, слухаючи враження та переживання з уст людей, які були свідками тогочасних подій, відчуваючи їхні емоції та настрої, учень має змогу якнайкраще зрозуміти та запам'ятати послідовність і сенс подій. Важливо зрозуміти, як ті ж політичні, суспільні та економічні процеси впливали на пересічних або непересічних особистостей, як відображалися на їхньому світогляді. Цей проект допомагає усвідомити, як переживає людина, яка має власний досвід, переломні події і, відповідно до цього досвіду, інтерпретує їх сьогодні.

11 жовтня 2017 року взяли інтерв'ю в Надольського Андрія, яке тривало близько 45 хвилин. Були з'ясовані подробиці підтем з теми «Молодіжна субкультура (рокери) у вісімдесятих-дев'яностих роках ХХ ст.». Респондент у минулому – учасник багатьох культових гуртів. Серед них особливо відомими були такі колективи: «Звуки Му», «Плач Єремії», «Мертвий півень», «Рі-апово». Завдяки індивідуальній пам'яті Андрія, нам вдалося не лише дізнатися про буденність існування субкультур у Радянському Союзі, але й створити в уяві чітке бачення того, які перешкоди траплялися прогресивній молоді на шляху до створення повністю демократичного та толерантного суспільства. Виявилось, що радянська влада негативно ставилася до субкультур та будь-якими способами намагалася їх переслідувати та гальмувати їхній розвиток, адже вбачала в таких діях небезпеку, яка може похитнути єдиний на-

прямок, дозволений у культурі, — «соціалістичний реалізм», що був встановлений ще за Сталіна.

Були обговорені, зокрема, такі питання:

— **Як Ви тоді виглядали?**

— (А. І.): Ми старались ходити в джинсах. Потертих (Наголошує). Якщо навіть в мене були друзі, купували нові джинси, то вони брали їх і терли, наприклад, цеглою, або каменем якимось, щоби вони були в нормальному стані, оці джинси. Ну і далі зачіски і одяг. І так далі, і все тому подібне. Тобто було видно, що це людина із субкультури, коли вона іде по вулиці.

— **Скажіть, будь ласка, яка музика на вас впливала в радянські часи? Яку музику ви слухали?**

— (А. І.): Я слухав, в основному, музику британську, відомих груп вже в той час. Навіть з'являлися вже оці маленькі пластиночки такі були, що там було чотири пісні якихось. "Beatles" з'явилося, я пам'ятаю. «Creedence» — з'явився такий гурт, з цих таких, чого у нас не було. Пізніше поступово вініли оці великі можна було десь купити. З рук, правда, в магазинах. Важко було дістати.

— **А скажіть, будь ласка, як в радянський час ви збиралися зі своїми друзями? У яких місцях? Можливо були якісь конкретні «точки»?**

— (А. І.): У нас була точка така - будинок культури. Ми там працювали. Ми грали по суботах і неділях. Це називалося «на танцях». І грали, в основному, репертуар, як раз, який стосувався країн Заходу. Старалися звідти брати цікаві хіти, якісь нові музичні рок-музики всякі... Ну, і, звичайно, до нас приходили комсомольські організатори, які мали перевіряти нас, який репертуар ми виконуємо. Чи є в цьому репертуарі достатня кількість пісень радянських авторів.

— **Чи мають субкультури вісімдесятих - дев'яностих шанси існувати надалі?**

— (А. І.): Звичайно. Вони існують і будуть існувати. Вони ж нікуди не пропали. І зараз теж вони будуть розвиватися. У наш час, я думаю, це має шанс великий особливо. Також цікавим стало те, що Андрій переконаний у пришвидшенні розпаду СРСР саме через новітні молодіжні рухи. Цей факт у черговий раз доводить, що зростання переслідувань та негативу з боку влади щодо певних суспільних явищ лише підсилює зворотну реакцію

Список використаних джерел:

1. Жива історія — методичні рекомендації. — Прага: АМО, 2014 — 8 с.
2. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика/ [Беата Бель, Олександр Бурмагін, Томаш Патора, Олег Хоменок]. — Київ, 2013. — 190 с.

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ВОКАЛІСТІВ-ЕСТРАДНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Коржавих І.М.,

Відмінник освіти України, викладач-методист,
доцент кафедри вокально-хорової підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Вступ. Практична підготовка до майбутньої професійної діяльності вокаліста-естрадника є одним з найважливіших результатів підготовки фахівців установ вищої освіти за напрямом «Музичне мистецтво» профілем «Естрадно-джазовий спів». Основною формою, яка забезпечує практичну підготовку вокалістів-естрадників, є виконавська практика на сцені. Вона проводиться протягом усього періоду навчання, за участю студентів в сольних концертах, концертах вокального ансамблю, вокальних естрадних конкурсах і фестивалях.

Мета і завдання дослідження — розглянути особливості практичної підготовки вокалістів-естрадників до професійної діяльності.

Метою виконавської практики є оволодіння студентами естрадного самопочуття, формування у них, на базі отриманих в установах вищої освіти знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час сценічного виступу.

Вокальне естрадне виконавство — явище надзвичайно поширене і популярне, динаміка його постійно зростає. Еволюція вокального мистецтва на естраді вимагає від співаків точного і тонкого психологічного проникнення в емоційний та інтелектуальний зміст музичного твору. Сучасний співак-актор повинен вміти відтворити все найтонші відтінки людських емоцій, оскільки специфіка естрадної драматургії передбачає глибоке занурення співака у внутрішні процеси «життя людського духу» [3].

Застосування співаком на сцені мікрофона дозволяє використовувати і такий специфічний емоційно-виразний прийом, як «драйв». Цей прийом відтворює яскравий сплеск напруги на дуже високому енергетичному рівні, який здатний максимально емоційно впливати на слухачів. Зауважимо, що, як і кожен прийом, крик може використовуватися дуже тонко і професійно майстрами естради [5].

Істотним в співі із застосуванням мікрофона є його поєднання з додатковими електронними обробками і з підсилювальною технікою: завдяки їх використанню у виконавців з'являються нові можливості варіювання звуку за рахунок різних компресорів, які дозволяють регулювати динаміку, атаку, рівень насиченості звуку, використовувати шепіт і напівпошепки. До певної міри це вже не спів, а речитатив, який використовується як особлива форма подачі текстового матеріалу, з метою створення емоційної виразності сценічного образу. Його застосування ефективно тільки при використанні підсилювальної апаратури [1].

При виконанні музичного твору волюві зусилля і музичне почуття виконавця цілком повинні зосередитися не тільки на завданню розкриття музичного образу твору, його ідейно-емоційного змісту, але також на вишукуванні відповідних засобів музичної виразності. Це увага повинна бути «зігріте почуттями», без чого неможливо досягти художньо-виразного виконання. Особливий характер набуває увагу виконавця при публічному виступі, коли він, не дивлячись на відволікаючі обставини, повинен повністю зосередитися на виконанні художнього завдання. Вищий прояв уваги музиканта — це здатність слухати самого себе як би «з боку», що вимагає максимальної зосередженості, напруженої роботи над собою і великого виконавського досвіду.

Незаперечним фактом є підвищений естрадне хвилювання у більшості початківців музикантів. Подолати естрадне хвилювання допомагає така форма групових занять, як моделювання ситуації публічних виступів. Напередодні концерту навчаються збираються в залі і виконують один перед одним свої програми. Тим самим кожен навчається виступає перед публікою, яка в свою чергу, відіграє роль комісії, що обговорює і оцінює виступ. Таке моделювання ситуації публічних виступів сприяє не тільки подоланню хвилювань перед публікою, а й розвитку аналітичного образно-асоціативного мислення [4].

Психологічна підготовка співаків до виступів складається з двох розділів: загальна психологічна підготовка до виступів, яка проводиться протягом усього року, і спеціальна психологічна підготовка до виступів в конкретному концерті. У процесі управління нервово-психічним відновленням учасника знімається нервово психічне напруження, відновлюється працездатність після виступів, розвивається здатність до самостійного відновлення. Нервово-психічний відновлення здійснюється за допомогою словесних впливів, відпочинку, релаксації, перемикання на інші види діяльності. Засоби і методи психолого-педагогічних впливів повинні включатися в усі етапи і періоди цілорічних занять і виступів [4].

Висновки. Підводячи підсумки, пов'язані з організацією і проведенням виконавської практики вокалістів-естрадників, слід зазначити, що естрадне самопочуття є визначальним в кінцевому результаті роботи. Проаналізувавши особливості підготовки до виконавської діяльності, ми можемо відзначити, що мікроклімат і умови для дозрівання унікальної індивідуальності співака на сцені повністю залежать від педагога, який повинен володіти певним набором професійних якостей і комплексом різних методів, які сприяють більш повного виявлення творчих сил учня, розвитку його фантазії, уяви, артистизму, емоційності і інтелекту.

Список використаних джерел:

1. Горожанкіна О.Ю. Формування духовної культури студентів музично-педагогічних факультетів вищих закладів освіти: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса: Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 1999. 19 с.
2. Дмитриев Л.Г. Основы вокальной методики. Москва: Музыка, 2004. 368 с.

3. Захарчук Т.Г. Вокальная интерпретация как предмет специального музыкально-вокального наблюдения. Музыкальное искусство и культура. — Одесса: Астропринт, 2002. Вып. 3. С. 4—25.

4. Назаренко М.П. Теоретичні основи інтеграції знань у системі вокально-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Наукові записки: педагогічні науки. 2017. № 139. С. 151—154. URL: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream.pdf>. (05.04.2018)

5. Орлов В.Ф. Теоретичні та методичні засади професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: автореф. дис. ...д-ра пед. наук : 13.00.04 / АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ: Б.в., 2004. 45 с.

ДИДАКТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Малихіна В.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Розвиток педагогіки останнього десятиліття характеризується підвищенням інтересу до проблем, пов'язаних з педагогічним взаємодією викладача і студентів, з комунікативним його аспектом.

Мета і завдання дослідження — розглянути найбільш перспективні прийоми та методи взаємодії між студентами в навчальному процесі вишів.

Діалог в навчанні — своєрідна форма спілкування. Ця взаємодія в умовах навчальної ситуації здійснюється у формі мовної комунікації, в ході якої відбувається інформаційний обмін і регулюються відносини між ними.

Навчальний діалог у діяльності студента представлений в основному двома його видами: викладач-студент і студент-викладач. Тривалий діалог між одним студентом і викладачем при традиційній організації навчання у вузі відбувається нечасто: в групі рідко трапляється можливість багаторазового обміну репліками з одним студентом. Навіть якщо це спостерігається, то такий діалог орієнтований в основному на групу в цілому. Увага, інтерес до одного студента (навіть незважаючи на те, що цей інтерес надає надихаюче вплив на студента) лише епізод в роботі викладача, оскільки перед ним зазвичай стоять більш широкі завдання [3].

Наступна проблема в організації навчального діалогу на занятті пов'язана з розподілом ролей студента і викладача: позиції партнерів, як правило, жорстко фіксовані: викладач вчить, наставляє, виховує — студент вчиться, підпорядковується, приймає навчальне вплив, реагує на нього певним чином. Психологічно грамотний викладач організовує самостійну пізнавальну діяльність студентів, залишаючись при цьому її керівником (він ставить цілі діяльності,

визначає її засоби та контролює результати) тобто лідерство викладача передбачає активність студента [1].

Проблема відсутності активності студентів на занятті в процесі навчання вирішальне значення має «кількість і якість» запитань. Навчити студента задавати питання – питання має увійти в зміст науки педагогіки, знайти своє місце в освітньому стандарті.

Причина, що призводить до порушення навчального діалогу, а також, до зниження ефективності дидактичного взаємодії - слабкість пізнавального компонента спілкування. Це проявляється, наприклад, в тому, що викладач і студент виходять з неправильних уявлень про наміри, бажання, можливості, вимоги та очікування іншого або, іншими словами, будують неадекватну модель партнера по спілкуванню.

Так, якщо педагог погано уявляє рівень знань своїх студентів, їх пізнавальні можливості і навчальні інтереси, він навряд чи зможе зорієнтувати належним чином виклад навчального матеріалу своїх студентів, визначити ступінь розуміння його студентами, оцінити їх досягнення. Так само не доб'ється успіху той викладач, який переоцінює можливості або недооцінює їх [4].

Для навчального діалогу характерні стереотипні формальні вимоги: обов'язкові чергування реплік – в групі студентів питання не можуть залишатися без відповідей або, принаймні, без невербальної реакції. Затримка репліки з боку студента сигналізує, як правило, не просто про міркуванні, сумніві мовця, а й про нестачу його навчальної підготовки.

Діалог в ситуації навчання є не тільки засобом навчання і виховання, а й умови засвоєння знань. Студент засвоює правила діалогу: ясно викладати свої думки, приводити у відповідність вербальні та невербальні засоби, розуміти партнера (слухати його, вловлювати не тільки безпосереднє значення його фраз, але і їх зміст, домагатися адекватного розуміння партнером сенсу свого висловлювання. Характер комунікативної діяльності викладача в спілкуванні зі студентами на занятті грає вирішальну роль в засвоєнні знань [2].

Оптимальним педагогічним спілкуванням є таке спілкування в процесі навчання, яке створює найкращі умови мотивації студентів і творчий характер навчальної діяльності, для правильного формування особистості студента, забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання (зокрема, перешкоджає виникненню «психологічного бар'єру»), забезпечує управління соціально-психологічними процесами в студентському колективі і дозволяє максимально використовувати в навчальному процесі особистісні особливості викладача.

У сфері освіти відбувається зміщення акцентів з «інформаційного» навчання на створення умов становлення особистості студента.

Таким чином, ефективність навчального діалогу визначається з точки зору досягнення тих навчальних і виховних цілей, які стоять перед процесом навчання. Як в навчанні найважливішим критерієм його ефективності є ступінь збігу показників, заданих метою навчання, з дійсно отриманими,

так і в педагогічному спілкуванні його ефективність не може бути оцінена поза визначення його основних цілей та ступеня їх досягнення. Якщо виходити з того, що цілі педагогічного спілкування є ієрархічно організовану сукупність, а його продукти не завжди доступні для безпосереднього вимірювання, то складність завдання кількісної оцінки ефективності спілкування стає очевидною. З іншого боку, без такої оцінки неможливо обійтися при необхідності моделювати спілкування викладач-студент. Абсолютно ясно, що моделюватися повинні характеристики саме оптимального спілкування, а не спілкування «взагалі» [5].

Список використаних джерел:

1. *Бабанський Ю.К.* Педагогіка. М.: Просвещение, 1988. 478 с.
2. *Козич І.В.* Дидактична емоційна взаємодія викладача та студента в процесі навчання як педагогічна проблема. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. – № 2 (18), 2012. С. 93.
3. *Корнеева Е.Н.* Суб'єктная регуляція образовательного взаимодействия: монографія. Ярославль: изд-во ЯГПУ, 2007. 153 с.
4. *Петрук В.А.* Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 292 с.
5. *Равчина Т.В.* Теоретичні засади організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студента у навчальному процесі. Вісник львівського ун-ту. Серія педагогічна. Львів, 2008. – Вип. 24. С. 3–13.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ХУДОЖНЯ ІНТЕГРАЦІЯ» В ПЕДАГОГІЦІ МИСТЕЦТВА

Пилипенко Н.В.,

кандидат педагогічних наук, методист,
викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Художня інтеграція є об'єктивно сформованим, реально існуючим явищем, яке відображає сутність тих складних процесів, які історично склалися і протікають у всіх сферах художньої діяльності, детермінуючи розвиток системи мистецтв і характер художнього пізнання майбутнього вчителя музики.

Мета і завдання дослідження – проаналізувати сутність поняття «художня інтеграція».

В широкому розумінні художня інтеграція розміщується в проекції загальних інтеграційних тенденцій як художнє впорядкування світу людиною. Це й

історично сформована здатність включати твори мистецтва в особистісно-неповторну програму пізнання реального життя, і механізми сприйняття, особистісне привласнення узагальненого сенсу художнього твору. Це і прояв синтетизма в мистецтві, яке впливає на закономірності розвитку видів мистецтв, і форм художньо-практичної діяльності. Художню інтеграцію можна розглядати як основу дослідження проблем цілісного пізнання мистецтва, зокрема, інтеграції мистецьких знань у процесі навчання.

Методологією виявлення цілей і змісту видів мистецтва займалися такі видатні вчені, як В. Біблер [2], А. Зись [4], М. Каган [5], Л. Столович [8], В. Міхальов [6] тощо. Що стосується проблеми закономірностей видового розмежування мистецтв, то вона розроблена і в класичній, і в сучасній літературі досить повно.

На думку відомого німецького мистецтвознавця початку ХХ ст. І. Тена, види мистецтва з'являються і зникають одночасно з виникненням і знищенням відомих розумових і моральних станів, з якими вони пов'язані [3].

Б. Асаф'єв вважає, що видові особливості мистецтва – це специфічні прояви загального, розподіл мистецтва на види залежить від особливостей художньої мови. Його класифікація виглядає наступним чином:

1) інтонація, мистецтва висловлювання, вимови (здебільшого відчуються слухом) – музика, поезія, література;

2) мистецтва з ритмом і образами (сприймаються зором, «німі») – пантоміма, танець;

3) «нерухомі» мистецтва – скульптура, архітектура, живопис [1].

А. Сохор в залежності від того, що лежить в основі даного виду мистецтв – поняття, зображення або засоби безпосереднього вираження емоцій, його розмежування таке:

1) образотворчі (графіка, живопис, скульптура);

2) понятійні (література, поезія);

3) виразні (музика, танець, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво);

4) синтетично зображально-понятійні (театр, кіно) [7].

Серед різноманітних класифікацій видів мистецтва В. Міхальов виділяє основні: генетичні (загальна ознака – походження виду); структурні (як правило, на основі тимчасово-просторової ознаки); психологічні (за основу береться перевага 47 об'єктивних чи суб'єктивних чинників в творчому процесі або способів сприйняття мистецтва); експресивні (за коштами відображення дійсності); функціональні (практичне застосування чи ні); семіотичні (на основі мови того чи іншого виду); матеріальні (в залежності від використання різного матеріалу).

У науковій літературі відокремлення і синтез існують для того, щоб створювати граничне «нестійке» положення всього комплексу видів мистецтва, яке забезпечує його самозбереження, підвищує життєздатність. Тенденції відокремлення і синтезу мистецтв полягають в тому, що з одного боку, розви-

валися паралельно, а з іншого, не існували один без одного. Можна розглядати синтетичність окремого твору, синтез мистецтва з іншими феноменами культури, формами суспільної свідомості, синтетичний характер сприйняття.

Поняття «взаємодія», «комплекс» і «синтез» мистецтв хоча і є синонімами, але за способом відносин, організації та результативності дії мають досить розбіжностей [6].

Взаємодія може відбуватися спонтанно, випадково, іноді це призводить до мистецькому об'єднанню (наприклад, який-небудь музичний фон в картинній галереї посилює враження і створює потрібну атмосферу) і, таким чином, виникає ансамблевий за характером зв'язків тип з'єднання.

Комплекс мистецтв відрізняється більш постійним, цілісним характером, налічує численні взаємозв'язки і наближається до синтетичної структури. Як приклад – оформлення храмових приміщень – ліплення, фрески, мозаїка, живопис (супідрядність позначених видів мистецтв архітектурному побудові). Особливістю комплексу є те, що вилучення будь-якого компонента його структури негативно впливає на цілісність сприйняття і руйнує художні враження.

Синтез, на наш погляд, слід розуміти як якісно нову, неподільну, органічну і системну цілісність явищ мистецтва або його предметів, які можуть бути розчленовані тільки в процесі аналізу.

Художня інтеграція, на нашу думку, це є процес досягнення і взаємодії, і комплексу, і синтезу мистецтв, які виступають кінцевим результатом інтеграції. Залежно від кількості, глибини і сили системних зв'язків виходить той чи інший тип художньої цілісності.

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що диференціація мистецтв на види і інтеграція їх шляхом взаємодії, взаємобміну і синтезу матеріалу, елементів художньої мови, засобів художньої виразності різних видів мистецтва лежать в основі визначення інтегративної сутності художнього пізнання, яке спирається на цілісність процесів образного мислення і сприйняття художніх явищ.

Список використаних джерел:

1. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс. Изд. 2. Москва: Музыка, Ленинградское отделение, 1971. 373 с.

2. Библер В.С. Культура. Диалог культур // опыт определения // Вопросы к философии. – 1989. – № 6. С. 31–42.

3. Губинский В.И., Тэн И.А. Чтения об искусстве. Пять курсов лекций, чит. в Париж. шк. изящ. искусств Ипполитом Тэном [пер. А. Н. Чудинова]. 4-е испр. изд. Санкт-Петербург: В. И. Губинский, 1897. 372 с.

4. Зись А.А. В поисках художественного смысла: избр. работы. ВНИИ искусствознания Министерства культуры СССР. Москва: Искусство, 1991. 350 с.

5. *Каган М.С.* Взаимодействие искусств в педагогическом процессе. Взаимодействие искусств в педагогическом процессе: межвуз. сб. науч. трудов. Ленинград: Изд-во Ленинградского ун-та, 1989. 155 с.

6. *Михалев В.П.* Видовая специфика и синтез искусств. Киев: Наукова думка, 1984. 100 с.

7. *Сохор А.Н.* Музыка. Музыкальный энциклопедический словарь. Москва: Советская энциклопедия, 1990. 672 с.

8. *Столович Л.Н.* Красота. Добро. Истина: очерк истории эстетической аксиологии. Москва: Республика, 1994. 464 с.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СПІВОЧОГО ДИХАННЯ

Плаксина О.Ф.,

Заслужена артистка України, доцент,
доцент кафедри вокально-хорової підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Вокальна робота є найважливішою формою музичної діяльності в системі підготовки вокалістів. У зв'язку з цим не втрачає своєї актуальності проблема формування співоного дихання майбутніх вокалістів.

Мета і завдання дослідження – розглянути методичні основи формування співоного дихання.

Від характеру співоного дихання залежить характер звучання голосу співака. Плавне, спокійне, легке дихання сприяє досягненню красивого, польотного звуку. Щоб сформувати співоное дихання, необхідно освоїти бездоганне виконання дихальних вправ, при цьому важливо сконцентрувати особливу увагу на поєднанні дихання і рухів. Розглянемо кілька методик по формуванню співоного дихання у початківців вокалістів.

Дихальна гімнастика А. Стрельникової є ефективною особливо на першому етапі навчання співаків. Освоєння гімнастикию необхідно починати з вивчення перших трьох вправ таких, як «Долоньки»; «Погончики» і «Насос». У кожний наступний день слід додавати по одній новій вправі серед яких такі, як «Кішка», «Обійми плечі», «Поворот голови», «Вушка», «Маятник головою», «Перекасти». Автор гімнастикию рекомендує виконувати вправи двічі на день: вранці і ввечері. При виконанні вправ вдих повинен бути активним, гучним і швидким, а видих, який робиться через рот повинен бути безшумним і плавним. Одночасно з вдихом робляться певні рухи. Вправи виконуються в помірному темпі. При виконанні вправ необхідно подумки рахувати до восьми. Вправи можна виконувати стоячи, сидячи або лежачи [5].

Дихальна гімнастика А. Стрельникової дозволяє підготувати учнів до раціонального розподілу повітря під час співу, ліквідувати шкідливі дихальні рухи, які можуть перешкодити успішному розвитку співоного дихання вокаліста.

Цікаві, на нашу думку, є практичні поради навчаються співу Ф. Вітта. Перед сном автор рекомендує робити дихальні вправи протягом 5-10 хвилин в такий спосіб: повітря втягувати носом повільно, без шуму, після цього затримати його на кілька секунд, а потім вважати пошепки: «двадцять один, двадцять два, двадцять три». При цьому повітря поступово виходить з легких плавно і без поштовхів, рахунок повинен бути рівномірним. Необхідно не перевтомлювати себе надмірними вправами, так як втомлене дихання викликає тремтіння звуку. Над розвитком дихання не слід працювати після їжі, стежити, щоб перерва становила 3-4 години після прийому їжі. Розвитком дихання слід займатися вранці і ввечері. При виконанні вправ рекомендується встати стійко, спираючись на обидві ноги, підняти трохи грудну клітку і голову і набрати повітря через ніс, але не надмірно, не напружуючи занадто дихальні м'язи, а потім затримати повітря, але не надмірно вважати, це розвиває рівномірний уповільнений видих. Щодня під час виконання вправ для розвитку голосу слід співати в повільному темпі. Можна використовувати спів гам з рахунком на 4/4 [3].

I. Бархатова пропонує свій комплекс дихальних вправ [2].

Перед виконанням вправи авторка рекомендує провітрити кімнату, а потім сісти на стілець, розправити плечі, зосередитися і приступити до виконання вправ:

- активно вдихнути і видихнути через ніс (6 разів);
- енергійно вдихнути через ніс, видихнути через ніс, видихнути через ніс (через ніс) – своєрідний «масаж» зв'язок;
- вдихнути через рот, видихнути через ніс (6 разів);
- вдихнути через одну ніздрю, видихнути через іншу, затискаючи вказівним пальцем то лівої, то правої рукою протилежну ніздрю (по 6 разів);
- вдихнути через ніс, видихнути через щільно стиснуті губи. Ця вправа розвиває м'язи губ і інтенсивність видиху (дихання);
- обдурити шоки, як куля, а потім різко «вихлопнути» повітря через «губи-трубочку». Ця вправа активізує м'язи шік і м'язи губ, що дуже стане в нагоді для гарної артикуляції;
- беззвучно сказати «и». Говорити цей звук треба не глибоко, а біля коріння верхніх зубів (як при позіху). Вправа активізує м'язи м'якого і твердого піднебіння;
- нахил голови попеременно до лівого і правого плеча з подоланням опору рук. Руки ставляться долонями до шік з двох сторін голови і ускладнюють рух;
- у вокальній педагогіці використовуються різноманітні спеціальні фізіологічні вправи для розвитку співоного дихання. За рукою вчителя учні повинні зробити швидкий вдих, затримку і тривало-активний видих на будь-якої легкий предмет (зім'ятий аркуш паперу, грудочку вати, лист з дерева та ін.), для того щоб привести його в рух. Широко використовується прийом

«шиплячий видих». За рукою вчителя учні повинні зробити швидкий вдих, затримку і довгий видих на шиплячих звуків («с», «ш», «ф»). Можна використовувати інший варіант завдання: під час видиху школярів вчитель вважає вголос. Час від часу, у міру оволодіння учнями навичками, рахунок повинен збільшуватися. Ефективний прийом «йога». За рукою вчителя учні повинні зробити швидкий вдих, затримку і три різких активних видиху. При цьому під час видиху не можна добирати додатковий повітря. Кількість видихів поступово можна збільшити до 5-7 [2].

Вправа «Вдихаємо квітковий аромат» направлена на вироблення відчуття «високого вдиху» [1].

Висновки. Співоче дихання виховується поступово і за певною системою. Комплекс дихальних вправ А. Стрельнікової, Ф. Вітта, І. Бархатової є цінною знахідкою для вокалістів, педагогів з академічного і естрадного вокалу. При регулярному їх використанні процес формування співочого дихання буде проходити швидше, легше і інтенсивніше.

Список використаних джерел:

1. *Бархатова І.Б.* Гигиєна голоса для певцов: учебн. пособ. Минск: Лань, Планета музики, 2017. 128 с.
2. *Бархатова І.Б.* Постановка голоса эстрадного вокалиста. Методы диагностики проблем: учебн. пособ. Минск: Лань, Планета музики, 2015. – 64 с.
3. *Витт Ф.* Практические советы обучающемуся пению. Ленинград: Музыка, 1963. – 63 с.
4. *Єлісовенко Ю.П.* Ораторське мистецтво: навч. посіб. Київ: Ділова Україна, 2002.– 155 с.
5. *Карпюк І.Ю.* Дихальна гімнастика у програмі фізичного виховання студентів спеціального медичного відділення. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту, 2005. – № 11. С. 33–40.

ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ ВИКЛАДАЧА ЗІ СТУДЕНТАМИ-ВОКАЛІСТАМИ

Соболева О.Д.,
Заслужена артистка України, доцент,
доцент кафедри вокально-хорової підготовки вчителя,
Дубовська О.Л.,
викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Розвиток слуху, пам'яті, дихальної системи, мовної та співочої артикуляції акторської майстерності підростаючого виконавця є найважливішими проблемами сучасної вокальної педагогіки.

Мета і завдання дослідження – розглянути найбільш перспективні прийоми, методи і технології роботи з голосовим апаратом студентів, розроблені в провідних школах вокальної майстерності.

У вирішенні поставлених мети і завдань, застосовувалися емпіричний комплексний, порівняльний методи вікової та музично-професійної педагогіки і психології, розроблені Б. Ананьєвим [2], О. Апраксиною [1], Ю. Алієвим [3], В. Багадуровим [4], І. Левідовим [5], Г. Стуловою [6] та ін.

Природа співу, де голос розглядається як явище, що випереджає мова, усвідомлена і прийнята як аксіома в сучасній науці. Елементи даного феномена, як не дивно, можна виявити в концепції І. Хейзінга «Homo Ludens» (1912) – «...людина виникла тоді, коли висловив себе через вигук, який відбив Біль, Екстаз і ставлення до Краси навколишнього світу – це був початок співу, властивого тільки йому». Однак, в процесі еволюції мовний апарат зробив істотний вплив на процес співу, сформувавши всередині його особливу культуру артикуляції. З огляду на ці закони природи, необхідно з перших моментів роботи зі студентом звернути увагу на формування артикуляційного апарату, підкресливши і посиливши увагу початківця вокаліста до симбіозу слова і звуку. Одночасно з цим, не менш важливим завданням є робота педагога з тембром голосу молодого співака, так як низькі тембри чоловічих голосів (бас і баритон), мають фізіологічними особливостями звуковидобування при переході від грудного до головного резонатора, що вимагає роботи над вирівнюванням тембру на всьому його діапазоні звучання. Рішення даного завдання є вкрай важливим для ще не сформованого голосу молодого співака, що вимагає пильної уваги педагога-наставника [7].

Розкриття вокальних даних студента та доведення придбаних ним навичок техніки до самостійного професійного, емоційного і творчого осмислення, має стати основним завданням для сучасного педагога, і, як результат – базою для подальшого розвитку його вокальних якостей як співака-виконавця. У цьому сенсі, педагог повинен володіти не тільки гарним слухом, вірною інтуїцією, чітким уявленням про те, як влаштований і працює артикуляційний апарат кожного студента в різному звучанні, а й комплексом особистісних якостей – умінням увійти в світ вихованця, здатністю визначити потрібний підхід до нього, для вирішення будь-яких складних ситуацій. Лише знання того, чим живе вихованець, роблять роботу педагога усвідомлено-професійною. У зв'язку з цим, найважливішим завданням роботи зі студентом необхідно вважати розвиток його художнього смаку та інтелекту шляхом осмисленого розуміння змісту твору, його мови і способах художнього вираження. Робота з виконуваним твором дає можливість не тільки розширити культурний кругозір молодого виконавця, але, перш за все, вчить його самостійно мислити і аналізувати музичний текст, що вкрай важливо для створення художнього образу і творчої інтерпретації твору.

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження проблеми роботи педагога з початківцями співаками в класі баритона і баса слід зазначити, що професія педагога з вокалу, по праву вважається однією з найскладніших в

музичній педагогіці і, одночасно з цим, дуже почесною і гідною, бо пов'язана й формуванням культури мислення, спрямованого на відтворення й інтерпретацію художнього змісту твору, можливістю його донесення до сучасного слухача цьому сенсі, вона вимагає не тільки самопожертви і терпіння, а й високих моральних якостей, а також величезної особистої відповідальності.

Список використаних джерел:

1. *Апраксина О.А.* Учеб. пособие для студентов пед. инст. Москва: Просвещение, 1983. 224 с.
2. *Ананьев Б.Г.* О социальной полезности музыканта (с психофизиологической точки зрения). Музыка и революция, 1928, № 4. с. 21–29.
3. *Белобородова В.К., Г. Ригина С., Ю.Б. Алиев* Музыкальное восприятие школьников / под ред. М. Румер. Москва: Педагогика, 1975. С. 6–35.
4. *Багадуров В.А.* Очерки по истории вокальной педагогики. Москва: Музгиз, 1952. С. 143.
5. *Левидов И.И.* Охрана и культура детского голоса. Москва, Ленинград: Музгиз, 1939. 221 с.
6. *Стулова Г.П.* Хоровой класс: Теория практика вокальной работы в детском хоре: учеб. пос. для студ. пед-х инст-в. Москва: Просвещение, 1988. 126 с.
7. *Хейзинг Й.* «Homo ludens: человек играющий» сост., предисл. и пер. с нидерл. Д. В. Сильвестрова; коммент., указатель Д. Э. Харитоновича. Санкт-Петербург: Изд-во Ивана Лимбаха, 2011. 416 с.

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Титенко Н.М.,

старший викладач кафедри культурології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Все частіше стали говорити про те, що театральне мистецтво є чи не єдиним фактором морального, естетичного, громадянського виховання особистості.

Так в чому ж полягає специфіка театру як предмета виховання? Які засоби впливають на всебічний та гармонійний розвиток особистості?

Звичайно, мистецтво не є єдиною формою суспільної свідомості, що формує особистість. Виховне навантаження здійснюють наука, політика, ідеологія, мораль, право. Але вплив кожної з цих форм громадського свідомості носить локальний характер. Мораль визначає моральне виховання, право – правове, ідеологія, політика – ідейно-світоглядне.

А театральне мистецтво впливає на свідомість та духовно-емоційний світ людини, формує його цілісний образ; активно сприяє духовному зростанню, виховує ідейні та моральні переконання, стимулює і підвищує внутрішню культуру.

Естетична гра непомітно переводить багатство морального змісту мистецтва в особисте надбання. І тоді, починає формуватися цілісне ставлення людини до світу, що накладає відбиток на всі сторони його життя і діяльності, на відносини, розуміння мети, і навіть, сенсу життя.

А ще, можна сміливо ствердити, що театр загострює розум, морально облагороджує почуття та розширює кругозір.

Процес «катарсического» - «очищаючого» впливу мистецтва, звичайно, складний і неоднозначний. Він пов'язаний з явищами, що відбуваються у духовному світі особистості; на нього роблять безпосередній або опосередкований вплив чинники соціального буття, які можуть як підсилювати, так і знижувати ефективність процесу.

У мистецтві, домінуюче значення мають емоції, емоційно-почуттєвий досвід. На їх підставі виникає і свідоме, ідейно-образне бачення, і розуміння змісту мистецтва. Емоційне мислення, що виникло як результат зіткнення з мистецтвом, має безпосередній вихід на дії людини, їх смислове та емоційне наповнення.

Мова мистецтва – це засіб виокремлення суттєвого у відносинах зі світом та переведення його в інший – ідеальний простір, де воно відкривається рівнем досконалості.

Сценічне мистецтво висловлюється як в просторі, так і в часі.

І театр зв'язаний ще з безліччю видів мистецтва – архітектурою, живописом, скульптурою, музикою, піснею, танцем, а однією з особливостей театрального мистецтва є характер його чуттєвого сприйняття.

Під впливом перегляду театральної вистави безпосередні почуття переходять в естетичні, етичні уявлення суб'єкта як ціннісний “акт осягнення світу та самопізнання власної ідеальної сутності”.

А щоб повноцінно насолоджуватися скарбами культури, треба знати мистецьку мову. Музиці властива інтонаційно-образна мова, де основним елементом емоційного вираження є проінтонований звук, навколо якого кристалізуються всі інші художні засоби (ритм, темп, мелодія, гармонія, тембр). У зображувальних мистецтвах переважають різні елементи художньої мови: у графіці – лінія, у живопису – колір. Кінематограф має складну художню мову, оскільки поєднує засоби різних видів мистецтв – літератури, музики, образотворчого мистецтва.

Театральне мистецтво є особливим суспільним механізмом залучення людей до певного способу життя, і для багатьох, воно може стати складовим елементом життя людини, поступово мистецтво пронизує всі його сфери, і саме тому, спілкування з ним прискорює адаптацію особи до нових соціально-економічних, культурних умов.

Історія театру багатогранна. Його форми змінювалися протягом століть. Але театр був, є і буде невід'ємною частиною в житті поколінь, без якої наше життя просто неможливо собі уявити.

ЗМІСТ

Вітальне слово учасникам конференції голови Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності, ректора Європейського університету, професора Тимошенка І.І.	3

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Бедзюк С. О. Чинники розвитку малого підприємництва в Україні	5
Гудована Н. Ю. Символіка кольорів у романі «Кохання в стилі бароко» Володимира Даниленка	7
Краснова Н. А. Методи і технології розвитку дистанційного навчання	10
Крывий Д. С. Современные методологии разработки программного обеспечения	14
Приц В. Ю. Великомасштабна структура Всесвіту	16
Федік О. І. Візуалізація даних як інструмент підвищення ефективності управління рекламною компанією	18
Цихмайструк О. М., Матвієнко О. В., Форми і методи полікультурного виховання в умовах євроінтеграції України	21

СЕКЦІЯ «МОЛОДЬ І ОСВІТА»

*Підсекції: «Загальні проблеми освіти»,
«Проблеми початкової, загальної середньої освіти та виховання»,
«Проблеми дошкільної освіти та виховання», «Психологія»*

Алейнікова Г. В. Педагогічні погляди Василя Сухомлинського на розвиток пізнавальної активності	24
Бершицька М. М. Формування мовленнєвої активності дітей середнього дошкільного віку у процесі навчання англійської мови	27

Богород О. А. Роль профінформації в освітньому середовищі	29
Губрієнко А. І. Виховання морально-етичних цінностей молодших школярів засобом художніх творів	32
Кірієнко Д. О. Рейтингування та якість вищої освіти України: взаємозв'язок	35
Кобилінська П. А. Особливості ознайомлення дітей дошкільного віку з народними ремеслами в сучасному закладі дошкільної освіти	38
Ковальова В. Л. Теоретичні засади розвитку мислення молодшого школяра у процесі розвивального навчання	41
Кожедуб А. О. Використання зорових та слухових диктантів у процесі підготовки руки дитини до письма	44
Красницька О. В. Оратор в аудиторії: проблеми взаємодії та шляхи їх вирішення	46
Кривогуз В. В. Розвиток емоційної сфери в старшому дошкільному віці як передумова оволодіння психологічною культурою	48
Кузьменко І. В. Функції та принципи методичної роботи з педагогічними працівниками ..	50
Ломська І. І. Особливості використання нестандартних уроків у початковій школі	52
Люлько А. І. Особливості розвитку пізнавальної активності учнів у контексті Нової української школи	55
Ляшенко К. П. Мотивація і професійна спрямованість студентів ВНЗ	57
Маковій М. Ю. Особливості розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку	59
Отченко Г. В. Шляхи забезпечення охорони безпеки життя і здоров'я дітей у закладах дошкільної освіти	61
Пиріжок Н. С. Проблема становлення мовної особистості у практиці шкільного навчання	63

Прокопенко Т.А. Формування позитивних моральних якостей дітей дошкільного віку у процесі використання художніх творів Василя Сухомлинського	66
Ржечицька О.Г. Особливості застосування мультиплікаційних фільмів як засобу виховання дитини дошкільного віку	69
Рогинська О.В. Стратегії оптимального вибору професії	72
Рожко Т.В. Психолого-педагогічні особливості формування читацької компетентності молодших школярів	74
Романюк К.М. Переваги використання відеоматеріалів на уроці німецької мови	77
Савонік В.С. Мотивація як умова фізичного виховання дітей середнього дошкільного віку	79
Сорока О.А. Комунікативна компетентність молодшого школяра як наукове поняття	81
Старкова В.О. Етикет як важлива сторона професійної поведінки	84
Ульянова В.С. Особливості функціонування здоров'язберезувального середовища в закладі дошкільної освіти	86
Шевцова С.В. Роль освітньої проблематики в ЗМІ для формування позитивного образу галузі на матеріалі мережових видань Полтавщини	88
Щербаківа І.М., Акентьєва Л.М. Професійні стрес-фактори і стратегії стрес-долаючої поведінки	90

СЕКЦІЯ «МОЛОДЬ І НАУКА»

**Підсекції: «Дослідження розвитку ринку, регулюючих та управлінських систем»,
«Теоретична економіка в Україні та світі»**

Дідіченко О. С. Фінансові аспекти діяльності вертикально-інтегрованої компанії	93
Дмітрієвіч Д.Ю. Електронні гроші	95

Дубровська К.К. Консалтингові компанії та консалтингові послуги	98
Зелінський Д.Е. Розвиток інноваційного потенціалу підприємства в умовах кризи	100
Комарницький В. О. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні	102
Новікова М.О. Особливості інформаційно-аналітичної діяльності у сфері бізнесу та управління	105
Русінова О. С. Проблеми управління структурами промислового підприємства	107
Шенгур А.О. Соціальна відповідальність українських компаній та еко-інвестування в розвиток «зеленої» економіки України	110

Підсекція: «Літературознавство та мовознавство»

Васильченко І.С. Гуцульська демонологія у повісті Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків»	112
Вовк К.М. Особливості інтерпретації фольклорно-міфологічних образів у романі Валерія Шевчука «Дім на горі»	114
Гоменюк О.В. Образ дощу в п'єсі Неди Нежданої «Коли починається дощ»	117
Дейнека М.М. Образ духовенства у малій прозі Богдана Лепкого	119
Денисюк С.В. Міфологема вогню (ватра) у творах Гната Хоткевича «Камінна Душа» та Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків»	122
Добродня Д.О. Форма сну в українській літературі, зокрема, у творчості Володимира Даниленка	125
Зайчко В.В. Націєнтризм роману Ольги Кобилянської «Апостол черні»	128
Корсак Л.Ю. Символічна образність драматичної поеми Лесі Українки «На руїнах»	130
Котюга М.Г. Авторська інтерпретація образу жінки ХХ ст. у романі «Століття Якова»	133

Машталер Л.Г. Фокалізація часопростору в повісті Леоніда Полтави «Чи зійде завтра сонце»	134
Носова А.В. Специфіка формування конфлікту «свій – чужий» в оповіданні Володимира Леонтовича «Гинуть мрії»	137
Пальчикова О.О. Відображення мовної картини світу у фразеології англійської та української мов	139
Поночовна О.О. Філософсько-естетична концепція вічності в поетичній творчості Ліни Костенко	142
Фастовець Ю.В. Фольклорні елементи та їх роль у повісті Наталени Королевої «Без коріння»	144
Філонова А.П. Когнітивно-сміслові домінанти повісті Ірини Вільде «Метелики на шпильках»	147
Холодовська Н.О. Фольклорні мотиви в повісті Віталія Климчука «Рутенія. Повернення відьми»	150
Ярошук В.Ю. Київський текст у циклі «Тривання подорожі» збірки «Триб» Павла Вольвача	153
Підсекції: «Інформаційні та виробничі технології. Інноваційні технології навчання», «Фізико-математичні дослідження»	
Бевз М.В. Специфічні класифікаційні ознаки видань	155
Бурич К.О. Застосування новітніх інформаційних технологій у формуванні професійної компетентності майбутніх бакалаврів з цивільної безпеки	158
Васюк Т.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення державного управління в Україні	161
Вербицький Я.В., Міщишен В.В. Віртуальна реальність як перспективний етап розвитку дистанційного навчання	163

Дроздова С.Я. Перспективи та наслідки скасування трудових книжок	166
Ельфитури М., Булгак В.М. Теоретические аспекты управления проектами в сфере IT	167
Кім Т.Т. Комп'ютер як інструмент педагогічної діагностики	169
Кокозей О.В. Особливості стратегічного архівного менеджменту в Україні	173
Колодінська Я.О. Комп'ютерна візуалізація як ефективний інструмент сприйняття інформації	175
Кульчицька А.Ф. Збереження документів в установі	178
Кушнір Б.Т. Програма «Калькулятор матриць»	180
Малінін К.В. Значення інформаційних технологій у сучасному світі	182
Мойсєнко М.О. Проблеми організації документаційного забезпечення установи	184
Переверзєв А.М., Гузенко О.С. Хмарні технології у розвитку техносфери майбутнього	186
Полінкевич С.В., Слухай Б.В. Історичний аспект виникнення мови програмування JAVA	188
Пухлій К.І. Луценко М. В., Дяченко Л.Б. Розвиток творчих здібностей студентів засобами інноваційних технологій навчання на заняттях з хімії	190
Ревенко В. В. Застосування інноваційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов	192
Скиба Д. Ю. Перспективи розвитку інформаційної освіти в Україні	194
Сокол О.Ю. Внесок українських вчених у розвиток документознавства	197
Столярова С. С. Особливості теплопровідності полімерних композиційних матеріалів на основі AgI	199
Тіщенко Р.В., Крамаров О.М. Алгоритм видобування визначень та термінів із наукових текстів	201

Підсекція «Біологія, екологія, географія, хімія»

Бобко Т.В. Основні фактори деградації довкілля	204
Власова М.О. Метод виділення та культивування вірусів грипу на культурі клітин MDCK	206
Довгаль М.В. Видове різноманіття твердокрилих (Coleoptera) парку «Партизанська слава» міста Київ	209
Дорошенко А.В., Чернобровкіна Л.В., Ісаєва І.В. Дослідження впливу військових дій на екологічний стан сходу України	212
Ісаєва І.В., Голук К.Є., Чернобровкіна Л.В. Власна кров людини як інноваційний засіб для лікування ран та пошкоджених тканин	216
Ішу А.О. Хлор і його сполуки. Практичне значення	219
Клебан К.Я., Чернобровкіна Л.В. Дослідження вмісту нітратів в різних овочах	222
Коляда В.К., Сапожник А.В. Радіаційний фон в центрі Києва	224
Костицька С.В., Ісаєва І.В., Чернобровкіна Л.В. Дослідження захворюваності на вітряну віспу в окремо взятій школі	226
Назарчук О.Р., Жгут О.А. Дослідження видів пліснявих грибів в помешканні людини та способів їх знищення	228
Пилипчук В.І., Жгут О.А. Дослідження розвитку бульбочок на коренях квасолі за різних умов зростання	231
Чернобровкіна Л.В., Левченко Ю.О., Ісаєва І.В. Доцільність використання виробів із пластику в харчовій промисловості та їх вплив на навколишнє середовище	234

Підсекція «Правознавство та безпекознавство»

Абрамчук Т.В. Юридична особа як суб'єкт цивільно-правових відносин	239
Вечера М.Р. Деякі особливості призначення автотехнічної експертизи в Україні	241

Грибан А.В. Особливості спадкування за цивільним законодавством України	244
Колодій О.А. Особливості призначення військової експертизи в Україні	246
Крупеня Д.О. Роль шлюбного договору в сучасному суспільстві	248
Павленко О.О. Зміст права власності на землю в Україні	250
Пивовар А.С. Проблеми врегулювання права власності	254
Предко Л.А. Відмова від прийняття спадщини	257
Роша Л.Г. Нормативно-правові передумови реформування патологоанатомічної служби України	260
Чепляк В.С. Військовий суд в Україні та міжнародна практика	262

Підсекція «Філософські та історико-політичні дослідження»

Власова М.О., Гошко М.Г. Усна історія/Подорожі: виїзди за кордон в СРСР у 70-80-х рр.. ХХ ст.	266
Дзюба М.А., Курас Д.І. Формування парадигми національного визволення та державотворення у теоретичній спадщині М. Ю. Шаповала	268
Коломієць О.О. Гетьманські клейноди Богдана Хмельницького	270
Коломієць О.О. Військова культура козаків середини XVII ст.	275
Куца О.С. Київська Русь — її місце і роль в світовій історії	279
Меліхов К.В. Роль прес-служби у процесах політичної комунікації	282

СЕКЦІЯ «МОЛОДЬ, КУЛЬТУРА І НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ»

Гошко М. Г., Ель Мансурі К. Проблеми інтеграції сучасного образотворчого мистецтва у європейський культурний простір	285

Діаковська А.П. Відродження духовної спадщини Бахмутчини	286
Зень П.С., Гошко М.Г. Молодіжна субкультура (рокери) у 80-х – на початку 90-х років ХХ століття	289
Коржавих І.М. Практична підготовка вокалістів-естрадників до професійної діяльності	291
Малихіна В.М. Дидактичної взаємодії в навчальному процесі	293
Пилипенко Н.В. Сутність поняття «художня інтеграція» в педагогіці мистецтва	295
Плаксіна О.Ф. Методичні засади формування співочого дихання	298
Соболева О.Д., Дубовська О.Л. Принципи, методи і технології в роботі викладача зі студентами-вокалістами	300
Титенко Н.М. Театральне мистецтво як засіб виховання особистості	302

Наукове видання

**МОЛОДЬ, ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА
І НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

*Збірник матеріалів
XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції
(24 квітня 2018 р.)*

Друкується за рішенням Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(протокол № 13 від 17.05.2018 р.)
Вченої ради Європейського університету
(протокол № 2 від 25.04.2018 р.)

Комп'ютерна верстка та дизайн
Н.М.Іванченко

Підписано до друку 18.05.2018. Формат 60× 84¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура NewtonCTT.
Ум. друк. арк. 12,85. Обл.-вид. арк. 10,25.
Тираж 300 прим. Зам. №

Видавництво Європейського університету

Друк: поліграфкомбінат Європейського університету
03115, Україна, Київ-115, вул. Депутатська, 15/17.

Реєстраційне свідоцтво ДК №3833 від 14.07.2010 р.